

grammet beräknades till 109 milj. kr. Finansieringen sker dels indirekt genom prissättningen på oljeprodukterna, dels genom statliga ränte- och amorteringsfria lån. För sådana lån föreslås att 11,5 milj. kr. anvisas på nästa budgetårs kapitalbudget.

Överstyrelsens lagerinköp för beredskapsändamål finansieras f. n. med en rörlig kredit i riksgäldskontoret. För den fortsatta finansieringen föreslås att en särskild fond inrättas. Det föreslås, att till fonden anvisas 700 milj. kr. på kapitalbudgeten, varvid den rörliga krediten kan upphöra. Ränta motsvarande statens normalränta skall erläggas på de medel som ställts till förfogande. För räntekostnader liksom kostnader för hantering av lagren föreslås att 82,3 milj. kr. anvisas på nästa budgetårs driftbudget. Vidare föreslås att Kungl. Maj:t bemyndigas att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret av högst 300 milj. kr.

Stöd till idrotten

Idrottsutredningen har i betänkandet *Idrott åt alla* (SOU 1969: 29) föreslagit att statens stöd till idrottsverksamhet ökas och att medelsanvisning under olika huvudtitlar för idrottsändamål förs samman. Betänkandet har remissbehandlats. I avvaktan på särskild proposition i ämnet tas under olika huvudtitlar upp sammanlagt 70 milj. kr. i stöd till idrotten. Under tionde huvudtiteln har tagits upp ett anslag med ett beräknat belopp av 40,4 milj. kr.

Patent- och registreringsväsendet

Sverige deltar i det internationella samarbete som på patent-, varumärkes- och mönsterområdet pågår inom Europarådet, Paris- och Bernunionernas gemensamma internationella organ (BIRPI) och EEC. BIRPI har lagt fram ett utkast till samarbetsavtal benämnt Patent Cooperation Treaty, den s. k. PCT-planen som, om den godkänns, kommer att minska belastningen på nyhetsgranskande patentverk. Remissbehandlingen av utkastet pågår. Inom EEC pågår överläggningar om att inrätta ett centralt europeiskt patentorgan, som avses betjäna även stater, ej anslutna till EEC. Patentpolicykommittén utreder de problem som för det svenska patentverkets vidkommande aktualiseras, om Sverige ansluter sig till PCT-planen eller till det system som utarbetas i samband med överläggningar med EEC.

Det inom patent- och registreringsverket påbörjade rationaliserings- och utvecklingsarbetet, främst beträffande patent- och bolagsärenden, fortsätter. Verket kommer vidare att utvidga informations- och dokumentationstjänsten på patentområdet. För verket föreslås en anslagsökning med 1,6 milj. kr. Anslaget redovisas för riksdagen i programtermer.

Sammanfattning

Förändringarna inom handelsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1969/70 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1969/70	Förslag 1970/71	Föränd- ring
DRIFTBUDGETEN			
A. Handelsdepartementet m. m.	10,8	12,7	+ 1,9
B. Utrikeshandel m. m.	17,6	24,0	+ 6,4
C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor	20,8	23,8	+ 3,0
D. Patent- och registreringsväsendet.....	29,9	31,9	+ 2,0
E. Ekonomiskt försvar	55,9	89,0	+ 33,1
F. Diverse	37,6	45,2	+ 7,6
Summa för driftbudgeten	172,6	226,6	+ 54,0
KAPITALBUDGETEN			
V. Fonden för låneunderstöd.....	67,0	11,5	— 55,5
VIII. Fonden för beredskapslagring	—	700,0	+ 700,0
IX. Diverse kapitalfonder	0,9	3,8	+ 2,9
Summa för kapitalbudgeten	67,9	715,3	+ 647,4
Totalt för handelsdepartementet	240,5	941,9	+ 701,4

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 2 januari 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1970/71 inom handelsdepartementets verksamhetsområde och anför.

DRIFTBUDGETEN

Tionde huvudtiteln

A. Handelsdepartementet m. m.

A 1. Handelsdepartementet

1968/69 Utgift ¹	.....	22 922 326
1969/70 Anslag	.....	3 930 000
1970/71 Förslag	.....	4 100 000

¹ Anslagen Handelsdepartementet: Avlöningar och Handelsdepartementet: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 26 920 kr.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
<i>Personal</i>		
Handläggande personal	27	—
Övrig personal	29	—
	56	—

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
<i>Anslag</i>		
Avlöningar	3 031 000	+ 83 000
Sjukvård	8 000	+ 1 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	49 000	—
Expenser	152 000	+ 66 000
Lönekostnadspålägg	690 000	+ 20 000
	3 930 000	+ 170 000

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Handelsdepartementet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 4 100 000 kr.

A 2. Krigsmaterielinspektionen

1968/69 Utgift	1125 229
1969/70 Anslag	153 000
1970/71 Förslag	164 000

¹ Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänförs till budgetåret 1968/69 uppgår till 1 604 kr.

Krigsmaterielinspektionen utövar kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och handlägger ärenden rörande tillstånd till export av sådan materiel. Inspektionen utgörs av krigsmaterielinspektören och två biträden, vilka redovisas under handelsdepartementets personal.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
<i>Anslag</i>		
Avlöningar	115 000	+ 8 500
Sjukvård	1 000	—
Reseersättningar	3 000	+ 500
Lokalkostnader	3 000	—
Expenser	5 000	—
Lönekostnadspålägg	26 000	+ 2 000
	153 000	+ 11 000

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Krigsmaterielinspektionen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 164 000 kr.

A 3. Kollegiet för Sverige-information i utlandet

1968/69 Utgift ¹	2665 398
1969/70 Anslag	1 358 000
1970/71 Förslag	1 091 000

¹ Anslag Handelsdepartementet: Administrationskostnader för utlandsinformationen

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 4 294 kr.

Kollegiet för Sverige-information i utlandet har till uppgift att samordna planeringen och utförandet av information om Sverige i utlandet samt fördela de medel som för ändamålet ställts till förfogande för den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden i kollegiet.

Ordinarie ledamöter i kollegiet är huvudmannen för exportfrämjande åtgärder i handelsdepartementet, chefen för utrikesdepartementets informationsbyrå samt cheferna för Svenska institutet, Svenska turisttrafikförbundet, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges radios utlandsprogram. Adjungerade ledamöter är huvudmannen för kulturfrågor i utbildningsdepartementet, chefen för utrikesdepartementets pressbyrå och chefen för Svensk-internationella pressbyrån. Till kollegiet är knutet ett sekretariat, som leds av ordföranden.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Kollegiet	Dep. chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	7	+ 1	— 2
Övrig personal	6	—	—
	13	+ 1	— 2
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	595 000	+ 62 000	— 131 000
Arvoden	—	+ 60 000	—
Sjukvård	2 000	+ 5 000	—
Reseersättningar	2 000	+ 61 000	+ 1 000
Därav utrikes resor	—	(55 000)	—
Lokalkostnader	551 000	+ 117 000	— 107 000
Expenser	71 000	+ 287 000	—
Därav engångsutgifter	—	(255 000)	—
Lönekostnadspålägg	137 000	+ 13 000	— 30 000
	1 358 000	+ 605 000	— 267 000

Kollegiet för Sverige-information i utlandet

1. För en assistent till intendenten i Sverigehuset begärs en tjänst i A 17.
2. Kostnaderna för bevakning av lokalerna blir högre än vad som tidigare beräknats.

3. För anskaffning av ett snabbtelefonsystem och komplettering av den tekniska utrustningen m. m. i Sverigehuset begärs ett engångsanslag av 255 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kollegiet för Sverige-information i utlandet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 1 091 000 kr.

A 4. Handelssekreterare

1968/69 Utgift	13 711 567
1969/70 Anslag	4 412 000
1970/71 Förslag	5 800 000

¹ Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 4 663 kr.

Handelssekreterarnas uppgift är att öka den svenska exporten genom specialiserad kommersiell service särskilt i fråga om marknadsföring. Handelssekreterarna rekryteras från svenska företag med exportinriktning för tjänstgöring under tre till fem år på marknader, där en ökning av den exportfrämjande verksamheten bedöms lämplig.

Fjorton handelssekreterare är f. n. utsända. Av dessa arbetar tolv på utomeuropeiska marknader, nämligen två i Canada (Toronto och Vancouver), fyra i Amerikas förenta stater (New York, Detroit, Chicago och Los Angeles), en för att bevaka utvecklingsprojekt i Norra Latinamerika (Mexico City), en i Främre Orienten (Beirut), en i Malaysia (Kuala Lumpur), en i Japan (Tokyo), en i Östafrika (Nairobi) och en i Australien (Melbourne). En handelssekreterare arbetar i EFTA-länderna, företrädesvis Schweiz (Zürich) och en i Tjeckoslovakien (Prag). Medel har beviljats för ytterligare en handelssekreterartjänst.

Utgifterna för handelssekreterarnas verksamhet var under budgetåret 1968/69 ca 3,8 milj. kr. För innevarande budgetår har anvisats 4 412 000 kr. För att upprätthålla oförändrad aktivitet under nästa budgetår behövs en ökning av anslaget med 738 000 kr.

Hos flertalet handelssekreterare finns en eller två praktikanter. Medel till stipendier åt dessa beräknas f. n. under reservationsanslaget B 3. Främjande av utrikeshandeln m. m. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats 375 000 kr.

Kommerskollegium anför att antalet praktikantplatser hos handelssekreterare under perioden 1964/65—1969/70 har ökat från 5 till 14. Praktikanter

finns nu i Zürich, Los Angeles (2), Chicago (2), Detroit, Toronto (2), Vancouver (2), Kuala Lumpur, Nairobi, Beirut och Melbourne men däremot inte i New York, Tokyo, Mexico City och Prag.

Systemet med praktikanter har, såvitt kollegiet kan finna, utfallit väl. Det ger en värdefull utbildning och det förefaller som om praktikanterna överlag efter slutad praktikanttjänstgöring fått anställningar där deras erfarenheter från denna verksamhet kan nyttiggöras för svensk export. Stipendierna är mycket efterfrågade. År 1969 uppgick antalet sökande till ca 200. Flera handelssekreterare har anmält önskemål om att få två praktikanter. Kollegiet föreslår, att ytterligare en praktikantplats inrättas i vardera Beirut, Detroit, Melbourne, Nairobi och Zürich. Vidare bör en praktikantplats inrättas i Tokyo. Om handelssekreterarkontoret i Kuala Lumpur dras in behövs medel till fem nya praktikantplatser.

Sveriges allmänna exportförening föreslår i skrivelse till kollegiet att två särskilda stipendier inrättas för tjänstgöring under 6 månader hos föreningen som en förberedelse till praktikanttjänstgöring hos handelssekreterarna. Kollegiet delar föreningens uppfattning att det i vissa fall kan vara ändamålsenligt att bereda praktikanter en upplärningstid före tjänstgöringen hos handelssekreterarna och tillstyrker förslaget. Stipendiebeloppet beräknas till 1 250 kr. för månad eller sammanlagt 15 000 kr.

På grund av det anförda hemställer kollegiet att 533 000 kr. anvisas för budgetåret 1970/71 till stipendier åt praktikanterna.

Norrland Center har framfört önskemål om inrättandet av två regionala handelssekreterare för Norrland. Kommerskollegium, småindustrins exportråd och Exportföreningen har yttrat sig över ansökningen.

För att befrämja export av verkstadsprodukter till den japanska marknaden föreslår Sveriges Mekanförbund att en person med lämpliga kvalifikationer ges i uppdrag att som komplettering till den verksamhet som bedrivs av den nuvarande handelssekreteraren och Ingeniörsvetenskapsakademiens tekniske attaché stödja den svenska verkstadsindustrin i dess strävanden att vidga kontakterna med japanska företag. Över förslaget har kommerskollegium, handelssekreteraren i Tokyo, Exportföreningen och Ingeniörsvetenskapsakademien yttrat sig.

Kungl. Maj:t uppdrog den 15 mars 1968 åt riksrevisionsverket att utreda frågan om avgiftsbeläggning av handelssekreterarnas tjänster. I promemoria den 9 maj 1969 föreslår verket, att vissa av handelssekreterarnas tjänster skall avgiftsbeläggas. Förslag lämnas om avgifternas storlek, verksamhetsuppläggning, budgetering m. m. samt om avgiftsbefrielse för mindre företag.

Över promemorian har, efter remiss, yttrande avgivits av kommerskollegium — efter hörande av Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare och handelskammaren i Göteborg —, exportrådet för den mindre industrin, Kooperativa förbundet, Svensk industriförening, Svenska ut-

landshandelskamrarnas förening, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund samt Sveriges hantverks- och industriorganisation.

Remissinstanserna tillstyrker att en avgiftsbeläggning av vissa tjänster införs hos handelssekreterarna åtminstone successivt. Erinringar riktas mot riksrevisionsverkets förslag om avgifternas storlek. Verkets förslag om avgiftsbefrielse för mindre företag avstyrks av samtliga.

Departementschefen

Handelssekreterarorganisationen har under de senaste åren utvecklats kraftigt såväl kvantitativt som kvalitativt.

Systemet med praktikanter hos handelssekreterarna och de svenska utlandshandelskamrarna har utfallit väl. Det ger en värdefull utbildning och praktikanternas erfarenhet kan nyttiggöras för svensk exportindustri. För att vidga möjligheterna till praktisk exportutbildning och förstärka handelssekreterarorganisationen bör ytterligare praktikantstipendier inrättas vid denna.

Medlen till stipendier åt praktikanter hos handelssekreterarna, som f. n. redovisas under anslaget Främjande av utrikeshandeln m. m., bör fr. o. m. nästa budgetår tas upp under anslaget Handelssekreterare.

En försöksverksamhet som omfattar minst två år planeras med avgiftsbeläggning av handelssekreterarkontorens tjänster av konsultkaraktär. Genom ett avgiftssystem kan utnyttjandet av handelssekreterarorganisationen ledas till de tjänster som näringslivet betraktar som mest värdefulla. Det föreslagna systemet för disposition av intäkterna innebär också att handelssekreterarorganisationen kan byggas ut i takt med näringslivets ökade efterfrågan på organisationens tjänster.

Av arvodesintäkterna bör 75 % disponeras centralt för organisationen i dess helhet och lokalt av de olika handelssekreterarkontoren. Fr. o. m. budgetåret 1970/71 bör denna del av intäkterna redovisas såsom uppbörd under anslaget. Intäkterna bör få disponeras inte endast under det budgetår då de flyter in, utan även under påföljande budgetår. Med hänsyn härtill bör anslaget göras till ett reservationsanslag.

Under försöksperioden torde full kostnadstäckning inte kunna uppnås för uppdragsverksamheten. Bl. a. med hänsyn härtill bör 25 % av intäkterna tillföras inkomstiteln Övriga diverse inkomster.

Anslaget bör föras upp med sammanlagt 5,8 milj. kr. Av ökningen 1 388 000 kr. har 738 000 kr. beräknats för pris- och löneomräkning på befintliga resurser under anslaget. För praktikantstipendier beräknar jag 650 000 kr., vilket innebär en ökning med 275 000 kr. Jag har då räknat med åtta nya praktikantplatser samt en värdeförbättring av stipendierna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Handelssekreterare* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 5 800 000 kr.

A 5. Kommittéer m. m.

1968/69 Utgift	1 099 066	Reservation	328 030
1969/70 Anslag	850 000		
1970/71 Förslag	1 500 000		

Kommittéverksamheten har ökats under innevarande budgetår och kommer att dra högre kostnader än vad som kunde förutses vid anmälan av detta anslag i prop. 1969: 1 (bil. 12 s. 12). Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet till 500 000 kr. och ämnar senare i dag förorda att detta belopp anvisas på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1969/70.

För nästa budgetår räknar jag med en ytterligare ökad kommittéverksamhet, varför anslaget bör räknas upp med 650 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

A 6. Extra utgifter

1968/69 Utgift	74 006	Reservation	130 423
1969/70 Anslag	75 000		
1970/71 Förslag	50 000		

Anslaget bör för nästa budgetår minskas med 25 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

B. Utrikeshandel m. m.**B 1. Kommerskollegium**

1968/69 Utgift ¹	26 737 813
1969/70 Anslag	8 475 000
1970/71 Förslag	9 235 000

¹ Anslagen Kommerskollegium: Avlöningar och Kommerskollegium: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 65 305 kr.

Kommerskollegium är central myndighet för inrikes- och utrikeshandeln, industri och bergshantering samt hantverk och slöjd. Verket är också chefsmyndighet för bergsstaten, sprängämnesinspektionen och elektriska inspektionen.

Kollegiet är under generaldirektören organiserat på en utrikes- och utredningsavdelning samt fyra byråer, nämligen bergsbyrån, elektriska byrån, industribyrån och allmänna byrån. Utrikes- och utredningsavdelningen utreder och behandlar frågor på framför allt utrikeshandeln och handelspolitikens områden. Bergsbyrån handlägger frågor rörande gruv- och järnhanteringen, allmänna energi- och bränslefrågor samt frågor rörande utnyttjande av naturtillgångar på kontinentalsockeln, elektriska byrån ärenden angående koncessioner, säkerhetsföreskrifter och tillsyn inom det elektriska området, installatörsbehörighet, statsbidrag och lån för upprustning av elektriska starkströmsanläggningar m. m. och industribyrån frågor som berör annan industri än gruv- och järnhanteringen, ärenden rörande tillsatser till livsmedel, lånegarantiärenden, frågor om hantverk och slöjd samt ärenden som rör sprängämnesinspektionens verksamhet. Till allmänna byråns uppgifter hör främst remissärenden om inrikeshandel och näringar, kollegiets och lokalstaternas administration samt allmänt samordnande verksamhet i juridiskt och administrativt hänseende.

En sakkunnig har i uppdrag att överväga kommerskollegiets arbetsuppgifter och organisation.

	1969/70	Beräknad ändring	1970/71
		Kommers-	Dep.chefen
		kollegium	
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	83	+ 5	—
Övrig personal	66	+ 4	—
	149	+ 9	—

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Kommers- kollegium	Dep.chefen
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	6 317 000	+ 912 000	+ 509 000
Sjukvård.....	20 000	—	—
Reseersättningar (även för utrikes resor)	54 000	+ 46 000	+ 23 000
Lokalkostnader			
a) beräknat belopp för befintliga lokaler.....	246 000	+ 24 000	+ 12 000
b) beräknat belopp för tillkommande lokaler		+ 15 000	—
Expenser	349 000	+ 60 000	+ 134 000
Därav engångsutgifter	(114 000)	(115 000)	(114 000)
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation	1 425 000	+ 82 000	+ 82 000
b) beräknad ändring.....		+ 87 000	—
Vissa kostnader för statens gruvegendom	65 000	—	—
	8 476 000	+ 1 226 000	+ 760 000

Inkomster vid kommerskollegium, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppörd i statens verksamhet, beräknas till oförändrat 1 000 kr.

Kommerskollegium

1. Löne- och prisomräkning m. m. 425 000 kr.

2. De ökade krav som ställs på handläggningen av ärenden rörande GATT, OECD och vissa ämnesområden inom UNCTAD har under budgetåret 1968/69 gjort det nödvändigt att arvodesanställa en avdelningsdirektör och en kontorsskrivare. Fasta tjänster bör nu inrättas för dessa arbetsuppgifter. Denna förändring medför inte ökade lönekostnader. Arbetsbelastningen fortsätter att öka på utrikes- och utredningsavdelningen. Med hänsyn härtill behöver avdelningen förstärkas med tre handläggare och två biträden (+ 256 000 kr.).

3. Enligt beslut av riksdagen (prop. 1967: 106, 3LU 42, rskr 295; SFS 1967: 203) skall kollegiet svara för administrativa uppgifter i samband med lagstiftningen om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet. För dessa arbetsuppgifter behövs en byrådirektör och en assistent (+ 111 000 kr.).

4. Efter bemyndigande av riksdagen (prop. 1968: 98, 3LU 63, rskr 333; SFS 1968: 555, 556) har Kungl. Maj:t beslutat att kommerskollegium fr. o. m. den 1 januari 1969 skall meddela tillstånd för utlänning att driva näring. För dessa arbetsuppgifter behövs ytterligare en byrådirektör och en kansliskrivare (+ 98 000 kr.).

5. Medel för arvode till konsulter bör anvisas med sammanlagt 225 000 kr., därav för rationaliseringsuppgifter 50 000 kr., för frågor i samband med oljeborrning på kontinentalsockeln 10 000 kr., för granskning av avbetalningshandeln med bilar 100 000 kr., för utredningar i samband med glesbygdsstödet 50 000 kr. samt för statistiska bearbetningar åt utrikes- och utredningsavdelningen 15 000 kr.

6. Ökad verksamhet motiverar att anslagsposten Reseersättningar räknas upp med 43 000 kr., anslagsposten Lokalkostnader med 27 000 kr. och anslagsposten Expenser med 40 000 kr.

För nyanskaffning samt upprustning av möbler och inventarier krävs en ökning av engångsanslag med 1 000 kr. från 114 000 kr. till 115 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 235 000 kr. Jag har därvid under anslagsposten Avlöningar räknat in 180 000 kr. för viss tillfällig personalförstärkning, som behövs för att administrera exportfrämjande åtgärder inom textil- och konfektionsindustrierna m. m. inom ramen för ett särskilt försöksprogram. I avvaktan på särskild proposition i ämnet ämnar jag i det följande under anslagspunkten B 7 föreslå att 5,2 milj. kr. beräknas för detta program. Under anslagsposten Expenser avses 20 000 kr. för vissa kostnader i samband med nämnda försöksprogram och 60 000 kr. för anskaffning av visst handelsstatistiskt material från FN:s statistiska kontor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommerskollegium* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 9 235 000 kr.

B 2. Sprängämnesinspektionen

1968/69 Utgift ¹	2729 071
1969/70 Anslag	999 000
1970/71 Förslag	1 118 000

¹ Anslagen Sprängämnesinspektionen: Avlöningar och Sprängämnesinspektionen: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 5 633 kr.

Sprängämnesinspektionen är statligt tillsynsorgan för ärenden om explosiva och brandfarliga varor och därmed sammanhängande frågor. Kommerskollegium är chefsmyndighet för inspektionen. I fråga om handläggningen av arbetarskyddsärendena är inspektionen underställd arbetarskyddsstyrelsen och sprängämnesinspektören är specialinspektör inom yrkesinspektionen.

Inspektionen är under sprängämnesinspektören organiserad på två civila

avdelningar och en militär avdelning. Den ena civila avdelningen handlägger ärenden rörande explosiva varor och brandfarliga gaser, den andra ärenden rörande brandfarliga vätskor. Dessutom finns ett för avdelningarna gemensamt kansli med skrivcentral och expedition.

	1969/70	Beräknad Kommers- kollegium	ändring 1970/ 71 Dep.chefen
<i>Tjänster</i>			
Handläggande personal	11	+ 1	+ 1
Övrig personal	4	+ 1	+ 1
	15	+ 2	+ 2
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	669 000	+ 104 000	+ 104 000
Sjukvård.....	2 000	—	—
Reseersättningar (även för utrikes resor)	68 500	+ 20 000	+ 12 000
Därav utrikes resor	(8 000)	(4 000)	—
Lokalkostnader	80 000	— 30 000	— 30 000
Expenser.....	25 500	+ 20 000	+ 9 000
Därav engångsutgifter.....	—	(3 000)	(3 000)
Lönekostnadspålägg	154 000	+ 24 000	+ 24 000
	999 000	+ 138 000	+ 119 000

Kommerskollegium

1. Löne- och prisomräkning m. m. 12 000 kr.
2. Inspektionen flyttar i början av år 1970 från Riddarholmen till Råsunda. Flyttningen orsakar viss ökning av löpande utgifter t. ex. för resor till innerstaden och för serviceuppgifter, som inspektionen hittills fått ombesörjda av kollegiet. Dessa utgiftsökningar har preliminärt beräknats till 9 000 kr.
3. En ny tjänst som kontorsbiträde eller expeditivsvakt i A 9 bör inrättas för skötseln av telefonväxel och för postbud. Medel bör även beräknas till viss utrustning (+ 32 000 kr.).
4. För tillsynsarbete samt kontrolluppgifter beträffande typgodkända anordningar bör en tjänst som förste byråingenjör inrättas. Kostnaderna för lön, resor och expenser för tjänsten beräknas till 69 000 kr.
5. Reseanslaget bör räknas upp för att även i övrigt ge utrymme för önskvärd ökning av inspektionsverksamheten och större möjlighet att delta i internationellt samarbete (+ 7 000 varav 4 000 till utrikes resor).
6. Under expensposten föreslås vissa mindre anslagsökningar: för att möjliggöra för inspektionen att sprida viss information (+ 1 000 kr.), till representation (+ 1 000 kr.), till inköp av böcker och tidskrifter för inspektionens specialbibliotek, till ökade kostnader för skrivmaterial m. m. (+ 2 000 kr.), till utbildning av personal (+ 5 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 118 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för en tjänst som förste byråingenjör A 23 och en tjänst som kontorsbiträde.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Sprängämnesinspektionen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 1 118 000 kr.

B 3. Främjande av utrikeshandeln m. m.

1968/69 Utgift	....	6 731 152	Reservation	....	1 498 531
1969/70 Anslag	....	7 540 000			
1970/71 Förslag	....	7 850 000			

Från anslaget bestrids under innevarande budgetår statens bidrag till kommersiell information i utlandet, exportrådet för den mindre industrin (före den 1 oktober 1969 småindustrins exportråd och småindustrins exportbyrå), utrikeshandelsstipendier, svenska handelskamrar i utlandet och praktikantverksamhet vid dessa handelskamrar samt exportfrämjande åtgärder i övrigt.

Kommersiell information

Kollegiet för Sverige-information i utlandet hemställer att anslaget höjs med 4 155 000 kr. till 9 155 000 kr.

Kollegiet har till sitt förfogande 8,6 milj. kr. för informationsverksamheten under innevarande budgetår. Härav har 2,3 milj. kr. anvisats från anslag under tredje huvudtiteln och 5 milj. kr. från anslag under tionde huvudtiteln, medan 1 milj. kr. utgörs av reservationsmedel från föregående budgetår och 300 000 kr. disponeras av särskilda fondmedel.

Som en följd av den svenska handelspolitiken har gränserna mellan hemmamarknads- och exportindustri alltmer suddats ut. Allt färre svenska företag kan nöja sig med den svenska marknaden. Utvecklingen går mot en situation då mer än hälften av det som produceras vid svenska företag måste avsättas utanför landets gränser. I de flesta fall skall detta på världsmarknaden ske i konkurrens med företag från länder där staten ställer avsevärda resurser till förfogande för att bistå de enskilda företagen i deras internationella marknadsföring. Utvecklingen av vår betalningsbalans under senare år visar behovet av ökad export i ett läge då det traditionella överskottet på tjänstebalansen minskar. Dessa faktorer visar på behovet av ökade insatser från statens sida för den exportfrämjande verksamheten.

En grundläggande goodwill för Sverige är av stor betydelse för exportnäringarnas arbetsvillkor på fältet. Detta understryker vikten av att till-

räckliga medel ställs till förfogande ej endast för direkt exportfrämjande aktiviteter utan även för en verksamhet, som indirekt påverkar de svenska företagens exportmöjligheter i positiv riktning. Ett intressant exempel på denna typ av informationsinsatser utgörs av tidskriften Sweden Now. Genom ett betydande antal prenumerationer stöder kollegiet utgivningen av denna tidskrift.

Kollegiet har under senare budgetår på grund av en begränsad medeltilldelning tvingats att koncentrera verksamheten till ett visst antal länder av central betydelse för svensk export. Denna koncentration kommer att fortsätta även under 1970/71 om än på mindre utpräglat sätt. Starka skäl talar för en utvidgad, kommersiellt motiverad informationsverksamhet i länder såsom Frankrike, Italien, Schweiz och Australien.

Kollegiets förslag är uppdelade dels på aktiviteter i vissa länder, dels på särskilda projekt. Den sydtysklandsaktion som pågår under budgetåret 1969/70 bör följas upp under nästa budgetår. För ett antal andra länder föreligger konkreta planer på kommersiell informationsverksamhet, omfattande bl. a. mässor och utställningar, samverkansoperationer i marknadsföring, varuhusframträdanden och information om svensk teknik. För rent kommersiella projekt av angivna slag, begär kollegiet 5,2 milj. kr.

Bland speciella projekt kan nämnas ett aktionsprogram med syfte att underlätta Sveriges fortlöpande kontakter med EEC-länderna. Medel begärs vidare för ett ökat stöd till utgivningen av Sweden Now och andra publikationer av samma karaktär.

Exportrådet för den mindre industrin

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 27 juni 1969 har småindustrins exportråd och småindustrins exportbyrå förts samman till exportrådet för den mindre industrin.

Exportrådet har för budgetåret 1969/70 erhållit 495 000 kr. av anslagsmedel samt 60 000 kr. av särskilda fondmedel för handläggning av marknadsundersökningar. Exportrådet begär en uppräknig av anslaget med 167 000 kr. I beloppet ingår lönekostnader på 55 000 kr. för en handläggare för marknadsundersökningsfrågor och 38 000 kr. för ett biträde samt 15 000 kr. för ytterligare en stipendiat. I övrigt avser utgiftsökningen huvudsakligen löne- och prisomräkning.

Kommerskollegium tillstyrker rådets förslag.

Utrikeshandelsstipendier m. m.

Från denna post bestrids kostnader för utrikeshandelsstipendier enligt bestämmelserna i kungörelsen (1949: 528) om statens utrikeshandelsstipendier ävensom stipendier åt praktikanter hos handelssekreterare.

Kommerskollegium föreslår att för stipendier av förstnämnda slag beräknas oförändrat 50 000 kr.

Svenska handelskamrar i utlandet

För innevarande budgetår har de svenska handelskamrarna i utlandet beviljats statsbidrag enligt de grunder för vilka redogörelse lämnats i statsverkspropositionerna åren 1964 och 1965 (prop. 1964: 1 bil. 12 s. 40 och prop. 1965: 1 bil. 12 s. 52). Statsbidraget utgörs dels av ett allmänt bidrag motsvarande 50 % av handelskamrarnas intäkter från medlemsavgifter, dels bidrag till lönerna för handelskamrarnas chefer med belopp som varierar mellan 40 000 och 48 000 kr. Hälften av det allmänna bidraget betalas ut direkt till handelskamrarna och hälften till en handelskamrarnas fond.

Totalt har för detta budgetår anvisats 1 230 000 kr. att fördelas mellan handelskamrarna i London, New York, Paris, Düsseldorf, Madrid, Wien, Brüssel, Haag, Buenos Aires, Sao Paolo och handelskamrarnas fond.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer om bidrag med sammanlagt 1 528 000 kr. vilket innebär en ökning med 298 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av denna ökning hänför sig 86 000 kr. till höjda chefslönebidrag, 136 000 kr. till automatisk höjning av allmänna bidrag i förhållande till medlemsintäkterna och höjda ATP-avgifter samt 76 000 kr. till ett statligt bidrag beräknat på nettointäkterna av serviceavgifter.

Alltsedan baslönebidragen till cheferna för de svenska handelskamrarna i utlandet fastställdes år 1963 har dessa utgått med oförändrade belopp trots avsevärt ökade levnadskostnader på de flesta tjänstgöringsorter. För att i viss mån kompensera cheferna har deras bruttolöner höjts med 35 % vilket belastar kamrarnas ordinarie driftbudget. Svenska utlandshandelskamrarnas förening anser därför i likhet med tidigare år att en höjning av de statliga baslönebidragen är påkallad.

Under föregående budgetår har flertalet av handelskamrarna i Europa mera systematiskt börjat debitera sina uppdragsgivare, såväl medlemmar som icke medlemmar, för utförda tjänster. På basis av insända uppgifter har föreningen kunnat konstatera att en viss långsam strukturförändring av kamrarnas finansiering håller på att äga rum så att serviceavgifterna för vissa kamrar får allt större betydelse. Dessa avgifter har därför kommit att framstå som ett alternativ till de traditionella medlemsavgifterna och kan eventuellt i framtiden delvis komma att ersätta dem. Eftersom det allmänna bidraget bygger på storleken av kamrarnas medlemsavgifter kan detta tänkas sjunka i takt med de ökade serviceavgifterna. För att undvika en sådan och för kamrarna oförmånlig utveckling föreslår föreningen att kamrarnas nettoberäknade serviceintäkter fr. o. m. nästa budgetår tillsammans med medlemsavgifterna skall bilda underlag för det allmänna bidraget till handelskamrarna.

Kommerskollegium tillstyrker den föreslagna uppräkningsen av chefslönebidragen samt höjt bidrag till ATP-avgifter med 2 000 kr. Den föreslagna

ökningen av det allmänna bidraget till att även omfatta 50 % av de nettoberäknade serviceintäkterna anser sig kollegiet däremot inte kunna tillstyrka.

Praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet

Till praktikantverksamheten har Kungl. Maj:t för innevarande budgetår av detta anslag anvisat 300 000 kr.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer för nästa budgetår om en ökning med 275 000 kr. till 575 000 kr. för att kunna täcka stegrade levnadskostnader och för en ökning av antalet årsstipendier från 24 till 35.

Kommerskollegium tillstyrker förslaget.

Exportfrämjande åtgärder i övrigt

Till exportfrämjande åtgärder i övrigt har Kungl. Maj:t för innevarande budgetår anvisat 90 000 kr.

Sveriges allmänna exportförening föreslår att anslag anvisas med sammanlagt 2 283 000 kr. för grundläggande exportfrämjande verksamhet såsom utgivande av marknadshandböcker, inköp av handelsstatistik och annan grundläggande marknadsinformation, driftskostnader för informationscentral, direkt företagsanpassad information genom marknadsundersökningar, anordnande av konferenser- och seminarier om olika marknader, genomförande av marknadsföringsaktiviteter inom ramen för exportsamverkan samt för tröskelkostnader vid export från vissa branscher.

Kommerskollegium tillstyrker i anledning av förslaget att till handelsdepartementets förfogande ställs ett lämpligt avpassat beredskapsanslag för att tillgodose de skilda exportfrämjande åtgärder som efter närmare samråd med exportföreningen och andra berörda intressenter kan finnas vara önskvärda och ändamålsenliga. Ett sådant beredskapsanslag bör enligt kollegiets mening inte tas upp till lägre belopp än 1 milj. kr.

Departementschefen

Till *kommersiell information* i utlandet anvisade medel har under den senaste femårsperioden ökat från 3,4 milj. kr. till 5 milj. kr. Under innevarande budgetår beräknas dessutom 300 000 kr. kunna anslås av särskilda fondmedel. Dessa medel jämte de som beräknas under tredje huvudtitelns anslagspost Särskilda medel för samordnad informationsverksamhet disponeras av kollegiet för Sverige-information i utlandet för regionala aktioner och punktinsatser. Valet av informationsprogram och mottagare bestäms i avgörande grad av handelspolitiska och kommersiella syften.

Jag beräknar för kommersiell information en höjning med 400 000 kr. till 5,4 milj. kr. Dessa medel bör i hög grad utnyttjas för åtgärder som stöder företagens exportansträngningar på kort sikt och på ett konkret säljfrämjande sätt.

För *exportrådet för den mindre industrin* beräknar jag en ökning med 95 000 kr. Liksom under innevarande budgetår bör därutöver 60 000 kr. kunna anslås av särskilda fondmedel till rådets handläggning av marknadsundersökningar.

Till *utrikeshandelsstipendier* enligt bestämmelserna i kungörelsen (1949: 528) om statens utrikeshandelsstipendier beräknas oförändrat 50 000 kr. Medel för stipendier åt praktikanter hos handelssekreterarna bör, som jag föreslagit vid anmälan av anslaget A 4. Handelssekreterare, fr. o. m. nästa budgetår beräknas under sistnämnda anslag.

Bidragen till de *svenska handelskamrarna i utlandet* bör för nästa budgetår räknas upp med 130 000 kr. för allmänt statsbidrag till kamrarna på grund av medlemsavgifter enligt gällande regler.

För *praktikantverksamheten vid handelskamrarna* beräknar jag en ökning med 50 000 kr. för värdeförbättring av befintliga stipendier.

För *exportfrämjande åtgärder i övrigt*, bl. a. bidrag till marknadsundersökningar, beräknar jag 100 000 kr.

För att förstärka den exportfrämjande verksamheten beräknar jag att 700 000 kr. skall kunna anslås av särskilda fondmedel och reservationsmedel under detta anslag.

I detta sammanhang bör anmälas att jag med stöd av Kungl. Maj:ts be- myndigande den 21 november 1969 tillkallat särskilda sakkunniga med uppdrag att se över organisationen, inriktningen och omfattningen av den exportfrämjande verksamheten.

Anslaget bör föras upp med tillhoppa 7 850 000 kr. Härav beräknas för kommersiell information 5,4 milj. kr., till exportbyrån 590 000 kr., till utrikeshandelsstipendier 50 000 kr., till utlandshandelskamrarna 1 360 000 kr., till praktikantverksamheten där 350 000 kr. samt till exportfrämjande åtgärder i övrigt 100 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Främjande av utrikeshandeln m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 7 850 000 kr.

B 4. Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete

1968/69 Utgift	547 129	Reservation	251 037
1969/70 Anslag	130 000		
1970/71 Förslag	130 000		

Från anslaget bestrids utgifter för svenskt deltagande i olika former av nordiskt samarbete, bl. a. i nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och nordiska kommittén för konsumentfrågor. Fr. o. m. budgetåret 1968/69 bestrids från anslaget även kostnaderna för Sveriges deltagande i nordiska ämbetsmannakommit- téns utredningar angående ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete samt

i de nordiska regeringsförhandlingar rörande Nordek som påbörjades i november år 1969. För att täcka medelsbehovet har under budgetåret 1968/69 medel anvisats på tilläggsstat I och III med sammanlagt 650 000 kr.

Departementschefen

Under detta anslag uppskattar jag medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 130 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kr.

B 5. Bidrag till Svenska slöjdföreningen

1968/69 Utgift	200 000
1969/70 Anslag	200 000
1970/71 Förslag	200 000

Slöjdföreningen har till uppgift bl. a. att sprida kunskap om god formgivning och lämna sakkunnig information om bohag och svensk formgivning. I detta syfte ger föreningen ut tidskriften *Form* och bedriver utställningsverksamhet i Malmö. Föreningen har hemställt att bidraget för budgetåret 1970/71 skall höjas med 100 000 kr till 300 000 kr.

Departementschefen

Jag anser att anslaget bör tas upp med oförändrat belopp och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till *Bidrag till Svenska slöjdföreningen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 200 000 kr.

B 6. Bidrag till vissa internationella byråer m. m.

1968/69 Utgift	215 275
1969/70 Anslag	256 000
1970/71 Förslag	291 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organ. För budgetåret 1970/71 torde under anslaget medel beräknas enligt följande.

	1969/70	1970/71	Ändring
1. Internationella byrån i Paris för utställningar (jfr prop. 1947: 1 bil. 12 s. 156)	5 000	6 000	+ 1 000
2. Patentunionens internationella byrå i Genève (jfr prop. 1956: 1 bil. 12 s. 161, 1963: 1 bil. 12 s. 152)	75 000	77 000	+ 2 000
3. Internationella rådgivande bomullskommittén (jfr prop. 1951: 47)	11 000	11 000	--
4. Internationella studiegruppen för bly- och zinkfrågor (jfr. prop. 1960: 1 bil. 12 s. 284)	9 000	9 000	—
5. Internationella kaffeorganisationen (jfr prop. 1962: 1 bil. 12 s. 281)	98 000	130 000	+ 32 000
6. Internationella gummistudiegruppen (jfr. prop. 1966: 1 bil. 12 s. 168)	8 000	8 000	—
7. Övrigt	50 000	50 000	—
	256 000	291 000	+ 35 000

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 291 000 kr.

B 7. Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna, m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 maj 1968 tillkallades särskilda sakkunniga för översyn av vissa frågor rörande textil- och konfektionsindustrierna (TEKO-utredningen). Utredningen har den 26 augusti 1969 avgett en delrapport »Förslag om upphandling, export och utbildning på TEKO-området» (stencil I 1969: 6). Vidare har berörda branschorganisationer inom glasindustrin i gemensam skrivelse den 20 oktober 1969 begärt att statliga åtgärder vidtas för att underlätta den påbörjade strukturrationaliseringen inom den manuellt arbetande glasindustrin. Förslag om bl. a. exportfrämjande åtgärder för dessa industrigrenar inom ramen av fleråriga försöksprogram avses underställas årets riksdag i särskild proposition. I avvaktan härpå bör anslag nu tas upp med preliminärt belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna, m. m.* för budgetåret 1970/71 beräkna ett reservationsanslag av 5 200 000 kr.

C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

C 1. Näringsfrihetsrådet

Anslaget till näringsfrihetsrådet är för budgetåret 1969/70 uppfört med 296 000 kr.

Näringsfrihetsrådet har att genom förhandling undanröja sådan skadlig verkan av konkurrensbegränsning som avses i 5 § lagen (1953: 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

Rådet består av ordförande och åtta andra ledamöter, av vilka tre representerar företagarintressen och tre allmänna konsument- och löntagarintressen. Hos rådet finns en sekreterare.

Departementschefen

Chefen för justitiedepartementet kommer att föreslå Kungl. Maj:t att för årets riksdag lägga fram förslag till ny lagstiftning om otillbörlig marknadsföring. Förslaget innebär att en ny myndighet inrättas, konsumentombudsmannen, med uppgift att granska reklam och andra marknadsföringsåtgärder och ingripa mot otillbörliga metoder på detta område. Enligt förslaget upphör vidare det nuvarande näringsfrihetsrådet och inrättas ett nytt organ, marknadsrådet, som skall pröva ärenden både enligt konkurrensbegränsningslagen och lagen om otillbörlig marknadsföring. De organisatoriska frågorna har behandlats i en promemoria som utarbetats i samarbete mellan justitie- och handelsdepartementen. Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1971. Förslag om de medel som behövs för denna verksamhet avses underställas riksdagen i särskild proposition. I avvaktan härpå bör anslaget nu tas upp med preliminärt belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Näringsfrihetsrådet för budgetåret 1970/71 beräkna ett förslagsanslag av 1 300 000 kr.

C 2. Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor

1968/69 Utgift ¹	2952 550
1969/70 Anslag	1 318 000
1970/71 Förslag	1 391 000

¹ Anslagen Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor: Avlöningar och Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänförs till budgetåret 1968/69 uppgår till 7 400 kr.

Näringsfrihetsombudsmannen handhar uppgifter som tillkommer honom enligt lagen (1953: 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

Näringsfrihetsombudsmannen biträds i sin tjänsteutövning närmast av en ställföreträdare samt två byråchefer. Verksamheten är uppdelad på fem rotlar, av vilka två förestås av byråcheferna och tre av byrådirektörer.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Ombudsmannen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	15	—	—
Övrig personal	5	—	—
	20	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	1 018 000	+ 46 000	+ 43 500
Sjukvård	1 300	+ 3 700	+ 3 700
Reseersättningar (även för utrikes resor)	16 000	—	—
Lokalkostnader			
a) beräknat belopp för befintliga lokaler	30 200	+ 13 800	+ 13 800
b) beräknat belopp för tillkommande lokaler	—	—	—
Expenser	18 500	+ 3 000	+ 1 000
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation	234 000	+ 11 000	+ 11 000
b) beräknad ändring	—	—	—
	1 318 000	+ 78 000	+ 73 000

Näringsfrihetsombudsmannen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 75 000 kr.

2. För att göra det möjligt att låta befattningshavare delta i avgiftsbelagda konferenser, informationsdagar m. m., som är angelägna för NO-ämbetet, behöver expensmedlen skrivas upp med 3 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 1 391 000 kr.

C 3. Statens pris- och kartellnämnd

1968/69 Utgift ¹	26 749 425
1969/70 Anslag	8 603 000
1970/71 Förslag	9 136 000

¹ Anslagen Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar och Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 59 444 kr.

Statens pris- och kartellnämnd skall följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållandena inom näringslivet med undantag för bank- och försäkringsväsendet. Nämnden för ett kartellregister och utför sådana utredningar som behövs vid konkurrensbegränsningslagens tillämpning samt för den löpande prisövervakningen. Nämnden är huvudorgan för den statliga konsumentupplysningen på prisområdet.

Nämnden leds av en styrelse med 13 ledamöter, av vilka fem representerar företagarintressen och fem allmänna konsument- och löntagarintressen. Inom nämnden finns under generaldirektören fyra utredningsbyråer, en statistisk byrå samt en upplysningssektion.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Nämnden	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	81	+ 2	+ 1
Övrig personal	67	+ 1	—
	148	+ 3	+ 1
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	5 775 000 ¹	+ 442 000	+ 376 000
Sjukvård	23 000	+ 4 000	+ 3 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	112 000	+ 13 000	+ 5 000
Lokalkostnader			
a) beräknat belopp för befintliga lokaler	203 000	+ 9 000	+ 9 000
b) beräknat belopp för tillkommande lokaler	—	—	—
Expenser			
Därav engångsutgifter	578 000 ¹	+ 170 000	+ 51 000
	(2 000)	(39 000)	—
Allmän upplysningsverksamhet	600 000	—	—
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation	1 312 000	+ 77 000	+ 77 000
b) beräknad ändring	—	+ 27 000	+ 12 000
	8 603 000	+ 742 000	+ 533 000

¹ Till anslagsposten Avlöningar överförs 5 000 kr. från Expenser (publikationstryck) motsvarande det belopp som anvisats för ersättningar till författare och översättare.

Statens pris- och kartellnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 490 000 kr.
2. För den utökade verksamhet, som riksdagen beslutat (prop. 1967: 75, SU 90, rskr 205) behövs ytterligare en byrådirektör, en amanuens och ett biträde (+ 161 000 kr. inkl. lönekostnadspålägg).
3. Medel för att skaffa apparatur m. m. för mikrofilmning (+ 30 000 kr.).
4. På grund av databehandling för storföretagsregistrets räkning och av utgående mervärdeskatt behövs ytterligare medel (+ 45 000 kr.).
5. Till följd av ökad produktion av tryckt studie- och upplysningsmateriel behövs ytterligare medel (+ 20 000 kr.).
6. Medel för representation (+ 1 000 kr.).
7. Minskning av delposten Ersättning för annat uppdrag (— 5 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 136 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en byrådirektör i A 26 vid upplysningssektionen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret
1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 9 136 000 kr.

C 4. Statens institut för konsumentfrågor: Förvaltningskostnader

1968/69 Utgift ¹	24 332 155
1969/70 Anslag	5 422 000
1970/71 Förslag	6 282 000

¹ Anslagen Statens institut för konsumentfrågor: Avlöningar och Statens institut för konsumentfrågor: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 33 000 kr.

Statens institut för konsumentfrågor är ett centralt forsknings- och upplysningsorgan och har till uppgift att verka för att arbetsförhållandena i enskilda hem och kollektiva hushåll rationaliseras samt för att produktion och konsumtion inriktas på goda och ändamålsenliga konsumentvaror.

Institutet leds av en styrelse som består av sex av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter samt chefen för institutet. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Institutet är organiserat på tre undersökningsavdelningar, en upplysningsavdelning samt ett kansli.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Institutet	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	37	+ 9	+ 2
Övrig personal	52	+ 2	—
	89	+ 11	+ 2
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	3 135 000	+ 765 000	+ 308 000
Sjukvård	14 000	+ 2 000	+ 1 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	50 000	+ 18 000	+ 11 000
Lokalkostnader			
a) beräknat belopp för befintliga lokaler	339 000	+ 124 000	+ 180 000
b) beräknat belopp för tillkommande lokaler	—	—	—
Expenser	1 167 000	+ 161 000	+ 170 000
Därav engångsutgifter		(18 000)	(6 000)
Omkostnader i anledning av uppdrag...	2 000	—	—
Kursverksamhet.....	—	—	+ 120 000
Lönekostnadspålägg			
a) beräknat belopp för befintlig organisation	715 000	+ 40 000	+ 40 000
b) beräknad ändring.....	—	+ 138 000	+ 30 000
	5 422 000	+ 1 248 000	+ 860 000

Statens institut för konsumentfrågor

1. Löne- och prisomräkning m. m. 391 128 kr.

2. I undersökningsavdelningarnas arbetsuppgifter ingår forsknings- och provningsverksamhet inom ett betydande antal ämnesområden samt såväl nationella som internationella samarbetsuppgifter. Därtill kommer att personalen i egenskap av fackmän skall medverka vid offentliggörandet av arbetsresultaten. För att de tre avdelningarna skall kunna uppfylla de krav som ställs, erfordras en omedelbar förstärkning med följande tekniska personal: två förste intendenten, två byrådirektörer samt två förste byråingenjörer. För att möjliggöra rekrytering av hushållstekniker bör vidare två tjänster som institutionsbiträden bytas ut mot institutionstekniker (490 389 kr.).

3. Inom upplysningsavdelningen har den sedan fem år bedrivna försöksverksamheten med utarbetande av studiemateriel lett till så goda resultat, att en byrådirektörstjänst bör inrättas. För breddning av redaktionens verksamhet föreslås en redaktörstjänst. Vidare erfordras en tjänst som bibliotekarie för att såväl undersöknings- som upplysningsverksamheten skall er- hålla erforderlig biblioteksservice (182 520 kr.).

4. Arbetsuppgifterna för avdelningsdirektören och chefen för kansliet omfattar även att biträda chefen för institutet i utrednings- och planeringsfrågor. Med hänsyn till kansliets funktioner och därav betingade storlek (18 fasta tjänster och 4 årsbefattningar) samt det ansvar som åvilar förste byråsekreteraren och ställföreträdaren för avdelningsdirektören bör denna befattning höjas till byrådirektör i Ae 28 (16 398 kr.).

5. Institutets omfattande verksamhet medför ett starkt behov av ökade resurser att anlita extra personal och experter. En uppräknig av avlöningsanslaget med 100 000 kr. föreslås därför, vartill bör läggas lönekostnadspålägg och följdkostnader (131 800 kr.).

6. Inom anslagsposten *Expenser* bör följande uppräknig ske för att uppnå högsta möjliga effektivitet med nuvarande personalresurser, nämligen delposten *Annan upplysning* (+ 10 000 kr.) som avser kostnader för presskonferenser, vissa annonskostnader, pressmeddelanden, pressklipp m. m.,

delposten *Övriga utgifter*, som avser förbrukningsmaterial för undersökningsavdelningarna samt biblioteket (+ 20 000 kr.),

delposten *Representation*, som tidigare ej tagits upp som särskild post (+ 5 000 kr.).

Hemkonsulentutredningen

De med statsmedel avlönade hemkonsulenterna var ursprungligen anställda vid hushållningssällskapen. I samband med principbeslut om ändrad organisation av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden (prop. 1965: 100, JoU 17, rskr 256) tillkallades särskilda sakkunniga, 1965 års hemkonsulentutredning¹, för att utreda frågan om hemkonsulentverksamhetens organisatoriska ställning. När frågan om de nya lantbruksnämndernas organisation behandlades av 1967 års riksdag var hemkonsulentutredningens arbete ännu inte slutfört. I avvaktan på beslut i ämnet fördes hemkonsulenterna tills vidare över till lantbruksnämnderna (prop. 1967: 74, JoU 18 och 29, rskr 214). Central myndighet är lantbruksstyrelsen.

F. n. finns 33 hemkonsulenter. De följer utvecklingen på hemområdet och förmedlar upplysning till hushållen. Verksamheten är inriktad på i första hand landsbygdens befolkning men den har alltmer kommit att omfatta tätorternas hushåll och fått karaktären av allmän konsumentupplysning.

1965 års hemkonsulentutredning föreslår i sitt betänkande *Den framtida hemkonsulentverksamheten* (stencil H 1969: 3) att hemkonsulenterna förs över till länsstyrelserna för att samordnas med priskontoren och att de centralt knyts till statens institut för konsumentfrågor. Av betänkandet framgår bl. a. följande.

¹ Riksdagsledamoten Anna Lisa Lewén-Eliasson, ordförande, riksdagsledamöterna Elias Jönsson och Elvy Olsson samt dåvarande riksdagsledamöterna Elsa Lindskog och Birger Isacson.

Utredningen anser att hemkonsulenterna har en stor funktion att fylla som kontakt-, rådgivnings- och upplysningsorgan för svaga konsumentkategorier samt för samverkan med organisationer på det lokala planet, skolor, storhushåll och kommunala instanser. De är väl lämpade att genom individuell rådgivning följa upp den konsumentupplysning som sker via massmedia. Verksamhetens inriktning bör fortlöpande prövas om. Insatser bör göras på de områden, där konsumenternas behov är dåligt tillgodosedda. För närvarande bör upplysning om kostfrågor prioriteras. Stor uppmärksamhet måste ägnas arbetsrationalisering i hushållet. Rådgivning vid anskaffning av kapitalvaror kan förutses bli omfattande.

I princip anser utredningen att hemkonsulentkåren på sikt måste fördubblas om en effektiv regional upplysning skall kunna ske. Utredningen lägger emellertid fram två alternativa lösningar, som skulle vara praktiskt genomförbara f. n. Det ena alternativet, som förutsätter en anslagsökning med ca 288 000 kr., innebär att verksamhetens omfattning blir oförändrad. Konsumentinstitutet skulle dock få en personalförstärkning med en byrådirektör, en konsulent och ett kvalificerat biträde. Det andra alternativet skulle medföra en kostnadsökning med ca 588 000 kr. och innebära, utom personalförstärkning i konsumentinstitutet, viss ökning av antalet med statsmedel avlönade hemkonsulenter.

Utredningen förordar det sistnämnda alternativet och anser att det bör kunna genomföras den 1 juli 1970.

Två ledamöter av utredningen anser att hemkonsulenterna bör placeras vid landstingen.

Remissyttranden

Yttranden över betänkandet har avgetts av statens institut för folkhälsan, statskontoret, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens pris- och kartellnämnd, statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Skaraborgs län, Arbetarnas bildningsförbund, Centerns kvinnoförbund, De handikappades riksförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Kooperativa förbundet, Landsorganisationen i Sverige, Moderata samlingspartiets kvinnoförbund, Statens handikappråd, Stockholms stads skoldirektion, Svenska facklärarförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Sveriges hemkonsulentförening och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

Vad utredningen anfört om behovet av hemkonsulenter och om inriktningen av deras verksamhet får stöd av flertalet remissinstanser som uttalat sig därom. *Lantbruksstyrelsen* framhåller att utvecklingen har medfört att hemkonsulenternas rådgivning mer och mer har övergått till allmän konsumentupplysning och sålunda kommit att omfatta samtliga hushållstyper.

Statens institut för konsumentfrågor betraktar hemkonsulentorganisationen som en av institutets väsentligaste och bästa kanaler för att nå ut till befolkningen.

Utredningens förslag att föra över hemkonsulenterna från lantbruksnämnderna till annat länsorgan biträds av flertalet remissinstanser, däribland även *lantbruksstyrelsen*. I de flesta remissyttrandena tillstyrks förslaget att knyta hemkonsulenterna till länsstyrelserna.

Den övervägande delen av de remissinstanser, som yttrat sig över förslaget att centralt knyta hemkonsulenterna till statens institut för konsumentfrågor, tillstyrker detta. *Svenska landstingsförbundet* och *länsstyrelsen i Jämtlands län* anser dock att konsumentutredningens betänkande bör avvaktas innan ställning tas i frågan. *Statskontoret* anser att hemkonsulentutredningens förslag bör närmare övervägas av konsumentutredningen. Skulle likväl en omorganisation av hemkonsulentverksamheten anses böra ske omedelbart, synes denna böra begränsas till att överföra lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas funktioner till andra organ. Statskontoret har ingen erinran mot förslaget om central anknytning till konsumentinstitutet.

Betänkandet och remissyttrandena har överlämnats till *konsumentutredningen* för att övervägas vid utredningsuppdragets fullgörande. Utredningen har yttrat sig i frågan om hemkonsulenternas organisatoriska ställning. Den finner att länsstyrelserna bör fungera som regionala stödjepunkter för hemkonsulenterna och att det förefaller naturligt att låta priskontor och hemkonsulent bilda en administrativ enhet. Utredningen tillstyrker att huvudmannskapet för hemkonsulenterna förs över till konsumentinstitutet men anser att förändringen inte blir meningsfull om den förordade personalförstärkningen inte kan medges.

Departementschefen

De frågor som hänger samman med den statliga och statsunderstödda konsumentupplysningen utreds f. n. av konsumentutredningen. I utredningens uppdrag ingår bl. a. att se över den regionala organisationen för konsumentupplysningen. I avvaktan på det slutliga resultatet av konsumentutredningens arbete är jag inte beredd att ta ställning till hemkonsulentutredningens förslag i dess helhet. Konsumentutredningen har emellertid i princip ställt sig positiv till att hemkonsulenterna förs över till länsstyrelserna och att huvudmannskapet anförtros konsumentinstitutet. Med hänsyn härtill och till de möjligheter att förbättra konsumentupplysningen som dessa åtgärder skulle föra med sig förordar jag att omorganisationen genomförs redan under budgetåret 1970/71. Frågan om överföring av de nuvarande hemkonsulenttjänsterna till länsstyrelserna anmäls av chefen för civildepartementet. För den centrala handläggningen av hemkonsulentfrågorna beräknar jag under anslaget medel till avlöningar m. m. för ytterligare en byrådirektör i A 26 och för biträde åt denne. För bestridande av kostnader för

viss kursverksamhet som bedrivs av hemkonsulenterna och som tidigare finansierats från anslag på nionde huvudtiteln, beräknar jag därutöver ett belopp av 120 000 kr.

I övrigt beräknar jag medel för ytterligare en förste intendent i A 30 på institutets andra undersökningsavdelning. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 282 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens institut för konsumentfrågor: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 6 282 000 kr.

C 5. Statens institut för konsumentfrågor: Undersökningar och upplysningsmateriel m. m.

1968/69 Utgift	298 000	Reservation	151 204
1969/70 Anslag	314 000		
1970/71 Förslag	344 000		

Anslaget är uppdelat på tre delposter.

Från delpost 1 bestrids utgifter för tekniska undersökningar som utförs vid annat organ men som planeras och leds av personal vid institutets undersökningsavdelningar.

Från delpost 2 bestrids utgifter för utställningar och studiemateriel. Inkomster av försäljning av studiemateriel tillförs anslaget.

Från delpost 3 bestrids utgifter för anskaffning av apparatur och annan utrustning för undersökningsavdelningarna.

<i>Anslag</i>	1969/70	Beräknad ändring Institutet	1970/71 Dep.chefen
Delpost 1	118 000	—	—
Delpost 2	140 000	+ 40 000	+ 30 000
Delpost 3	56 000	+ 44 000	—
	314 000	+ 84 000	+ 30 000

Statens institut för konsumentfrågor

1. Med anledning av den ökade aktiviteten på det regionala planet som utvecklingen medfört, har kraven på institutet att visa flera vandringsutställningar ökat. För att kunna genomföra denna uppgift erfordras en höjning av delpost 2 (+ 40 000 kr.).

2. Med hänsyn till den nuvarande verksamhetens inriktning och omfattning föreligger ett ökat medelsbehov för delpost 3. Utveckling av provningsmetoder kräver ny teknisk apparatur och utrustning samtidigt som genomförandet av provningar med minsta möjliga personalinsats också fordrar investering i utrustning (+ 44 000 kr.).

Departementschefen

Jag förordar att anslaget höjs med 30 000 kr. bl. a. med hänsyn till det ökade behovet av upplysningsmateriel för hemkonsulenterna och hemstäl-
ler, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens institut för konsumentfrågor: Undersök-
ningar och upplysningsmateriel m. m.* för budgetåret 1970/
71 anvisa ett reservationsanslag av 344 000 kr.

C 6. Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

1968/69 Utgift	2 866 874	Reservation	2 214 318
1969/70 Anslag	3 904 000		
1970/71 Förslag	4 294 000		

Statens konsumentråd är samordningsorgan på konsumentområdet och har till uppgift att bl. a. främja och stödja initiativ till forskning, upplysning eller andra åtgärder till nytta för konsumenterna. Enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall rådet fördela statsmedel för forskning och konsumentupplysning samt övervaka att medel som rådet fördelar kommer till avsedd användning.

Rådet består av ordförande och 14 andra ledamöter som bl. a. representerar allmänna konsument- och löntagarintressen samt företagariintressen. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Rådet har ett kansli som förestås av en sekreterare.

Av anslaget för budgetåret 1968/69 fick högst 305 000 kr. tas i anspråk för avlöningar och omkostnader. De faktiska utgifterna för administrationen uppgick detta år till 293 784 kr. För budgetåret 1969/70 har beräknats högst 485 000 kr. för avlöningar och omkostnader.

Statens konsumentråd

Sex centrala statliga eller statsunderstödda institutioner har mottagit en betydande del av rådets anslag. Detta sammanhänger med att deras ordinarie anslag varit alltför begränsade. Rådets egna projekt visar en tendens att öka, vilket beror på att rådet i allt högre grad initierat verksamhet på områden där andra institutioner inte kunnat agera. Under de senaste åren har allmänna reklamationsnämnden också svarat för en betydande del av rådets egen verksamhet.

Bland de uppgifter som rådet f. n. arbetar med bör särskilt nämnas försöksverksamheten med allmänna reklamationsnämnden. Muntliga och skriftliga hänvändelser har från starten den 1 januari 1968 lett till 1 314 diarieförda reklamationsärenden. Nämnden fyller uppenbarligen ett betydande behov. Det är därför angeläget att den har resurser för en effektiv handläggning. Rådet gör f. n. en översyn och analys av nämndens verksamhet.

Från den 1 juni 1969 är rådet också huvudman för försöksverksamheten med de lokala konsumentkommittéerna. En annan försöksverksamhet pågår inom en samarbetsgrupp mellan konsumentupplysare och dem som forskar med kommunikationsproblem.

Arbetet inom färgtelevisionsområdet tar vidare en betydande del av rådets resurser i anspråk. Rådet uppträder här som anslagsgivare och samordnare för en rad institutioner.

Med hänsyn till det växande internationella utbytet på det ekonomiska området har det blivit allt angelägnare att också harmonisera konsumentarbetet i olika länder. Rådet har härvid försökt verka för en samordning av aktiviteterna i olika internationella organ för att undvika dubbelarbete och få till stånd en arbetsfördelning mellan länderna.

Rådet föreslår, att reservationsanslaget höjs med 2 096 000 kr. till 6 milj. kr. och att därav får tas i anspråk 692 000 kr. för administrationskostnader. Rådets kansli, som f. n. omfattar sex personer, föreslås därvid utökas med en byråchef och en kontorsskrivare.

Departementschefen

Jag uppskattar medelsbehovet för budgetåret 1970/71 till 4 294 000 kr. Av detta belopp räknar jag högst 531 000 kr. för rådets egna avlöningar och omkostnader. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 4 294 000 kr.

C 7. Bidrag till Varudeklarationsnämnden

1968/69 Utgift	800 000
1969/70 Anslag	900 000
1970/71 Förslag	1 000 000

Varudeklarationsnämnden (VDN) har till uppgift att verka för ökad användning av upplysande varudeklarationer och att därvid särskilt tillse, att dessa blir vederhäftiga och i lämplig omfattning enhetligt utformade. Nämnden består av en av Kungl. Maj:t förordnad ordförande och 13 andra ledamöter, som utses av olika myndigheter och intresseorganisationer.

Varudeklarationsnämnden

Mot bakgrund av att man såväl bland konsumenterna som i näringslivet inser betydelsen av VDN FAKTA finner nämnden det mindre tillfredsställande att marknadstäckningen inom flertalet varuområden är förhållandevis begränsad. En vidgning av normproduktionen fordrar självfallet ökade

personella insatser. I detta sammanhang ser nämnden som ett krav att de tjänster som nu finansieras med anslag från statens konsumentråd förs över till ordinarie budget.

VDN anser det angeläget att aktivt engagera sig i samarbetet inom International Labelling Centre. Utbytet härav — likartade deklARATIONER i olika länder — bör på något längre sikt leda till besparingar genom arbetsfördelning mellan medlemsorganisationerna.

Nämnden måste förstärka sin bevakning av produktutvecklingen och anpassa VDN FAKTA:s innehåll bättre till konsumenternas behov och önskemål. En slagkraftig information till skilda målgrupper är också en förutsättning för att konsumenterna och näringslivet skall fråga efter och rätt utnyttja VDN FAKTA och VDN-normer. Nämnden anser det vidare skäligt att statsanslaget täcker en del av kostnaderna för varuanskaffning och kontrollprovningar så att inte företag av kostnadsskäl anser sig tvingade att avstå från eller begränsa sitt VDN-engagemang. Förutom med avgiften för att utnyttja en norm — f. n. i genomsnitt 450 kr. per tillstånd — bidrar företagen indirekt till verksamheten genom att kostnadsfritt ställa experter till förfogande vid utarbetandet av normer.

För budgetåret 1969/70 uppskattar nämnden de totala kostnaderna för sin verksamhet till 2 440 000 kr., varav 1 040 000 kr. hänförs till normarbetet, 970 000 kr. till marknadsföring och information samt 430 000 kr. till kontrollverksamhet. Intäkterna har beräknats till 665 000 kr. För full täckning av kostnaderna begär nämnden i statsanslag 1 775 000 kr., vilket innebär en ökning med 875 000 kr. i förhållande till bidraget för budgetåret 1969/70.

Departementschefen

Jag förordar att anslaget höjs med 100 000 kr. och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Varudeklarationsnämnden* för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

D. Patent- och registreringsväsendet

Patent- och registreringsverket

Patent- och registreringsverket handlägger ärenden angående patent, varumärken, mönster, namn och aktiebolag.

Chef för verket är en generaldirektör. Verket har en patentavdelning, en varumärkesbyrå, en namnsektion, en bolagsbyrå, en besväravdelning, ett bibliotek, en administrativ byrå samt en planerings- och rationaliseringsenhet. Patentavdelningen består av åtta byråer och ett patentkansli. Chefen för patentavdelningen är generaldirektörens ställföreträdare och har även tillsyn över biblioteket. Inom varumärkesbyrån handläggs även mönsterärenden. Chefen för varumärkesbyrån har tillsyn över namnsektionen. I besväravdelningen, som arbetar på två avdelningar, prövas besvär angående patent, varumärken och namn.

Vid verket fanns den 1 juli 1969 532 anställda av vilka 274 utgjorde handläggande personal.

Patent- och registreringsverket tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen (jämför bil. 2 s. 7). Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 februari 1969 har patent- och registreringsverket ålagts att lämna in sin anslagsframställning för budgetåret 1970/71 i programtermer. I beslutet föreskrevs att följande programindelning tills vidare skulle tillämpas.

1. Patentärenden
2. Varumärkes- och mönsterärenden
3. Namnärenden
4. Bolagsärenden

Enligt beslutet kunde programmen delas upp med hänsyn till de behov som den interna budgeten ställer. Verket redovisar vidare två gemensamma program, Besvärärenden och Central administration, vilkas kostnader fördelas på huvudprogrammen.

I beslutet föreskrevs därjämte att patent- och registreringsverket tills vidare skulle utgå från att verksamheten skulle finansieras från ett förslagsanslag benämnt Patent- och registreringsverket.

I enlighet med nämnda beslut har patent- och registreringsverket lämnat in sin anslagsframställning i programtermer.

Vid beredningen av patent- och registreringsverkets anslagsframställning

har det visat sig lämpligt att i visst avseende frångå den tidigare beslutade indelningen i program. Ändringen innebär att programmet Patentärenden delas upp i Patentgranskning och Teknisk information och dokumentation. Det senare programmet indelas i sin tur i Nyhetsgranskning och Övrig information och dokumentation. Delprogrammet Nyhetsgranskning skall nettoredovisas över en anslagspost med formellt belopp.

D 1. Patent- och registreringsverket

1968/69 Utgift ¹	225 163 440
1969/70 Anslag	28 925 000
1970/71 Förslag	30 515 000

¹ Anslagen Patent- och registreringsverket: Avlöningar och Patent- och registreringsverket: Omkostnader

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men som hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 193 631 kr.

Patent- och registreringsverket

För den kommande femårsperioden räknar verket inom flertalet av sina verksamhetsområden med en stigande efterfrågan på sina tjänster med ökande arbetsvolym som följd. Verksamheten på patentavdelningen ökar även på grund av de krav på aktiv service inom informations- och dokumentationsområdet som den tekniska och industriella utvecklingen ställer. Ny lag om mönster kommer att ålägga verket nya arbetsuppgifter. Verket har som allmän målsättning att inom den kommande femårsperioden säkerställa en produktion som svarar mot den årliga efterfrågan på verkets tjänster och samtidigt minska onormalt stora balanser av ärenden.

Inom verket bedrivs sedan några år särskilt arbete med långtidsplanering. En långtidsplan för verksamheten utarbetades år 1966. Den innefattade bl. a. ett program för utvecklings- och rationaliseringsarbete i verket. Verket har av Kungl. Maj:t anbefallts att fortsätta långtidsplaneringen samt att i mån av tillgång på medel bedriva utvecklings- och rationaliseringsarbete i huvudsaklig överensstämmelse med programmet. En viss effekt av detta arbete i form av ökad produktivitet redovisas för innevarande budgetår. Rationaliseringsprogrammet är kostnadskrävande och sträcker sig över flera år. Verket avser att under år 1970 lägga fram en ny långtidsplan.

Sverige deltar i ett omfattande internationellt samarbete som syftar till att minska belastningen på nyhetsgranskande patentverk. Inom Europarådet utarbetas regler för patentansökningarnas utformning och innehåll samt för patenteringsproceduren. EEC har inbjudit bl. a. EFTA-länderna att delta i det fortsatta arbetet med ett europeiskt patentsystem. En s. k. regeringskonferens bildades den 21 maj 1969 för att utarbeta ett europeiskt system för patentbeviljande. Sverige representerar de nordiska länderna i

en arbetsgrupp. Inom Paris och Bernunionernas gemensamma internationella organ (BIRPI) har lagts fram en plan för att införa ett internationellt ansökningsförfarande, den s. k. PCT-planen (Patent Cooperation Treaty). Särskilda sakkunniga (patentpolicykommittén) utreder f. n. under vilka former det svenska patentverket skall arbeta om PCT-planen genomförs. Liknande kommittéer arbetar i de övriga nordiska länderna. De bestämmelser i patentlagen om nordiskt patent, som utarbetats i samråd med de övriga nordiska länderna, har ännu ej börjat tillämpas. Ikraftträdandet av patentlagen i denna del är fortfarande beroende på förhandlingar mellan de nordiska länderna.

I anslagsframställningen lämnas följande uppgifter om de inkomster verket uppbär i form av avgifter m. m. samt om kostnaderna. För budgetåret 1970/71 har kostnaderna tagits upp med det belopp som begärs i anslagsframställningen.

	1968/69	Milj. kr. 1969/70 beräknat	1970/71 beräknat
Inkomster	37,1	37,9	40,1
Kostnader	30,4	30,0	34,1
Inkomstöverskott	6,7	7,9	6,0

Program	1 000-tal kr.			
	1968/69 ¹	1969/70 ¹	1970/71 PRV	Beräknar Dep.chefen
Patentärenden	21 462	20 132	23 328	—
Patentgranskning	—	—	—	19 544
Teknisk information och dokumentation	—	—	—	1 790
Varumärkes- och mönsterärenden	1 947	2 092	2 424	2 353
Namnärenden	528	476	512	502
Bolagsärenden	6 530	6 425	7 876	6 676
Varav rationaliseringsprojekt	(977)	(620)	(1 100)	(200)
Summa kostnader	30 467	29 125	34 140	30 865
Avgår intäkter under anslaget	— 331	— 200	— 350	— 350
Summa anslag	30 136²	28 925	33 790	30 515

¹ Överslagsmässig översättning till program.

² Avgår beräknade komplementkostnader med 4 973 000 kr.

Programmet Patentärenden

Programmet Patentärenden avser handläggning av patentärenden, bibliotekets verksamhet samt informations- och dokumentationstjänst på patentområdet.

Antalet patentansökningar har ökat i stort sett kontinuerligt. Under den

senaste tioårsperioden uppgår denna ökning till i medeltal 5 % per år. Budgetåret 1964/65 inkom 16 600 ansökningar. För budgetåret 1969/70 räknar verket med 18 500 nya ansökningar. Antalet avgjorda patentansökningar per år har under samma period ökat från 14 500 till 17 800. Trots denna produktionsökning har balansen av oavgjorda ansökningar vuxit från 56 600 för budgetåret 1964/65 till beräknade 61 200 för budgetåret 1969/70. Detta motsvarar f. n. en medelbehandlingstid för beviljade patent på 4,6 år. Verkets målsättning är att ärendebalansen under en femårsperiod minskar så att den motsvarar ca fyra års medelbehandlingstid, vilket beräknas ske om man beaktar verkningarna av både rationaliseringsåtgärder och ett nordiskt patentsystem.

Antal ärenden	Utfall 1968/69	PRV Beräknat	
		1969/70	1970/71
Efterfrågan	18 400	18 500	19 000 (beräknad)
Produktion.....	19 600	17 800	18 900 (förslag)
Kostnader (1 000-tal kr.)	21 462	20 132	23 328 (förslag)

M o t i v

Den efterfrågeutveckling som redovisats för perioden 1964/65—1969/70 beräknas fortsätta också under budgetåret 1970/71. Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 1 035 000 kr.

Verket föreslår en ökad satsning på informations- och dokumentationsområdet. Denna information grundar sig i huvudsak på patentskrifter och utgör en komplettering till den information som tillhandahålls av tekniska bibliotek och institutioner t. ex. Ingeniörsvetenskapsakademien och styrelsen för teknisk utveckling. Verket anser att en sådan service är betydelsefull särskilt för de små och medelstora företagen och för de enskilda uppfinnarna, som f. n. har mycket begränsade möjligheter att på egen hand skaffa sig erforderlig teknisk information. Verket räknar med att motta 1 200—1 500 nyhetsgranskningsuppdrag under 1970/71 mot ca 500 för innevarande budgetår. Verket föreslår anställning av ingenjörer för nyhetsgranskningshjälp åt kommissionären och för en snabbare och effektivare klassning. Utgivning av tryckta utdrag av grundhandlingarna i offentliga ansökningar medför behov av personalförstärkning på biblioteket. Kostnadsmässigt innebär detta ett tillskott på 666 000 kr. Servicen skall avgiftsbeläggas.

Verket planerar att mikrofilma ansökningar och anskaffa mikrofilmade patentskrifter från utlandet. Kopieringsverksamheten beräknas öka avsevärt i och med en planerad övergång till kopiering av hänvisningar till äldre patent och litteratur. Detta innebär kostnadsmässigt en ökning på 320 000 kr.

Verket avser att fortsätta anskaffningen av kompakthyllor och övergå

till administrativ databehandling av diarium för patentansökningar och patent. Vidare räknar verket med att fortsätta utredningen om prestationsmätning och prestationslön inom patentavdelningen (+ 510 000 kr).

Verket föreslår att en tjänst som byråchef inrättas i stället för en tjänst som avdelningsdirektör på patentkansliet. För vissa nya tjänster m. m. och omkostnader begär verket 358 700 kr.

Ett belopp på 120 000 kr., som innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur, faller bort.

Programmet Varumärkes- och mönsterärenden

Antalet varumärkesansökningar har ökat från 5 100 för budgetåret 1964/65 till beräknade 6 200 för budgetåret 1969/70. Den årliga produktionen har under motsvarande period ökat med 700 avgjorda varumärkesansökningar och balansen av oavgjorda ärenden har stigit från 4 700 till 5 700.

Antalet inkomna mönsterärenden har ökat från 250 för budgetåret 1964/65 till beräknade 500 för budgetåret 1969/70. Produktionen har under motsvarande period ökat från 270 till 450 avgjorda ärenden per år och balansen har stigit från 114 till 200 oavgjorda ärenden.

Antal ärenden	Utfall 1968/69	PRV Beräknat	
		1969/70	1970/71
Efterfrågan, varumärkesärenden	6 000	6 200	6 300 (beräknad)
» , mönsterärenden	420	500	1 500 (beräknad)
Produktion, varumärkesärenden	5 600	5 800	6 100 (förslag)
» , mönsterärenden	400	450	1 000 (förslag)
Kostnader (1 000-tal kr.)	1 947	2 092	2 424 (förslag)

M o t i v

Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 113 000 kr. Den efterfrågeutveckling som redovisats för varumärkesärenden för perioden 1964/65—1969/70 beräknas fortsätta också under budgetåret 1970/71. Verket övergår fr. o. m. 1970/71 till likhetsgranskning av varumärken med dator, vilket medför att den stigande efterfrågan kan mötas med ett begränsat resurstillskott. För varumärkesverksamheten begärs ytterligare 38 000 kr. för anskaffning av nya hyllor samt för en maskinell informationsservice till verkets kunder, som skall avgiftsbeläggas.

Ny mönsterlag väntas träda i kraft den 1 oktober 1970. Verket förutser en avsevärd efterfrågeökning och anser att en helt ny organisation, nya arbetsrutiner och nya lokaler måste tillkomma. Kostnadsmässigt innebär detta en ökning för budgetåret 1970/71 på 133 000 kr.

Programmet Namnärenden

Detta program avser handläggning av ärenden angående byte av släktnamn eller förnamn.

Antalet inkomna namnären den per år har ökat från 4 100 under budgetåret 1964/65 till beräknade 4 300 budgetåret 1969/70. Produktionen har i stort motsvarat efterfrågan.

<i>Antal ärenden</i>	Utfall 1968/69	PRV Beräknat	
		1969/70	1970/71
Efterfrågan	4 200	4 300	4 300 (beräknad)
Produktion	4 200	4 300	4 300 (förslag)
Kostnader (1 000-tal kr.)	528	476	512 (förslag)

M o t i v

Den efterfrågeutveckling som redovisats för perioden 1964/65—1969/70 väntas fortsätta också under budgetåret 1970/71. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 25 000 kr. Ökningen härutöver avser helt programmets andel av de gemensamma programmens kostnader.

Programmet Bolagsärenden

Detta program avser arbetsuppgifter, som i huvudsak regleras i aktiebolagslagen.

Utvecklingen under perioden 1964/65—1969/70 har i fråga om antalet inkomna ärenden inneburit en genomsnittlig ökning med omkring 10 % per år och för budgetåret 1968/69 med ännu mera. Antalet inkomna bolagsbildningsärenden per år har under perioden stigit från 5 500 till 10 400 och antalet inkomna registreringsändringsärenden från 19 050 till 27 800. Antalet avgjorda bolagsbildningsärenden och registreringsändringsärenden var budgetåret 1964/65 5 600 resp. 18 650 och budgetåret 1969/70 beräknade 10 000 resp. 27 000. Balansen av oavgjorda bolagsbildningsärenden och registreringsändringsärenden har ökat med 1 160 resp. 1 800 under perioden. Den ökning i såväl produktion som produktivitet som ägt rum under de senaste åren är ett första resultat av det rationaliseringsarbete i större skala som påbörjades under budgetåret 1967/68.

<i>Antal ärenden</i> ¹	Utfall 1968/69	PRV Beräknat	
		1969/70	1970/71
Efterfrågan, bolagsb.ärenden	9 500	10 400	11 400 (beräknad)
» , reg.ändringsärenden..	26 000	27 800	30 500 (beräknad)
Produktion, bolagsb.ärenden	9 200	10 000	11 200 (förslag)
» , reg.ändringsärenden..	26 000	27 000	30 500 (förslag)
Kostnader (1 000-tal kr.)	6 530	6 425	7 876 (förslag)

¹ Övriga huvudprestationer inom programmet är granskning av redovisningshandlingar, vites- och likvidationsframställningar rörande försumliga bolag, beställningar samt annan service åt allmänheten.

Motiv

Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 284 000 kr. Verket räknar med en stigande efterfrågan på programmets tjänster. Utan ytterligare personaltillskott och utan beaktande av rationaliseringseffekter skulle balanserna stiga kraftigt. Produktionsökning planeras ske genom att rationaliseringsarbetet intensifieras ytterligare.

För att kunna fullfölja grupprotelsystemet behöver verket nyanställa tre biträden (+ 96 800 kr.). Under budgetåren 1968/69 och 1969/70 har på balanssektionen ett flertal arbetsrutiner överförts till ADB och ett system införts med mikrofilmning av inkommande redovisningshandlingar. Den fortsatta driften av denna verksamhet medför en kostnadsökning på 165 000 kr. För fortsatt produktion av en alfabetisk förteckning på registreringssektionen erfordras ytterligare 60 000 kr. Verket planerar att mikrofilma visst aktmaterial på registreringssektionen. För budgetåret 1969/70 skulle detta medföra en kostnad för projektets genomförande av 470 000 kr. och en produktionskostnad av 30 000 kr. Verket avser dessutom att lagra bl. a. bolagsordningar på hållremsa. För 1970/71 skulle detta medföra en genomförandekostnad av 433 000 kr.

I övrigt räknar verket med en kostnadsökning på 149 300 kr. för anställning av en byråassistent samt för anskaffning av kontorsmateriel och inventarier. Ett belopp på 350 000 kr., som innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur, faller bort.

Programmet Besvärärenden

Detta program är ett gemensamt program, vars kostnader har fördelats på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk. Programmet avser handläggning av besvär angående patent, varumärken och namn.

Antalet inkomna besvärärenden rörande patent har ökat till följd av det skärpta kravet på uppfinningshöjd i den nya patentlagen. Under perioden 1964/65—1969/70 har antalet inkomna ärenden ökat från 377 per år till 1 300 per år. Antal avgjorda ärenden per år har under samma period stigit från 268 till beräknade 935. Balansen av oavgjorda ärenden beräknas vid utgången av budgetåren 1969/70 och 1970/71 uppgå till 2 062 resp. 2 277.

Motiv

För att öka produktionen behöver ytterligare arbetskraft tillföras besväravdelningen. Personal motsvarande 24 månår beräknas under budgetåret 1970/71 lånas in från patentavdelningen. Utöver dessa resurser begär patentverket ytterligare 62 400 kr. för bl. a. viss personalförstärkning.

Programmet Central Administration

Programmet är ett gemensamt program, vars kostnader har fördelats på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk.

Motiv

Det ökade antalet ärenden under huvudprogrammen medför också ökad belastning av Central administration. För ytterligare personal, utökad ADB, utbildning m. m. räknar verket med ett resurstillskott på 536 000 kr.

Personallfrågor

	1968/69	1969/70	1970/71 PRV	Beräknar Dep.chefen
Personal				
Handläggande.....	274	274	276	274
Övrig	241	258	284	268
	515	532	560	542

Patent- och registreringsverket beräknar att ett genomförande av dess förslag under programmen kräver en personalökning med 28 personer, varav två i handläggande ställning. Personalökningen avser främst Patentärenden med 16 personer för bl. a. den utökade informations- och dokumentationstjänsten. Den nya mönsterlagen medför behov av ytterligare tre personer. För Bolagsärenden räknar verket med ett personaltillskott på fyra personer efter beaktande av en nettobesparing på åtta personer genom rationaliseringsverksamheten. Under de gemensamma programmen beräknas ett personaltillskott på fem personer.

Patent- och registreringsverket föreslår vidare att bl. a. två byråchefstjänster inrättas samt att vissa tjänster som avdelningschef, överingenjör, byråchef och patenträttsråd ordinariesätts.

Departementschefen

Patent- och registreringsverket har redovisat sina anslagsbehov i programtermer. Jag anser att även redovisningen för riksdagen bör ske i dessa termer. På grundval av de uppgifter som kommit fram i anslagsframställningen finner jag emellertid skäl att justera den programindelning som jag tidigare fastställt. Sålunda bör det nuvarande programmet Patentärenden delas upp på två program, ett benämnt Patentgranskning och ett benämnt Teknisk information och dokumentation. Härigenom blir det möjligt att renodla kostnaderna för patentgranskning och redovisa dessa under ett program. Programmet Teknisk information och dokumentation bör i sin tur delas in i delprogrammen Nyhetsgranskning samt Övrig information och dokumentation. Det förra delprogrammet, som avser nyhets-

granskning av uppfinningar utan samband med patentansökan, bör behandlas enligt de principer som skall gälla för uppdragsverksamhet och som tidigare redovisats av chefen för finansdepartementet vid anmälan av för vissa huvudtitlar gemensamma frågor. Under delprogrammet Övrig information och dokumentation bör redovisas kostnader för patentverkets allmänna informations- och dokumentationsservice till allmänheten och forskningen. I övrigt kan jag godta den tidigare fastställda programindelingen. Dock bör kostnaderna för rationaliseringsprojekt särredovisas.

Jag övergår nu till att behandla patentverkets förslag till medelstilldelning för nästa budgetår. Som framgår av programsammanställningen, som redovisats i det föregående, beräknar jag kostnaderna under programmet Patentgranskning till avrundat 19,5 milj. kr.

Beträffande delprogrammet Nyhetsgranskning innebär mitt förslag att patentverket tills vidare fritt får anpassa verksamhetens omfattning till efterfrågan. Under delprogrammet Övrig information och dokumentation har jag beräknat medel bl. a. till utgivning av tryckta utdrag av patentansökningar.

Den av patentverket förordade inriktningen och omfattningen av verksamheten i övrigt, nämligen avseende programmen Varumärkes- och mönstreärenden, Namnreärenden samt Bolagsreärenden, kan jag i stort sett godta. Vissa besparingar i förhållande till verkets förslag kan åstadkommas genom att verket nu anslutits till det nya statliga redovisningssystemet.

För vissa rationaliseringsprojekt synes tidsplanen bära förskjutas. Till följd härav bör medlen för projektens genomförande begränsas.

Vad patent- och registreringsverket förordat beträffande inrättande av vissa tjänster på C-planen samt ordinariesättningar kan jag inte biträda.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av programsammanställningen för patent- och registreringsverket. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Patent- och registreringsverket* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 30 515 000 kr.

D 2. Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register

1968/69 Utgift	1 355 202
1969/70 Anslag	1 000 000
1970/71 Förslag	1 400 000

Från detta anslag bestrids dels länsstyrelsernas annonskostnader för att kungöra anmälningar, som skall tas in i förenings- och handelsregistren, dels viss del av patent- och registreringsverkets tryckningskostnader för att ge ut diverse samlingsregister.

Avgifter, som flyter in i samband med anmälningarna, redovisas på riks-

statens inkomstsida under titeln Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register. Avgifterna, som senast fastställdes år 1967 (kungörelser 1967: 464 och 465), avses skola täcka kostnaderna under detta anslag. För budgetåret 1968/69 har inkomstiteln redovisats med 1 153 351 kr. I riksstatsförslaget för budgetåret 1970/71 beräknas inkomsterna till 1,2 milj. kr.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1,4 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kr.

E. Ekonomiskt försvar**E 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar**

1968/69 Utgift ¹	4 433 368
1969/70 Anslag	6 077 000
1970/71 Förslag	6 643 000

¹ Anslagen Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Avlöningar och Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap: Omkostnader.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har till uppgift att samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området. I den mån det inte ankommer på annan myndighet skall styrelsen också ombesörja att det totala försvarets behov av förnödenheter kan tillgodoses vid krig eller avspärrning. På styrelsen ankommer dessutom att fullgöra uppgifter i fråga om undanförsel och förstöring. Ledamöter i styrelsen är en generaldirektör, som är styrelsens ordförande, och minst sex andra ledamöter, som Kungl. Maj:t utser. Bland ledamöterna utser Kungl. Maj:t en vice ordförande. Inom styrelsen finns fem byråer, nämligen administrativa byrån, affärsbyrån, bränslebyrån, utredningsbyrån och varubyrån samt en informationssektion. Var och en av de fyra förstnämnda byråerna förestås av en byråchef. Varubyrån förestås av en avdelningschef.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Överstyrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	56	+ 5	+ 3
Övrig personal	43	+ 1	+ 1
	99	+ 6	+ 4
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	3 983 000	+ 529 000	+ 417 000
Sjukvård	10 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättning (även för utrikes resor)	113 000	+ 12 000	+ 7 000
Lokalkostnader	422 000	+ 16 000	+ 16 000
Expenser	679 000	+ 236 000	+ 34 000
Därav engångsutgifter	(9 000)	(29 000)	(7 000)
Lönekostnadspålägg	870 000	+ 117 000	+ 91 000
	6 077 000	+ 911 000	+ 566 000

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

1. Löne- och prisomräkning m. m. 301 000 kr.

2. Genom beslut av Kungl. Maj:t deltar överstyrelsen i utrednings- och försöksverksamheten beträffande programbudgetering. Kungl. Maj:t har vidare uppdragit åt styrelsen att fortlöpande bedriva s. k. miljöstudier inom det ekonomiska försvaret samt att medverka i de miljöstudier som bedrivs genom överbefälhavarens och civilförsvarsstyrelsens försorg. För dessa nya och varaktiga arbetsuppgifter behövs ytterligare en avdelningsdirektör, en byrådirektör, en byråsekreterare och ett biträde (+ 196 000 kr.).

3. För övriga uppgifter inom styrelsen behövs en förstärkning med två byrådirektörer (+ 112 000 kr.).

4. Anslagsposten *Expenser* behöver höjas i fråga om bl. a. automatisk databehandling (+ 100 000 kr.), utställningsverksamhet (+ 40 000 kr.) och utbildningsverksamhet (+ 20 000 kr.).

5. Lönekostnadspålägg för nya tjänster (+ 71 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 643 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för vissa extra tjänster nämligen en som avdelningsdirektör, en som byrådirektör, en som byråsekreterare och en som biträde (2).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 6 643 000 kr.

E 2. Omkostnader för statlig lagerhållning m. m.

1968/69 Utgift	47 399 909
1969/70 Anslag	49 785 000
1970/71 Förslag	82 340 000

Från anslaget bestrids överstyrelsens för ekonomiskt försvar utgifter för huvudsakligen lagerhållning. Lagerinköpen finansieras med en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Enligt beslut av 1953 års riksdag får krediten disponeras intill ett belopp av 740 milj. kr. Genom skilda beslut, senast den 23 maj 1969, har Kungl. Maj:t ställt sammanlagt 696,6 milj. kr. av krediten till styrelsens förfogande. Utöver räntekostnader för medel som tagits i anspråk kommer kostnader för hantering av lagren.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Överstyrelsen	Dep.chefen
1. Räntor	35 900 000	+12 600 000	+ 32 600 000
2. Hyror till förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap	1 650 000	—	—
3. Övriga hyror och lagringsersättningar	2 240 000	—	—
4. Anskaffning och underhåll av lagerbyggnader	3 500 000	+ 1 950 000	—
5. Besiktning och kontroll av lagerbyggnader	355 000	+ 25 000	+ 25 000
6. Flyttning av varor på grund av uppsagda hyresavtal	1 770 000	— 220 000	— 220 000
7. Kostnader för omsättning av varor	2 470 000	—	—
8. Förluster på grund av kvalitetsför-sämringar	1 600 000	+ 1 000 000	+ 100 000
9. Dataundersökning	100 000	—	—
10. Gengasforskning	200 000	+ 50 000	+ 50 000
	49 785 000	+15 405 000	+32 555 000

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

1. Räntan debiteras per kalenderår. Under budgetåret 1970/71 skall ränta erläggas på de medel som utnyttjas under år 1970. Överstyrelsen beräknar att vid 1970 års ingång ha tagit i anspråk 665 milj. kr. av krediten och att under samma år disponera ytterligare 55 milj. kr. Med en räntefot av 7 % kommer medelsbehovet för att täcka räntekostnaderna att belöpa sig till 48,5 milj. kr.

2—3. Medelsbehovet väntas bli oförändrat.

4. För att bygga fem bulkförråd för kali- och koksalt och en siloanläggning för aluminiumoxid beräknas medelsbehovet öka med 1 950 000 kr.

5. På grund av ökat antal förråd som fordrar personal bl. a. för tillsyn beräknas kostnaderna för besiktning och kontroll öka med 25 000 kr.

6—7. För att flytta och omsätta varor beräknas omkostnaderna minska med 220 000 kr.

8. Vissa äldre lagerpartier av bl. a. råfilm, kolstybb och rådelektroder bör till följd av den tekniska utvecklingen avvecklas. Därvid uppkommer inte tidigare beräknade förluster som går upp till ca 1 milj. kr.

9. Medelsbehovet oförändrat.

10. För att hålla en oförändrad ambitionsnivå för forskning och försök på gengasområdet fordras ytterligare försöksmateriel. Tillsammans med ökade lönekostnader och den tekniska utvecklingen orsakar detta en kostnadsökning med ca 50 000 kr.

Departementschefen

Chefen för finansdepartementet har under avsnittet Särskilda frågor i bilaga 1 till statsverkspropositionen lämnat en redogörelse för en anslags-teknisk omläggning av finansieringen av beredskapslagringen med verkan fr. o. m. budgetåret 1970/71. Omläggningen innebär att de medel som ställts till förfogande för överstyrelsens beredskapslagring i form av rörlig kredit i riksgäldskontoret ersätts av medel som anvisas över kapitalbudgeten. Dessa medel bör redovisas på en ny fond, Fonden för beredskapslagring: Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond. För de medel som ställs till förfogande skall erläggas ränta motsvarande statens normalränta. I samband med att fonden bildas bör den nuvarande rörliga krediten om 740 milj. kr. i riksgäldskontoret upphöra. Därjämte förordar jag att Kungl. Maj:t bemyndigas att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret av högst 300 milj. kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 82 340 000 kr. Jag har därvid beräknat ränta med 24 750 000 kr. för in-
språktagande av den rörliga krediten för tiden den 1 januari—den 30 juni 1970 då krediten föreslås upphöra. Härutöver har jag beräknat 43 750 000 kr. för ränta på de medel som i det följande föreslås anvisas under Fonden för beredskapslagring.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

a) att besluta att under Fonden för beredskapslagring inrätta en överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond

b) att bemyndiga Kungl. Maj:t att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap, disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret av högst 300 milj. kr.

c) att till *Omkostnader för statlig lagerhållning m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 82 340 000 kr.

F. Diverse

F 1. Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet

1968/69	Utgift	3 665 000
1969/70	Anslag	4 050 000
1970/71	Förslag	4 600 000

Svenska turisttrafikförbundet

Turisttrafikförbundet har som aktiva medlemmar svenska städer, lands-ting, kommuner, föreningar och företag och som passiva enskilda personer. Förbundets angelägenheter handhas av en styrelse och ett råd. Styrelsen består av 13 ledamöter och 12 suppleanter, av vilka Kungl. Maj:t utser sju resp. sex. Bland de sju ledamöterna utser Kungl. Maj:t en att vara ordförande. Övriga ledamöter och suppleanter i styrelsen utses av rådet som i sin tur utses av medlemmarna.

Förbundets verksamhet, som bedrivs i syfte att sprida ökad kännedom om Sverige som turistland, består huvudsakligen i att producera och distribuera informationsmateriel i olika former som trycksaker, bildmateriel för utställningar och skyltning samt filmer. Arbetet är till största delen förlagt till huvudkontoret i Stockholm men utförs också vid elva egna eller gemensamma nordiska turistkontor i utlandet. Vid sidan av förbundets mera allmänt inriktade informationsverksamhet genomför förbundet produktiva kampanjer och länderaktioner, som samordnas med och delvis finansieras av kollegiet för Sverige-information i utlandet. Som ett led i arbetet vid huvudkontoret ingår att anordna studiebesök och gruppresor till Sverige för utländska resebyråtjänstemän och journalister.

Förbundets huvudkontor i Stockholm är organiserat på tre avdelningar: marknadsavdelningen (utrikessektionen, inrikessektionen, informationssektionen), kansliavdelningen (ekonomi och personal) och utvecklingsavdelningen (utredning, statistik).

Genom omdisponering av förbundets personalresurser har inrättats en befattning för prognos- och analysverksamhet samt statistisk bearbetning av föreliggande turistmateriel och för utveckling av den svenska turiststatistiken. Avsikten är att därmed få till stånd bättre underlag för bedömningen av förbundets fortsatta policy.

Genom den nya marknadsmässiga uppbyggnaden av huvudkontoret anser

förbundet att garantier skapats för ökade möjligheter att ytterligare utvidga dess samordnande verksamhet.

För verksamheten i utlandet driver förbundet turistinformationskontor i Danmark, Finland, Norge, Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike, Nederländerna, Storbritannien och Amerikas förenta stater (New York). Tillsammans med övriga nordiska länder driver förbundet turistkontor i Italien, Schweiz och Amerikas förenta stater (Los Angeles).

Den internationella turisttrafiken under år 1968 har trots vikande tendenser från vissa länder generellt utvecklats klart gynnsammare än under år 1967. Särskilt markant är därvidlag den starkt uppåtgående trenden för det tyska utlandsresandet till ett flertal länder.

Det är påtagligt att de skandinaviska länderna klarat sig relativt bättre än flertalet andra länder. År 1968 ökade antalet inresande icke-skandinaver till dessa länder med 9 %. Detta innebär en återgång till den relativt jämna och höga ökningstakt, som gällde under tidigare delen av 1960-talet.

Antalet icke-nordiska besök i Sverige ökade under år 1968 enligt förbundets beräkningar med 9 % till ca 1,4 milj. Därav kom de flesta, ca 600 000, från Västtyskland, som under året ökade sin Sverige-trafik med drygt 20 %.

I fråga om de nordiska grannländerna anger tillgänglig statistik beträffande trafiken från Danmark och Finland också mycket höga ökningstal för år 1968. Turistantalet är dock svårt att någorlunda tillförlitligt beräkna. Dessa turister torde dock vara dubbelt så många som de icke-nordiska, dvs. omkring 3 milj.

Enligt utlänningskommissionen reste 1,5 milj. svenskar till utomnordiska länder. Ökningstakten för den utgående trafiken var 16,4 %. Antalet svenska turister, som besökte de nordiska grannländerna, torde ha varit ungefär lika många.

Mot en mycket jämn balans i själva resetrafiken mellan Sverige och utlandet står det av riksbanken redovisade kraftiga underskottet i resevalutabalansen, nämligen 844 milj. kr. för år 1968 (inkl. biljettavgifter för transporter). Med reservation för den klart otillfredsställande redovisningen i fråga om våra resevalutatransaktioner skulle enligt riksbanken turistinkomsterna ha ökat med 6 % under år 1968 till totalt 860 milj. kr. och utgifterna samtidigt ha ökat med likaledes 6 % till 1 704 milj. kr. Samtliga belopp inkluderar såväl vistelse- som transportkostnader.

Förbundet begärde år 1968 ett anslag på 500 000 kr. för att möjliggöra en turistisk Sverige-kampanj år 1970 för att öka svenskarnas resande i det egna landet. Under hand har meddelats, att ett bidrag av denna storlek kommer att beviljas från handels- och sjöfartsfonden på villkor att andra intressenter satsar ett belopp av minst motsvarande storlek. Förbundet anhåller att för budgetåret 1970/71 beviljas ett anslag på 500 000 kr. för en fortsättning av 1970 års inrikeskampanj. För att administrera kampanjen begär man därutöver ett anslag på 100 000 kr.

Förbundet hemställer att anslaget sammanlagt höjs med 1 516 000 kr. till 5 566 000 kr. Därav kommer på administration avseende huvudkontoret 154 000, produktion 351 000, utlandskontorens administration 411 000 och inrikeskampanjen 600 000 kr.

Departementschefen

En stor del av den valutaskapande exporten av tjänster härrör från turismen. Den utländska turismen i vårt land har också indirekt betydelse för vår övriga export genom den informationseffekt som uppnås genom den samma. Svenska turisttrafikförbundet är det centralt ansvariga organet för den turistvärvande verksamheten i vårt land. Den betydelse som staten tillmäter förbundets insatser kan utläsas av den kraftiga ökningen under senare år av statsanslagen till förbundet. Under innevarande budgetår bidrar staten till den löpande verksamheten med ca 4,7 milj. kr. Härutöver beräknar jag att 600 000 kr. skall kunna anslås av särskilda fondmedel för en Sverigekampanj i år, under förutsättning att andra intressenter satsar minst samma belopp.

Genom den omorganisation av förbundets huvudkontor som gjorts den 1 juli 1969 har ökade möjligheter skapats för att utvidga dess sedan några år starkt marknadsmässigt inriktade verksamhet. Jag föreslår att bidraget till förbundet för nästa budgetår höjs med 550 000 kr. till 4,6 milj. kr. För att ytterligare förstärka förbundets resurser bör därutöver 150 000 kr. kunna anslås av särskilda fondmedel.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 4 600 000 kr.

F 2. Turistpropaganda i Amerikas förenta stater

1968/69 Utgift	154 000
1969/70 Anslag	154 000
1970/71 Förslag	154 000

Från anslaget betalas svenska statens andel i kostnader för en skandinavisk turistkampanj i Amerikas förenta stater, finansierad av Danmark, Norge och Sverige.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Turistpropaganda i Amerikas förenta stater* för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 154 000 kr.

F 3. Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.

Under tionde huvudtiteln har i riksstaten för innevarande budgetår uppförts ett anslag till Avsättning till fonden för idrottens främjande. Idrottsutredningen har i sitt betänkande Idrott åt alla (SOU 1969: 29) föreslagit bl. a. att medelsanvisningen till stöd åt idrott och friluftsliv, som f. n. sker från anslag under flera huvudtitlar, förs samman till ett anslag. Betänkandet har remissbehandlats. I anledning av förslaget har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att lägga fram särskild proposition om statens stöd åt idrotten m. m. I samband därmed kommer frågan om anslag under nionde huvudtiteln till Stöd till idrotten: Idrotts- och friluftsanläggningar m. m. att behandlas. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.* för budgetåret 1970/71 beräkna ett reservationsanslag av 40 400 000 kr.

F 4. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1968/69 Utgift	32 085
1969/70 Anslag	35 000
1970/71 Förslag	30 000

Under anslaget har beräknats medel för arvoden, expenser m. m. för granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, oljelagringsrådet och resegarantinämnden. Institutionernas medelsförbrukning budgetåret 1970/71 har beräknats enligt följande.

	1969/70	Ändring 1970/71
1. Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar (jfr. prop. 1955: 1 bil. 12 s. 113, 1963: 1 bil. 12 s. 151 och 1968: 146)	16 000	— 1 000
2. Oljelagringsrådet (jfr. prop. 1957: 144 och 1969: 136)	7 000	— 3 000
3. Resegarantinämnden (jfr. prop. 1967: 106)	12 000	— 1 000
	35 000	— 5 000

Departementschefen

Beräkningen av medelsbehovet föranleder inte någon erinran från min sida. Anslaget bör tas upp med 30 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

V: Fonden för låneunderstöd

V: 1. Lån till utbyggnad av oljelagringen

1968/69 Utgift	76 916 413	Reservation ..	10 823 741
1969/70 Anslag	67 000 000		
1970/71 Förslag ..	11 500 000		

Från anslaget bestrids statens kostnader för beredskapslagring av olja enligt riktlinjer, som godkänts av riksdagen.

1963—1969 års oljelagringsprogram

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1962 års riksdag riktlinjer för beredskapslagring av olja, innefattande ett program för ökad lagring av mineraloljor under sjuårsperioden 1963—1969 (prop. 1962: 194, BeU 68, 2LU 45, rskr 418 och 420). Av den i 1961 års priser beräknade årskostnaden om 112 milj. kr. skulle staten bidra med 59 milj. kr., medan återstoden 53 milj. kr. skulle finansieras genom prissättning på olja. I likhet med vad som gällde för lagringsprogrammet under åren 1958—1962 skulle statens bidrag utgå i form av ränte- och amorteringsfria lån till de lagringsskyldiga. Lånen skall skrivas av under en tid av 20 år. De är indexreglerade, vilket innebär att varje års lånebelopp justeras med hänsyn till det genomsnittliga prisläget för olja och cisterner under året före lånets utlämnande.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

Enligt de principer, som genom 1962 års oljelagringsbeslut fastställts för indexregleringen skall det statliga lånebidraget för kalenderåret 1968, i basprisläget 59 milj. kr., justeras med hänsyn till pris- och kostnadsutvecklingen fram till årsskiftet 1968/69. Härigenom kommer årsbeloppet att öka med 7 259 000 kr. till 66 259 000 kr. Eftersom något avrundat 64 359 000 kr. av de för budgetåret 1969/70 anvisade medlen är avsedda för statliga lånebidrag under kalenderåret 1969, uppkommer ett underskott av (66 259 000 — 64 359 000 =) 1 900 000 kr.

För ett antal enskilda lagringsskyldiga företag nedgår lagringsplikten fr. o. m. ingången av år 1970. De mot lagernedsättningarna svarande lånebeloppen, 1 227 000 kr., skall skrivas av enligt de föreskrifter som Kungl. Maj:t den 25 april 1958 och den 25 oktober 1963 meddelat rörande fördelning av lånemedlen mellan de lagringsskyldiga.

Det totala ytterligare medelsbehovet för statliga lånebidrag till utbyggnad av oljelagringen utgör således (1 900 000 + 1 227 000 =) 3 127 000 kr.

Inom ramen för anvisade medel ingår de lån, som belöper på statliga myndigheter och som svarar mot dem åvilande lagringsskyldighet. Enligt prop. 1963: 1 bil. 12 s. 155 skall lånen inte betalas ut till myndigheterna. Eftersom summan av dessa lån täcker det ytterligare medelsbehovet erfordras ingen höjning av låneanslaget för perioden 1963—1969.

Vid tillkomsten av lagringsprogrammen för åren 1958—1962 och åren 1963—1969 förutsattes att medel motsvarande under nämnda perioder influtna oljeavgifter jämlikt förordningen (1957: 344) om oljeavgift m. m. skulle vid slutet av sistnämnda period tillföras låneanslaget. I det av riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisade anslaget ingår ett belopp av 300 000 kr. motsvarande de oljeavgifter, som flutit in från ingången av år 1958 till utgången av februari 1969. Efter sistnämnda tidpunkt fram till den 30 juni 1969 har i oljeavgifter flutit in ytterligare 1 420 kr. Styrelsen föreslår att dessa avgifter betalas in till statskontoret och tillförs riksstatsens inkomsttitel Övriga diverse inkomster.

1970—1976 års oljelagringsprogram

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1969 års riksdag riktlinjer för beredskapslagring av olja under sjuårsperioden 1970—1976 (prop. 1969: 136, BeU 66, 2LU 86, rskr 398 och 375). De fastställda riktlinjerna innefattar ett program bl. a. för en totalt sett ökad lagring av de produkter som tidigare lagrats, d. v. s. bensin, fotogen, motorbrännoljor och eldningsoljor. Vissa mängder av de lagrade produkterna skall förvaras i skyddade eller särskilt lokaliserade anläggningar. I fråga om principerna för finansieringen av kostnaderna för lagringen av nämnda produkter innebär riksdagens beslut följande.

Den genomsnittliga årskostnaden för att genomföra programmet uppskattas till ca 109 milj. kr. per år i enlighet med beräkningar av 1968 års oljelagringskommitté, vars betänkande, ett hemligt och ett offentligt (SOU 1969: 33), låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Staten skall bidra till kostnaderna med ca 11,5 milj. kr. för år. Bidraget, som avser merkostnaderna för skyddad och lokaliserad lagring, skall utgå i form av ränte- och amorteringsfria lån till de lagringsskyldiga. De återstående kostnaderna skall finansieras genom prissättning på olja. Frågan om anslag för finansieringen av oljelagringsprogrammet skulle få tas upp vid anmälan av statsverkspropositionen.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

Styrelsen hemställer, att under fonden för låneunderstöd för budgetåret 1970/71 anvisas ett investeringsanslag av 11,5 milj. kr. för att påbörja det av 1969 års riksdag beslutade nya oljelagringsprogrammet för perioden 1970—1976.

Departementschefen

De oljelagringsavgifter som efter den 1 mars 1969 flutit in för perioderna 1958—1962 och 1963—1969 bör betalas in till statskontoret och tillföras riksstatsens inkomstittel Övriga diverse inkomster. Jag beräknar ett medelsbehov för statliga lånebidrag för kalenderåret 1970 av 11,5 milj. kr. Principerna för fördelning av lån mellan de lagringsskyldiga torde få fastställas av Kungl. Maj:t på grundval av förslag av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 11 500 000 kr.

V: 2 Lån till ombyggnad av Sverigehuset i Paris

La Maison de Suède, S. A., i Paris erhöll år 1964 ett lån på 300 000 kr. till ombyggnad av Sverigehuset i Paris. Departementschefen anförde i prop. 1964: 1 (bil. 12 s. 157) att lånet tills vidare skulle vara ränte- och amorteringsfritt. Frågan om fullgörande av räntebetalning och amortering borde tas upp till prövning inom en tid av fem år.

La Maison de Suède, S. A.

Bolaget hemställer att lånet förlängs på ytterligare fem år på samma villkor som hittills gällt. Som skäl för sin hemställan anför bolaget bl. a. att en nyorganisation genomförts i Sverigehuset, som på sikt väntas leda till en förbättrad ekonomi.

Departementschefen

Jag anser att räntebetalning på lånet bör fullgöras fr. o. m. år 1970. Med hänsyn till bolagets ekonomiska situation kan det vara motiverat att medge en tids anstånd med återbetalningen. En plan bör fastställas för lånets amortering.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om villkoren för räntebetalning och amortering av det år 1964 beviljade lånet till ombyggnad av Sverigehuset i Paris.

VIII: Fonden för beredskapslagring**Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond****VIII: 1 Lagring för beredskapsändamål**

1970/71 Förslag	700 000 000
-----------------------	-------------

Med hänvisning till vad jag anfört under förslagsanslaget E 2. Omkostnader för statlig lagerhållning m. m. hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lagring för beredskapsändamål* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kr.

IX: Diverse kapitalfonder**Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap****IX: 1. Förrådsanläggningar m. m.**

1968/69 Utgift	4 259 662	Reservation	3 949 276
1969/70 Anslag	850 000		
1970/71 Förslag	3 795 000		

Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap inrättades genom beslut av Kungl. Maj:t den 3 juni 1965. På fonden redovisas de oljelagringsanläggningar m. m. som förvaltas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

1. För medel som anvisats under budgetåren 1963/64—1968/69 har styrelsen låtit uppföra två lagringsanläggningar för flygdrivmedel. Den ena är färdig och den andra föremål för avslutande prov.

För en tredje anläggning, som ingår i planläggningen, pågår projektering fram till anbudshandlingar. Överstyrelsen bedriver detta arbete med sikte på att anläggningsarbetena skall kunna påbörjas snarast. Med hänsyn till den växande civila luftfarten och den alltjämt otillfredsställande beredskapen på detta speciella försörjningsområde, är det angeläget att den planerade lagringsanläggningen för flygdrivmedel utan ytterligare dröjsmål kommer till stånd. För budgetåret 1970/71 behövs 3 milj. kr. för att bedriva arbeten i lämplig takt på denna anläggning som totalt beräknas kosta 10 milj. kr. Ett belopp om 3 milj. kr. har för ändamålet förts upp på allmän beredskapsstat för budgetåret 1969/70.

2. Under budgetåren 1964/65—1968/69 har anvisats sammanlagt 9,4 milj. kr. till kompletterande byggnadsarbeten för att förbättra tre oljelagringsanläggningar, som tillhör staten och förvaltas av styrelsen. Arbetena på två anläggningar är färdiga och arbetena på den tredje har påbörjats under första kvartalet 1969. Överstyrelsen har bl. a. i samråd med befästningsinspektionen utrett erforderliga förbättringsåtgärder vid en fjärde anläggning under styrelsens förvaltning. Dessa åtgärder har kostnadsberäknats till 1 milj. kr. i pris- och löneläget den 1 juli 1969. Underlagshandlingar kommer att föreligga så att arbetena kan påbörjas hösten 1970. För att genomföra förbättringsåtgärderna bör under budgetåret 1970/71 anvisas 1 milj. kr.

3. Styrelsen förutser ett betydande utbyggnadsbehov för bulklagring av kemikalier samt av råvaror för petrokemisk industri m. m. För att börja bygga härför erforderliga cisterner beräknas ett medelsbehov av 1 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

4. På driftbudgeten har sedan budgetåret 1961/62 under reservationsanslaget Distributionsmateriel för olja anvisats medel för att anskaffa och lägga upp förråd av fältledningsmateriel för civila, skyddade oljelagringsanläggningar enligt en plan som den 22 november 1962 lagts fram av överstyrelsen. Fr. o. m. budgetåret 1969/70 anvisas medel för ändamålet under anslaget för förrådsanläggningar m. m. Den totala anskaffningskostnaden för materiel enligt planen beräknades i prisläget i oktober 1960 till 6 milj. kr. För ändamålet har hittills anvisats 5,5 milj. kr. för fem centralförråd och två övriga. Enligt planen behövs åtta centralförråd. Kostnaden för vart och ett av dem beräknades år 1960 till 500 000 kr. Denna kostnad har med hänsyn till vissa nödvändiga kompletteringar av materielbeståndet och inträffade kostnadsökningar stigit till 950 000 kr. i prisläget juli 1969. Ur beredskapssynpunkt är det angeläget att anskaffningar av fältledningsmateriel kan ske utan alltför stor tidsutdräkt, särskilt som antalet bergcisternanläggningar avsevärt ökat sedan planens tillkomst år 1962. Anskaffningen bör därför få fortsätta i minst hittillsvarande takt, d. v. s. materiel för ett fullständigt centralförråd per budgetår.

För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett investeringsanslag av 850 000 kr. Anslaget räcker inte till för att anskaffa fullständig materielutrustning till ett fältledningsförråd. För att komplettera denna utrustning erfordras ytterligare 100 000 kr. Medelsbehovet för budgetåret 1970/71 utgör sålunda $(950\ 000 + 100\ 000 =) 1\ 050\ 000$ kr. På allmän beredskapsstat för budgetåret 1970/71 har för detta ändamål förts upp 2,8 milj. kr.

Departementschefen

Jag förordar, att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan
 (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart mån./år	Färdigställande mån./år
	1.4.1968	1.4.1969	Faktisk t. o. m. 1968/69	Beräknad för			
				1969/70	1970/71		
Uppförande av en anläggning för flygdrivmedel ..	—	—	—	—	3 000	10.70	6.73
Centralförråd för distributionsmateriel för olja ..	3 800	4 650	3 645	1 600	1 050	4.70	6.73
Summa	3 800	4 650	3 645	1 600	4 050		

Anslagsberäkning

(1 000-tal kr.)

<i>Medelstillgång</i>		<i>Beräknad medelsförbrukning</i>	
Behållning 1.7.1969	1 005	1969/70	1 600
Anslag för 1969/70	850	1970/71	4 050
Anslag för 1970/71 (förslag)	3 795		
	5 650		5 650

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förrådsanläggningar m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 3 795 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Register

Sid.
1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

*Tionde huvudtiteln***A. Handelsdepartementet m. m.**

	Kr.
9 Handelsdepartementet	4 100 000
10 Krigsmaterielinspektionen	164 000
11 Kollegiet för Sverige-information i utlandet	1 091 000
12 Handelssekreterare	5 800 000
15 Kommittéer m. m.	1 500 000
15 Extra utgifter	50 000
	12 705 000

B. Utrikeshandel m. m.

16 Kommerskollegium	9 235 000
18 Sprängämnesinspektionen	1 118 000
20 Främjande av utrikeshandeln m. m.	7 850 000
24 Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete	130 000
25 Bidrag till Svenska slöjdföreningen	200 000
25 Bidrag till vissa internationella byråer m. m.	291 000
26 Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindus-	
strierna, m. m.	*5 200 000
	24 024 000

C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

27 Näringsfrihetsrådet	*1 300 000
27 Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor	1 391 000
29 Statens pris- och kartellnämnd	9 136 000
Statens institut för konsumentfrågor:	
30 Förvaltningskostnader	6 282 000
35 Undersökningar och upplysningsmateriel m. m.	344 000
36 Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning	4 294 000
37 Bidrag till Varudeklarationsnämnden	1 000 000
	23 747 000

* Beräknat belopp.

D. Patent- och registreringsväsendet

Sid.		Kr.
40	Patent- och registreringsverket	30 515 000
47	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register	1 400 000
		31 915 000

E. Ekonomiskt försvar

49	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar	6 643 000
50	Omkostnader för statlig lagerhållning m. m.	82 340 000
		88 983 000

F. Diverse

53	Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet	4 600 000
55	Turistpropaganda i Amerikas förenta stater	154 000
56	Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.	*40 400 000
56	Kostnader för vissa nämnder m. m.	30 000
		45 184 000
	Summa för driftbudgeten	226 558 000

KAPITALBUDGETEN**V: Fonden för låneunderstöd**

57	Lån till utbyggnad av oljelagringen	11 500 000
59	Lån till ombyggnad av Sverigehuset i Paris.	

VIII: Fonden för beredskapslagring

60	Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond: Lagring för beredskapsändamål	700 000 000
----	---	-------------

IX: Diverse kapitalfonder

60	Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap: Förrådsanläggningar m. m.	3 795 000
	Summa för kapitalbudgeten	715 295 000
	Totalt för handelsdepartementet	941 853 000

* Beräknat belopp

INRIKESDEPARTEMENTET

ÖVERSIKT

Till inrikesdepartementet hör frågor om arbetsmarknad, invandring och svenskt medborgarskap, regional utvecklingsplanering, lokaliseringsstöd och bostäder.

Genomgripande reformer inom hela inrikesdepartementets verksamhetsområde har genomförts under de senaste fem åren. Genom ett omfattande utredningsarbete skapas underlag för en fortsatt reformverksamhet.

Arbetsmarknadspolitiken har byggts ut kraftigt under 1960-talet. De finansiella resurserna på området har fördubblats under den senaste fyraårsperioden. Under nästa budgetår koncentreras insatserna på åtgärder för att stärka de äldres och de handikappades ställning i syfte att åstadkomma ökad jämlikhet på arbetsmarknaden. Omfattningen och inriktningen av den skyddade verksamheten utreds f. n. En utredning har nyligen tillsatts för att överväga frågan om ökad anställningstrygghet för den äldre arbetskraften. Utredningsförslag om förbättrat och vidgat kontantstöd vid arbetslöshet väntas under året.

På grundval av 1969 års riksdagsbeslut angående den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen fullföljs i länen arbetet med att utarbeta regionala handlingsprogram. Den lokaliseringpolitiska stödverksamheten har haft betydande omfattning. Sedan år 1965 har 524 industriföretag beviljats stöd med sammanlagt 933 milj. kr. Sysselsättningseffekten har av företagen beräknats till 15 700 nya arbetstillfällen. Den av riksdagen beslutade femåriga försöksperioden för lokaliseringpolitisk stödverksamhet löper ut med innevarande budgetår. En utredning har summerat erfarenheterna av verksamheten och mot bakgrund av dessa förbereds inom departementet reformer av det lokaliseringpolitiska stödet. I avvaktan på ställningstagande till utredningsförslagen tas anslagen till den lokaliseringpolitiska verksamheten upp med oförändrade belopp.

Bostadsbyggandet har expanderat starkt under 1960-talet. År 1960 färdigställdes 68 000 lägenheter. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var i föl högre än under något tidigare år. Det beräknas till ca 110 000. Inom bostadspolitiken intar alltjämt rationaliserings- och kostnadsfrågorna en framskjuten plats. En utredning om konkurrensförutsättningarna inom bostadsbyggandet har nyligen tillsatts. Formerna för service i bostadsom-

råderna och för sanering av det äldre bostadsbeståndet hör vidare till de områden som f. n. utreds. I avvaktan på utredningarnas förslag tas vissa delfrågor upp till behandling.

Totalt ökar anslagen för nästa budgetår inom inrikesdepartementets verksamhetsområde med 330 milj. kr. till 4 103 milj. kr.

Arbetsmarknad

Ökningen i efterfrågan på arbetskraft under senare delen av år 1968 har förstärkts under år 1969. Hela landet har påverkats av denna utveckling. Efterfrågans regionala utveckling, mätt i antalet obesatta platser, framgår av indextalen i följande tablå (läget motsvarande period 1968 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	okt.—nov.
Storstadslän	143	150	157	160
Skogslän	144	148	163	184
Övriga län	158	159	157	168
Hela riket	150	154	158	167

Stegringen i efterfrågan har gällt större delen av näringslivet och har varit särskilt påtaglig inom industrin. Inom denna näringsgren har antalet obesatta platser under praktiskt taget hela år 1969 varit mer än dubbelt så stort som under år 1968. Också hyggnadsverksamheten har uppvisat ett väsentligt ökat behov av arbetskraft jämfört med år 1968.

Bristen på arbetskraft har successivt skärpts under året och flera sektorer av näringslivet i de södra och mellersta delarna av landet har haft svårigheter att täcka sina arbetskraftsbehov. Detta gäller bl. a. metall- och verkstadsindustrin.

Den hos arbetsförmedlingen registrerade arbetslösheten var under förra året klart lägre än under år 1968. I de syd- och mellansvenska länen gäller detta för hela året. I skogslänen sjönk arbetslösheten under 1968 års nivå först under tredje kvartalet. Arbetslöshetens regionala utveckling under år 1969 belyses av indextalen i följande tablå (läget motsvarande period 1968 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	okt.—nov.
Storstadslän	84	82	71	72
Skogslän	106	112	100	87
Övriga län	84	84	80	72
Hela riket	92	96	86	79

Skillnaderna i arbetsmarknadsläget mellan landets olika delar har kvarstått under fjolåret. Samtidigt som skogslänens andel av de obesatta platserna ökat något i förhållande till år 1968 har deras andel av arbetslösheten fortsatt att stiga. En allt större andel av de registrerade arbetslösa har efter hand kommit att utgöras av personer i de högre åldersgrupperna.

Den under året ökande bristen på arbetskraft i Syd- och Mellansverige

har gjort det nödvändigt att motverka uppkomsten av allvarligare störningar på arbetsmarknaden. Omfattningen av beredskapsarbetena i dessa delar av landet har skurits ned. Utplacering i produktionen av personer i arbetsmarknadsutbildning har påskyndats. Den interlokala arbetsförmedlingen har intensifierats. Tillståndsgivningen för oprioriterat byggande i de södra och mellersta delarna av landet har varit restriktiv. Åtgärder har vidtagits för att begränsa det statliga byggandet under sommarhalvåret och förskjuta det mot vintern 1969—1970. Statliga myndigheter och affärsverk har anmodats att bevilja uppskov med vissa leveranser från verkstadsindustrin. Samtidigt med att dessa åtgärder vidtagits för att motverka tentenser till överhettning i ekonomin i de södra delarna av landet har insatser gjorts för att skapa fler arbetstillfällen inom skogslänen och därigenom åstadkomma en bättre regional balans. De lokaliseringspolitiska åtgärderna har vidgats och de sysselsättningsskapande åtgärderna inom arbetsmarknadspolitikens ram har ytterligare koncentrerats till de norra delarna av landet.

Omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under åren 1968 och 1969 redovisas i följande sammanställning.

Tidsperiod	Antal personer som fått flyttningsbidrag		Genomsnittligt antal personer i					
			arbetsmarknadsutbildning		allmänna beredskapsarbeten		särskilda beredskapsarbeten	
	1968	1969	1968	1969	1968	1969	1968	1969
1. kv.	6 795	8 301	32 968	36 204	9 970	7 280	13 703	14 670
2. kv.	7 243	9 246	30 699	31 506	8 391	4 430	14 225	11 032
3. kv.	8 415	10 076	21 187	21 864	3 531	2 443	11 813	9 146
okt.—nov.	5 801	5 638	33 059	35 677	4 964	2 992	13 698	10 271

Den starkt ökade efterfrågan på arbetskraft har gjort det lättare att placera handikappade på arbetsmarknaden, vilket medfört att tillströmningen till arbetsvården förra året varit något mindre än året innan. Samtidigt har kapaciteten i fråga om arbetsmarknadspolitiska insatser för de handikappade ökats. Omfattningen av olika arbetsvårdande åtgärder vid utgången av oktober åren 1968 och 1969 framgår av följande tablå.

	1968	1969
Antal personer i		
arbetsprövning.	291	370
arbetsträning.	1 311	1 505
arbetsmarknadsutbildning.	11 016	13 197
arbete i skyddad verkstad.	7 378	9 011
hemarbete.	794	849
halvskyddat arbete.	464	1 055
beredskapsarbete.	7 195	4 908
arkivarbete.	5 640	6 943
Summa	34 089	37 838

Utsikterna för år 1970 tyder på fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft. Brist på arbetskraft skulle därmed komma att känneteckna stora delar av näringslivet, framför allt i de södra och mellersta delarna av landet. De arbetsmarknadspolitiska insatserna måste därför i betydande omfattning inriktas på att aktivera tillgängliga arbetskraftsresurser. Däremot kan de allmänna beredskapsarbetena begränsas kraftigt i nämnda delar av landet. Skogslänen torde i stigande grad få del av högkonjunkturen, varigenom en utjämning av de regionala skillnaderna i sysselsättningsnivå bör kunna komma till stånd. Sysselsättningsskapande åtgärder kommer dock alltså att behövas i betydande omfattning i dessa län, särskilt i de fyra nordligaste.

Förslagen i årets budget präglas av en koncentration till sådana åtgärder som syftar till att utjämna regionala skillnader i sysselsättningen och att hjälpa de människor som av olika skäl har svårt att hävda sig i konkurrensen på arbetsmarknaden.

De arbetsmarknadspolitiska insatserna för de konkurrenssvaga grupperna föreslås ökade genom en utbyggnad av arbetsmarknadsutbildningen och genom att kapaciteten i olika former av skyddad sysselsättning byggs ut.

Vid verkstäder för skyddad sysselsättning har flertalet av arbetstagarna under förra året fått förbättrade löne- och anställningsvillkor. Statsbidragen till driften av dessa verkstäder samt avdelningar för arbetsprövning och verkstäder för arbetsträning föreslås bli väsentligt förbättrade, i fråga om skyddade verkstäder redan från innevarande budgetår. Bidraget till verkstäder för skyddad sysselsättning föreslås höjt från högst 2 000 kr. per plats och år till 5 000 kr. eller i vissa fall 3 000 kr. Bidraget till prövningsavdelningar och träningsverkstäder föreslås höjt från högst 2 000 kr. resp. högst 3 000 kr. per plats och år till 5 000 kr. resp. 8 000 kr.

I fråga om näringshjälp, bidrag till arbetsredskap m. m. och till särskilda anordningar på arbetsplatsen samt bidrag och lån till motorfordon för handikappade föreslås en höjning av maximibeloppet från 12 000 till 15 000 kr. Det särskilda bidraget till kostnadskrävande specialanordningar på motorfordon för handikappad föreslås höjt från 2 000 till 4 000 kr. Vissa lättnader i nu tillämpad inkomstprövning av bidraget till motorfordon avses skola genomföras. Vidare föreslås att kompletterande lån inom ramen för näringshjälpen skall kunna utgå med högst 30 000 kr. i stället för som nu med högst 15 000 kr.

Anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m. räknas upp med 25 milj. kr. Härigenom skapas utrymme för en ökning av antalet arkivarbetare och en i förhållande till innevarande budgetår oförändrad volym beredskapsarbeten för handikappad och äldre, lokalt bunden arbetskraft.

Ökade resurser avdelas för en fortsatt expansion av arbetsmarknadsutbildningen. Antalet elever i sådan utbildning beräknas sålunda öka från

95 000 under innevarande budgetår till drygt 100 000 under nästa budgetår. De personer som till följd av bl. a. bristfällig skol- och yrkesutbildning tenderar att slås ut i arbetslivet nås lättast med utbildningsinsatser inom ramen för arbetsmarknadspolitiken. Av detta skäl har i arbetsmarknadsutbildningen i ökande utsträckning inrymts även teoretisk utbildning vid sidan av den direkt yrkesinriktade utbildningen.

En förbättring av utbildningsbidragen föreslås. Sålunda höjs grundbidraget från 550 till 575 kr./mån. för gift och från 500 till 525 kr./mån. för annan deltagare i sådan utbildning. Hyresbidraget för rum på studieorten föreslås höjt från 125—175 kr./mån. till 150—200 kr./mån.

De allmänna beredskapsarbetena förutsätts liksom under innevarande budgetår bli i huvudsak koncentrerade till de nordligaste delarna av landet. Anslaget sänks till en nivå motsvarande vad som anvisades före den senaste konjunkturedgången.

Arbetsmarknadsverket föreslås få en förstärkning med 50 tjänster.

Förslag läggs fram om en årlig kollektiv överföring till Sverige av ett begränsat antal socialt handikappade zigenare. För nästa budgetår beräknas överföringen omfatta 40—50 vuxna zigenare jämte minderåriga barn. För att täcka bl. a. kostnader härför och för anpassningsåtgärder m. m. för dem ökas medelsanvisningen till omhändertagande av flyktingar med 3,7 milj. kr. En expertgrupp har tillsatts för att överväga och ta initiativ till åtgärder som gör det möjligt för de zigenare som redan fått tillstånd att vistas i landet att få en med övriga invandrare jämförbar ställning i samhället.

På grundval av en av statskontoret verkställd utredning angående arbetsmarknadsverkets organisation och uppgifter framläggs vissa riktlinjer för den arbetsmarknadspolitiska verksamhetens utformning.

Ett primärt mål för verksamheten är att tillgodose den enskildes behov av stöd och service på arbetsmarknaden. I detta syfte föreslås bl. a. en systematisk integration av arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning. Vidare förordas att informationen till de arbetssökande utvidgas och grundas bl. a. på material från fackföreningar om löner och från förmedlingarna om omsättningen av arbetskraft på olika arbetsplatser.

Beträffande arbetsförmedlingens kontorsorganisation förordas en viss koncentration till större enheter. Koncentrationen skall kombineras med en utbyggd ambulatorisk förmedling och en aktivt uppsökande verksamhet. Genom att anknyta den ambulerande verksamheten till stora välutrustade enheter blir det möjligt att kvalitativt höja servicen även i förmedlingsorganisationens yttersta delar. Särskild vikt skall läggas vid åtgärder för att placera handikappad och svårplacerad arbetskraft på den öppna arbetsmarknaden. Utrymme för de kvalificerade arbetsinsatser som krävs härför skall beredas genom utnyttjande av tekniska hjälpmedel och mindre personalkrävande behandling av enklare förmedlingsuppgifter.

Inom ramen för nuvarande länsorganisation bör en vidgad samordning

över länsgränserna eftersträvas framför allt i fråga om beredskapsarbetenas administration och arbetsmarknadsutbildningens planering.

Med utgångspunkt i de av statskontoret angivna principiella riktlinjerna förutsätts en översyn av arbetsmarknadsverkets centrala organisation komma till stånd.

Som åtgärder av betydelse för rationalisering och effektivisering av verksamheten pekas särskilt på utveckling av ADB och programbudgetering inom verket.

Under år 1969 har sakkunniga tillkallats för utredning om arbetsförmedling inom vissa yrkesområden. Bland utredningsuppgifterna ingår att föreslå åtgärder för att effektivare kunna hindra bl. a. den förmedling av varvsarbetare som sker genom s. k. uthyrningsfirmor samt förmedling genom ambulering skrivbyråer.

Särskilda sakkunniga har också tillkallats för en utredning om ökad anställningstrygghet särskilt för de äldre och om vidgad behörighet för arbetsdomstolen.

Regional utveckling

Den första försöksomgången av den regionalpolitiska planeringsverksamheten — länsplanering 1967 — avslutades och anmäldes för riksdagen våren 1969. På grundval av denna planering formulerades en målsättning som i stora drag anger till vilka kommunblock i de skilda länen som de lokaliseringspolitiska insatserna borde koncentreras. För att fullfölja planeringen har länsstyrelserna/planeringsråden fått i uppdrag att inom ramen för en fortsatt försöksverksamhet utarbeta konkreta handlingsprogram. I dessa skall de problem som följer av den regionala utvecklingen analyseras och förslag till lösningar utarbetas.

Programmen skall inriktas på följande typer av åtgärder.

1. Sysselsättningspolitiska åtgärder som bedöms erforderliga för att uppnå målsättningen i länsplanering 1967.

2. Andra åtgärder för att trygga goda levnadsbetingelser i sådana områden där den spontana utvecklingen är svag och de nuvarande lokaliseringspolitiska medlen erfarenhetsmässigt har ringa effekt.

3. Redovisning av hur investeringarna inom den offentliga sektorn bör fördelas regionalt om utvecklingen i länen följer målsättningen i länsplaneringen.

Arbetet har inletts med en enkät till kommuner m. fl. Dessa skall i svaren ge sin syn på behovet av åtgärder. Bl. a. på grundval av denna information skall sedan ett preliminärt program utarbetas och remitteras till kommunblockens samarbetsnämnder m. fl. Definitiva handlingsprogram skall redovisas till inrikesdepartementet under första halvåret 1971. Ett betydelsefullt underlag erhålls därigenom för utformningen av en mera preciserad regional politik.

Ett viktigt informationsunderlag i arbetet med handlingsprogrammen utgör den pågående försöksverksamheten med kommunalekonomisk långtidsplanering. Som statsutskottet framhöll i sitt utlåtande över länsplanering 1967 torde en fortsatt utveckling av försöksverksamheten med en långsiktig kommunal investeringsplanering vara en förutsättning för samordnade planer som kan möjliggöra en konkret samverkan mellan stat, kommun och näringsliv.

Länsplanering 1967 visade att behovet av sysselsättningsskapande åtgärder i länen är betydande. Den målsättning som länsstyrelserna/planeringsråden formulerat beräknas kräva ca 60 000 nya arbetstillfällen främst inom industrin utöver vad den spontana utvecklingen ger. Omkring hälften av dessa 60 000 arbetstillfällen hänför sig till norra stödområdet.

Lokaliseringspolitiken har givit aktningvärda resultat hittills. De mål som uppställts kräver emellertid fortsatta betydande insatser för att kunna nås. Detta gäller även om man ser enbart till förhållandena inom stödområdet. Bl. a. mot bakgrund härav har ett organiserat samarbete inletts mellan staten och Sveriges industriförbund för att intensifiera den lokaliseringsspolitiska verksamheten. Samarbetet tillgår så att industriförbundet inventerar förekomsten av lokaliseringbara utbyggnadsprojekt inom den privata industrin medan inrikesdepartementet tillhandahåller erforderliga uppgifter om lokaliseringsförutsättningar m. m. inom stödområdet.

Som ett första led i samarbetet har en redogörelse utarbetats beträffande vissa företags erfarenheter från filialutläggningar inom stödområdet. I anslutning därtill har redovisats lokaliseringsförutsättningarna på de orter till vilka länsstyrelserna/planeringsråden i den nu genomförda länsplaneringen ansett att de lokaliseringsspolitiska insatserna i första hand bör koncentreras. Materialet tjänar som underlag för den informationsverksamhet som industriförbundet f. n. bedriver bland medlemsföretagen i södra och mellersta Sverige. Även företrädare för den mindre industrin har visat intresse för att medverka till en aktivare industrilokalisering inom stödområdet.

Ett omfattande forsknings- och utredningsarbete har initierats av den inom inrikesdepartementet tillsatta expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU). Betydelsefulla resultat av detta arbete har vid slutet av år 1969 redovisats i rapporten *Balanserad regional utveckling*. I denna redogör expertgruppen för en rad analyser av utvecklingstendenserna i fråga om befolkning, näringsliv m. m. i skilda delar av landet. Mot bakgrund härav diskuteras förutsättningarna och medlen för att nå en balanserad utveckling i såväl områden med befolkningstillväxt som regioner med folkminskning. ERU kommer att i sin fortsatta verksamhet inrikta sig på framför allt två huvudfrågor. Den ena avser produktionskostnaderna i olika regioner i syfte att bl. a. belysa olikheter i samhällsekonomiska konsekvenser av en viss lokalisering. Den andra gäller hushållens levnadsvillkor i olika regioner och i samband därmed individernas preferenser för olika bostads-

orter.

Från det att lokaliseringsstödet infördes den 1 juli 1965 och till utgången av november 1969 har sammanlagt 524 företag beviljats stöd för nyetablering eller utvidgning av industriell verksamhet. Lokaliseringsstödet har primärt varit inriktat på att förstärka och differentiera näringslivet inom stödområdet. Stödinsatser har emellertid gjorts också utanför stödområdet i regioner där likartade problem har uppkommit. 91 företag utanför stödområdet har fått lokaliseringsstöd.

Vid utgången av november 1969 hade stöd beviljats med sammanlagt ca 933 milj. kr., varav i bidrag ca 182 milj. kr. Det hittillsvarande lokaliseringsstödet har medverkat till finansieringen av investeringar på uppskattningsvis ca 1 700 milj. kr. Ca 70 % av stödet har utgått till företag inom stödområdet. Huvudparten har avsett utbyggnad av befintlig verksamhet. Under perioden har dock 64 företag fått stöd för nyetablering inom stödområdet.

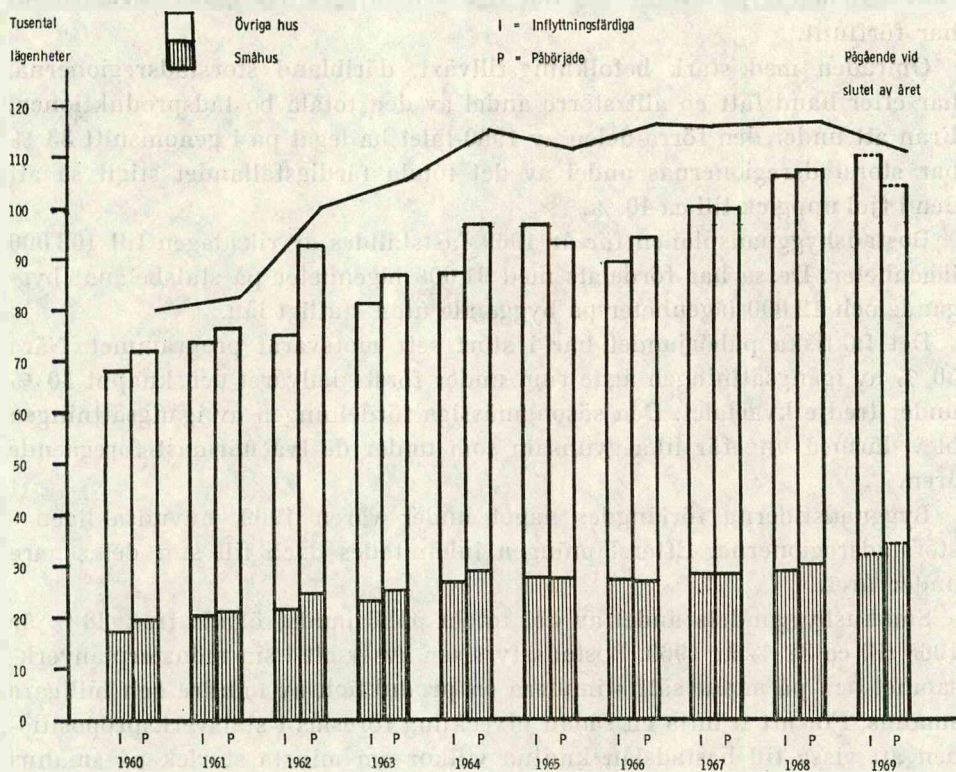
De investeringar, vid vilka stöd beviljats, beräknas av företagen själva medföra att ca 15 700 nya arbetstillfällen tillskapas. Nyetableringarna inom stödområdet beräknas ge en sysselsättningseffekt av drygt 2 100 nya arbetstillfällen.

Under budgetåret 1968/69 ställdes större anspråk på lokaliseringsmedel än under något av de föregående budgetåren av försöksperioden. Den ökade investeringsbenägenheten inom industrin under konjunkturuppgången har medfört ökad efterfrågan på lokaliseringsstöd också under innevarande budgetår. För att den stigande efterfrågan på lokaliseringsstöd skall kunna mötas har låneramen för försöksperioden av riksdagen under höstsessionen 1969 vidgats från 900 milj. kr. till 1 000 milj. kr. På tilläggsstat II föreslås att ramen för lokaliseringsbidrag vidgas med 25 milj. kr. till 225 milj. kr.

På grundval av hittills vunna erfarenheter har 1968 års lokaliseringsutredning nyligen lagt fram förslag om stödverksamheten efter den nu pågående femåriga försöksperiodens utgång. Utredningens förslag bereds f. n. med sikte på att en särskild proposition i ämnet skall föreläggas 1970 års vårriksdag. I avvaktan på ett ställningstagande till förslagen tas anslagen för ändamålet i statsverkspropositionen upp med oförändrade belopp i förhållande till innevarande budgetår. Det gäller anslagen till lokaliseringsbidrag och lokaliseringsslån samt medlen för lokaliseringsutbildning.

De uppgifter som tidigare åvilat den särskilda arbetsgruppen för glesbygdsfrågor har under år 1969 övertagits av den nytillsatta glesbygdsutredningen. Verksamheten med stöd till hemarbete i glesbygderna har under året utvecklats positivt. Under budgetåret 1968/69 tillskapades nära 600 nya arbetstillfällen och under innevarande budgetår beräknas siffran stiga till närmare 1 000. Vidgad försöksverksamhet beträffande bl. a. fritidsaktiviteter för barn och ungdom samt serviceverksamhet i glesbygder kommer att bedrivas nästa budgetår.

Fram till utgången av budgetåret 1968/69 har hantverks- och industrilån

Antalet lägenheter i hus som påbörjats resp. blivit inflyttningsfärdiga åren 1960—1969 samt antalet lägenheter i pågående byggen vid slutet av resp. år.

utgått med sammanlagt ca 510 milj. kr. Till utgången av november 1969 har statliga garantier tecknats för lån på tillhoppa ca 538 milj. kr. Nämnda stödformer har möjliggjort investeringar om uppskattningsvis ca 3,5 miljarder kr. Anslaget till statens hantverks- och industrilånefond och ramen för statlig garanti föreslås för budgetåret 1970/71 fastställda till oförändrade belopp.

Bostäder

Under 1960-talet har bostadsbyggandet utvecklats mycket gynnsamt. År 1960 färdigställdes 68 000 lägenheter. År 1967 passerades nivån 100 000 lägenheter. För år 1969 kan färdigställandet beräknas till 110 000 lägenheter.

Bostadsbyggandet under 1960-talet har tillfört bostadsbeståndet närmare 900 000 nybyggda lägenheter. Det betyder att nära 30 % av det totala lägenhetsbeståndet har förnyats under det senaste decenniet och att mer än 2,5 milj. människor har kunnat flytta in i nybyggda lägenheter. Drygt hälften av det miljonprogram för bostadsbyggandet under perioden 1965—1974,

som statsmakterna uttalat sig för, har genomförts när halva perioden nu har förflutit.

Områden med stark befolkningstillväxt, däribland storstadsregionerna, har efter hand fått en allt större andel av den totala bostadsproduktionen. Från att under den förra delen av 1960-talet ha legat på i genomsnitt 33 % har storstadsregionernas andel av det totala färdigställandet stigit så att den i fjol uppgick till ca 40 %.

Bostadsbyggnadsplanen för år 1969 fastställdes av riksdagen till 103 000 lägenheter. Dessa har fördelats med 91 000 lägenheter på statsbelånat byggande och 12 000 lägenheter på byggande utan statligt lån.

Det faktiska påbörjandet har i stort sett motsvarat programmet. Nära 50 % av igångsättningen ägde rum under första halvåret och knappt 30 % under tredje kvartalet. Den säsongmässiga fördelningen av igångsättningen blev därmed ungefär lika gynnsam som under de två närmast föregående åren.

Byggnadstiderna förlängdes något under våren 1969, huvudsakligen i storstadsregionerna. Eftersläpningen inhämtades dock till stor del senare under året.

Småhusbyggandets andel av det totala påbörjandet ökade från 28 % år 1968 till ca 32 % år 1969. Bostadsstyrelsen avser att i sin mönsterplanverksamhet och på annat sätt stimulera en produktion av mindre och billigare småhus. För att främja en sådan utveckling föreslås i statsverkspropositionen att vissa till bostadslån knutna villkor om minsta storlek på småhus slopas. Härigenom bör produktionen av småhus för mindre hushåll kunna stimuleras.

Kreditförsörjningen till bostadsbyggandet har fungerat i stort sett lika friktionsfritt som under de två föregående åren. Temporära svårigheter att få byggnadskrediter har visserligen förekommit men torde inte ha medfört någon nämnvärd förskjutning av byggstarterna.

På hösten 1969 träffade delegationen för bostadsfinansiering, på regeringens uppdrag, överenskommelse med kreditinstituten om vissa villkor beträffande kreditförsörjningen till bostadsbyggandet. Genom denna överenskommelse har ett enhetligt system för uttag av kreditavgifter utformats. Konsortier skall bildas för att tillgodose speciellt stora kreditbehov. Avlyft skall ske efter anciennitet och särskilda åtgärder vidtas vid lång väntetid. Enighet har rått om målsättningen att förkorta väntetiderna för långa fastighetlån. För stora, fleråriga bostadsprojekt förbättras finansieringsbetingelserna väsentligt. I anslutning till överenskommelsen sker en översyn av arbetsrutinerna i samband med den statliga bostadslångivningen i syfte att påskynda utbetalningen av lånen.

Det samarbete mellan de båda statsägda bankerna postbanken och Sveriges kreditbank som beslutades av riksdagen under hösten 1969 syftar bl. a. till att påverka utvecklingen mot en mera rationell kreditförsörjning till bostadsbyggandet.

Efter en oavbruten stegring i byggnadskostnaderna under första delen av 1960-talet bröts trenden år 1967. Byggnadskostnaden per lägenhet sjönk då med 1 800 kr. Under det följande året minskade genomsnittskostnaden med ytterligare 1 000 kr. Nedgången är en konsekvens framför allt av den ökade rationaliseringen av byggandet men får till viss del också tillskrivas minskad lägenhetsstorlek. Första halvåret 1969 uppvisade inte heller några stegrings-tendenser. Konjunkturuppgången har emellertid medfört ett ökat tryck på materialpriser och lönekostnader.

Det bostadspolitiska reformarbetet fortsätter. I anslutning till pågående utredningar behandlas vissa aktuella frågor som har samband med service och yttre miljö i bostadsområden, bostadsmiljöns anpassning till handikappade och frågan om konsumentupplysning inom bostadssektorn.

1969 års riksdag beslöt att ramen för det statsbelånade byggandet i fortsättningen skall ges formen av ett garanterat program och en projektreserv. Det garanterade programmet skall fastställas för fem år framåt och projektreserven för tre år. Övergången till det nya systemet skall ske år 1971. För att underlätta anpassningen till den nya ordningen fastställdes en projektreserv även för år 1970.

I överensstämmelse med den av 1969 års riksdag preliminärt fastställda planen föreslås för år 1970 en bostadsbyggnadsplan om 95 000 lägenheter, fördelade med 89 000 på statsbelånat och 6 000 på inte statligt belånat byggande. Därutöver föreslås en projektreserv om 10 000 lägenheter utan sådan fördelning. Projektreserven skall möjliggöra en ökning av byggandet upp till den nivå som bedöms som konjunkturpolitiskt möjlig. Den bedömning som nu kan göras leder fram till en nivå på ca 100 000 lägenheter.

För år 1971 föreslås ett garanterat program om 87 000 lägenheter för det statligt belånade byggandet. Byggandet utan statligt lån beräknas komma att omfatta 8 000 lägenheter. Härtill kommer en projektreserv om 10 000 lägenheter. För åren 1972—1974 skall den bostadsbyggnadsplan som nu fastställs avse enbart kommuner med klart expansivt näringsliv och långsiktigt positiv befolkningsutveckling. För år 1972 föreslås dels ett garanterat program omfattande 60 000 lägenheter, dels en projektreserv om 10 000 lägenheter. För vart och ett av åren 1973 och 1974 föreslås ett garanterat program omfattande 50 000 lägenheter. Bostadsbyggnadsplanerna för åren 1972—1974 avser endast bostadsbyggande med statliga lån.

Anslaget till lånefonden för bostadsbyggande tas för nästa budgetår upp med 1 650 milj. kr., en ökning med 250 milj. kr.

I fråga om bostadslån till sanering i form av mindre genomgripande upp-rustning av flerfamiljshus föreslås vissa ändringar av lånevillkoren. Ändringarna innebär bl. a. att bostadslåneräntan skall gälla även för sådan fördjupad del av bostadslån för vilken nu tillämpas lånemarknadens villkor. Vidare skall lånet återbetalas enligt en metod som medför att årskostnaderna fördelas jämnt under bostadslånets löptid.

Maximibeloppet för räntefritt stående förbättringslån föreslås höjt från

10 000 kr. till 12 000 kr. Vidare vidgas den krets av rörelsehindrade för vilka invalidbostadsbidrag för särskilda anordningar kan utgå.

På grund av successiv avveckling av räntebidragen och minskad utbetalning av förbättringslån sjunker medelsbehovet till bostadsbyggande m. m. under driftbudgeten totalt med ca 5 milj. kr.

Anslaget till markförvärvslån tas för nästa budgetår upp med oförändrat belopp, 30 milj. kr.

Byggindustrialiseringsutredningen har lagt fram ett betänkande om rationellt småhusbyggande. Betänkandet redovisas i sina huvuddrag.

En utredning om konkurrensförutsättningarna inom bostadsbyggandet har nyligen tillsatts. Utredningen skall förutsättningslöst överväga vilka krav eller villkor som bör ställas upp för att konkurrensen mellan byggföretagen skall främjas och i vad mån sådana krav eller villkor kan knytas till olika samhällsinsatser inom bostadsbyggandet, t. ex. bostadslångivningen. I samband härmed skall prövas om gällande villkor för att erkänna ett bostadsföretag som allmännyttigt är ändamålsenliga.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom inrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1969/70 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

DRIFTBUDGETEN

Elfte huvudtiteln

	Anvisat 1969/70	Förslag 1970/71	Förändring
A. Inrikesdepartementet m. m.....	12,0	12,3	+ 0,3
B. Arbetsmarknad m. m.....	1 879,6 ¹	1 969,4	+ 89,8
C. Regional utveckling.....	52,8 ¹	56,5	+ 3,7
D. Bostadsbyggande m. m.....	150,7	145,5	— 5,2
Summa för driftbudgeten	2 095,1	2 183,7	+ 88,6

KAPITALBUDGETEN

Statens utlåningsfonder:

Lånefonden för bostadsbyggande.....	1 400,0	1 650,0	+ 250,0
Övriga.....	58,0	60,0	+ 2,0
Fonden för låneunderstöd.....	220,0	209,5	— 10,5
Summa för kapitalbudgeten	1 678,0	1 919,5	+ 241,5
Totalt för inrikesdepartementet	3 773,1	4 103,2	+ 330,1

¹ Ett belopp av 25 milj. kr. som i riksstaten tagits upp under B. Arbetsmarknad m. m. redovisas här under C. Regional utveckling.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 2 januari
1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSOON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1970/71 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde och anför.

DRIFTBUDGETEN

Elfte huvudtiteln

A. Inrikesdepartementet m. m.

A 1. Inrikesdepartementet

1968/69 Utgift ¹	3 963 827 ₂
1969/70 Anslag	6 743 000
1970/71 Förslag	7 142 000

¹ Anslagen Inrikesdepartementet: Avlöningar och Inrikesdepartementet: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 30 100 kr.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
<i>Personal</i>		
Handläggande personal.....	47	+2
Övrig personal.....	31	—
	78	+2
<i>Anslag</i>		
Avlöningar.....	3 942 000	+294 000
Ersättning till experter för viss planeringsverksamhet.....	1 000 000	—

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
Sjukvård	6 000	+ 4 000
Reseersättningar	94 000	+ 4 000
Expenser	324 000	+ 14 000
Kostnader för databehandling m. m. i samband med regional plane- ringsverksamhet	500 000	—
Lönekostnadspålägg	877 000	+ 83 000
	6 743 000	+ 399 000

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 142 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en departementssekreterare för förstärkning av den personal som handlägger utlännings-, invandrar- och medborgarskapsärenden. Vidare har jag beräknat en ökning av medlen till ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft med 60 000 kr.

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965: 65 s. 19, SU 105, rskr 295) beslutat att byta ut en tjänst som departementsråd i Cr 2 mot en tjänst som kansliråd i Cr 1 samt inrätta en tjänst som kansliråd i Cr 1. Sistnämnda tjänst, som har inrättats för handläggning av bygg-industrialiseringsfrågor m. m., föranleder inget ökat medelsbehov.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Inrikesdepartementet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 7 142 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1968/69 Utgift	4 665 080	Reservation 48 310
1969/70 Anslag	5 000 000	
1970/71	5 000 000	

För innevarande budgetår har under anslaget beräknats 1 000 000 kr. för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som är av betydelse för arbetsmarknadspolitiken. F. n. pågår undersökningar om omskolningens samhällsekonomiska effekter, immigrationens ekonomiska effekter samt flyttande arbetskraft. Dessutom planeras en undersökning om arbetsgivarnas och arbetstagarnas kunskaper om och inställning till arbetsförmedlingen och dess olika åtgärder. För dessa undersökningar och ytterligare undersökningar som kan komma att sättas i gång räknar jag med en oförändrad medelstillsdelning av 1 milj. kr.

Till övrig utredningsverksamhet har för innevarande budgetår tagits upp 4 milj. kr. Tillgängliga medel torde komma att utnyttjas under budgetåret. En fortsatt omfattande utredningsverksamhet kan väntas även under budgetåret 1970/71. För denna utredningsverksamhet beräknar jag oförändrat 4 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1968/69 Utgift	220 452	Reservation 174 223
1969/70 Anslag	200 000	
1970/71 Förslag	200 000	

Anslaget sänktes med 50 000 kr. för innevarande budgetår. För budgetåret 1970/71 förordar jag oförändrat anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

A 4. Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige

1968/69 Utgift	34 427	Reservation 70 718
1969/70 Anslag	100 000	
1970/71 Förslag	1 000	

Från anslaget bestrids kostnader för sådana internationella kongresser inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, för vilka Sverige påtar sig värdskapet, bl. a. inom ramen för FN-samarbetet. Med hänsyn till reservationen på anslaget förordar jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B. Arbetsmarknad m. m.

Innan jag går in på behandlingen av de olika anslagen under arbetsmarknadsavsnittet anholder jag att här få redovisa statskontorets i slutet av år 1968 avgivna betänkanden angående arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadspolitiken, däröver avgivna remissyttranden samt mina ställningstaganden till förslagen.

Statskontorets organisationsförslag

Genom beslut den 4 juni 1964 uppdrog Kungl. Maj:t åt statskontoret att — med beaktande av vad föredragande departementschefen anfört i prop. 1964: 1 bil. 13 s. 67 och 68 — i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen verkställa en översyn av arbetsmarknadsverkets organisation i syfte att rationalisera arbetet inom verket och såvitt möjligt begränsa behovet av arbetskraft ävensom uppnå en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan verket och andra myndigheter samt att till Kungl. Maj:t inkomma med av översynen föranledda förslag.

Statskontoret har med anledning av uppdraget tidigare avgett två delförslag, nämligen dels en promemoria om sjömansförmedling och sjömanshus och dels en promemoria om arbetsmarknadsverkets personalutbildning. I promemoriorna framlagda förslag har behandlats av riksdagen (prop. 1967: 1 bil. 13 s. 50 och 60, SU 11, rskr 11 samt prop. 1969: 138, SU 161, rskr 352).

I fråga om återstående del av utredningsuppdraget överlämnade statskontoret våren 1968 som ett led i samrådsförfarandet en preliminär version av sin huvudrapport till arbetsmarknadsstyrelsen. I skrivelse den 17 maj 1968 redovisade arbetsmarknadsstyrelsen sina synpunkter på den preliminära rapporten. Med nu föreliggande slutliga huvudrapport »Arbetsmarknadsverket och arbetsmarknadspolitiken» med tillhörande specialundersökningar och bihang (SOU 1968: 60—62) har statskontoret slutfört sitt uppdrag. Den slutliga rapporten utgör en överarbetning i huvudsakligen redaktionella hänseenden av den preliminära rapporten.

Efter remiss har yttranden över den slutliga rapporten avgetts av kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, statens handikappråd, statens vägverk, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, konjunkturinstitutet, universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, statens avtalsverk, statens personalutbildningsnämnd, samtliga länsstyrelser, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges industriförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens central-

organisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Riksförbundet landsbygdens folk (RLF), Sveriges arbetsledareförbund (SALF), Svenska personaltjänstföreningen och De handikappades riksförbund (DHR).

Arbetsmarknadsverkets nuvarande organisation

Arbetsmarknadsstyrelsen leds av en generaldirektör, som är chef för styrelsen. Under honom finns en överdirektör och en avdelningschef. Styrelsen är organiserad på nio byråer. Dessa är arbetsförmedlingsbyrån, arbetsvårdsbyrån, yrkesvägledningsbyrån, försäkringsbyrån, lokaliseringsbyrån, utredningsbyrån, tekniska byrån, kanslibyrån och kameralbyrån. Vidare finns en fristående försvarssektion. En organisationstablå finns på s. 32.

Antalet tjänstemän vid arbetsmarknadsstyrelsen är ca 600.

Under arbetsmarknadsstyrelsen är länsarbetsnämnderna länsmyndigheter för allmänna arbetsmarknadsfrågor. Varje länsarbetsnämnd har ett kansli. För arbetsförmedlingsverksamheten finns ett huvudkontor i varje län. Kanslierna och huvudkontoren är som regel lokalmässigt sammanförda. För förmedlingsverksamheten finns vidare sammanlagt 220 avdelningskontor. Av dessa är 116 två- eller enmanskontor. Dessutom finns ca 90 lokalombud och ca 110 ortsombud.

För arbetsvård och yrkesvägledning finns expeditioner vid samtliga huvudkontor samt vid 38 resp. 29 avdelningskontor. Tjänstemännen vid dessa expeditioner är i administrativt hänseende inte underställda vederbörande kontorsföreståndare utan sorterar direkt under föreståndarna för arbetsvård och yrkesvägledning på huvudkontoren.

Antalet tjänstemän är vid kanslierna 460, inom den allmänna förmedlingen 1 490, inom yrkesvägledningen 210 och inom arbetsvården 340. Biträdespersonalen uppgår till 580 tjänstemän. Det totala antalet tjänstemän inom arbetsförmedlingen är alltså ca 3 100.

Arbetsmarknadspolitikens mål och uppgifter

Statskontorets utredning

Inledningsvis söker statskontoret närmare klargöra vilka individuella och samhälleliga syften som arbetsmarknadspolitikens enligt verkets tolkning av gällande mål främst bör tillgodose. En kortfattad analys leder fram till slutsatsen att individens fria val av sysselsättning är arbetsmarknadspolitikens överordnade mål. Strävan att tillgodose den enskildes behov av stöd och service utgör därför den primära utgångspunkten för utredningens förslag.

Statskontoret finner dock att de officiellt angivna målen för arbetsmarknadspolitiken behöver kompletteras och konkretiseras för att tjäna som riktpunkter för arbetsmarknadsverkets praktiska handlande. Detta bör ske med målbeskrivningar och prioriteringsregler som utformas på lämpligt sätt för varje nivå och beslutsområde inom arbetsmarknadsverket.

Även om arbetsmarknadspolitikens inriktning inte är så ensidigt ekonomisk som den offentliga debatten ibland har gett intryck av utgör dock de arbetsmarknadspolitiska medlen väsentliga och nödvändiga komponenter i den ekonomiska stabiliseringspolitiken. Tillgång till goda prognoser och lämpliga planeringsinstrument är därför av central betydelse för arbetsmarknadsverket. Redan nu bedrivs också inom verket en omfattande prognos- och planeringsaktivitet. Statskontoret anser att denna verksamhet kan och bör utvecklas ytterligare.

De arbetsmarknadspolitiska insatserna kan enligt vad statskontoret konstaterar medvetet utnyttjas för att bereda väg för önskvärda strukturella förändringar. Detta medför emellertid problem och konflikter för arbetsmarknadsverket som verkställande myndighet. Enligt den administrativa princip som statskontoret hävdar bör politiskt ansvariga organ avgöra vilka av olika tänkbara utvecklingstendenser eller strukturella förändringar som bör uppmuntras eller motverkas. Det centrala ansvaret att samordna olika strukturpolitiska uppgifter ligger hos statsmakterna.

Den grundläggande förutsättningen för att arbetsmarknadsverket skall kunna motsvara allmänhetens servicebehov är att detta behov är känt. Avnämningarundersökningar med moderna metoder är ett viktigt medel för att statsmakterna skall kunna precisera och omformulera arbetsmarknadsverkets uppgifter och för att verket löpande skall kunna anpassa åtgärderna så att verksamheten svarar mot människors behov.

För att underlätta statsmakternas, arbetsmarknadsorganisationernas och andra intresserades möjligheter att följa utvecklingen på arbetsmarknaden och inom det arbetsmarknadspolitiska området bör arbetsmarknadsstyrelsen löpande redovisa de effekter insatta åtgärder har haft.

Systematiska »handböcker» skulle kunna utvecklas rörande syften och krav på verksamheten, vilka kontinuerligt reviderades och förnyades. Den av arbetsmarknadsstyrelsen år 1967 publicerade skriften »Förändring och trygghet» kan ses som ett första försök till en sådan systematisk analys och problemgenomgång.

Vid en jämförelse mellan ideal och verklighet finner statskontoret att det, trots att stor uppmärksamhet ägnats åt frågan hur de arbetsmarknadspolitiska syftena skall kunna närmare preciseras, inte varit möjligt att inom utredningsuppdragets ram genomföra en fullständig och systematisk nedbrytning av de givna huvudmålen till operativa delmål för olika enheter och aktiviteter inom arbetsmarknadsverket. Det innebär att statskontoret inte heller har kunnat lösa problemet att utveckla användbara kriterier för presta-

tions- och effektivitetsmätning inom det arbetsmarknadspolitiska fältet. Ämbetsverket har i stället fått inskränka sig till att anvisa vägar som kan användas för ett fortsatt arbete i denna riktning. Också genom sina förslag i övrigt anser sig statskontoret ha underlättat ett successivt utvecklingsarbete på detta område.

Utvecklingen av mål för och krav på olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste enligt statskontorets uppfattning vara en kontinuerlig process baserad på systematiska studier och analyser av olika arbetsmarknads-situationer.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att utredningen illustrerar vilka svårigheter som är förknippade med att översätta den arbetsmarknadspolitiska målsättningen till operativa delmål och därmed indirekt de problem som möter i det pågående arbetet med att införa programbudgetering för arbetsmarknadsverket.

Riksrevisionsverket anser att målangivningen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten måste konkretiseras för det praktiska handlandet. Målinriktningen måste komma till uttryck i programmen för verksamheten. Svårigheterna att finna en helt invändningsfri formel får inte leda till att man ger upp försöken att konstruera en näst-bästa-lösning för praktiskt bruk.

LO anför att målsättningen full, produktiv och fritt vald sysselsättning kan närmare bestämmas endast genom politiskt ansvariga i regering och riksdag. *LO* delar statskontorets uppfattning att omsorgen om den enskilde måste vara ett primärt mål för arbetsmarknadspolitiken. En sådan målsättning innebär att arbetsmarknadsmyndigheternas åtgärder i första hand skall inriktas på att stödja arbetstagarna så att deras behov av sysselsättning — som innebär såväl försörjning som social tillfredsställelse — överordnas målet att täcka arbetskraftsbrist. Även *TCO* instämmer i att individens fria val av sysselsättning är arbetsmarknadspolitikens överordnade mål.

Länsstyrelsen i Östergötlands län finner det angeläget att intensiviera arbetet med att utveckla förtydliganden av arbetsmarknadspolitikens mål och handlingsnormer som kan vara vägledande för det praktiska arbetet på fältet och som samtidigt gör det möjligt att klarare tolka innebörden och resultaten av olika insatser och jämföra dessa med uppställda mål.

Motiv för förändringar av arbetsmarknadsverkets organisation

Statskontorets utredning

När det gäller arbetsmarknadsverkets situation och förutsättningarna för en organisationsreform framhåller statskontoret att summan av inträffade

och väntade förändringar nu är så stor att partiella reformer inte skulle erbjuda någon varaktig lösning på arbetsmarknadsverkets problem. Samhällets strukturförändringar skärper kraven på den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Arbetskraftsomflyttningen förändrar förutsättningen för verksamhetens geografiska lokalisering. Verksamhetens nuvarande omfattning och väntade expansion motiverar andra organisatoriska former och annan administrativ teknik än som hittills använts. De kraftigt verkande arbetsmarknadspolitiska medlen skärper kraven på arbetsmarknadspolitisk planering. Den regionala samhällsplaneringen är stadd i en omvandling som inom en snar framtid kan förväntas resultera i betydelsefulla reformer på det organisatoriska planet. Den administrativa och tekniska utvecklingen frambringa kontinuerligt nya och mer avancerade hjälpmedel. I detta läge krävs det att man slår fast de organisatoriska målen och formulerar handlingsprogrammet så att utvecklingen kan styras därefter.

Statskontorets huvudtankar i fråga om arbetsmarknadsverkets administrativa funktioner kan sammanfattningsvis sägas vara att förbättra förutsättningarna för styrningen av verksamheten. I dessa strävanden ligger att få till stånd en intensifiering av den långsiktiga planeringen. Införandet av programbudgetering är en av de viktigaste punkterna för en effektivisering av verkets interna styrning.

Den pågående befolkningskoncentrationen innebär för arbetsförmedlingens del att en omfördelning av resurserna måste komma till stånd, om inte annat så för att anpassa lokaliseringen av arbetsförmedlingen till de resurser och den samhällsapparat som i övrigt kommer att finnas. En koncentration av befolkningen till ett begränsat antal tätorter måste således enligt statskontorets mening föra med sig en motsvarande koncentration av arbetsförmedlingens resurser. En sådan koncentration leder också till rationaliseringsvinster.

Strukturutvecklingen har emellertid konsekvenser kanske främst med avseende på arbetsmarknadsverkets regionala indelning. Statskontoret anser att de nuvarande länen — särskilt i planeringssammanhang — inte längre lämpar sig som regional indelningsgrund för arbetsmarknadsverket.

Dagssituationen utmärks enligt statskontoret av att länsorganens planeringsfunktioner och handlingsmöjligheter över huvud taget håller på att tonas ned. Näringslivskoncentrationen med sin återverkan på befolkningsfördelning och samhällsservice, bildandet av större kommunala enheter, förstärkningarna av de administrativa funktionerna på kommunal nivå och den begynnande framväxten av en riksomfattande storskalig samhällsplanering är några av de faktorer som minskar länsorganens tyngd. I utvecklingen ligger således både en tendens att lägga avgörandena på en nivå ovanför de enskilda länen och en tendens att lägga ökade ansvarsuppgifter på kommunplanet.

Situationen är emellertid inte entydig. Genom landstingen har ökade för-

valtningsuppgifter kommit att förläggas till länsplanet. Tillkomsten av en ny apparat för samhällsplaneringen på länsnivå är en viktig förstärkning av länsfunktionerna. Statskontoret summerar de olika, ibland motsägelsefulla tendenserna så att den traditionella länsförvaltningen befinner sig i en brytningsperiod, där gamla roller åtminstone i någon mån är på väg att falla bort medan nya kommer till.

Enligt ämbetsverkets uppfattning har arbetsförmedlingsorganisationen svårt att leva upp till de krav och förhoppningar som ställs. Detta gäller trots den massiva upprustning som har skett och trots att det finns tecken som tyder på att en viss resultatförbättring uppnåtts. Andelen förmedlingsuppdrag som resulterar i anställningar är låg. För dem som får en anställning genom förmedlingens försorg är väntetiderna i allmänhet långa. I utredningen redovisas vissa undersökningar av förmedlingsresultatet, vilka anses stödja denna uppfattning. En naturlig arbetshypotes har därför varit att man skall tillmäta förslag som syftar till att öka arbetsförmedlingens verkningsgrad stor betydelse.

Ett grundläggande krav är att arbetsförmedlingen skall ge lika god service åt avnämarna oavsett var i organisationen de dyker upp. En arbetssökande som uppsöker ett litet kontor med en eller två tjänstemän torde i allmänhet inte få den service som ett större kontor kan erbjuda. Mindre enheter har begränsade möjligheter att ägna de sökande djupgående arbetsförmedlingsinsatser eftersom de sällan arbetar med nära stöd av kvalificerade resurser som står till direkt förfogande vid större kontor. De arbetsmarknader som betjänas av dessa mindre enheter är som regel små med ensidigt utvecklat näringsliv. Också de yttre, marknadsmässiga förutsättningarna är sålunda sämre för småkontoren.

Den nuvarande omfattningen och pågående expansionen av verksamheten utgör i sig ett tillräckligt motiv för en omprövning av arbetsmarknadsverkets organisation. Svårigheterna att från centralt håll utöva ett direkt inflytande på verksamheten vid fältenheterna ökas påtagligt när organisationen växer. Informationsmängderna blir bl. a. ohanterligt stora och svåröverskådliga.

Efter diskussion av olika lösningar har statskontoret stannat för att man bör sträva mot att så långt möjligt decentralisera verkställighetsuppgifter till lägre enheter inom organisationen. Därigenom kan den centrala instansen avlastas arbetsuppgifter så att förutsättningar skapas för en intensifierad, effektivitetsinriktad prognos-, planerings- och styrningsverksamhet på central nivå samtidigt som handläggning av förekommande ärenden på regional och lokal nivå blir snabbare och smidigare.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen delar statskontorets uppfattning att det finns skäl för organisatoriska förändringar på verkets olika ni-

vår men dessa bör enligt styrelsens mening företas genom en fortlöpande omprövning och justering av organisationen. Även *SAF* och *Sveriges industriförbund* finner det angeläget att viktiga organisations- och metodförändringar sker snarare genom en kontinuerlig anpassning av verksamheten till nya förutsättningar än genom stora plötsliga omläggningar. Liknande synpunkter anförs av *SACO* och *SALF*.

Svenska kommunförbundet anser att en översyn av arbetsmarknadsverkets organisation bör anstå till dess att den nya kommunindelningen har genomförts och stabiliserats och erfarenheter i större utsträckning har vunnits av de provverksamheter och nya metoder som introducerats i verket. Huvudfrågan om arbetsmarknadsverkets organisatoriska uppbyggnad bör bli föremål för förnyad utredning med representation från arbetsmarknadens parter. Avnämarsynpunkterna måste rimligen tillmätas ett betydande inflytande.

Arbetsmarknadsstyrelsen delar också statskontorets uppfattning att effektiva styrningsformer är av avgörande betydelse för verksamhetens resultat. Styrelsen kan emellertid inte finna att statskontoret på ett genomarbetat sätt tillämpat det grepp som det innebär att bygga beskrivningar och lösningsförslag på styrsystemteoretiska överväganden. Följden har enligt styrelsens uppfattning blivit att förslaget inrymmer motsägelser och spänningar i detta avseende som gör att effekten är svår att bedöma.

Behovet av långsiktsplanering stryks under av *statens vägverk*, *SAF*, *Sveriges industriförbund* och *SACO* medan *konjunkturinstitutet* anser att motiv kan anföras för att behovet av långsiktsplanering borde tonas ner. Enligt institutets synsätt föreligger detta behov väsentligen inom arbetsvården, omskolningen och arbetsförmedlingen. Här blir dock planeringen i betydande grad beroende av politiska värderingar som svårligen låter sig prognoseras.

Införandet av programbudgetering stöds av bl. a. *SAF* och *Sveriges industriförbund*, *SACO* och *RLF*. *Riksrevisionsverket* framhåller att det är nödvändigt att finna kriterier för prestations- och effektivitetsmätning. Ansvaret för utarbetandet av mått måste åvila arbetsmarknadsstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför att statskontorets redovisning av undersökningarna om arbetsförmedlingens resultat är uppenbart otillfredsställande. Styrelsen bestrider bestämt att den redovisade statistiken på ett värdefullt sätt speglar det faktiska förmedlingsresultatet. *Statistiska centralbyrån* finner att tillräckligt säkra slutsatser knappast kan baseras på den redovisade undersökningen. Även *konjunkturinstitutet* anser att man i utredningen borde ha varit mera försiktig i nedvärderingen av den betydelse bl. a. arbetsförmedlingen hittills haft. Inte heller *Svenska kommunförbundet* delar de negativa värderingarna av arbetsförmedlingens hittillsvarande verksamhet. Det material, varpå bedömningarna grundats, ger inte underlag för påståenden om att förmedlingsverksamheten inte fyller sin funktion. Där-

emot är TCO inte tillfredsställd med utvecklingen av arbetsförmedlingsverksamheten. Denna är både kvantitativt och kvalitativt otillräcklig. Om målet att få en effektivare arbetsförmedling skall förverkligas måste en förändring ske både i fråga om resurser och sättet att använda dem.

Förslag till ny organisation för arbetsmarknadsverket

Statskontorets utredning

Arbetsförmedlingens organisation. Statskontoret föreslår att arbetsförmedlingens resurser koncentreras till ett antal välutrustade enheter som kan ge en likformig service över hela landet och som har möjligheter att på ett framgångsrikt sätt lösa olika sysselsättningsproblem. Koncentrationen möjliggör en önskvärd kvalitativ fördjupning av insatserna vid varje kontor samtidigt som den genom den vidgade geografiska och sysselsättningsmässiga överblicken kan leda till fler och bättre förslag till arbetsplaceringar. Koncentrationen medför påtagliga produktionsekonomiska fördelar.

I fråga om betydelsen av en utglesning av kontorsnätet för arbetsförmedlingens service påpekar statskontoret att ambitionerna i servicehänseende i mångt och mycket är en klassisk avvägningsfråga som ständigt är aktuell inom många sektorer av den offentliga verksamheten. Sjukvården, undervisningsväsendet och polisväsendet är exempel på samhällssektorer där uppfattningen om serviceskyldigheten måste vägas mot resurser och effektivitet.

Man kan enligt statskontorets mening inte axiomatiskt utgå från att just närheten till arbetsförmedlingen av människor i ett modernt samhälle med moderna kommunikationer uppfattas som det mest trängande behovet. Serviceskyldigheten måste i första hand tolkas som en skyldighet att åstadkomma praktiskt påtagliga resultat när det gäller att lösa enskilda människors sysselsättningsproblem. En något längre resväg kan därför vara att föredra om den verkligen leder till framgångsrika åtgärder.

Samtidigt är det uppenbart att arbetsförmedlingen i den nya organisationen måste arbeta med en högre serviceambition i kontakterna med allmänheten än vad man i dag är van vid. Den utåtriktade kontaktverksamheten och informationsspridningen måste i den nya organisationen få en aktiv, betydelsefull roll. I utredningen stryks under att arbetsmarknadsverket bör ha skyldighet att bedriva en uppsökande verksamhet så att personer inte »försvinner» ur arbetskraften, t. ex. i samband med företagsnedläggningar.

Statskontoret förordar att arbetsförmedlingsverksamheten i landet koncentreras till 82 välutrustade enheter, förslagsvis kallade distriktskontor.

Samtliga distriktskontor bör inrymma resurser för såväl arbetsförmedling som arbetsvård och yrkesvägledning. Det angivna antalet kontor bör ses som ett riktmärke. Lämplig storlek för ett distriktskontor bedöms vara mellan tio och fyrtio tjänstemän.

Nuvarande och föreslagen lokalisering av kontor inom arbetsförmedlingen åskådliggörs i kartbilderna 1 och 2.

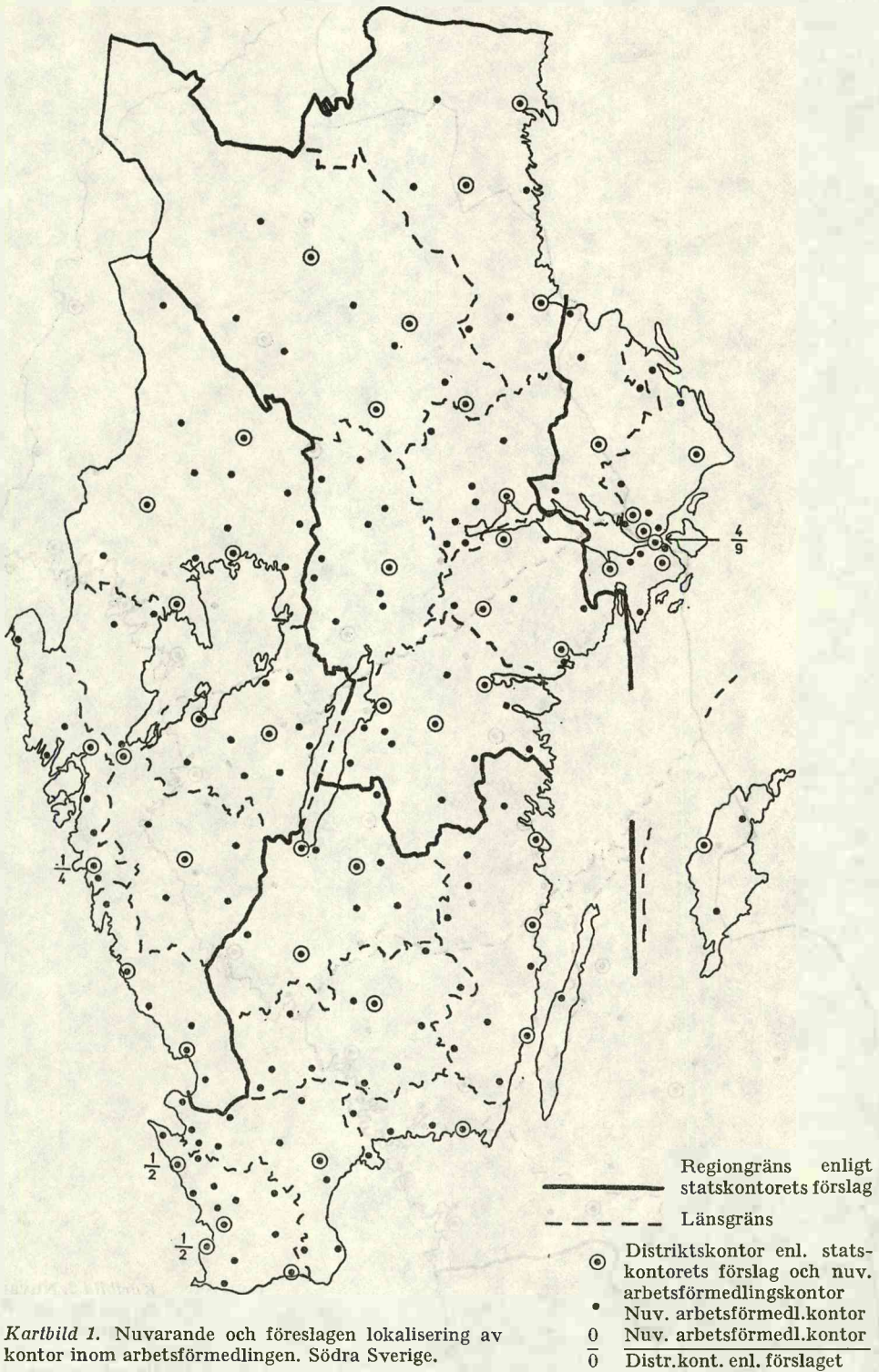
I distriktskontorets verksamhet skall enligt förslaget utnyttjas enheter för ambulering verksamhet. Vidare skall till distriktskontoren kunna anknytas lokalkontor med begränsade serviceuppgifter. Statskontoret har dock avstått från att lägga fram definitivt förslag beträffande lokalkontorens antal och lokalisering. Det är en fråga som man måste ta ställning till under genomförandeperioden med utgångspunkt i praktiska förutsättningar och krav samt lokala synpunkter. Det finns anledning att förmoda att antalet lokalkontor övergångsvis kommer att behöva vara förhållandevis stort. Statskontoret betonar emellertid vikten av att man strävar efter att göra antalet lokalkontor så litet som möjligt. Risken är annars stor att småkontoren i realiteten kommer att bibehållas — en organisationsform som anses otillfredsställande ur servicesynpunkt. Lokalkontoren bör således i princip betraktas som temporära inrättningar som skall avvecklas eller förflyttas så snart detta av praktiska skäl är möjligt.

Den fasta organisationen föreslås vidare bli kompletterad med ett stort antal lokala ombud med huvudsakligen kontaktuppgifter avseende tillhandahållande av informationsmaterial och förmedling av kontakt mellan kunder och distriktskontor, eventuellt lokalkontor.

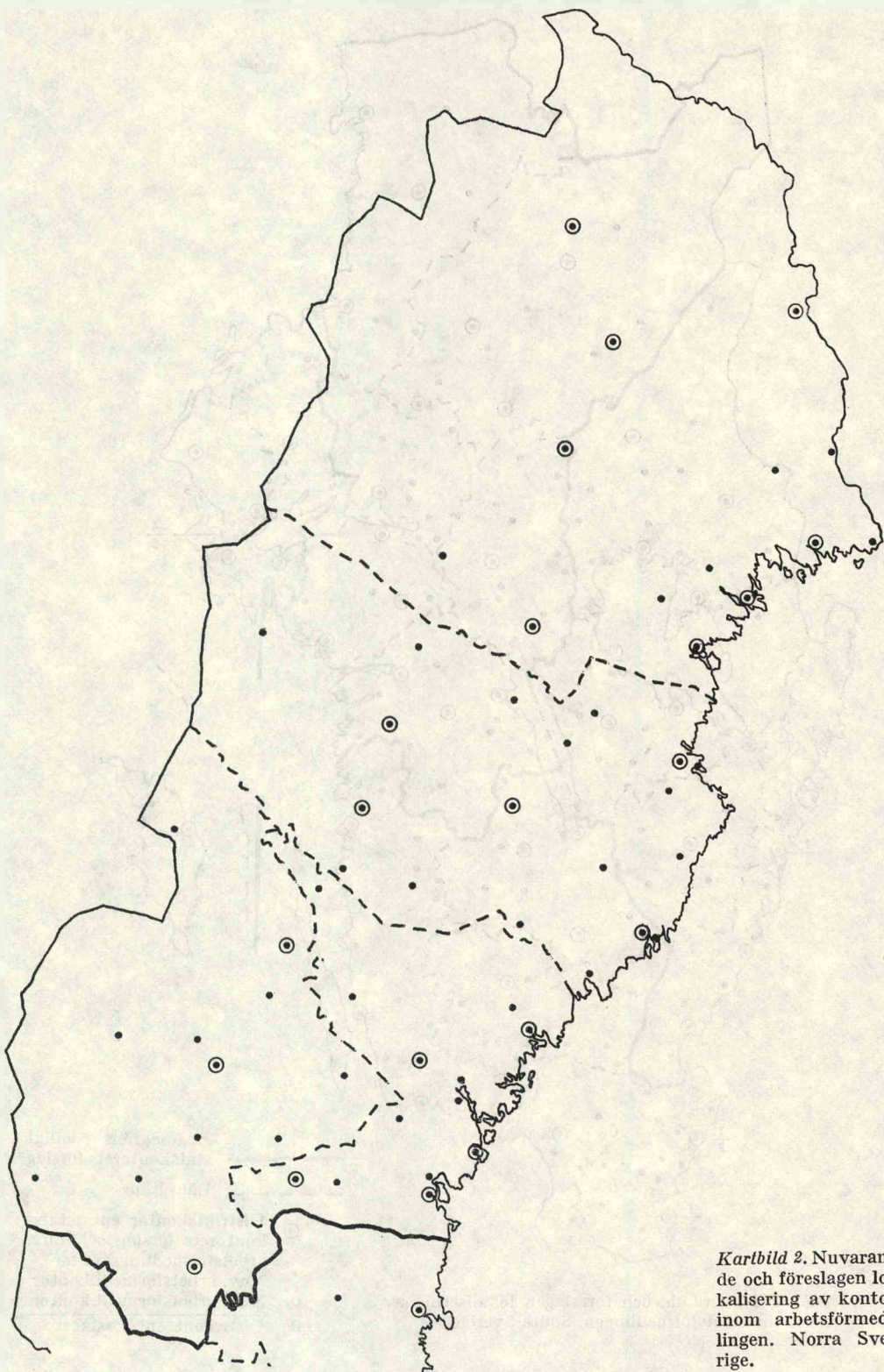
Statskontoret betecknar förslaget till distriktsorganisation som ett ramförslag som närmast syftar till att utifrån huvudsakligen tekniskt betingade aspekter ange det ungefärliga antalet och den ungefärliga storleken på distriktskontoren. Förslaget avses ligga till grund för vidare överväganden med stöd av praktiska erfarenheter, bl. a. från pågående försöksverksamhet inom arbetsförmedlingen.

Inom arbetsmarknadsverket pågår sedan några år en koncentration av arbetsförmedlingsverksamheten till personellt större och i andra avseenden bättre utrustade enheter. Enligt ett förslag som utarbetats inom arbetsmarknadsstyrelsens kansli parallellt med slutfasen av statskontorets utredningsarbete skulle bortåt 100 lokala enheter slopas. Detta skulle innebära ett första steg mot en koncentration av arbetsförmedlingen.

Enligt statskontorets förslag skall distriktskontoren svara för direkt verkställande uppgifter i vad som sammanfattas under beteckningen arbetsförmedling. Häri ingår arbetsvård och yrkesvägledning som integrerade delar. Distriktskontoren skall handha löpande kontakter i arbetsmarknadsfrågor med kommunala myndigheter, utbildnings-, sjukvårds- och andra vårdinrättningar, enskilda företag m. fl. som berörs av kontorens verksamhet. Statskontoret pekar också på möjligheten att vid distriktskontoren utse kon-

Kartbild 1. Nuvarande och föreslagen lokalisering av kontor inom arbetsförmedlingen. Södra Sverige.

Kartbild 2. Nuvarande och föreslagna lokalisering av kontor inom arbetsförmedlingen. Norra Sverige.

taktorgan i förhållande till arbetsmarknadsparterna. Den omständigheten att man enligt organisationsförslaget får en ny stark distriktsnivå inbjuder till att försöka finna former för ett vidgat och förstärkt samarbete med kommunerna.

Vid behandlingen av organisationsförslaget i statskontorets styrelse har ledamoten Ståhl anmält *avvikande mening* bl. a. i fråga om arbetsförmedlingens organisation. Han anser att, även om distriktskontoren blir välbemänskade och förutsätts kunna bedriva en ambulerande verksamhet, det likväl för stora delar av länen skulle innebära avsevärt försämrad service. Än värre är dock den försämring som förslaget skulle medföra för befolkningen i glesbygderna. Statsmakterna har vid olika tillfällen fastslagit att denna befolkning skall åtnjuta en i viktiga avseenden godtagbar service.

Arbetsmarknadsverkets regionala organisation.
Ett första krav på regional indelning av arbetsmarknadsverkets verksamhet är enligt statskontoret att regionerna skall kunna ligga till grund för ett meningsfullt planeringsarbete. Regionerna bör därför vara utformade så att man i största möjliga utsträckning kan möta uppkomna balansrubbningskrav med åtgärder inom regionerna. Annorlunda uttryckt skall beroendeförhållandet mellan regionerna vara så litet som möjligt. Av praktiska skäl bör regiongränserna åtminstone tills vidare anpassas till de nuvarande länsgränserna.

De regionala arbetsmarknadsorganen bör vidare ha likartade uppgifter i den bemärkelsen att olika typer av delarbetsmarknader i möjligaste mån bör förekomma inom samtliga regioner. Omfattningen av regionernas arbetsuppgifter bör vara ungefär densamma — totalt och med avseende på delarbetsuppgifter — så att resultatjämförelser mellan regionerna blir meningsfulla. Slutligen bör regionerna vara så pass stora att man på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt kan tillgodogöra sig olika stordriftsfördelar.

Enligt statskontorets mening tillgodoses de uppställda kraven så långt möjligt genom att ett fåtal likstora regioner tillskapas med differentierat näringsliv och med både tillväxt- och avfolkningsområden. Efter diskussion av alternativa indelningar med tre, fyra, fem och sex regioner förordas en regional indelning av arbetsmarknadsverkets organisation som anknyter till fem regioner enligt följande.

Stockholmsregionen omfattande Stockholms, Uppsala och Gotlands län,

Västeråsregionen omfattande Södermanlands, Östergötlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län,

Malmöregionen omfattande Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län,

Göteborgsregionen omfattande Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län,

Sundsvallsregionen omfattande Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

De nuvarande länsarbetsnämnderna bör efter en övergångsperiod slopas och ersättas med förslagsvis fem storregionala enheter kallade regionala arbetsmarknadsnämnder. Beslut om det exakta antalet regioner bör fattas efter vidare utredningar. De regionala arbetsmarknadsnämnderna skall — i förhållande till länsarbetsnämnderna — ha en hög grad av egen beslutanderätt och skall från arbetsmarknadsstyrelsen kunna ta över större delen av ansvaret för den löpande verksamheten avseende samtliga arbetsmarknadspolitiska medel och aktiviteter.

Statskontoret framhåller att det naturligtvis vore fördelaktigt om man i ett sammanhang kunde ta ett samlat grepp på de regionala organisationsfrågorna avseende hela den offentliga förvaltningen. Med hänsyn till att den definitiva lösningen av arbetsmarknadsverkets regionala organisationsfrågor är nära förknippad med andra förvaltningsreformer på regionplanet och att sådana reformer kan bli aktuella redan under övergångstiden för den nya organisationen inom arbetsmarknadsverket, kan det finnas skäl att för dagen inte fatta något slutgiltigt beslut om den nya regionalorganisationens utformning. Man bör dock redan nu i princip bestämma sig för att övergå till större enheter.

De regionala organens väsentligaste uppgifter bör vara att planera och leda arbetsförmedlingsverksamheten vid distriktskontoren och att initiera, projektera, leda och kontrollera den sysselsättningsskapande verksamheten inom regionen.

I var och en av de regionala arbetsmarknadsnämnderna föreslås ingå en regionchef som är nämndens ordförande och sju andra ledamöter som jämte suppleanter utses särskilt av Kungl. Maj:t. Varje nämnd skall biträddas av ett kansli, vars verksamhet leds av regionchefen.

Kansliet indelas i en arbetsförmedlingsenhet — bestående av arbetsförmedlingssektion, utbildningssektion och försvarssektion — en teknisk enhet — bestående av planeringssektion och produktionssektion — samt en administrativ enhet — bestående av ekonomisektion, personalsektion och kontorsdriftssektion.

I sin verksamhet skall nämnden och kansliet ha kontakt och samverkan med berörda länsorgan och andra regionala organ. Vissa kontakt- och samverkansuppgifter skall dock kunna ombesörjas av distriktsorganisationen.

Statskontoret lämnar tills vidare öppet om inte en motsvarighet till länsarbetsnämnderna kommer att behövas även efter utgången av övergångsperioden, inte för de nuvarande beslutande funktionerna utan för kontaktuppgifter.

Vid behandlingen av organisationsförslaget i statskontorets styrelse har ledamoten Ståhl anfört *avvikande mening*. Ståhl anser att ingen principiell förändring av länsarbetsnämnderna bör genomföras f. n.

A r b e t s m a r k n a d s s t y r e l s e n s o r g a n i s a t i o n. Statskontoret framhåller att en delegering av framför allt verkställighetsuppgifter från

den centrala nivån bör komma till stånd för att skapa ett ökat organisatoriskt utrymme där för en förstärkt och intensifierad planeringsverksamhet. Vidare konstateras att i och med att verksamheten genomgått en så kraftig expansion och tillförts så många nya och vidgade uppgifter man måste i den nya organisationen sträva mot att säkerställa överskådlighet och samordning.

Arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet skall främst leda till att den regionala och lokala organisationen förses med ett sådant underlag för sitt handlande att den arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan fullgöras så effektivt som möjligt inom ramen för tillgängliga resurser.

Även om man idealt skulle kunna tänka sig en helt öppen organisation utan en gång för alla fastlagda formella gränser i verksamheten, har statskontoret med hänsyn till den administrativa teknikens nuvarande ståndpunkt och gällande organisationsprinciper inom den offentliga förvaltningen funnit den enda praktiskt tänkbara lösningen vara att föreslå en fast organisatorisk indelning av arbetsmarknadsstyrelsen. Statskontoret finner det härvid naturligtast att organisationen återspeglar arbetsuppgifternas uppdelning i en individcentrerad del, som främst kommer till uttryck i arbetsförmedlingsverksamheten, och en del som närmast syftar till att påverka efterfrågan på arbetskraft genom de sysselsättningsskapande åtgärderna. I den nya organisationen bör därför inrättas två stora enheter för dessa uppgifter, förslagsvis kallade avdelningen för arbetsförmedlingsåtgärder och avdelningen för sysselsättningsplanering.

Med hänsyn till den expansion av de ekonomisk-administrativa funktionerna som bör eftersträvas och den betydelsefulla roll som dessa funktioner kommer att spela i den nya organisationen finner statskontoret det naturligt att en särskild avdelning inrättas för dessa uppgifter, förslagsvis kallad avdelningen för ekonomi och administration.

Vid sidan av den direkt arbetsmarknadspolitiska verksamheten ankommer på arbetsmarknadsverket vissa uppgifter avseende tillsyn av de erkända arbetslöshetskassornas verksamhet samt planering och vissa administrativa uppgifter för totalförsvaret. För dessa uppgifter föreslås två särskilda fristående enheter, försäkringsenheten och försvarsenheten.

För att stärka samordningen mellan avdelningarna och för att tillskapa ett forum för i första hand informella diskussioner inom verksamheten föreslår statskontoret att en direktionsenhet inrättas inom arbetsmarknadsstyrelsen.

Styrelsen föreslås oförändrat bestå av en generaldirektör, som är styrelsens ordförande, en överdirektör, som är styrelsens vice ordförande, och elva andra ledamöter som jämte personliga suppleanter utses särskilt av Kungl. Maj:t. Nio av ledamöterna jämte suppleanter bör oförändrat utses efter förslag av olika organisationer på arbetsmarknaden.

Det kansli som skall biträda styrelsen får i enlighet med det anförda följande indelning, nämligen

verksledning (generaldirektör och överdirektör)

direktion (verksledningen och cheferna för avdelningarna)

avdelning för arbetsförmedlingsåtgärder (arbetsförmedlingsenhet, metod- och informationsenhet samt utbildningsenhet)

avdelning för sysselsättningsplanering (enhet för beredskapsarbeten, lokaliseringssenhet och utredningsenhet)

avdelning för ekonomi och administration (ekonomienhet, personalenhet, intendenturenhet, organisationsenhet och juridisk enhet)

försäkringsenhet

försvarsenhet.

Direktionen skall vara ett organ för samordning av verksamheten inom arbetsmarknadsstyrelsens kansli och för rådgivning åt generaldirektören. Den skall inte ha någon beslutanderätt. De beslut som kan förekomma i anslutning till direktionens överläggningar fattas formellt av generaldirektören i närvaro av direktionens övriga ledamöter.

Avdelningen för arbetsförmedlingsåtgärder skall vara arbetsmarknadsstyrelsens organ för arbetsförmedlingen med däri ingående specialistfunktioner avseende yrkesvägledning och arbetsvård samt arbetsmarknadspolitiska medel såsom arbetsmarknadsutbildning, anpassnings- och rörlighetsstimulerande åtgärder. En väsentlig uppgift för avdelningen skall vara att åstadkomma en effektiv samverkan mellan förmedlings-, yrkesväglednings- och arbetsvårdsåtgärder. Avdelningen skall vidare bedriva utvecklingsarbete avseende metoder, arbetsformer och hjälpmedel i arbetsförmedlingsverksamheten.

Avdelningen för sysselsättningsplanering skall vara arbetsmarknadsstyrelsens organ för planering, ledning, samordning och uppföljning av den sysselsättningsskapande verksamheten. Avdelningen skall även svara för utformning av underlag för och hålla samman den långsiktiga planeringen av arbetsmarknadsverkets verksamhet. Avdelningen skall ägna sig åt alla förekommande former av sysselsättningsskapande åtgärder, såsom anordnande av vad som i dag benämns allmänna beredskapsarbeten, industriella beredskapsarbeten, arkivarbete, skyddade verkstäder och halvskyddad sysselsättning, initierande av stödbeställningar och frisläppande av investeringsfonder. Avdelningen skall också behandla stöd och medverkan i lokalisering av enskilda företag.

Avdelningen för ekonomi och administration skall handha uppgifter avseende budgetering, redovisning, revision, personaladministration, anskaff-

ningsverksamhet och rationaliseringsverksamhet. Därutöver skall juridisk-administrativa uppgifter hänföras till avdelningen.

Försäkringsenhetens uppgifter skall helt överensstämma med vad som gäller för försäkringsbyrån i nuvarande organisation och sålunda avse tillsyn över de erkända arbetslöshetskassorna och kansligöromål för arbetslöshetsförsäkringsdelegationen.

Försvarsenhetens verksamhet skall avse sådana planläggande uppgifter som sammanhänger med arbetsmarknadsstyrelsens ställning som ledande, samordnande och sammanhållande myndighet för arbetskrafts- och personalfrågor inom totalförsvaret. Därutöver skall enheten svara för de uppgifter beträffande vapenfria tjänstepliktiga som ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen enligt särskilda författningar samt handlägga ärenden om anstånd med tjänstgöring i totalförsvaret.

Nuvarande och föreslagna organisation för arbetsmarknadsstyrelsen framgår av organisationstablåerna 1 och 2.

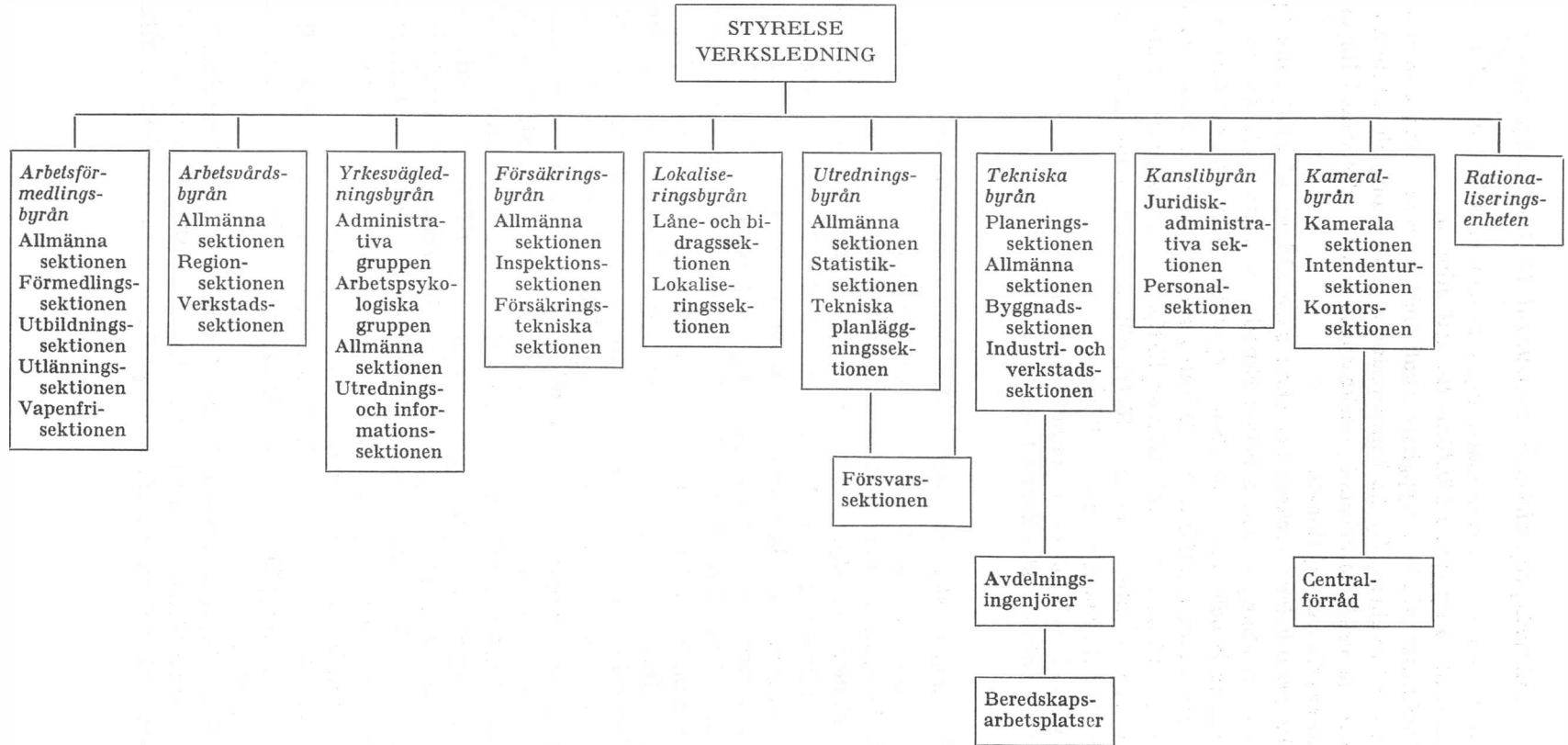
Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden.

Förslaget om arbetsförmedlingens organisation tillstyrks inte förbehållslöst av någon remissinstans.

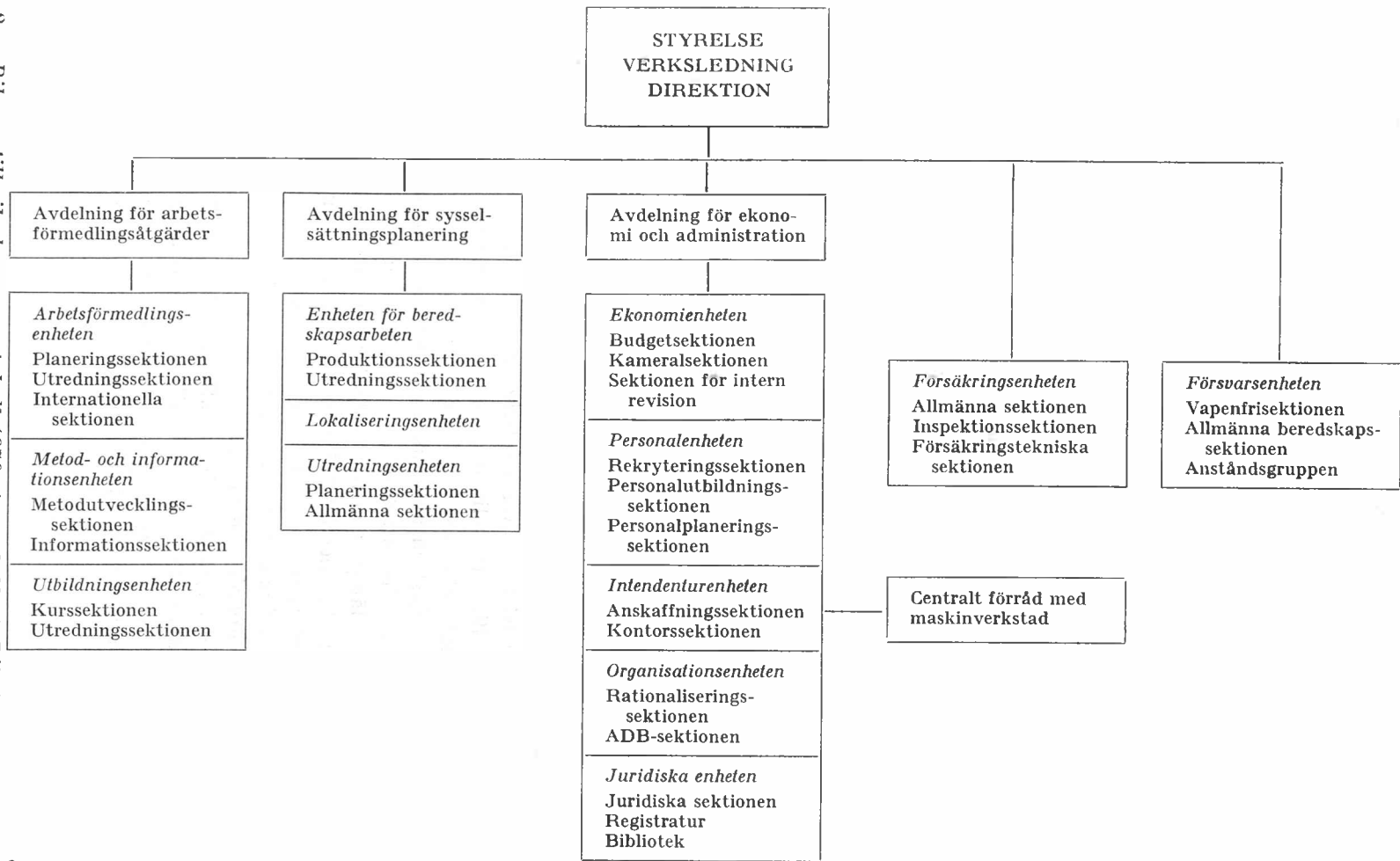
Arbetsmarknadsstyrelsen anser sig inte kunna acceptera sådana konsekvenser av förslaget som att 44 orter med 10 000 invånare eller mer i själva tätorten, som i dag har förmedlingskontor, förlorar dessa. Ett förslag till kontorskonscentration måste bygga på den existerande organisationen och ge utrymme för regional bedömning. De negativa konsekvenserna av förslaget kommer att hårdast drabba dem som bäst är i behov av arbetsförmedlingens tjänster. De som redan har den svagaste ställningen på arbetsmarknaden är samtidigt de som kan väntas ha svårast att utnyttja de tekniska hjälpmedel m. m. som delvis föreslås komma att ersätta den personliga förmedlingsservicen. Dessa grupper bland förmedlingens kunder torde också vara relativt selt överrepresenterade på de orter som berörs av den starka utglesningen av kontorsnätet, varför en förbättrad utrustning av ett mindre antal kontor endast i begränsad utsträckning kommer dem till godo. Riksdagens beslut om särskilt stöd till äldre arbetslösa innebär serviceskyldighet mot arbetsökande som i stor utsträckning kan förmodas vara lokalt bundna och distanskänsliga när det gäller att ta och upprätthålla kontakt med arbetsförmedlingen. Beslutet medför ökade arbetsuppgifter för arbetsmarknadsverket. Detta är ett av flera skäl till att arbetsmarknadsstyrelsen finner tidpunkten olämplig för att genomföra drastiska förslag till konscentration av kontorsnätet.

Med anledning av att statskontoret påpekat att arbetsmarknadsstyrelsen utarbetat ett förslag om att slopa bortemot 100 förmedlingsenheter invänder styrelsen att det endast gällde ett preliminärt förslag från en arbetsgrupp

Arbetsmarknadsstyrelsens nuvarande organisation

Arbetsmarknadsstyrelsens organisation enligt statskontorets förslag

inom styrelsens kansli. Efter överarbetning av förslaget har arbetsgruppen den 30 maj 1969 avlämnat ett slutligt förslag till ny kontorsorganisation. Förslaget, som ännu inte behandlats av styrelsen, innebär inte en så långt gående reduktion av antalet kontor som det preliminära förslaget.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller vidare att besparingar genom en koncentration av kontorsnätet blir ur samhällsekonomisk synpunkt illusoriska om effekten blir en betydande övervältring av kostnader på förmedlingens kunder. Samtidigt skulle ett genomförande av förslaget enligt styrelsens uppfattning medföra ett avsevärt marknadsbortfall både på arbetsgivar- och arbetssökandesidan, vilket strider mot styrelsens intentioner för förmedlingsverksamheten.

Övriga remissinstanser avstyrker förslaget eller finner det alltför långtgående även om de med mer eller mindre betydande reservationer kan ansluta sig till de principer för arbetsförmedlingsorganisationen som statskontoret har åberopat. I första hand framhålls att ett genomförande av förslaget skulle medföra försämrad service för arbetsförmedlingens kunder.

SAF och *Sveriges industriförbund* delar uppfattningen att behovet av bättre utrustade kontor är betydande. Detta önskemål måste emellertid vägas mot det likaledes betydande behovet av att arbetsförmedlingens service kan nå fram till alla medborgare. Förslaget tar för liten hänsyn till det senare och innebär en underskattning av behovet av personliga kontakter mellan arbetsmarknadsmyndigheterna, arbetstagarna och arbetsgivarna.

LO är angelägen om att samtliga arbetssökande kan erbjudas service vid väl utbyggda förmedlingskontor. Om förmedlingsverksamheten skall fungera väl och arbetsförmedlingen bli det organ för arbetsmarknadspolitik som statskontoret avser är det nödvändigt att de geografiska avstånden inte lägger hinder i vägen för de arbetssökandes möjligheter att nå kontakt med förmedlingen. Man får inte lasta över såväl kostnader som initiativkraft på de arbetssökande i så stor utsträckning som förslaget innebär. De grupper arbetssökande som bäst behöver möjligheter till kontakter med en väl utrustad arbetsförmedling är troligen i stort behov av närhet till förmedlingsenheten. Ett utbyggt antal lokalkontor kan inte ersätta indragna distriktskontor utan utgör endast en utökning av arbetsförmedlingens kontaktytor.

RLF anser att en koncentration av verksamheten till ett mindre antal fullservicekontor är lämplig men framhåller samtidigt att det föreslagna antalet distrikt bör ökas betydligt. Under distriktskontoren bör inrättas ett nät av mindre kontor, normalt enmanskontor, som förmedlar arbeten på rent lokala arbetsmarknader och i övrigt är kontakt- och informationsorgan och stöd för ambulatorisk förmedling.

TCO och *SACO* delar uppfattningen att antalet arbetsförmedlingskontor bör kunna inskränkas. *TCO* hänvisar till vissa utredningar inom arbetsmarknadsstyrelsen som kommit fram till en lämplig avvägning. *SACO* förordar att koncentrationen av arbetsförmedlingen i en första etapp begrän-

sas till en reducering av antalet enheter med ett 100-tal enligt förslag som utarbetats inom arbetsmarknadsverket. SACO delar uppfattningen att det inte är närheten till ett förmedlingsställe som är avgörande för servicen. Omställningsproblemen vid en koncentration av arbetsförmedlingsorganisationen kan under ett övergångsskede dämpas genom lokalkontor. För framtiden bör dock behovet av lokal service tillgodoses i huvudsak genom ambuleraande verksamhet.

Även *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Kronobergs, Skaraborgs och Gävleborgs län* anser att de förslag till kontorsorganisation som har utarbetats inom arbetsmarknadsverket under medverkan av resp. länsarbetsnämnder är lämpligare än utredningens förslag. Bedömningar om distriktsindelning och kontorslokalisering bör enligt *länsstyrelserna i Östergötlands och Kopparbergs län* ske på regional nivå.

Länsstyrelserna i Södermanlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus och Älvsborgs län anser att det bör finnas ett distriktskontor eller ett lokalkontor åtminstone i varje kommunblockscentrum. Expansiva orter som inom en nära framtid kan tänkas ge underlag för distriktskontor bör enligt *länsstyrelserna i Kristianstads, Malmöhus och Kopparbergs län* inte nu berövas sin förmedlingsenhet för att senare förses med en nyuppsydd sådan.

Länsstyrelserna i Malmöhus och Älvsborgs län accepterar den föreslagna distriktsindelningen under förutsättning att distriktskontoren kompletteras med ett flertal lokalkontor.

Den föreslagna regionala organisationen för arbetsmarknadsverket avstyrks eller kritiserats starkt av så gott som samtliga remissinstanser.

Arbetsmarknadsstyrelsen avstyrker förslaget under framhållande att arbetsmarknadsverket isolerat från övriga länsorgan inte kan genomföra en storregional indelning av sin organisation. Förslaget är inte anpassat till den regionala basen för samhällsplaneringen, vilken f. n. utgörs av länsorganen med länsstyrelsen som huvudansvarig. Enligt styrelsens uppfattning har statskontoret starkt underskattat behovet och frekvensen av kontakter mellan länsarbetsnämnderna och övriga länsorgan. Det behov av samarbete ovanför länsnivån som föreligger i arbetsmarknadsfrågor kan heller inte tillgodoses genom den föreslagna storregionala indelningen. Behovet av samarbete avser oftare län som arbetsmarknadsmässigt kompletterar varandra än angränsande län. Detta talar enligt styrelsens mening för en bibehållen central planering och styrning också på förhållandevis kort sikt och mot skapandet av fem självständiga regionala arbetsmarknadsnämnder.

Länen emellan finns i dag utrymme för ett av arbetsmarknadsstyrelsen eller på länsplanet initierat betydande samarbete över gränserna. Dessa möjligheter utnyttjas också i växande utsträckning. Uttryck för detta slag av samarbete är regionorganisationen på arbetsförmedlingsbyrån och arbetsvårdsbyrån, de för flera län gemensamma avdelningsingenjörskontoren för

beredskapsarbetenas administrering och de likaså för angränsande län gemensamma utbildningskonsulenterna. Sådant samarbete kan emellertid inte ersätta behovet av central ledning.

Den uttunning av lekmanrepresentationen i nämnderna som förslaget innebär skulle enligt styrelsens uppfattning beröva arbetsmarknadsverket värdefull kunskap om de frågor som det har att ta ställning till. Samtidigt skulle den regionala förankringen av arbetsmarknadspolitiken försvagas liksom den demokratiska beslutsprocessen.

Arbetsmarknadsstyrelsen understryker vidare att den hypotes som statskontoret för fram om ett bibehållande av motsvarigheter till länsarbetsnämnderna avser organ med kontaktuppgifter och inte med beslutsfunktioner av den art som länsarbetsnämnderna nu har. Några administrativa resurser att ta hand om de arbetsuppgifter som inrättandet av dessa kontaktorgan skulle medföra har inte den föreslagna organisationen fått. Styrelsen erinrar om att en omfattande delegering neråt i organisationen skett under senare år. Denna utveckling kan väntas fortsätta.

Riksrevisionsverket delar statskontorets uppfattning att större regionala områden bör eftersträvas och påpekar att statskontoret endast har föreslagit att ett principbeslut fattas i fråga om regionindelning. Om detta tolkas så att ett principbeslut bör läggas till grund för fortsatta utredningar har riksrevisionsverket inget att erinra häremot.

Socialstyrelsen anser att frågan om regionindelningen bör omprövas. Härvid bör möjligheterna till gemensam regionindelning för sjukvård och arbetsvård undersökas. Samarbete mellan dessa förutsätter gemensamma gränser vid regionindelningen. Sjukvården har nu sju regioner vilket inte har uppmärksamrats i utredningen.

Övriga remissinstanser avstyrker förslaget till regionindelning för arbetsmarknadsverket och förordar en indelning som ansluter till nuvarande eller en i framtiden ev. ändrad länsindelning. I första hand framhålls olägenheter med skilda regionala indelningar inom förvaltningen och härmed sammanhängande svårigheter i fråga om kontakter och samverkan mellan arbetsmarknadsverket och länsorgan, kommunala och landstingskommunala myndigheter samt enskilda intressenter. *LO* betonar att konstruktionen med fem regionala nämnder möjliggör att skilda typer av arbetsmarknadspolitik kan komma att tillämpas inom de olika regionerna. Liknande synpunkter framför *TCO*.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län befarar att beslutsprocesserna kommer att ställa sig utomordentligt besvärliga i de föreslagna storregionerna. Med en vidgad självbestämmanderätt för de storregionala instanserna kommer besluts- och ansvarssystemet att ställas i en radikalt förändrad situation. De arbetsmarknadspolitiska besluten torde om de bryts ut och frigörs ur det övriga beslutssystemet utvecklas till något av en nyckelfaktor med avgörande betydelse för övrigt beslutsfattande. Den storregionala arbetsmark-

nadspolitiken kan komma att motverka vad som inom länen framstår som önskvärd samhällsutveckling. Länsförvaltningarna kommer då att försättas i en inbördes konkurrens- och konfliktsituation av alldeles nytt slag. Den avvägning som måste ske mellan konkurrerande regionala önskemål skall enligt länsstyrelsens bestämda mening ske på politiskt ansvarig central nivå.

Länsstyrelsen i Jönköpings län finner det egendomligt att vid sidan av de regionala organen eventuellt behålla länsarbetsnämnderna för kontaktuppgifter. Kontaktfunktionen skulle ju bli helt ensidig om nämnden inte hade några uppgifter på arbetsmarknadssidan.

SAF och *Sveriges industriförbund* framhåller att en fortsatt *d e c e n t r a l i s e r i n g* av vissa arbetsuppgifter till länsarbetsnämnderna bör ske men anser att en så långtgående decentralisering som förutskickas av statskontoret skulle kunna motverka det stora behovet av geografisk rörlighet och försvåra möjligheterna att snabbt och smidigt anpassa arbetsmarknadspolitiken till ändrade förhållanden på arbetsmarknaden.

SACO uttalar att länsarbetsnämnderna bör tillföras ytterligare resurser för att möjliggöra en decentralisering och försök att applicera vissa delar av förslaget på dem. *SR* förordar att länsarbetsnämnderna ges ökad självständighet för att medge smidigare handläggning och undvika onödig byråkrati. *RLF* framhåller att länsarbetsnämnderna efterhand bör förstärkas med stabspersonal, pågående decentralisering påskyndas och programbudgetsystem tillämpas. *Konjunkturinstitutet* anser att påtalade nackdelar med den nuvarande indelningen skulle åtminstone delvis kunna elimineras genom intensifierad administrativ samordning, standardisering av informationsbehandling m. m.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anser att om man bryter det förvaltningsmässiga sambandet mellan länsarbetsnämnder och övrig statlig länsförvaltning uppenbara risker föreligger att de eftersträlvade decentraliseringseffekterna ej kan uppnås utan verkningarna de facto blir rakt motsatta. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller att en delegering från central till regional nivå löper stor risk att bli illusorisk. I stället för att göra organisationen smidigare kan resultatet bli en onödig komplicering.

SAF och *Sveriges industriförbund* understryker betydelsen av *s a m v e r k a n m e l l a n l ä n s a r b e t s n ä m n d e r n a* liksom en viss regional indelning av verksamheten vid arbetsmarknadsstyrelsens kansli. Det kan finnas anledning att se över dessa regionala ansatser och att undersöka om en ytterligare systematisering är påkallad.

Enligt *skolöverstyrelsen* bör den samplanering av arbetsmarknadsutbildningen mellan näralliggande länsarbetsnämnder som förekommer f. n. bli en normal företeelse.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län instämmer med statskontoret i att de nuvarande länen inte är lämpliga ur regional samhällsplaneringssynpunkt. I avvaktan på en revidering av länsgränserna bör i olika planerings-

sammanhang ett ökat regionalt samarbete komma till stånd över länsgränserna. Liknande synpunkter framför *länsstyrelsen i Älvsborgs län*.

SAF och *Sveriges industriförbund* framhåller att betydelsen av p a r t s r e p r e s e n t a t i o n e n vid länsarbetsnämnderna hör till de förhållanden som talar mot en radikal minskning av antalet regionala instanser inom arbetsmarknadsverket. Inte heller *LO* kan biträda en sådan försvagning av lekmannainflytandet i den regionala arbetsmarknadspolitiken och av den demokratiska beslutsprocessen som förslaget innebär.

Statskontorets förslag till organisation för arbetsmarknadsstyrelsen har i sina huvuddrag godtagits eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. *Riksrevisionsverket* förklarar sig sålunda inte ha något att invända mot den föreslagna organisationen för arbetsmarknadsstyrelsen. *Svenska kommunförbundet* anser att uppbyggnaden efter funktion otvivelaktigt har vissa förtjänster. Förslaget synes kunna vara värt att närmare prövas. Innan ställning tas till den centrala organisationen är det dock skäl att granska organisationsförslaget i dess helhet.

Arbetsmarknadsstyrelsen ställer sig däremot kritisk till förslaget och framhåller att en samlad central ledning också av den kortsiktiga planeringen och av verkställighetsåtgärderna är nödvändig. En sådan central ledning erfordras för att arbetsmarknadsverkets resurser på ett tillräckligt snabbt och rörligt sätt skall kunna sättas in där de i ett bestämt läge behövs. Styrelsen finner inte tidpunkten lämplig att fastställa en avdelningsorganisation eller ta ställning till någon mera genomgripande förändring av den nuvarande byråindelningen. Styrelsen erinrar om det pågående arbetet med att genomföra programbudgetering inom arbetsmarknadsverket och påpekar att det i planen för detta arbete förutsätts att fastställandet av programindelningar kan komma att motivera organisatoriska förändringar. Denna fråga bör emellertid prövas på ett förhållandevis sent stadium av förberedelsearbetet. Enligt styrelsens uppfattning skulle ett fastställande av avdelningsorganisation för styrelsen i dagens läge innebära ett föregripande av resultatet av det pågående arbetet. Samtidigt understryker styrelsen att förändringar i verksamhetens omfattning och inriktning motiverar en fortlöpande översyn av organisationen också på styrelseplanet och att omfördelning av arbetsuppgifter mellan byråerna kan aktualiseras.

I fråga om utredningens förslag om inrättande av en organisationsenhet finner arbetsmarknadsstyrelsen att behov föreligger både av en sektion som handhar arbetsmarknadsverkets ADB-rutiner och av en sektion som ansvarar för det fortlöpande rationaliseringsarbetet inom verket. Behov av ökade resurser för rationaliseringsarbetet finns redan och kan väntas öka efterhand som arbetet med införande av programbudgetering fortskrider. Styrelsen finner också att ett starkt behov föreligger av förstärkning av personalfunktionen både på det centrala och det regionala planet.

Enligt *LO* och *TCO* får arbetsmarknadsstyrelsens uppgifter inte begrän-

sas så att styrelsen utvecklas till ett planerings- och utredningsorgan medan de regionala organen kommer att svara för arbetsmarknadspolitikens ledning och utövning. Arbetsmarknadspolitikerna bör ledas av ett organ som har möjlighet till överblick av arbetsmarknadsförhållandena i landet som helhet.

SACO kan i princip tillstyrka tre avdelningar och två fristående enheter och ansluter sig till förslaget om en integration av arbetsförmedling, yrkesvägledning och arbetsvård inom en avdelning.

TCO anför viss tveksamhet mot att avskaffa nuvarande byråindelning och ersätta den med ett par stora avdelningar, som var för sig skulle inrymma en rad verksamhetsgrenar.

Statens handikappråd anser att det måste finnas en kvalificerad arbetsvård som har särskild profil och utgör en någorlunda väl sammanhållen enhet med representation bland dem som har nära kontakt med verksamheten. Rådet avstyrker att uppgifter som rör skyddade verkstäder, arbetsprovning och arbetsträning hänförs till en avdelning för sysselsättningsplanering och alltså sköts på en helt annan avdelning än övriga arbetsvårdande uppgifter. *DHR* har samma uppfattning.

SAF och *Sveriges industriförbund* samt *SR* anser att arbetsmarknadsverket bör tillföras ökade resurser för det fortsatta rationaliseringsarbetet.

Arbetsförmedling

Statskontorets utredning

Statskontoret uppställer följande grundläggande krav på arbetsförmedlingens service, kvalitet och omfattning. Varje förmedlingsärende som med hänsyn till fastställda syften behöver behandlas av förmedlingen skall få den behandling som med hänsyn till dess speciella förhållanden optimalt tillgodoser fastställda syften. Verksamheten skall ha sådan omfattning att förmedlingen kan fungera tillfredsställande på hela arbetsmarknaden, så att såväl den enskilde arbetssökanden som arbetsgivaren finner det ändamålsenligt att utnyttja dess tjänster. För att varje förmedlingsärende skall få den service det fordrar krävs att insatserna differentieras med avseende på avnämarnas behov. Med givna resurser uppnås då en total kvalitetsökning i förmedlingsverksamheten.

En förmedlingsorganisatorisk konsekvens av differentiering är ett system med öppen förmedling. Detta innebär att uppgifter om ledigplatser hålls tillgängliga för avnämarna utan att dessa registreras genom inskrivningsförfarande. Försök med sådan förmedling pågår sedan någon tid. Härvid görs sammanställningar i form av listor över lediga platser. Listorna hålls allmänt tillgängliga på de berörda förmedlingskontoren för studium på platsen eller för avhämtning. Även postdistribution förekommer. De arbetssökande har att själva ta kontakt med vederbörande arbetsgivare.

Öppen förmedlingsverksamhet med utnyttjande av listsystem innebär enligt statskontoret en väsentligt förbättrad service gentemot avnämarna bl. a. genom att listorna kan hållas tillgängliga även på orter som saknar distriktskontor, lokalkontor, lokala ombud eller ambulatorisk förmedling. Listsystemet bidrar samtidigt till att avlasta förmedlingstjänstemännen rutinmässiga arbetsuppgifter till förmån för mera kvalificerade uppgifter. Statskontoret diskuterar en distribution av listor till olika allmänna institutioner såsom postkontor och allmänna försäkringskassor. Det bör övervägas att hålla direkttelefon till närmaste distriktskontor tillgänglig på åtminstone de mer frekventerade platser där listorna tillhandahålls.

I förmedlingsverksamheten har i helt dominerande utsträckning utnyttjats muntlig information. Vid en minskning av antalet förmedlingskontor enligt statskontorets förslag förlängs allmänhetens reseavstånd till kontoren. Detta förutsätter en intensifierad information genom särskilda tryckmedia men även mekanisk information i övrigt.

Informationsverksamheten är ett alternativ och komplement till andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Ett exempel på detta är informationsåtgärderna för att underlätta den geografiska rörligheten på arbetsmarknaden. Ytterligare åtgärder bör vidtas i syfte att ge den enskilde bättre insikter i sysselsättningsförhållanden och allmänna förhållanden på inflyttningsorter.

Statskontoret betonar att vid sidan av den öppna förmedlingsverksamheten den individuellt utformade förmedlingen givetvis måste finnas kvar för ärenden som kräver fördjupade insatser. Som regel kommer insatserna att avse ett mer ingående informationsutbyte som kartlägger den sökandes möjligheter på arbetsmarknaden. Ibland krävs arbetsvårds-, yrkesväglednings- eller utbildningsåtgärder.

All arbetsvårds- och yrkesvägledningpersonal i länen är f. n. underställd föreståndarna för resp. aktiviteter vid huvudkontoren och inte vederbörande kontorsföreståndare. För att skapa bättre möjligheter för en bättre planering och samordning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inom distriktskontoren förordar statskontoret att de berörda verksamhetsgrenarna ställs under enhetlig ledning såväl på det lokala planet som högre upp i organisationen.

För att integrationen skall bli funktionsduglig måste den berörda personalen ha ingående kännedom om varandras verksamhetsområden. Det är därför lämpligt att den grundläggande utbildningen är gemensam. Genom en successiv vidareutbildning bör dessa kunskaper fördjupas och metodfrågor rörande den integrerade verksamhetens utformning ägnas särskild uppmärksamhet.

Statskontoret konstaterar att inom den nuvarande förmedlingen tillämpas ett system med uppdelning av verksamheten i yrkesexpeditioner, vilket många gånger försvårar en önskvärd yrkesrörlighet. Inom en förmedlings-

enhet bör eftersträvas en koncentration av verksamheten genom anordnande av sammanhållna förmedlingsexpeditioner utan uppdelning efter yrkesområden. Inom en sammanhållen expedition får varje kund ett större antal valmöjligheter, vilket bl. a. stimulerar en viss yrkesörslighet. Personalresurserna kan utnyttjas bättre och köbildningstendenser motverkas. Personalen kan också disponeras så att kvalitetskravet tillgodoses bättre. För att höja förmedlingsinsatsernas kvalitet bör arbetsvårds- och yrkesvägledningsfunktioner finnas integrerade i den sammanhållna expeditionen.

Statskontoret förordar att förmedlingskontoret skall omfatta en kundmottagning, som samtidigt utgör en öppen förmedlingsexpedition, en expedition för i första hand fördjupade förmedlingsinsatser (förmedlingens bakre led) samt en uppdragscentral för registrering av lediga platser och arbetsökande, ackquisition av platser och bevakning av placeringsmöjligheter. Som en integrerad del av ett distriktskontor skall kunna bedrivas ambulerande verksamhet av enheter som efter behov omfattar såväl en enstaka tjänsteman som en grupp av tjänstemän. En sådan grupp kan också omfatta specialister på arbetsvård och yrkesvägledning. Den ambulerande verksamheten skall kunna avse såväl kundmottagningens informationsuppgifter och enklare förmedlingsuppgifter som stora delar av expeditionens mera differentierade uppgifter.

Under distriktskontor skall kunna inrättas lokalkontor. Lokalkontoret skall vara en liten fast förmedlingsenhet som ur verksamhetssynpunkt alltid skall utgöra en del av ett distriktskontor. I första hand skall verksamheten avse kontaktuppgifter och uppgifter av det slag som ankommer på kundmottagningen. Utredningsärenden skall hänvisas till distriktskontorets expedition eller ambulerande enhet som kan erbjuda motsvarande service.

Den nuvarande ortsombudsorganisationen har under senare år minskat avsevärt i omfattning och bör enligt statskontorets mening avvecklas helt. En något modifierad lokalombudsorganisation bör däremot byggas ut. De lokala ombuden förutsätts främst ha uppgifter av kontaktskapande art. De skall tillhandahålla informationsmaterial, bl. a. platslistor, och förmedla kontakt mellan kunder och distriktskontor men skall inte utföra förmedlingsarbete i egentlig mening.

Statskontoret anser det vara otidsenligt att arbetslösa för att erhålla konstant stöd genom arbetslöshetskassa eller arbetslöshetsnämnd en gång varje vecka personligen skall inställa sig på arbetsförmedlingen. Kontakt kan upprätthållas på enklare sätt. Inom arbetsmarknadsverket har försök påbörjats på ett par platser i landet med arbetslöshetsanmälan till förmedlingen via automatisk telefonsvarare. Anmälan till arbetslöshetskassan ombesörjs av förmedlingen. Statskontoret har följt denna försöksverksamhet och funnit att den medför avsevärda fördelar för såväl förmedlingspersonalen som de arbetslösa.

En väsentlig del av beslutsunderlaget för utformningen av arbetsförmed-
2* — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 1. Bil. 13*

lingens verksamhet måste utgöras av allmän information i form av statistik. Enligt statskontorets mening är den nuvarande statistiken svåröverskådlig och i flera avseenden ofullständig. De månatliga arbetslöshetsräkningarna anses behäftade med vissa systematiska fel som bl. a. medför att arbetslösheten för vissa kategorier — främst oförsäkrade arbetstagare — underskattas. Eftersom räkningarna tillmäts stor betydelse som beslutsunderlag av såväl arbetsmarknadsverket som statsmakterna och även ägnas stort intresse i nyhetsmedia bör detta missförhållande rättas till. En total ADB-redovisning av alla arbetslösa sökande skulle ge möjligheter härtill.

Slutligen anser statskontoret det nödvändigt med väsentligt förbättrad information från förmedlingsarbetet. På sikt förefaller en kontinuerlig registrering av lediganmälda platser och arbetssökande vara den effektivaste lösningen. Ett sådant system ger såväl information från arbetsmarknaden som möjligheter att mäta efterfrågan på verkets tjänster och bedöma de utförda prestationerna.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att utredningsförslaget i begränsad utsträckning ger utrymme för den princip om differentierad service som styrelsen fastställt.

Svenska personaltjänstföreningen delar uppfattningen att en differentiering av förmedlingsinsatserna krävs med avseende på avnämarnas behov. *SR* framhåller att differentieringen bör om möjligt införas på de redan befintliga avdelningskontoren i samma grad som föreslagits för distriktskontoren.

I fråga om systemet med öppen förmedling är remisskritiken övervägande positiv. *Arbetsmarknadsstyrelsen* bedömer pågående försöksverksamhet som mycket lovande och är inställd på att utvidga försöken. Länsarbetsnämnderna har också i flera fall anmält intresse för att pröva systemet. Samtidigt finner styrelsen att tiden börjar bli mogen för att påbörja en utvärdering av försöksverksamheten. På detta stadium vill styrelsen inte binda sig för att generellt införa öppen förmedling inom hela kontororganisationen.

LO erinrar om att i dess arbetsmarknadspolitiska program har föreslagits införande av öppen förmedling. *LO* understryker att detta system endast är ytterligare ett hjälpmedel för att öka förmedlingens service till de arbetssökande som på intel sätt ersätter det tidigare använda förmedlingssystemet utan endast kompletterar detta. *LO* framhåller vidare att, om systemet med listor över lediga platser skall ha ett större värde och kunna avlasta förmedlingen vissa insatser av upplysande typ, det är nödvändigt att listorna innehåller material om arbetsplatserna, t. ex. uppgifter om arbetsgivaren, lönen och övriga uppgifter av betydelse för den arbetssökande. Vid interlokal för-

medling bör detta kompletteras med det allmänna löneläget på orten. TCO tillstyrker att systemet med öppen förmedling genomförs vid alla kontor men framhåller dess komplementära karaktär.

Även SR, SACO, RLF och universitetskanslersämbetet ställer sig positiva till systemet med listor över lediga platser och förordar att försöken härmed utvidgas.

SAF och Sveriges industriförbund anser att försöken med öppen förmedling har varit av värde i så måtto som ökade resurser har kunnat avdelas till arbete med svårplacerad arbetskraft. Den öppna förmedlingen har också möjliggjort snabbare service för arbetsgivare och arbetstagare och ett större personurval för de enskilda arbetsgivarna. Mot detta måste ställas bl. a. det merarbete för företagen som kan uppstå till följd av att urvalet av arbetsökande blir sämre anpassat till företagets aktuella behov. Även om något delade meningar råder på arbetsgivarhåll beträffande totaleffekten av den öppna förmedlingen, tillstyrks en fortsatt försöksverksamhet som beaktar anförda synpunkter. Svenska personaltjänstföreningen framhåller också den betydande övervälträng av arbetsuppgifter från arbetsförmedlingen till företagen som systemet med öppen förmedling innebär. Föreningen avstyrker införande av en generellt betonad »listförmedling».

Arbetsmarknadsstyrelsen anmärker att statskontoret inte närmare går in på innebörden av och metoden för den integration av arbetsförmedlings-, arbetsvårds- och yrkesvägledningsfunktionerna som bör eftersträvas.

Riksrevisionsverket hälsar med tillfredsställelse utvecklingen mot bredare service bl. a. genom integration av arbetsvårdande och yrkesvägledande uppgifter i förmedlingsarbetet. LO anser att en integration av arbetsvård och yrkesvägledning i arbetsförmedlingen bör genomföras. SACO och SR är av samma åsikt.

Universitetskanslersämbetet instämmer i att det skall finnas en yrkesvägledningsspecialist vid varje distriktskontor. Frihet för distriktscheferna att disponera personalen inom kontoret kan dock medföra att yrkesvägledningen varierar kraftigt mellan olika distrikt. Därför ifrågasätts om inte vissa minimiresurser bör garanteras yrkesvägledningen genom t. ex. centralt angivna riktlinjer. Skolöverstyrelsen anser att integrationen kan omöjliggöra tillfredsställande yrkesvägledningsinsatser i skolorna.

Svenska landstingsförbundet är tveksamt till möjligheten att nå positiva effekter av en starkare integration mellan arbetsvård och arbetsförmedling.

Statens handikappråd anser att det intima samarbete mellan arbetsvårdspersonal och övrig förmedlingspersonal som krävs i huvudsak måste tillgodoses utan den långtgående integration som föreslagits. Rådet går dock inte så långt att det tar ställning mot förslaget att arbetsvårdarna på distriktskontoren direkt underställs vederbörande kontorsledning. Den lokala arbetsvårdspersonalen bör i så fall även hålla kontakt med högre arbetsvårdsor-

gan, som måste ha tillfälle att utöva sitt medinflytande på det lokala arbetsvårdsarbetet.

Den av utredningen föreslagna allmänna tillämpningen av systemet med *s a m m a n h å l l e n f ö r m e d l i n g s e x p e d i t i o n* har enligt vad *arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller hittills endast prövats fullt vid ett kontor och erfarenheterna därifrån är inte entydiga.

LO delar uppfattningen att förmedling av arbete skall ske på bred basis, dvs. att förmedlarna inte skall specialiseras på kunskapsområden. Skilda förmedlingar för olika yrkesstatus innebär en klar nackdel för de sämst utbildade. *LO* finner det nödvändigt att man i den starka strukturomvandling som äger rum inom samhället i dag på detta sätt kan påverka både näringsrörlighet och rörlighet inom yrkesstrukturen.

Flera remissinstanser anser att en specialisering på yrkesområden är att föredra. *Universitetskanslersämbetet* förordar sålunda en viss specialisering av tjänstemännen vid förmedlingskontoren. Denna behöver inte göras efter utbildnings- eller tjänstenivåer utan skall kunna utformas efter breda yrkesområden såsom vårdområdet, utbildningsområdet, transportområdet etc. En sådan specialisering är oundgänglig för att tillgodose de längre utbildades behov. Samma uppfattning har *SACO*, som betonar att en sammanhållen förmedling strider mot strävan efter differentierad service. Enligt *SR* förefaller ett slopande av uppdelningen efter yrkesområden ogenomförbart med dagens personalresurser.

TCO avstyrker bestämt förslaget att mycket väsentligt minska specialiseringsgraden i förmedlingsarbetet. Arbetskraftens fortgående specialisering kräver med nödvändighet att också arbetsförmedlingen får tjänstemän som åtminstone i viss utsträckning är specialiserade. Den största risken för bristande förtroende mellan förmedlingstjänstemän och kunder uppstår i själva verket om de senare tycker sig finna bristande förtrogenhet med yrken och branscher. Detta innebär inte i och för sig krav på en tjänstemannaförmedling skild från förmedlingen av övriga grupper. Det kan tvärtom vara praktiskt att t. ex. hålla samman förmedlingen av all personal till hälso- och sjukvård eftersom denna utgör ett någorlunda enhetligt område.

Svenska personaltjänstföreningen avstyrker ett slopande av yrkesexpeditionerna och föreslår att den nuvarande uppdelningen bibehålls. Förmedlingstjänstemännen bör i stället beredas ökade möjligheter att genom personliga kontakter med arbetsgivarna fortlöpande inhämta ytterligare kunskaper inom resp. specialområde.

Arbetsmarknadsstyrelsen påpekar att någon *k o n t o r s k o n s t r u k t i o n* av den typ som förslaget innebär ännu inte har prövats.

SACO tillstyrker en uppbyggnad med öppen förmedling, expedition och uppdragscentral. *SR* anser det vara en viktig princip att göra en uppdelning enligt förslaget. Den föreslagna uppdragscentralen bör om möjligt utvidgas.

TCO framhåller att den interlokala förmedlingen bör systematiseras och

effektiviseras. Interlokala uppdrag bör i första hand lösas inom den lokala arbetsmarknad som uppdragsmottagande kontor i första hand har att betjäna. Om uppdragsgivaren så begär och under alla förhållanden när en viss kortare tid förflutit, bör anmälan göras till ett centralregister. För kommunikation med registret och för framtagande av förslag inom detta bör datateknik utnyttjas. En interlokal förmedling av det slag som TCO förordar förutsätter inrättande av en central arbetsförmedlingsenhet, som inte bara leder, stimulerar och kontrollerar det lokala förmedlingsarbetet utan även medverkar i det praktiska arbetet genom att överta ansvaret för sådana uppdrag som inte kan lösas lokalt. Inom den centrala förmedlingsenheten måste en avsevärd specialisering av förmedlingspersonalen ske.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför att arbetsmarknadsverket i samband med kontorskoncentrationen och nedskärningen av ombudsorganisationen under senare år i ökad utsträckning har tillämpat ambulera n d e v e r k s a m h e t. Erfarenheterna av denna verksamhet bör nu summeras och formerna för ambulationen omprövas. I vart fall kan det inte vara driftsekonomiskt försvarligt att tillgripa ambulation för att tillgodose ett permanent behov av förmedlingstjänster som i dag sysselsätter ett flertal förmedlare vid ett fast kontor.

SAF och *Sveriges industriförbund* anser att det bör vara möjligt att ersätta en del av de nuvarande kontoren med en vidareutvecklad typ av ambulera n d e v e r k s a m h e t. En sådan verksamhet borde också kunna möjliggöra att det mindre effektiva systemet med ortsombud och lokalombud ytterligare kan begränsas.

LO påpekar att den ambulatoriska förmedlingen bör ingå som en enhet som alltid finns inom lokalkontoren. Inom den nuvarande organisationen finns inte personal i reserv att sättas in vid tillfällena då extra ansträngningar av arbetsförmedlingen behövs, t. ex. vid företagsnedläggningar och driftsinskränkningar.

SR anser att den ambulatoriska verksamheten blir en dålig ersättare utan tillräckliga resurser för de små lokalkontoren. Den har en ringa uppgift att fylla och bör begränsas till nödsituationer.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att systemet med t e l e f o n a n m ä l a n vid arbetslöshet hänger nära samman med försöksverksamheten med öppen förmedling. Erfarenheterna har i stort sett varit positiva och styrelsen finner lämpligt att systemet med vissa modifikationer i första hand utvidgas till samtliga kontor vid vilka försöksverksamhet med öppen förmedling pågår eller förbereds och därefter till ytterligare kontor där lämpliga förutsättningar finns eller kan skapas.

Med anledning av vad statskontoret anför i fråga om bristerna i nuvarande s t a t i s t i k vitsordar *arbetsmarknadsstyrelsen* att mittmånadsredovisningen av arbetslösheten ger en skev bild av den totala arbetslösheten. Mittmånadsräkningen bör inte heller uppfattas som en beskrivning vare sig

av hela den arbetslöshet som förmedlingen kommer i kontakt med eller av den totala arbetslösheten i en vidare mening. *Statistiska centralbyrån* anser det vara av stor betydelse att mittmånadsräkningarna av arbetslösa får en bättre kvalitet vad gäller oförsäkrade arbetslösa och att statistiken över arbetsförmedlingsverksamheten förbättras. Centralbyrån är angelägen att få medverka vid utarbetandet av den statistik som erfordras för att arbetsmarknadsverket skall kunna fungera på ett effektivt sätt.

Även *konjunkturinstitutet* instämmer i att arbetsmarknadstatistiken behöver förbättras. I den mån den ges formen av standardiserad statistik bör den centralt tas om hand av statistiska centralbyrån.

Arbetsvård

Statskontorets utredning

Enligt målsättningen i arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdspolitiska program strävar man mot kontinuitet mellan arbetsmarknadsmässig rehabilitering och rehabilitering som föregått denna. Statskontoret finner emellertid att i praktiken ett tillfredsställande resultat i detta avseende inte uppnåtts.

Samverkan mellan arbetsmarknadsverket och andra rehabiliteringsinstanser sker bl. a. genom kontaktmän inom arbetsmarknadsverket. Arbetsmarknadsstyrelsen bör som ansvarigt samordningsorgan ta upp förhandlingar med berörda huvudmän angående förstärkning av kontaktmannaverksamheten.

Nuvarande bestämmelser angående sammansättningen av försäkringskassornas pensionsdelegationer ger enligt vad statskontoret framhåller inte arbetsvårdens representanter möjlighet att förslags- och röstmässigt påverka pensionsdelegationernas beslut. Därmed föreligger en viss risk att synpunkter beträffande yrkesmässig rehabilitering inte blir tillräckligt beaktade. Bestämmelserna angående sammansättningen av försäkringskassornas pensionsdelegationer bör få sådan utformning att de statliga arbetsvårdsrepresentanterna ingår som fullvärdiga ledamöter i delegationerna.

Samverkan mellan försäkringskassorna och arbetsvården är i flera sammanhang en nödvändig konsekvens av lagstiftningen. Eftersom detta samarbete pågått tillräckligt länge för att erfarenheter skall ha vunnits finns det enligt statskontoret anledning att närmare se över samarbetsformerna i syfte att åstadkomma en effektivisering. Detsamma gäller samarbetsformerna på det lokala planet mellan det statliga arbetsvårdsorganet och övriga vårdorgan.

Statskontoret hävdar att arbetsmarknadsverket också fortsättningsvis

bör vara det ansvariga organet för remittering till de platser med statsbidrag som finns främst vid de av kommuner och landsting drivna arbetsvårdsinstitutionerna. Därigenom får man en expertbedömning av vårdfallen. De som remitteras till det statliga arbetsvårdsorganet kan ofta genom om skolning eller annan åtgärd återföras till arbetsmarknaden utan att behöva ta i anspråk de relativt begränsade resurser som f. n. finns i form av arbetsprövning, arbetsträning och skyddad sysselsättning. Ett upphävande av den statliga arbetsvårdens platsmonopol kan få till följd ökad köbildning, fler felaktiga åtgärder och dyrbar ansvällning av arbetsvårdsinstitutionerna.

Rehabiliteringsresurserna är f. n. splittrade på flera huvudmän, konstaterar statskontoret. Enbart inom arbetsvården svarar en rad olika huvudmän helt eller delvis för en eller flera arbetsvårdsåtgärder. Sålunda svarar staten genom arbetsmarknadsverket för vissa former av skyddad sysselsättning, t. ex. beredskapsarbeten för svårplacerade. Staten svarar vidare genom statens arbetsklirik för den centralt bedrivna arbetsprövningen. Vissa landsting samt de större landstingsfria städerna är engagerade i arbetsträning, arbetsprövning och skyddad sysselsättning. Flertalet skyddade verkstäder är emellertid samlade hos primärkommuner. Statskontoret anser att en strukturrationalisering är nödvändig inom denna sektor och att en förändring av huvudmannskapet för de skyddade verkstäderna är önskvärd. Förändringen bör i första hand underlätta en väl avvägd expansion av verksamheten med hänsyn till de handikappades behov och förutsättningar. I andra hand bör förändringen möjliggöra en teknisk, administrativ och organisatorisk samordning av verkstäderna i syfte att förbättra det ekonomiska resultatet av insatserna.

Om primärkommunerna avlastas ansvaret för driften av de skyddade verkstäderna synes huvudmannskapet kunna övertas av antingen landstingen eller staten. Statskontoret presenterar inte något utarbetat förslag i frågan och tar inte heller bestämd ställning till förmån för något av alternativen. Emellertid rekommenderas att frågan om huvudmannskapet samt samordningen och utvecklingen av verksamheten vid de skyddade verkstäderna snarast blir föremål för översyn i särskild ordning.

Om den enskildes behov av arbetsvård uppmärksammas och åtgärdas på ett tidigt stadium minskar tiden och kostnaden för åtgärderna och ökar möjligheterna till varaktig måluppfyllelse. Nuvarande utveckling synes emellertid öka klyftan mellan målsättning och verklighet. Utvecklingen kan troligen inte brytas utan bl. a. en kvalitetsförbättring av de åtgärder som vidtas. Vidare bör förmedlingen i ökad utsträckning betjäna mindre komplicerade arbetsvårdsfall och sådana arbetsvårdsfall avskrivs som inte längre är lämpade för åtgärder avseende arbetsmarknadsmässig rehabilitering. Även med sådana förändringar torde det dock vara nödvändigt att bygga ut arbetsvårdens personal- och åtgärdsresurser.

En kvalitetsmässig förbättring måste enligt statskontoret utgå från fördju-

pade kunskaper om sambanden mellan olika faktorer i fråga om vårdfall, vårdåtgärder och vårdresultat. Behovet av ökade kunskaper bedöms vara så stort att en riksomfattande undersökning är nödvändig.

De fall som enligt statskontorets mening bör avskrivas från arbetsvården avser personer som på sannolika grunder inte kan eller önskar tillgodogöra sig en arbetsmarknadsmässig rehabilitering. En kraftigare avskrivning kan ses som ett uppgivande inför de verkligt svåra vårdfallen. Det är emellertid mer rättvisande att betrakta åtgärden som en satsning på människor man tror sig kunna hjälpa i ett läge där medel och metoder för arbetsmarknadsmässig rehabilitering inte svarar mot det totala behovet. Även om kraftigare avskrivning tillämpas kommer det klientel som är i behov av skyddad sysselsättning att växa. Så länge resurserna är otillräckliga och geografiskt olika uppstår svåra avvägningsfrågor i utnyttjandet av platserna. I denna avvägning måste — av humanitära och samhällsekonomiska skäl — de personer prioriteras som bedöms mer varaktigt kunna rehabiliteras genom snabbt insatta åtgärder så att de inte får sin rehabilitering fördröjd eller omöjliggjord.

Enligt en av statskontoret gjord grov uppskattning av vårdbehovet skulle antalet arbetsvårdssökande vid mitten av 1970-talet komma att uppgå till 125 000. År 1966 uppgick det till drygt 74 000. Detta medför krav på ökad tillgång till platser för bl. a. arbetsprövning, arbetsträning och yrkesutbildning. Statskontoret betonar dock att dessa beräkningar inte kan läggas till grund för den fortsatta resursplaneringen utan att fortsatta undersökningar bör genomföras av arbetsmarknadsstyrelsen. En ökning av arbetsvårdens personella resurser framstår under alla förhållanden som nödvändig. Den bör ske successivt. Hur snabbt detta skall ske kan inte bedömas. Dock kommer de föreslagna nya distriktskontoren att bl. a. medföra momentana rationaliseringsvinster vilka måste komma även arbetsvården till del.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avstått från att redovisa synpunkter i fråga om arbetsvården.

Till vad statskontoret anfört om en utbyggnad och effektivisering av kontaktmannainstitutionen ansluter sig *socialstyrelsen*, *riksförsäkringsverket*, *kriminalvårdsstyrelsen*, *statens handikappråd* och *Svenska landstingsförbundet*. Riksförsäkringsverket anför att man bör ha de allmänna försäkringskassorna i åtanke vid en utbyggnad av kontaktmannaverksamheten. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att förhandlingar om förstärkning av kontaktmannaverksamheten snarast bör komma till stånd. Kontaktverksamheten bör även omfatta kommunernas socialhjälporgan.

Socialstyrelsen, *kriminalvårdsstyrelsen*, *DHR*, *SR* och *Svenska landstings-*

förbundet biträder förslaget att de statliga arbetsvårdsrepresentanterna bör ingå som fullvärdiga ledamöter i försäkringskassornas pensionsdelegationer. Riksförsäkringsverket erinrar om att verket har ålagts överväga ändrad sammansättning av pensionsdelegationerna så att i dessa kommer att ingå representanter för arbetsmarknaden. SAF och Sveriges industriförbund anser att frågan om ändrad sammansättning av pensionsdelegationerna bör anstå tills riksförsäkringsverkets förslag föreligger.

Socialstyrelsen framhåller att de socialt missanpassade kommer att ställa större krav på utredningsresurser och placeringsåtgärder. Detta aktualiserar frågan på vilket sätt socialvårdens tjänstemän kan ingå i det teamarbete som måste förekomma i rehabiliteringsarbetet. Samarbetsformerna i den primärkommunala socialvården borde därför bli föremål för närmare överväganden.

Riksförsäkringsverket anför att försäkringskassorna på sina håll på försök prövar en samarbetsform med s.k. sociala samarbetsnämnder, vari ingår bl. a. representanter för arbetsvården samt socialvården och nykterhetsnämnden inom resp. kommun. Det är möjligt att denna form för samverkan kan visa sig effektiv och sålunda utgöra ett värdefullt tillskott till samarbetsåtgärderna.

Statskontorets synpunkter på olägenheterna av ett splittrat huvudmannaskap delas helt av socialstyrelsen. Med anledning av att en utredning tillsatts om skyddat arbete uttalar styrelsen förhoppningen att en serviceorganisation inrättas där även sjukhusens och vårdinstitutionernas arbetsterapiavdelningar kan räkna med att få bistånd bl. a. i fråga om teknisk service och anskaffning av lämpliga arbetsuppgifter.

Svenska landstingsförbundet och TCO tar inte ställning i avvaktan på förslag från den pågående utredningen. Svenska kommunförbundet betonar vikten av det fortsatta utredningsarbetet i fråga om huvudmannaskapet för de skyddade verkstäderna.

Riksförsäkringsverket finner starka skäl för att huvudmannaskapet för skyddade verkstäder inte skall åvila primärkommuner och tillstyrker utredning av huvudmannaskapsfrågan.

Kriminalvårdsstyrelsen finner övervägande skäl tala för statligt huvudmannaskap för arbetsvårdsverksamheten. DHR anser att mycket talar för landstingen som huvudmän men förordar trots detta att staten övertar ansvaret för den skyddade verksamheten. Härigenom kan produktionen drivas mera rationellt och arbetsuppgifterna bör kunna differentieras i högre grad med hänsyn till olika arbetsvårdssökandes funktionsförmåga, utbildning och allmänna färdigheter.

SAF och Sveriges industriförbund ansluter sig till uppfattningen att huvudmannaskapssplittringen bör minskas och finner att övervägande skäl talar för att huvudmannaskapet för de skyddade verkstäderna övertas av

landstingen. Samma uppfattning har *länsstyrelsen i Skaraborgs län*. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* är tveksam till statligt huvudmannaskap.

LO framhåller att den i olika remissyttranden tidigare anfört att huvudmannafrågan för arbetsvårdens olika delar behöver lösas.

DHR ansluter sig till att ökad effektivitet och snabbare handläggning av arbetsvårdsfall bör kunna uppnås genom överflyttning av enklare fall till förmedlingstjänstemän. *DHR* ifrågasätter vidare om inte arbetsvårdstjänstemännen bör avlastas uppgifter som är av annan social eller teknisk karaktär. Arbetsvårdaren bör helt kunna ägna sig åt direkt arbetsvårdande åtgärder. För uppgifter avseende anskaffande av hjälpmedel, ordnande av bostadsfrågor och kontakter med sociala myndigheter för kompletterande hjälpinsatser bör finnas assisterande personal med kuratorsutbildning.

Svenska landstingsförbundet finner möjligheterna att betjäna mindre komplicerade vårdfall inom den allmänna förmedlingen svårbedömbara.

LO anser att arbetsförmedlingen måste öka sina insatser för att placera svårplacerad arbetskraft. Jämsides därmed måste arbetsgivarna planera organisation och arbetsuppgifter inom sina verksamheter så att svårigheterna att placera sökande från arbetsvården minskar. Den hittillsvarande utvecklingen behöver brytas om vi inte inom vissa områden skall få en krympande öppen marknad och en samtidigt expanderande skyddad sektor. Företagshälsovården som nu håller på att byggas upp kan härvid bli en betydelsefull faktor. Den kan medverka till att förhindra att arbetsvårdssökande placeras i arbetsuppgifter vilka överstiger hans förmåga.

Riksförsäkringsverket, *statens handikappråd* och *Svenska landstingsförbundet* ansluter sig till att undersökningar om effekten av olika arbetsvårdsmetoder bör företas.

Vad statskontoret har anfört om snabbare avskrivning av svårare arbetsvårdsfall kritiseras starkt av handikapporganisationerna. *Statens handikappråd* uttalar en varning för förslaget om en kraftigare avskrivning av omöjliga arbetsvårdsfall. *DHR* reagerar starkt mot uppfattningen om det lämpliga i kraftigare avskrivning av arbetsvårdsfall. Om därvid avses personer med komplicerade fysiska handikapp bygger bedömandena på en felsyn och bristande information om handikappades förutsättningar till rehabilitering med hjälp av tekniska och sociala insatser.

Socialstyrelsen framhåller att, även om utredningens praktiska synpunkt på snabbare avskrivning förtjänar beaktande, detta inte får innebära att de svårare fallen avskrivs utan att den behandlande läkaren tillstyrker detta och alla möjligheter till en definitiv lösning försökts. Styrelsen finner del vidare betydelsefullt att den tredjedel av de arbetsvårdssökande som avskrivs utan arbetsvårdsåtgärd studeras närmare. Det är styrelsens bestämda uppfattning att till arbetsvården remitteras många personer, vilka av skilda orsaker inte kan tillgodogöra sig arbetsvårdsåtgärder.

SAF och Sveriges industriförbund anser det i nuvarande läge nödvändigt att prioritera de personer som bedöms mer varaktigt kunna rehabiliteras genom snabbt insatta åtgärder. Det är angeläget att arbetsvårdsinsatserna i första hand tar sikte på personer med någorlunda god prognos.

TCO vill inte motsätta sig att mycket tveksamma arbetsvårdsfall får stå tillbaka i åtgärdshänseende till förmån för sådana fall där en snabb insats med stor sannolikhet kommer att leda till ett positivt resultat. Ett direkt avskrivningsförfarande kan dock leda till att man inte satsar alls på svårare fall, vilket skulle vara mycket olyckligt.

Kriminalvårdsstyrelsen anser att en avvägning självfallet måste ske mellan lätthjälpta fall och sådana som kanske på förhand är dömda att misslyckas. Båda kategorierna har dock samma rätt till hjälp- och stödåtgärder. Vid en prioritering kan befaras att kriminalvårdsklientelet missgynnas, vilket skulle öka behovet av rehabiliteringsresurser i kriminalvårdens egen regi.

I anslutning till statskontorets beräkningar av arbetsvårdsbehovet uttalar *statens handikappråd* att det latent vårdbehovet sannolikt är större än vad som anges i utredningen. Kvinnorna är underrepresenterade hos arbetsvården. DHR framhåller också mot bakgrund av en egen undersökning att arbetsvårdsbehovet kan vara större. SAF och Sveriges industriförbund anser beräkningen av det framtida arbetsvårdsbehovet vara realistisk.

LO påpekar att ändringen av socialhjälpslagens 1 och 6 §§, som ålägger de kommunala socialvårdsorganen uppsökande verksamhet, torde medföra att ytterligare personer med behov av arbetsvård kommer att spåras upp.

Socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, *statens handikappråd*, kriminalvårdsstyrelsen, riksförsäkringsverket, SAF och Sveriges industriförbund, LO, TCO, SACO, DHR, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet och länsstyrelsen i Gävleborgs län ansluter sig till statskontorets bedömning att en utbyggnad av arbetsvårdens resurser bör komma till stånd.

Sysselsättningsskapande verksamhet

Statskontorets utredning

Statskontoret anser att den sysselsättningskapande verksamheten samtidigt som den byggts ut och blivit mer varierad har blivit allt svårare att överskåda. Ett starkt behov synes föreligga för alla berörda parter att få en total överblick över sysselsättningsinsatserna, vilka resurser de kräver och vilka resultat de ger. En ökad administrativ samordning av de sysselsättningskapande åtgärderna kan medföra kostnadsbesparingar samtidigt som den ger fördelar för de av insatserna berörda parterna.

Som ett led i planeringen av de sysselsättningsskapande åtgärderna söker länsarbetsnämnderna sedan några år tillbaka sätta in uppgifter om kommunernas samlade investeringsplaner i ett femårigt perspektiv. Insamling och sammanställning av materialet medför ett betydande arbete för såväl uppgiftslämnarna som arbetsmarknadsverket. Likartade uppgifter torde även insamlas av andra samhällsorgan. Det är därför önskvärt att insamlingen av dessa uppgifter samordnas och materialet ges sådan utformning att det kan få en allsidig användning. Helst bör det omfatta samtliga planerade investeringar i kommunerna och inte endast kommunernas egna arbeten.

Arbetsmarknadsverkets insyn i olika statliga myndigheters, verks och företags produktions- och investeringsplanering synes inte vara så omfattande som kunde vara önskvärt. Det är enligt statskontorets mening väsentligt att åtgärder snarast vidtas i syfte att förbättra de statliga myndigheternas och verkens långsiktiga planering så att denna kan utgöra ett användbart underlag bl. a. i den allmänna sysselsättningsplaneringen. Arbetsmarknadsverket bör obligatoriskt få tillgång till dessa långsiktiga planer.

Statskontoret erinrar om att arbetsmarknadsverket är ålagt att årligen göra upp förslag till s. k. investeringsreserv bestående av statliga, kommunala och statsunderstödda investeringsobjekt som kan aktualiseras om arbetsmarknadsläget så kräver. Investeringsreserven ligger till grund för den allmänna beredskapsstat som varje år fastställs av riksdagen. Det nuvarande arbetet med sammanställning av investeringsreserv bör successivt kunna avvecklas, eftersom insamlingen av materialet inte ger arbetsmarknadsverket den överblick över den totala investeringsplaneringen som verket enligt statskontorets uppfattning bör ha. Samtidigt omfattar investeringsreserven betydligt fler objekt än vad som rimligtvis kan komma till utförande under den aktuella planeringsperioden. Inte heller anser statskontoret att något verkligt behov av beredskapsstat föreligger. Finansieringen av erforderliga sysselsättningsinsatser torde utan svårigheter kunna lösas på annat sätt, vilket också hittills i regel varit fallet.

I den ekonomiska uppföljningen är det, påpekar statskontoret, av väsentlig betydelse att få ett grepp över de totala utgifterna, kostnaderna och helst även intäkterna för den sysselsättningsskapande verksamheten. Så långt det är praktiskt möjligt bör arbetsmarknadsverket införskaffa uppgifter om och redovisa de totala kostnaderna för de sysselsättningsskapande åtgärderna, dvs. förutom de statsbidrag som transfereras via arbetsmarknadsstyrelsens egen budget även anslag från verk och myndigheter som utnyttjas för dessa ändamål samt »intressentbidrag» från kommuner och enskilda.

Statskontoret framhåller att speciella problem uppstår om man härutöver också önskar analysera och redovisa de samhällsekonomiska kostnaderna för olika sysselsättningsskapande insatser. I den mån exempelvis

statliga beredskapsarbeten avser projekt, som ändå skulle ha kommit till utförande förr eller senare i normal ordning, är det felaktigt att belasta arbetsmarknadsstyrelsen och därmed arbetsmarknadspolitiken för hela investeringsutgiften. Den arbetsmarknadspolitiska kostnaden är den merkostnad som uppstår genom att projektet drivs som beredskapsarbete. Det synes vara en angelägen uppgift att undersöka merkostnaderna närmare i syfte att så småningom kunna ställa upp vissa schabloner för kostnadsuppskattningen. För vissa delar av verksamheten kan uppgifter erhållas som en biprodukt av arbetsmarknadsstyrelsens redovisning, t. ex. rörande beredskapsarbeten, men i andra fall måste denna kompletteras med speciella undersökningar.

I princip skulle enligt statskontoret behövas information även om den samhällsekonomiska intäkten av olika insatser. Detta kräver tillgång till hanterbara modeller för kostnads-intäktsanalyser. Statskontoret har initierat ett metodologiskt utvecklingsarbete på detta område och anser det önskvärt att arbetet förs vidare.

Den kortsiktiga prognosverksamheten inom arbetsmarknadsverket domineras av enkätbaserade kvartalsprognoser över sysselsättningen inom olika näringsgrenar. Enkäterna handhas av länsarbetsnämnderna och berör en rad företag och myndigheter. Samtidigt distribueras frågeformulär från konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån till företag inom vissa näringsgrenar. Prognosernas utformning begränsar enligt statskontorets mening deras värde för avnämare utanför arbetsmarknadsverket och sannolikt också för verkets interna planeringsverksamhet. Sammanställning och utvärdering av enkätmaterial på regionnivå bör sålunda ske efter en enhetlig mall. Samordning av enkätterna mellan statistiska centralbyrån, arbetsmarknadsverket och konjunkturinstitutet bör vidare föras längre än nu.

Det förefaller statskontoret sannolikt att övriga konsumenters informationsbehov inte nödvändigtvis bör täckas med kvartalsprognoser. De nuvarande fyra enkätterna synes kunna koncentreras till två halvårsvisa enkätprognoser under förutsättning att den löpande statistiken från arbetsmarknadsverkets verksamhet förbättras.

Det som karakteriserar indelningen i åtgärdstyper inom den sysselsättningsskapande verksamheten är i hög grad differentieringen av de ekonomiska bidrag som används gentemot arbetsgivarsidan för att stimulera denna att efterfråga viss arbetskraft. Statskontoret ifrågasätter om den nuvarande utformningen av bidragsregler och andra villkor för olika typer av sysselsättningsstimulerande insatser inte har medfört en onödig stelhet och i vissa fall obalans i möjligheterna att utnyttja olika åtgärdstyper samtidigt som utfallet för arbetstagarnas del kan bli högst olika beroende på vilken åtgärdsform som tillgrips.

Eftersom den nuvarande uppdelningen i olika åtgärdstyper och med

dessa förknippade särskilda bidragsregler anses ha väsentliga brister, föreslår statskontoret att medelsformer och bidragsregler inom den sysselsättningsskapande verksamheten ses över i särskild ordning.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Vad statskontoret har anfört i fråga om den sysselsättningsskapande verksamheten har inte föranlett några uttalanden från *arbetsmarknadsstyrelsens* sida.

Statistiska centralbyrån upplyser att centralbyrån år 1969 haft i uppdrag att genomföra en datainsamling och bearbetning av kommunernas investeringsplaner. Projektet — KELP 69 — omfattar ca 500 kommuner. Vid en ev. årlig datainsamling av detta slag skulle länsarbetsnämndernas uppgiftsinsamling från dessa kommuner bli överflödig och kunna helt upphöra efter storkommunreformens genomförande.

Statens vägverk delar uppfattningen att det nuvarande arbetet med sammanställning av en investeringsreserv successivt bör kunna avvecklas.

Statens vägverk, *konjunkturinstitutet* och *SALF* ansluter sig till att de samhällsekonomiska konsekvenserna av sysselsättningsskapande åtgärder bör klarläggas genom bl. a. kostnads-intäktanalyser.

Konjunkturinstitutet redogör för sina tidigare och pågående insatser för undersökning av investeringsfondernas frisläppseffekter. Dessa undersökningar har visat sig bjuda på komplicerad problematik av både teoretisk-teknisk och praktisk-statistisk natur. Institutet ifrågasätter om sådana undersökningar och liknande rörande t. ex. stödbeställningar kan och bör göras inom arbetsmarknadsverket. Institutet anser vidare att länsarbetsnämndernas kvartalsrapporter borde kunna göras mer effektiva och jämförbara. Institutet sätter ett frågetecken för förslaget att begränsa rapporteringen från fyra till två rapporttillfällen per år. Om konjunkturbarometrarna bibehålls — vilket för institutets verksamhet är en självklar nödvändighet — står kostnads- och arbetsmässigt inte så mycket att vinna genom en nedbantning av rapporteringen, som i stora drag anknyts till barometrarna. Själva rapporteringen har stort värde för konjunkturbedömningen. Den kvartalsvisa rapporteringen ger genom den direkta företagsanknytningen en möjlighet till konjunkturrell vändpunktsanalys och till en regional analys som är svår att fånga inom ramen för det nuvarande globalt och på kalenderår uppbyggda nationalräkenskapssystemet.

Det är visserligen sant att de kvartalsvisa rapporterna ändå tenderar att utformas i termer av »vinterhalvår» och »sommarhalvår». Om detta är ett för arbetsmarknadsverket naturligt tidsperspektiv vore det i och för sig

motiverat att stanna inför en halvårsrapportering. En förutsättning är då att det på det regionala planet finns kompetenta tjänstemän, som ägnar sig åt att kontinuerligt följa upp utvecklingen på sitt område och står till förfogande för konsultation. Alternativet är en nedbantad kvartalsrapportering som begränsar sig till att diskutera tendenserna på arbetsmarknaderna.

Utveckling av ADB inom arbetsmarknadsverket

Statskontorets utredning

Enligt statskontoret har det befunnits värdefullt att utnyttja ADB-tekniken inom arbetsmarknadsverket. Ett arbete härpå inleddes under 1966. Av bl. a. resursmässiga och arbetstekniska skäl ansågs det olämpligt att i ett projekt ta hand om samtliga problem av ADB-teknisk karaktär. Som en följd härav urskiljs nu tre etapper för införandet av ADB inom arbetsmarknadsverket.

I den första etappen av ADB-arbetet har främst funktioner med omfattande manuellt rutinarbete angripits. Systemarbetet omfattar ekonomisk redovisning och personaladministration samt redovisning av beredskapsarbeten, arbetsvård, utbildning, flyttningsbidrag m. m. Vissa delsystem är i produktion från hösten 1968, medan systemarbete pågår eller förbereds för övriga delar.

Arbetsmarknadsverkets ADB-system utformas till stor del som ett fleranvändarsystem med terminalstationer (s. k. time sharing-system), som innebär att tjänstemän på skilda orter i landet skall samtidigt kunna utnyttja ett centralt registermaterial och en central behandlingskapacitet. För arbetsmarknadsverkets bruk föreslås skola finnas en centralt placerad datamaskin med stor minneskapacitet. Datamaskinen skall kunna betjäna ett större antal terminaler, ett trettiotal i den nu aktuella etappen.

Den andra etappen av ADB-arbetet kan sägas vara en direkt fortsättning på den första etappen, omfattande bl. a. kompletterande delsystem i anslutning till de tidigare systemen. Tonvikten föreslås dock ligga på användning av ADB inom arbetsförmedlingens område. Enligt förslaget skall ADB därvid inom en relativt näraliggande framtid kunna utnyttjas för sammanställning och distribution av listor över lediga platser, sammanställning av uppgifter om arbetssökande och lediga platser m. m. för huvudsakligen statistiska ändamål samt satsvis matchning (kombinering) av arbetssökande och lediga platser för i första hand avnämare som inte är beroende av att få förslag omedelbart.

Om arbetsförmedlingens hela verksamhet skall integreras i ett ADB-grundat informationssystem måste, framhåller statskontoret, mycket stora

informationsmängder bearbetas. Detta ställer relativt stora krav på investeringar i utrustning för stansning, dataöverföring m. m. Också själva systemutformningen kräver noggrann kartläggning och kravanalys beträffande ett mycket omfattande område. Utvecklingen mot en mer definitiv systemlösning måste bl. a. inbegripa försöksverksamhet.

Användningen av ADB som hjälpmedel har under utredningsarbetet studerats genom försöksverksamhet vid vissa förmedlingsexpeditioner i storstockholmsområdet, bl. a. i form av matchning (kombinering) av arbetsökande och lediga platser med hjälp av datamaskin. Resultaten och erfarenheterna från försöken visar av olika anledningar en ganska splittrad bild.

Statskontoret föreslår att systemarbetet inom den andra etappen inleds så snart som möjligt med sikte på att närmare skissera alternativa system med olika ambitionsnivåer och tidsperspektiv. Arbetet bör förankras hos den föreslagna organisationsenheten inom arbetsmarknadsstyrelsen.

Beträffande matchningssystemet föreslås att en ny försöksverksamhet kommer till stånd som bygger vidare på erfarenheterna från försöken i storstockholmsområdet och i viss utsträckning även utländska erfarenheter. Först då ett begränsat system har fungerat i praktiken en längre tid anser statskontoret det möjligt att realistiskt beräkna kostnader och intäkter för en tillämpning i full skala.

Efter uppdrag till en arbetsgrupp från institutionen för informationsbehandling och ADB vid Stockholms universitet (KTH-gruppen) har i samband med statskontorets utredning prövats sådana mer avancerade ADB-tillämpningar som i den administrativa vetenskapen kallas informations-system för styrning (s. k. total management systems) och liknande. KTH-gruppens verksamhet och resultat samt statskontorets slutledningar utifrån detta material utgör underlag för en tredje etapp i ADB-arbetet vid arbetsmarknadsverket. Ett konkret systemarbete inom denna etapp kan bli aktuellt först om några år och ge resultat tidigast år 1980.

En av KTH-gruppen framlagd rapport bildar utgångsmaterial för vidare utredningar om tillämpningen av informationssystem inom arbetsmarknadsverket. Rapporten har vidare ett värde som uppslagskälla för det praktiska, omedelbart förestående ADB-arbetet. Arbetsmarknadsstyrelsen föreslås själv ha ansvaret för utvecklingsarbetet.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Förslagen om ökad användning av ADB inom arbetsmarknadsverket biträds av *statistiska centralbyrån, skolöverstyrelsen, LO, TCO, SACO, SR, Svenska kommunförbundet* och *ett flertal länsstyrelser*.

Arbetsmarknadsstyrelsen delar uppfattningen att det påbörjade arbetet inom den första ADB-etappen skall fortsättas. Styrelsen betonar

emellertid dels att genomförandet av planerade rutiner inte kan forceras på sådant sätt att alltför stora störningar riskeras av verksamheten, dels att för stora förväntningar inte bör fästas vid de personalbesparingar som kan uppnås i vart fall den första tiden. Styrelsen hyser vidare principiella betänkligheter inför den av statskontoret skisserade utbyggnaden av register. Dessa betänkligheter knyter sig framför allt till ett förslaget centralt personregister. Styrelsen befarar att ett register av detta slag om det görs alltför lätt tillgängligt och inte hanteras med tillräcklig varsamhet kan innebära ett minskat skydd för den personliga integriteten hos dem som anlitar verkets tjänster. Styrelsen är inte heller övertygad om att den information som via registret kan erhållas om en arbetssökande alltid kommer att tillhöra den mest relevanta i den beslutssituation som förmedlingstjänstemannen och den arbetssökande ställs inför.

Även *länsstyrelsen i Kronobergs län* framhåller vikten av att det föreligger säkra garantier för att sekretesskyddet blir tillfredsställande, när det gäller de uppgifter som lämnas till de olika dataregistren.

TCO räknar inte med att införande av ADB-teknik på kort sikt skall kunna medföra någon personalbesparing. Däremot torde en väsentlig produktivitetsökning kunna förväntas.

I fråga om den andra ADB-etappen ställer sig *arbetsmarknadsstyrelsen* positiv till ett utvecklingsarbete inom förmedlingsområdet. Styrelsen är däremot inte övertygad om att de riktlinjer som skisserats i utredningen skulle erbjuda de lämpligaste vägarna för detta arbete. Styrelsen lägger för sin del huvudvikten vid bearbetningen, sammanställningen och presentationen av den information om arbetstillfällen som förmedlingen förfogar över. Styrelsen förutsätter att listproduktionen med hjälp av ADB blir föremål för närmare utredning men ifrågasätter om matchning av arbetssökande och platser är en linje som arbetsmarknadsverket ännu bör satsa på.

LO och *TCO* förordar att den andra ADB-etappen omedelbart inleds och anser att ADB-tekniken även bör tas i anspråk i det direkta förmedlingsarbetet. *SR* finner det vara orealistiskt att föreställa sig en förmedlingsinsats med hjälp av enbart lagrat datamaterial. Viss kontakt måste tas med arbetsgivare och andra.

Personaladministration inom arbetsmarknadsverket

Statskontorets utredning

Statskontoret för fram olika förslag rörande arbetsmarknadsverkets personalfunktion vilka syftar till att effektivisera personaladministrationen. Detta förutsätts ske dels genom förbättrad personalplanering som underlag för verksamhetens ställningstagande i personalpolitiska, tekniska och eko-

nomiska frågor, dels genom effektivare tillvaratagande av personalresurserna genom att den enskilde tjänstemannen bereds möjligheter till en utveckling och placering inom verket som är anpassad till vederbörandes intresseinriktning, ambitioner och kapacitet.

I fråga om personaladministrativa rutiner m. m. föreslår statskontoret bl. a. ett system för automatisk behandling av personaldata, vari ingår registrerings- och redovisningsrutiner samt personalstatistiska beskrivningar, personalbudgeteringsrutin, instrument för personalbedömning samt rutin för individualplanering.

Arbetsmarknadsverkets rekryteringsfrågor har varit föremål för en särskild utredning, vilken resulterat i förslag till anpassning av det nuvarande förfarandet vid extern och intern rekrytering.

Vad gäller rekrytering av den handläggande personalen föreslår statskontoret en gemensam intagning och grundutbildning. Genom utnyttjande av modern urvalsteknik skall garantier skapas för att de sökande som slutgiltigt blir uttagna begåvnings- och anlagsmässigt motsvarar de krav som i framtiden kommer att ställas. Som ett nödvändigt komplement till den interna rekryteringen till vissa befordringstjänster föreslås en ökad extern direktrekrytering av personer med specialiserad utbildning och erfarenhet.

De interna personalutbildningsfrågorna prioriterades i samråd mellan arbetsmarknadsstyrelsen och statskontoret i ett tidigt skede av utredningsarbetet. En delutredning slutfördes och redovisades under sommaren 1966. Vissa kompletteringar har aktualiserats under det fortsatta utredningsarbetet.

För förmedlings-, arbetsvårds- och yrkesvägledningsaspiranterna föreslås en gemensam grundläggande utbildning i arbetsmarknadspolitik samt i arbetsförmedlingens uppgifter och arbetsmetoder. Förmedlare och arbetsvårdare föreslås genomgå en kurs i yrkesinformation. Därtill bereds förmedlare tillfälle att delta i central kurs i arbetsvård. Förslaget innefattar vidare speciella kurser i intervjuteknik, sammanträdes-, föreläsnings- och konferensteknik, testpsykologi, arbetsprövning, arbetsledning samt arbetsvård och yrkesvägledning.

Statskontoret föreslår att det personaladministrativa utvecklingsarbetet skall fortsättas inom arbetsmarknadsverket.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Statskontorets förslag i fråga om utbyggnad av personaladministrationen har i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. *Arbetsmarknadsstyrelsen* kan till stora delar instämma i statskontorets synpunkter och biträder förslagen med de modifieringar som betingas av styrelsens ställningstagande till organisationsförslaget i dess huvuddrag. Styrelsen stryker under att ett starkt behov

föreligger av förstärkning av personalfunktionen både på det centrala och det regionala planet och anför att beträffande flera av utredningsförslagen pågår arbete för deras utveckling och genomförande.

Statens avtalsverk, SAF och Sveriges industriförbund, SR, SALF, Svenska personaltjänstföreningen, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet ansluter sig till förslagen om en utbyggnad av personaladministrationen.

Arbetsmarknadsstyrelsen räknar med att arbetsmarknadsverket i stora delar skall kunna tillgodogöra sig förslagen till förbättrade metoder för **p e r s o n a l r e k r y t e r i n g**.

SACO anser att arbetsmarknadsverket bör dra konsekvenserna av den höjda utbildningsnivån i samhället och i större utsträckning inrikta sig på att rekrytera exempelvis personer med akademisk utbildning. *SR* framhåller att anlag och formell kunskapsnivå nogå bör sammanvägas vid rekrytering av personal.

LO understryker att det är synnerligen angeläget att rekryteringen sker på bred basis och att inga krav på formell kompetens ställs upp. Inte heller får ett urvalsinstrument konstrueras så att detta gynnar personer med formell kompetens och högre grundutbildning som på detta sätt kan ha lättare att tillgodogöra sig vissa typer av testbatterifrågor.

I fråga om **p e r s o n a l u t b i l d n i n g e n** räknar *arbetsmarknadsstyrelsen* med att en fortsatt utbyggnad skall kunna ske. Styrelsen framhåller att statskontorets förslag om utbildningsverksamheten till stor del är genomförda. Även *statens personalutbildningsnämnd, statens handikappråd, TCO, SACO, SR, SALF, Svenska landstingsförbundet och Svenska personaltjänstföreningen* ansluter sig till förslagen om en utbyggd intern personalutbildning.

Arbetsmarknadsverkets totalförsvarsfunktioner

Statskontorets utredning

Personalplanläggningen för de krigsviktiga företagen med däri ingående behandling av uppskovsärenden innefattar f. n. insatser både vid arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna. Statskontoret föreslår att styrelsens beslutanderätt i uppskovsärenden delegeras till de regionala arbetsmarknadsinstanserna. Förutsättningar härför synes föreligga när regionala värnpliktskontor organiseras. En koncentration av planläggningsarbetet till de regionala instanserna skulle innebära, förutom att kostnaderna för visst dubbelarbete bortfaller, att ärendehantering blir mindre tidskrävande.

Även handläggningen av anståndsärenden kräver betydande arbetsinsats både av arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna. Enligt stats-

kontoret bör den dubbelbehandling som förekommer i möjligaste mån undvikas, särskilt som anståndsärendena i regel är brådskande. Det bör närmast ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med berörda myndigheter söka åstadkomma en koncentration av ärendena till de regionala instanserna.

I fråga om vapenfri tjänst ankommer efter omläggning år 1966 uppgifter på arbetsmarknadsstyrelsen som tillsynsmyndighet för de vapenfrias utbildning och tjänstgöring. Statskontoret, som har gjort en särskild undersökning om verksamhetens organisation och personalbehov, anför att när närmare erfarenheter av verksamheten vunnits en förnyad översyn av arbetsformer och organisation bör företas.

Registreringen av beredskapspersonal sker sedan hösten 1967 i resp. länsstyrelsers personregister. Härigenom befriades länsarbetsnämnderna från sina manuellt förda register. Länsstyrelsernas personregister kan emellertid inte rymma all den information om beredskapsregistrerade personer som är önskvärd. Statskontoret anser därför att en utredning om möjligheterna att åstadkomma ett särskilt centralt beredskapsregister för de ca 700 000 nu registrerade personerna bör göras.

Fördelningen av de personer som utgår ur värnpliktsåldern och som skall tilldelas annan uppgift i totalförsvaret, den s. k. 47-åringsfördelningen, innefattar många manuella arbetsmoment för länsarbetsnämnderna. Statskontoret föreslår att ADB tillämpas för vissa delar av detta arbete.

För den verksamhet avseende olika register som innefattas i arbetsmarknadsverkets totalförsvarsfunktioner föreslås en ökad tillämpning av ADB och gemensamt utnyttjande av och integrering med register hos andra myndigheter. I anslutning härtill bör ett särskilt ADB-register upprättas vid överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap över de krigsviktiga företagens uppskovspersonal, arbetsmarknadsstyrelsens register över vapenfria tjänstpliktiga läggas om till ADB och arbetsmarknadsstyrelsens uppskovsregister och anståndsregister läggas ned.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen ifrågasätter om inte statskontoret vid behandlingen av arbetsmarknadsverkets totalförsvarsfunktioner lagt en alltför stark vikt vid enbart det ekonomiska försvarets personalproblem med försummande av det bredare totalförsvarsperspektivet.

Verket har väsentliga uppgifter inom det ekonomiska försvaret men har samma ansvar för personalförsörjningen till övriga civila delar av totalförsvaret. Två viktiga delar som särskilt förtjänar att understrykas är civilförsvaret och sjukvården. Totalförsvarsaspekten kommer in också vid behandlingen av uppskovsfrågorna. Det krävs — om hela uppskovsfältet skall bearbetas — omfattande systemundersökningar som avser samtliga de sektorer av samhällslivet som utnyttjar uppskov och för vilka andra statliga

verk och myndigheter är uppskovsmyndigheter, om man skall kunna få fram ett lämpligt förslag till utnyttjande av ADB-rutiner.

Resursbehov och vinster i den nya organisationen för arbetsmarknadsverket

Statskontorets utredning

Statskontorets allmänna bedömning är att snabba rationaliseringsvinster och kortsiktigt betingade beräkningar av personalbehoven relativt sett bör spela en underordnad roll vid bedömningen av organisationsförslaget som helhet. Även ur ekonomisk synpunkt är den centrala frågan hur väl den föreslagna organisationsuppbyggnaden i sina huvuddrag kommer att motsvara utvecklingskraven och utvecklingsmöjligheterna. Även relativt små förbättringar av arbetsmarknadsverkets effektivitet leder till betydande samhällsekonomiska vinster.

Organisationsförslaget medför enligt vad statskontoret framhåller så radikalt förändrade arbetsuppgifter att en jämförelse med dagens förhållanden endast kan vara av begränsat värde. Dimensioneringsförslaget kommer därför att vara förbundet med en viss grad av osäkerhet. Statskontoret har i flera fall fått röra sig med tentativa, erfarenhetsmässiga uppskattningar av behovet av personal i den nya organisationen. Förslaget i denna del innebär en total personalbesparing på knappt 500 personer jämfört med läget den 1 oktober 1967. Detta innebär en minskning av lönekostnaderna med i runt tal 15 milj. kr. per år inkl. lönebikostnader (50 %). Dessutom förutsätts att rationaliseringsåtgärder inom fältorganisationen kommer att leda till en minskad belastning motsvarande 400 årsarbetskrafter. Enligt statskontoret är det i vart fall inte f. n. aktuellt att ta ut dessa rationaliseringsvinster i form av personalinskränkningar. Förslaget innebär i dessa hänseenden således ett kapacitetstillskott om 400 årsarbetskrafter till fältorganisationen motsvarande en lönekostnad av 18,5 milj. kr. inkl. lönebikostnader.

Statskontoret föreslår vidare att distriktskontorens personal ökas med 114 biträden jämfört med den nuvarande fältorganisationen.

På vissa områden leder utredningsförslagen till ökade kostnader. Dessa kan hänföras till de tekniska hjälpmedlen inom distriktskontoren, platsinformationssystemet, ADB-rutinerna, internutbildningen och den ambulatoriska förmedlingen. Kostnadsökningarna har beräknats till 7 milj. kr. per år.

Nettoeffekten av rationaliseringsförslagen beräknas motsvara i runt tal 25 milj. kr. per år, kapacitetstillskottet inom distriktskontoren medräknat. De angivna vinsterna anknyter till ett produktivetsbegrepp, enligt vilket olika prestationsvolymerna ställs i relation till de insatta resurserna. Statskontoret erinrar emellertid om att man i den offentliga verksamheten varit tvungen att komplettera produktivetsbegreppet och införa ett nytt begrepp

som skall försöka beskriva förhållandet mellan insatta resurser och graden av måluppfyllelse. Med programbudgetutredningens terminologi kallas detta effektivitet. Strävandena att söka påverka de offentliga organens effektivitet har under senare år tilldragit sig ökat intresse. Enligt statskontoret är ett genomförande av organisationsförslaget ägnat att leda till höjd effektivitet i arbetsmarknadsverkets verksamhet.

Statskontoret pekar på ytterligare ett »vinstbegrepp» som ligger i organisationsförslaget. Ledningens möjligheter att få organisationen att reagera efter ändrade yttre förhållanden har avgörande betydelse för verksamhetens totala resultat. Denna ledningsfunktion som kallas styrverksamhet är ofta förenad med stora svårigheter och kostnader. Minskas kostnaderna för att åstadkomma omställningar inom den produktiva apparaten kan detta kallas styrvinster.

Statskontoret räknar med att dess förslag oftast har verkningar på samtliga de angivna målområdena, dvs. medför produktivitets-, effektivitets- och styrvinster. Produktivitetsvinsternas storlek har kunnat redovisas. Att beräkna effektivitets- och styrvinsternas storlek i ekonomiska termer ställer sig naturligtvis betydligt svårare.

Införandet av den nya organisationen beräknas kräva en fyraårig övergångsperiod. Betydelsen av en noggrann planering av organisationsförändringarna understryks. Den föreslagna organisationsenheten bör omgående inrättas vid arbetsmarknadsstyrelsens kansli för att svara för genomförandet av de metoder, rutiner och system som har föreslagits, påbörjats eller initierats genom utredningen eller av statskontoret i andra sammanhang.

Arbetsmarknadsstyrelsens och remissinstansernas yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen biträder helt statskontorets allmänna bedömning att snabba rationaliseringsvinster och kortsiktigt betingade beräkningar av personalbehoven relativt sett bör spela en underordnad roll vid bedömningen av organisationsförslaget som helhet. Beträffande beräkningarna av personalbehovet betonar styrelsen dessas osäkra karaktär. Vad gäller arbetsförmedlingen finner styrelsen att det kapacitetstillskott som tillräknats förmedlingen (400 års arbetskrafter) så långt beräkningarna redovisas inte stämmer med hittillsvarande erfarenheter bl. a. av försöksverksamheten. Styrelsen framhåller också att — såsom påpekats i utredningen — den upprustning av arbetsvården som statskontoret funnit nödvändig inte inräknats i dimensioneringsförslaget.

Sammanfattningsvis understryker arbetsmarknadsstyrelsen att dimensioneringsförslaget måste ses som ett delvis ofullständigt räkneexempel byggt på försök till uppskattningar av förslagets effekter.

Riksrevisionsverket uttalar att principiella invändningar kan riktas mot statskontorets sätt att beräkna rationaliseringsvinster.

TCO anför att en erforderlig omorganisation av arbetsmarknadsverket

knappast kan leda till några nämnvärda personalminskningar. Därtill är de anspråk som riktas mot arbetsmarknadsverket alltför stora och de kan förväntas stegras än mer i fortsättningen. Däremot bör man med nuvarande personalresurser genom en omorganisation och genom användning av tekniska hjälpmedel väsentligt kunna höja produktiviteten inom arbetsmarknadsverket.

SR anser att en omorganisation enligt förslaget inte skulle ge en vinst av den storleksordningen att den skulle motivera omorganisationen. Det vore kanske värdefullare att rusta upp och effektivera den nu befintliga organisationen. Utredningsförslagen ger många tips om hur detta skulle kunna genomföras.

Länsstyrelsen i Örebro län framhåller att den redovisade arbetskraftsbesparing inte tar hänsyn till sådana väsentliga delar av organisationen som lokalkontor m. m. En grov uppskattning av denna personaldel visar att förslaget kommer att kräva betydligt mer personal än nuvarande organisation utan att en bättre service kan garanteras.

Departementschefen

Genom 1966 års beslut om riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken (prop. 1966: 52, SU 107, rskr 251) slogs fast, att arbetsmarknadspolitikens mål är att åstadkomma och bevara full, produktiv och fritt vald sysselsättning.

Den enskilde står i centrum för denna målsättning. Arbetsmarknadspolitikens primära uppgift måste vara att genom stöd och service i olika former tillförsäkra den enskilde rätten till meningsfull sysselsättning i ett fritt valt yrke. Ambitionerna i detta avseende har vuxit under de senaste decennierna, inte minst genom det intensiva reformarbetet på utbildningsområdet. Målsättningen begränsas inte längre till att garantera den enskildes försörjning under arbetslöshetsperioder. Den har vidgats till att genom utbildning eller på annat sätt ge den enskilde en säkrare ställning på arbetsmarknaden och därmed begränsa riskerna för att arbetstagaren blir arbetslös i framtiden.

Strävandena att öka jämlikheten i arbetslivet har varit den starkaste drivkraften bakom den successiva höjning av ambitionsnivån som skett, när det gällt att förverkliga målsättningen om full, produktiv och fritt vald sysselsättning.

Samtidigt har arbetsmarknadspolitiken fått allt större betydelse som ett led i den ekonomiska politiken. Arbetsmarknadspolitiken har fått till uppgift att främja balansen på arbetsmarknaden och därmed bidra till ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser. Den skall vidare i samklang med den ekonomiska politiken i stort främja den ekonomiska tillväxten. Arbetsmarknadspolitiken skall slutligen — och inte minst — i den enskildes och samhällets gemensamma intresse syfta till att bereda den enskilde så

lönsamt arbete som möjligt. Därför har det också slagits fast i de av riksdagen antagna riktlinjerna, att arbetsmarknadspolitiken skall vara ett aktivt medel i strukturpolitiken.

I det nyss åberopade utlåtandet fann statsutskottet detta innebära en betydelsefull och önskvärd vidgning av arbetsmarknadspolitikens roll i den ekonomiska politiken liksom i strävandena att stärka den enskildes ställning på arbetsmarknaden och vidga hans valmöjligheter.

Arbetsmarknadspolitikens uppgift att genom aktiva insatser främja strukturomvandlingen är enligt min mening väl förenlig med kravet på att skapa grundläggande betingelser för att förbättra de lågavlönades ställning och tillgodose den enskildes behov av stöd och service. Strukturpolitiken syftar till att göra produktionen mera lönsam och därmed öka tillgången på bättre betalda arbeten. Förutsättningarna att nå detta syfte förbättras avsevärt om de enskilda arbetssökandena får arbetsmarknadsorganens hjälp att anpassa sig till strukturförändringarna.

För att nå sitt dubbla syfte att stödja den enskilde och befordra den ekonomiska tillväxten måste arbetsmarknadspolitiken vara i hög grad differentierad. Besluten vid 1966 års riksdag innebar en väsentlig förstärkning och utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska medlen.

Stor vikt lades enligt riksdagsbeslutet vid arbetsmarknadsutbildningen. Denna angavs vara ett av arbetsmarknadspolitikens betydelsefullaste hjälpmedel. Syftet skulle vara inte enbart att lösa arbetslöshetsproblem utan också att tillgodose behovet av aktiva strukturpolitiska insatser och att skapa grundläggande betingelser för att förbättra de lågavlönades ställning. För att underlätta den geografiska rörligheten genomfördes också vissa ändringar av tidigare bestämmelser. Åtgärderna för handikappade förstärktes i olika avseenden.

I fråga om beredskapsarbetena — som är det viktigaste inslaget bland de sysselsättningsskapande åtgärderna — framhölls att de så långt som möjligt skulle drivas lika rationellt som andra arbeten. Beträffande valet av arbetsobjekt betonades bl. a. att arbetena skall vara angelägna och att urvalet av arbetsobjekt i ökad utsträckning borde frigöras från beroende av de arbetslösas bostadsort. Svårigheterna att i längden finna lönsamma objekt i tillräcklig omfattning i arbetslöshetsområdena gjorde det nödvändigt att dessa objekt i första hand reserverades för äldre och lokalt bunden arbetskraft.

Kontanthjälp vid arbetslöshet angavs slutligen vara ett viktigt medel att bereda den arbetslöse och arbetsförmedlingen rådrum att omsorgsfullt pröva förutsättningarna för en varaktig arbetsplacering.

Ett förverkligande av den målsättning för arbetsmarknadspolitiken som uppställts av statsmakterna kräver att arbetsmarknadsorganen utrustas med tillräckliga personella och materiella resurser. Den utbyggnad som hade pågått under första hälften av 1960-talet fortsattes genom beslut av 1966

och de följande årens riksdagar om ytterligare betydande förstärkningar av arbetsförmedlingsorganisationen. Enbart under de tre senaste budgetåren har organisationen tillförts över 400 tjänster.

Utvecklingen efter år 1966 har även i övrigt inneburit en fortsatt kraftig utbyggnad och differentiering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Arbetsmarknadsutbildningen har fått starkt ökad omfattning. Förlängd dagpenning från arbetslöshetskassorna och ett särskilt omställningsbidrag har införts för äldre arbetslösa m. m. Åtgärderna har präglats framför allt av intensiva insatser för att punktvis förstärka sysselsättningen under den konjunkturdämpning som har rått under större delen av perioden. Syftet har i särskilt hög grad varit att lösa sysselsättningsproblemen i skogslänen och för de mest sårbara grupperna på arbetsmarknaden, nämligen de äldre och de handikappade.

Utvecklingen har medfört att allt större krav kommit att ställas på den service arbetsmarknadsverket har att ge. Ett problem som efter år 1966 har fått en mera framskjuten plats än tidigare är de svårigheter som den enskilde ställs inför i samband med byte av arbetsplats och yrke. Att detta problem blivit mera accentuerat hänger samman med den särskilt under konjunktur nedgången snabba omställningen på arbetsmarknaden. Denna omställning kräver flyttningar mellan yrken och mellan branscher och även mellan geografiska områden. Sett ur en annan vinkel medför den att den enskilda människan måste anpassa sig till ny miljö, överge invanda arbetsrutiner osv. Att byta arbete innebär emellertid för individen inte bara att han måste lära sig ett nytt yrke eller resa till en annan plats. Miljöbytet är också förenat med en rad personliga anpassningsproblem. De kan givetvis inte lösas med arbetsmarknadspolitiska åtgärder, men dessa kan undanröja materiella hinder för anpassningen och därmed också göra den personliga anpassningen lättare. Dessutom kan olika samhällsliga organ liksom också arbetsmarknadens organisationer genom information och annan service underlätta anpassningen till nya förhållanden. Inte minst kan på den vägen åtskilliga misstag undvikas.

Den service arbetsmarknadsverket lämnar arbetssökande och arbetsgivare ombesörjs av arbetsförmedlingskontoren runt om i landet. För att kunna ge en nyanserad bild av förhållandena inom olika yrken och på olika arbetsplatser är det angeläget för arbetsförmedlingarna att de har tillgång till korrekta och detaljerade informationer om sådana förhållanden som påverkar valet av arbetsplats samt till sådana uppgifter om arbetssökanden som är av betydelse för att bedöma hans lämplighet för arbetet. Det bör — som anfördes i arbetsmarknadspropositionen år 1966 — ligga i företagens intresse att lämna arbetsförmedlingarna fullständig information om arbetsvillkoren beträffande anmälda lediga platser. Därmed ökas inte bara de arbetssökandes möjligheter att välja det arbete som ger dem det bästa utbytet och den största tillfredsställelsen utan också förutsättningarna för sta-

hilitet i anställningen. De uppgifter som arbetsgivarna lämnar bör kompletteras med upplysningar från berörda fackföreningar beträffande löner och andra arbetsförhållanden samt med erfarenheter från förmedlingsarbetet, t. ex. beträffande omsättningen av arbetskraft på skilda arbetsplatser. Det stöd som arbetsmarknadsverket utöver dessa informationer kan lämna de arbets sökande är främst arbetsmarknadsutbildning och bidrag till flyttning. Informationsverksamheten bör också innefatta upplysningar om dessa möjligheter för att sökanden skall kunna få en uppfattning om vilka alternativ som finns.

För att fylla dessa uppgifter måste arbetsmarknadsverket förfoga över en väl utbyggd och rationellt utformad serviceorganisation på såväl central som regional och lokal nivå.

Förslag till organisation för arbetsmarknadsverket. Statskontorets förslag till organisation för arbetsmarknadsverket innebär i korthet följande.

Arbetsförmedlingsverksamheten koncentreras till 82 distriktskontor. Antalet skall ses som ett riktmärke. Till distriktskontoren skall knytas ambulera nde verksamhet och lokala ombud samt i mån av behov fasta lokalkontor. Distriktskontoren, som förutsätts vara väl rustade för att lämna en allsidig och fullständig service, skall svara för de anpassningsåtgärder som innefattas i arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning samt använda de olika individinriktade arbetsmarknadspolitiska medlen, t. ex. bidrag av olika slag.

På regional nivå skall organisationen utgöras av fem arbetsmarknadsnämnder som var och en inom sin region skall ansvara för planeringen och genomförandet av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. De uppgifter som skall ankomma på nämnderna och deras kanslier avser viss ledning och samordning av arbetsförmedlingsverksamheten men främst åtgärder i fråga om sysselsättningsskapande verksamhet och arbetsmarknadsutbildning. Arbetsmarknadsnämnderna skall ha omfattande egen beslutanderätt jämfört med nuvarande länsarbetsnämnder.

Arbetsmarknadsstyrelsen skall ha det samlade ansvaret för planeringen och genomförandet av arbetsmarknadspolitiken. Styrelsen och dess kansli skall ha främst planerande, styrande och uppföljande uppgifter samt skall förse de verkställande organen med beslutsunderlag i form av bl. a. målbeskrivningar, verksamhets- och budgetramar. Den nuvarande byråorganisationen ersätts med en avdelningsorganisation omfattande tre stora avdelningar och två fristående mindre enheter.

Förslaget bygger på förutsättningen att olika former av modern administrativ teknik, bl. a. programbudgetering, tillämpas.

Statskontorets förslag om *den lokala arbetsförmedlingsorganisationen* utgår från konstateranden av en fortgående koncentration av befolkning och näringsliv och en strävan till en kvalitativ höjning av arbetsförmedlingens service. Den nuvarande spridda organisationen med ett stort antal små enheter anses inte möjliggöra de kvalificerade insatser som ofta är påkallade.

En fullständig och kvalitativt högtstående service kan enligt statskontorets mening erbjudas endast vid relativt stora förmedlingsenheter. Statskontoret lägger stor vikt vid att ambulerande verksamhet skall bedrivas från de välutrustade distriktskontoren. Vidare förutsätts att en aktiv uppsökande verksamhet kommer till stånd och att goda kontaktmöjligheter skapas bl. a. genom lokala ombud. Statskontoret anser att en koncentration till större enheter också medför rationaliseringsvinster.

Liknande synpunkter anfördes av 1960 års arbetsmarknadsutredning (SOU 1965: 9) som yrkade på att den genom ombud bedrivna förmedlingsverksamheten i glesbygder och mindre orter i all möjlig utsträckning skulle ersättas med förmedling från personellt väl utrustade kontor, lokaliserade till lämpliga centralorter. I arbetsmarknadspropositionen konstaterade departementschefen att en utveckling i den av arbetsmarknadsutredningen angivna riktningen hade ägt rum under senare år. Samtidigt hade ambulerande verksamhet från de större kontoren bedrivits i ökad utsträckning. Erfarenheterna härav hade varit goda. Departementschefen förutsatte att arbetsmarknadsstyrelsen utvidgade denna verksamhet allt eftersom det var lämpligt men var inte beredd att föreslå någon omedelbar avveckling av ombudssystemet. Det borde ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med berörda länsorgan från fall till fall avgöra på vilket sätt behovet av arbetsförmedling bäst tillgodosågs.

Utvecklingen mot en minskning av antalet arbetsförmedlingsombud och en ökning av den ambulerande verksamheten fortsätter. Arbetsmarknadsstyrelsen har aktualiserat en fortsatt koncentration av förmedlingsorganisationen även genom indragning av vissa av de minsta förmedlingsenheterna — avdelningskontor med en eller två tjänstemän. Enligt vad jag har inhämtat har sådana indragningar kommit till stånd i enstaka fall. I anslagsframställningen för budgetåret 1970/71 anför arbetsmarknadsstyrelsen att fullständiga serviceresurser kan finnas endast vid kontor av viss storlek. Ambitionen att ge förbättrad service leder därför till en koncentration av kontorsorganisationen med successiv avveckling av de minsta förmedlingsenheterna.

I detta sammanhang har arbetsmarknadsstyrelsen anmält att en arbetsgrupp inom styrelsen föreslagit ny kontorsorganisation för arbetsförmedlingen. Förslaget som har utarbetats i samråd med länsarbetsnämnderna innebär att varje län förses med ett antal väl utrustade kontor — benämnda distriktskontor — där fullständig service innefattande yrkesvägledning och arbetsvård kan lämnas. Distriktskontoren utgör samtidigt utgångspunkter för ambulatorisk förmedling. Utöver distriktskontoren skall enligt förslaget finnas ett antal kontor med varierande serviceutrustning — s. k. lokalkontor — underställda distriktskontoren. Förslaget syftar till en indragning av ett fyrtiotal kontor av typ en- och tvåmanskontor. Genomförandet förutsätts ske etappvis.

I princip föreligger stora likheter mellan de av arbetsmarknadsutred-

ningen anförda synpunkterna, de praktiska strävandena inom arbetsmarknadsverket, förslaget från arbetsgruppen inom arbetsmarknadsstyrelsen och statskontorets förslag. Det sistnämnda är dock i vissa avseenden det mest långtgående.

Vid remissbehandlingen av statskontorets förslag har behovet av större välutrustade förmedlingsenheter vitsordats från flera håll och en viss koncentration av förmedlingsverksamheten till sådana enheter har förordats. Ingen remissinstans är dock beredd att gå så långt som statskontoret i detta hänseende. Genomgående anser remissinstanserna att en långtgående indragning av lokala förmedlingsenheter leder till försämrad service för arbetsförmedlingens kunder.

Som jag inledningsvis framhållit är arbetsmarknadspolitikens främsta uppgift att ge den enskilde det stöd och den service som han eller hon kan behöva. Det främsta kravet när det gäller arbetsförmedlingens organisation är därför att förmedlingen skall kunna lämna fullgod service. Begreppet fullgod service är emellertid inte entydigt och dess innehåll beror av vilka ambitioner som från tid till annan ställs upp för förmedlingen i olika arbetsmarknadssituationer. En väsentlig faktor är under alla förhållanden att servicen skall vara lätt tillgänglig för dem som tar förmedlingens tjänster i anspråk. I detta avseende innebär utvecklingen mot större rörlighet — bl. a. genom bilismens ökning och utbyggnaden av allmänna kommunikationer i och omkring större tätorter — generellt sett att behovet av omedelbar närhet till fasta arbetsförmedlingsenheter minskar. I första hand gäller detta arbetssökande som behöver endast enklare förmedlingstjänster. Dessa personer kan också till stor del betjänas genom kontakter per telefon eller skriftlig information som distribueras med post eller på annat sätt. Sådana kunder som kräver mera omfattande och kvalificerade tjänster behöver däremot vanligen tillgång till närservice från arbetsförmedlingen. Hit hör till stor del grupperna handikappade och personer bosatta i glesbygder.

Det är emellertid inte givet att behovet av närservice tillgodoses bäst genom fasta förmedlingsenheter med i princip dagligt öppethållande. Enligt min uppfattning talar mycket för att servicebehovet i många fall kan tillgodoses bättre genom ambulerande enheter. Sådana kan inlemma fler orter i ett servicenät än som kan nås med ett nät av fasta enheter. I detta avseende innebär ambuleringen en förbättrad service. Särskilt i glesbygder ger ambulering möjligheter att med rimlig insats av resurser tillhandahålla en tillfredsställande närservice. Den begränsning av mottagningen till vissa bestämda tider på olika orter som torde bli en följd av en övergång till ökad temporär eller permanent ambulerande verksamhet anser jag inte innebära nämnvärda nackdelar i serviceavseende. Genom att den ambulerande verksamheten anknyts till stora välutrustade enheter ges vidare möjlighet att höja servicens kvalitet även i förmedlingsorganisationens yttersta delar.

Såväl kvantitativt som kvalitativt måste ökade anspråk ställas på be-

handlingen av svårlösta arbetsförmedlingsärenden och arbetsvårdsfall. Samtidigt öppnar utvecklingen av framför allt tekniska hjälpmedel möjligheter till mindre personalkrävande behandling av enklare förmedlings- och informationsuppgifter. De personalresurser som kan frigöras härigenom bör enligt min mening i första hand disponeras för att förstärka de kvalificerade insatserna i fråga om svårlösta förmedlingsärenden och arbetsvårdsuppgifter.

Vid fördelningen och utnyttjandet av resurserna måste en avvägning ske mellan olika intressen. För min del anser jag att ett genomförande av statskontorets förslag i dess yttersta konsekvenser inte skulle tillräckligt tillgodose berättigade krav från avnämarna på bekväm tillgång till arbetsförmedlingsorgan. Ett större antal fasta förmedlingsenheter måste behållas. En likvärdig och kvalitativt högtstående service i förmedlingsorganisationens alla delar måste dock eftersträvas.

I överensstämmelse med de principer som både statskontoret och arbetsgruppen inom arbetsmarknadsstyrelsen lagt till grund för sina förslag anser jag att stommen i förmedlingsorganisationen bör vara ett antal välutrustade enheter som kallas distriktskontor. En riktpunkt för antalet distriktskontor bör vara att det normalt skall finnas ett sådant kontor i varje kommunblocksanpassad A-region. Till varje distriktskontor bör anslutas ett lämpligt antal fasta lokala enheter som kallas lokalkontor. Dessa kontor skall alltefter behovet på orten ha resurser för att själva kunna handlägga flertalet förmedlingsärenden. Till skillnad från statskontoret anser jag att lokalkontoren under överskådlig tid bör betraktas som normala delar av organisationen.

För att lokalkontorens kvalitativa och kvantitativa kapacitet i mån av behov skall kunna ökas bör deras verksamhet stödjas av distriktskontoren. Organisatoriskt bör lokalkontoren därför anknytas till och underställas distriktskontoren. Lokalkontoren skall förmedla kontakt mellan kunder och distriktskontor i fråga om insatser som inte lämpligen kan utföras vid lokalkontoren. I detta sammanhang kan erinras om att resekostnadsersättning och traktamente kan utgå till den som kallas till arbetsförmedlingen för utredning om sin framtida sysselsättning.

Uppgiften att genom ambulerande verksamhet föra ut kvalificerad service till platser som saknar fasta förmedlingsenheter bör åvila distriktskontoren. Ambulatorisk service bör inriktas i synnerhet på glesbygder och platser som drabbats av företagsnedläggningar och driftinskränkningar.

Sammanfattningsvis innebär alltså mitt förslag i fråga om arbetsförmedlingens lokala organisation att en fortsatt koncentration av denna skall genomföras men att jag inte är beredd att förordna en så långtgående koncentration av det fasta kontorsnätet som statskontorets förslag innebär. Fasta förmedlingsenheter har, även om de är små och har begränsade resurser, väsentliga uppgifter att fylla från servicesynpunkt, särskilt om deras verk-

samhet genom olika organisatoriska åtgärder stöds av och samordnas med verksamheten vid större välutrustade förmedlingsenheter.

Statskontorets organisationsförslag innefattar ett stort antal till distriktskontoren anknutna lokala ombud med huvudsakligen kontakt- och informationsuppgifter. Även om man behåller ett större antal fasta förmedlingsenheter än vad statskontoret förutsatt anser jag att lokala ombud av föreslagen karaktär behövs.

S. k. öppen förmedling med listor över lediga platser och olika tekniska hjälpmedel i förmedlingsarbetet — på sikt även ADB — torde öka möjligheterna för de minsta lokala förmedlingsenheterna att göra värdefulla insatser. I ett längre perspektiv kan man härigenom räkna med att fasta lokalkontor i ökande omfattning kommer att kunna ersättas med lokala ombud. Jag behandlar förmedlingens arbetsformer närmare i det följande.

För att ge underlag för bedömningen av den fortsatta utvecklingen av förmedlingsorganisationen bör arbetsmarknadsstyrelsen utforma och redovisa ett konkret förslag till kontorsorganisation och dennas genomförande. Förslaget bör utarbetas i nära kontakt med länsarbetsnämnderna, andra berörda länsorgan och kommunala organ. Väsentligt är att konsekvenserna för förmedlingens kunder klarläggs. Som jag förut har angivit får en indragning av fasta förmedlingskontor inte innebära en totalt sett försämrad service för kunderna i de områden där indragningar blir aktuella. Vidare vill jag understryka att avsikten inte är att låsa fast organisationen på sådant sätt att det försvårar anpassning till ändrade förhållanden. Anpassningen av förmedlingens organisation till utvecklingen måste givetvis ske kontinuerligt.

En riktpunkt för det närmast aktuella arbetet bör vara ett genomförande av i första hand den organisation som har föreslagits av arbetsgruppen inom arbetsmarknadsstyrelsen. Detta gäller såväl indragningen av kontor som framför allt den organisatoriska samordningen av stora distriktskontor med anknutna lokalkontor och ambulerande verksamhet. Jag ämnar senare föreslå Kungl. Maj:t att arbetsmarknadsstyrelsen får i uppdrag att lägga fram förslag i frågan före sommaren 1970.

Vad gäller *den regionala organisationen* innebär statskontorets förslag att de nuvarande länsarbetsnämnderna skall slopas och ersättas med fem storregionala arbetsmarknadsnämnder och att anknytningen mellan arbetsmarknadsverkets länsorganisation och övrig länsförvaltning i stort sett överges.

Bakom förslaget ligger uppfattningen att de nuvarande länen — särskilt i planeringssammanhang — inte längre lämpar sig som regional indelningsgrund för arbetsmarknadsverket. Med denna utgångspunkt har statskontoret angivit vissa krav på den regionala indelningen. Kraven innebär att beroendet mellan regionerna skall vara så litet som möjligt, att de regio-

nala arbetsmarknadsorganens arbetsuppgifter bör vara likartade i fråga om inriktning och omfattning så att resultatjämförelser mellan regionerna blir meningsfulla och att olika stordriftsfördelar skall kunna tillgodogöras.

En reservant i statskontorets styrelse samt arbetsmarknadsstyrelsen och i det närmaste samtliga remissinstanser har inte kunnat ansluta sig till uppfattningen att länen skulle vara olämpliga som regional indelningsgrund för arbetsmarknadsverket.

För min del kan jag inte tillmäta de av statskontoret uppställda kraven på den regionala indelningen och organisationen sådan betydelse att de motiverar de föreslagna ändringarna. De av ett stort antal remissinstanser påtalade riskerna för praktiska olägenheter i bl. a. kontakt- och samordningsavseende anser jag värda att särskilt beakta.

Vilket samband som behöver finnas mellan arbetsmarknadsverkets regionala indelning och länsindelningen beror givetvis i första hand av arbetsfördelningen mellan olika regionala förvaltningsorgan och deras inbördes kontaktbehov. I detta avseende vill jag särskilt peka på att riksdagen i beslutet om lokaliseringssynpunkten år 1964 (prop. 185, BaU 48, rskr 408) uttalade att samhällsplaneringen skulle ha till ändamål att, på orter som är lämpliga från lokaliseringssynpunkt, få till stånd en effektiv samhällservice i form av skolor, vägar, kommunikationer och statlig service. De medel som skall användas vid insatser av detta slag handhas i länen av olika länsorgan. Riksdagen uttalade också att samlade insatser borde eftersträvas. Bl. a. för att underlätta samordningen i detta hänseende tillskapades planeringsråden. I planeringsarbetet har länsarbetsnämnderna en viktig uppgift att fylla, särskilt när det gäller sysselsättnings- och byggplaneringen.

De regionala arbetsmarknadsorganen — länsarbetsnämnderna — måste även i framtiden ha planerande funktioner av nämnda slag. De bör därför behålla sin anknytning till länen.

Ett väsentligt skäl för att behålla länsarbetsnämnderna är enligt min mening också att det ligger ett betydande värde i den bredd i fråga om parts- och lokal representation som nämnderna medger. Arbetsmarknadsstyrelsen, SAF, Sveriges industriförbund och LO framhåller också betydelsen av denna representation.

Mot bakgrund av de skäl som har åberopats från olika håll finner jag att förutsättningar f. n. inte finns för att genomföra den föreslagna regionalorganisationen.

Ett bibehållande av den nuvarande länsanknutna regionalorganisationen för arbetsmarknadsverket hindrar enligt min mening emellertid inte att en effektiv samordning och samverkan över länsgränser och i större regionala sammanhang sker i fråga om planerings- och verkställighetsåtgärder inom skilda sektorer av arbetsmarknadsverkets verksamhet. Arbetsmarknadssty-

relsen har erinrat om att det finns utrymme för ett betydande samarbete över länsgränserna vilket redan utnyttjas i växande utsträckning. Som uttryck för detta slag av samarbete har styrelsen pekat på regionorganisationen vid vissa byråer, de för flera län gemensamma avdelningsingenjörskontoren för beredskapsarbetenas administration och de likaså för angränsande län gemensamma konsulenterna för den interna personalutbildningen. I fråga om arbetsmarknadsutbildningen har skolöverstyrelsen framhållit att en samplanering förekommer mellan länsarbetsnämnder i närliggande län och att den bör bli en normal företeelse.

Regionorganisationen vid arbetsförmedlings- och arbetsvårdsbyråerna inom arbetsmarknadsstyrelsen avser en fördelning av kontakt- och tillsynsuppgifter och handläggning av vissa arbetsförmedlings- och arbetsvårdsärenden. För dessa uppgifter har landet indelats i fyra regioner som var och en omfattar mellan fem och åtta län. Vid tekniska byrån tillämpas en indelning i sju regioner för frågor om aktivering av den regionala planläggningen och handläggning av ansökningar om beredskapsarbeten.

Indelningen vid tekniska byrån anknyter till den regionindelning som tillämpas för avdelningsingenjörskontoren eller regionkontoren för beredskapsarbetenas administration. De sju kontoren svarar för tillsyn och kontroll av beredskapsarbeten samt teknisk rådgivning till länsarbetsnämnderna. Till regionkontoren har vidare sammanförts den ekonomiska administrationen och viss teknisk statistik för de olika arbetsplatserna. Enligt vad arbetsmarknadsstyrelsen uppgivit har samordningen av den tekniska kontrollen och bevakningen medfört betydande styrningsvinster. Sammanförandet av olika administrativa uppgifter har bidragit till att åstadkomma en rationell samordning av tekniska och ekonomiska frågor. Samordningen har medfört rationaliseringsvinster som beräknas till 1—1,2 milj. kr. per år.

Med anledning av den starkt ökade kursverksamheten för verkets tjänstemän har sedan budgetåret 1967/68 inrättats fem tjänster för konsulenter med enbart administration av personalutbildning som uppgift och tre tjänster för tjänstemän med kombinerade utbildnings- och personaladministrativa uppgifter. Dessa utbildningskonsulenter som är placerade vid vissa länsarbetsnämnder svarar för planering och ledning av regionala och lokala kurser och genomförande av andra lokala utbildningsåtgärder. Varje konsulentens arbetsområde omfattar flera län.

Enligt min uppfattning kan och bör samordningen över länsgränserna drivas längre än som hittills har skett. Den bör utsträckas till att omfatta även andra funktioner och uppgifter inom större regioner. Syftet bör vara att effektivera verksamheten och åstadkomma rationaliseringsvinster. I första hand bör strävas efter en sådan samordning av administrativa uppgifter som inrättandet av regionkontoren för beredskapsarbetena och de för flera län gemensamma utbildningskonsulenterna syftar till. Som särskilt

angelägna områden för fortsatta samordningssträvanden vill jag ange den sysselsättningsskapande verksamheten och arbetsmarknadsutbildningen.

Socialstyrelsen har anfört att samarbete mellan sjukvård och arbetsvård förutsätter gemensamma gränser vid regionindelningen och påpekar att landet i fråga om vissa kvalificerade specialiteter inom slutna sjukvård är indelat i sju regioner. Med hänsyn bl. a. till vad socialstyrelsen anfört bör en regional samordning även för arbetsvårdsområdet övervägas.

Jag finner det angeläget att arbetsmarknadsstyrelsen fortlöpande beaktar och tillvaratar möjligheterna i angivna hänseenden och vidtar de praktiska åtgärder eller inkommer med de förslag som föranleds härav.

I fråga om *organisationen för arbetsmarknadsstyrelsen* är grundtanken i statskontorets förslag att en decentralisering av framför allt verkställighetsuppgifter från den centrala nivån bör komma till stånd för att skapa ökat utrymme för en förstärkt och intensifierad planeringsverksamhet. Förslaget syftar vidare till att säkerställa överskådlighet och samordning i den omfattande verksamhet som styrelsen handhar.

Förslaget om en långtgående decentralisering har mött kritik från bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen, LO och TCO. Arbetsmarknadsstyrelsen har framhållit att en samlad central ledning också av den kortsiktiga planeringen och av verkställighetsåtgärderna är nödvändig. LO och TCO har anfört att arbetsmarknadsstyrelsens uppgifter inte får begränsas så att styrelsen utvecklas till ett planerings- och utredningsorgan medan de regionala organen kommer att svara för arbetsmarknadspolitikens ledning och utövning.

Enligt min mening bör arbetsmarknadsåtgärderna handhas av ett organ som har överblick över arbetsmarknadsförhållandena i landet som helhet. Jag kan därför ansluta mig till de synpunkter som anförts i nyssberörda remissyttranden.

Vad gäller organisationen av arbetsmarknadsstyrelsen anser jag att statskontorets förslag har betydande förtjänster och bör ägnas fortsatt uppmärksamhet. En utformning av organisationen i enlighet med de huvuddrag som statskontoret har skisserat bör vara ägnad att underlätta samordning av verksamheten och öppna möjligheter till rationaliserings- och effektivitetsvinster. Av särskilt intresse anser jag vara sådana frågor som integration av arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning, samordning av olika former av sysselsättningsskapande verksamhet och förstärkning av planerings- och ekonomifunktionerna.

Arbetsmarknadsstyrelsen har framhållit att det finns ett avgörande samband mellan en kommande programindelning för arbetsmarknadsverket och organisationsutformningen för styrelsen. Jag delar uppfattningen att utformningen av programbudgetsystem och programindelning har betydelse för organisationsutformningen. Vid utformningen av organisationen bör emellertid betydande hänsyn tas även till sådana förhållanden som admi-

nistrativ samordning, rationella arbetsrutiner, lämplig storlek på arbetsenheter, kontaktbehov, informationsflöden och specialiseringsbehov. Arbetet med programindelning och utformning av programbudgetsystemet torde i och för sig inte behöva slutföras innan organisationsförändringar aktualiseras. Jag förutsätter att programbudgetarbetet bedrivs så att arbetsmarknadsstyrelsen om möjligt som komplement till sin ordinarie anslagsframställning för budgetåret 1971/72 kan redovisa en anslagsframställning i programtermer. För budgetåret 1972/73 bör då ordinarie anslagsframställning kunna redovisas i programtermer.

I fråga om arbetsmarknadsstyrelsens organisation förordar jag att de principer som har angetts i statskontorets förslag läggs till grund för en översyn. Genomförandet av en organisationsförändring förutsätter att förslaget kompletteras med detaljerade organisations-, arbets- och befattningsbeskrivningar, personalbehovsberäkningar m. m. Förslaget torde också behöva modifieras med hänsyn till att den nuvarande länsorganisationen bibehålls och decentraliseringen av uppgifter från central till regional nivå inte drivs så långt som statskontoret förutsatt. En kompletterande översyn med syfte att utforma ett konkret förslag till organisation av arbetsmarknadsstyrelsen och en plan för dess genomförande bör därför komma till stånd i särskild ordning. Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om de närmare riktlinjerna för översynen. Jag utgår från att arbetet med översynen inriktas på att slutföras i sådan tid att frågan om ny organisation kan behandlas av statsmakterna i samband med anslagsframställningarna för budgetåret 1972/73.

Trots att jag inte har kunnat ansluta mig till den långtgående decentralisering som statskontorets förslag innebär, anser jag att frågan om ökad decentralisering av uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen bör ägnas ytterligare uppmärksamhet. Bland åtgärder som bör övervägas vill jag framhålla vidgad delegering av handläggning och beslut i enskilda ärenden till länsarbetsnämnderna och i viss mån till arbetsförmedlingskontor. Vidare kan övervägas att flytta ut uppgifter till »storregionala» organ av den typ som representeras av de nuvarande sju regionkontoren för administration av beredskapsarbeten. En sådan decentralisering kan eventuellt kombineras med en samordning av uppgifter från länsarbetsnämnderna till sådana »storregionala» organ. En ytterligare form av åtgärder som kan komma i fråga avser utflyttning av avgränsade funktioner och därmed sammanhängande organisatoriska enheter till lämplig lokalisering utanför storstadsområdena.

Det hör ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att fortlöpande överväga olika decentraliseringsmöjligheter av dessa slag och vidta de åtgärder eller lägga fram de förslag som föranleds härav. Möjligheterna till decentralisering bör givetvis också beaktas vid översynen av arbetsmarknadsstyrelsens organisation.

Arbetsförmedling. Statskontoret ställer tre grundläggande krav på arbetsförmedlingen. Den skall kunna tillhandahålla sådan service att syftet med arbetsförmedlingsverksamheten uppfylls. Den skall vidare kunna prestera en sådan kvalitet i sitt arbete att varje förmedlingsärende får den behandling som med hänsyn till förhållandena i det särskilda fallet optimalt tillgodoser syftet med verksamheten. Slutligen skall den ha en sådan omfattning att den fungerar tillfredsställande på hela arbetsmarknaden. Dessa krav kan jag i allt väsentligt ansluta mig till.

Flertalet lediga platser på arbetsmarknaden tillsätts utan medverkan av den offentliga arbetsförmedlingen. I första hand gäller detta okomplicerade arbetsbyten inom samma yrke och arbetsmarknadsregion. Avsevärt svårare är det att undvara förmedlingens rådgivning och samhällets arbetsmarknadspolitiska service vid flyttning till annan arbetsmarknadsregion, övergång till annat yrke, handikappades anpassning på arbetsmarknaden osv. Arbetsförmedlingens möjligheter att göra effektiva insatser i dessa fall beror emellertid av att den medverkar i tillräckligt stor del av den totala plats-tillsättningen.

Just det stora behovet av kvalificerade insatser nödvändiggör en målmedveten rationalisering av mer rutinbetonade uppgifter vid förmedlingarna och en fortsatt integrering av de skilda arbetsuppgifterna vid förmedlingskontoren.

Arbetsförmedlingens förutsättningar att fylla sin uppgift hänger nära samman med vilka resurser som ställs till dess förfogande och hur dessa resurser organiseras och disponeras. Arbetsförmedlingens personalresurser har under de senaste åren expanderat snabbt. Samtidigt har omfattande åtgärder satts in för personalens utbildning. Moderna lokaler har i stor utsträckning anskaffats och nya tekniska hjälpmedel har tillkommit. Vidare har de arbetsmarknadspolitiska medlen byggts ut och förbättrats. I syfte att tillvarata resurserna så effektivt som möjligt har rationaliseringsarbetet inom arbetsmarknadsverket intensifierats.

Statskontoret har lagt fram en rad förslag som syftar till att ytterligare effektivisera arbetsförmedlingen och säkra att kraven på verksamheten uppfylls. En del av dessa förslag har jag redan behandlat i det föregående. Beträffande den yttre organisationen har jag sålunda framhållit att en koncentration till större kontorsenheter bör eftersträvas och att arbetsmarknadsstyrelsen före sommaren 1970 bör lägga fram förslag till ändring av organisationen i sådan riktning. I det följande behandlar jag statskontorets förslag rörande arbetsförmedlingens inre organisation samt dess metoder och arbetsformer.

Statskontoret anser att förmedlingsinsatserna bör differentieras efter avnämnares behov. Härigenom tillgodoser man, menar statskontoret, avnämnares intressen på samma gång som man når ett bättre resursutnyttjande inom arbetsförmedlingen. Steg i riktning mot ökad differentiering

har redan tagits. De hittillsvarande erfarenheterna synes vara goda. Arbetet med att ytterligare utveckla systemet bör därför fortsättas. Arbetsmarknadsstyrelsen bör redovisa sina erfarenheter i samband med förslaget i fråga om kontorsorganisationen.

En av de förmedlingsorganisatoriska konsekvenserna av en differentiering bör enligt statskontoret bli ett system med s. k. öppen förmedling, som innebär att uppgifter om lediganmälda platser hålls tillgängliga för de arbetssökande utan att dessa skrivs in som arbetssökande. De som anlitar den öppna förmedlingen får själva ta kontakt med vederbörande arbetsgivare. Försök med öppen förmedling pågår f. n. på flera platser i landet. I vissa fall har den öppna förmedlingen kombinerats med en försöksverksamhet med telefonanmälan i samband med att medlemmar i erkända arbetslöshetskassor blir arbetslösa. Jag finner den pågående försöksverksamheten intressant. Innan jag tar ställning till statskontorets förslag bör emellertid resultaten av pågående försöksverksamhet utvärderas. Försök bör också göras med den av statskontoret föreslagna kontorsutformningen med kundmottagning, expedition och uppdragscentral. Utvärderingen av försöken bör avse personalbesparingar, kostnader i samband med övergången, förmedlingsresultat, jämförelser mellan olika kontorsformer m. m. Resultaten bör redovisas i så god tid att de kan beaktas vid statsmakternas behandling av anslagsframställningarna för budgetåret 1972/73. I fråga om telefonanmälan för arbetslösa bör hänsyn tas till de förändringar som kan komma att aktualiseras av beslut i anledning av den pågående utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet. I detta sammanhang bör särskilt kontrollmöjligheterna ägnas uppmärksamhet. Detta kan föranleda viss tidsförskjutning av utvärderingen på detta område.

I likhet med statskontoret anser jag att en integrering mellan förmedling, arbetsvård och yrkesvägledning under enhetlig ledning är ägnad att effektivisera den samlade arbetsförmedlingsverksamheten. Härigenom bör bl. a. möjligheterna att åstadkomma en likvärdig service för arbetssökande i alla delar av arbetsförmedlingsorganisationen öka. En ökad integrering bör således eftersträvas på olika sätt. Jag har i det föregående framhållit att stommen i arbetsförmedlingens organisation bör utgöras av ett antal välutrustade distriktskontor. I principiell överensstämmelse med statskontorets förslag anser jag att distriktskontor i regel bör vara försedda med specialiserade tjänstemän för arbetsvård och yrkesvägledning. Med ett bibehållet större antal lokalkontor kan det i vissa fall vara motiverat att även sådana förses med arbetsvårdare och yrkesvägledare. Frågan om lämplig fördelning av specialiserade arbetsvårds- och yrkesvägledningstjänstemän i organisationen bör närmare behandlas i samband med det förslag till kontorsorganisation som arbetsmarknadsstyrelsen i enlighet med vad jag tidigare har anfört bör lägga fram.

En väsentlig förutsättning för att den eftersträlvade integrationen skall

lyckas är enligt min mening att den samlade arbetsförmedlingsverksamheten står under enhetlig ledning. I första hand bör denna komma till stånd på det lokala planet. Den bör införas successivt i takt med att den skisserade distriktsorganisationen genomförs.

Som jag har anfört i samband med behandlingen av förslagen om arbetsmarknadsstyrelsens organisation är frågan om integration av arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning inom styrelsen av särskilt intresse. Den bör beaktas vid översynen av arbetsmarknadsstyrelsens organisation.

Gemensam utbildning av personal inom arbetsförmedlingen på sätt statskontoret har förordat anser jag vara ett naturligt led i strävandena mot ökad integration. Den bör vara av särskilt värde för att mindre komplicerade arbetsvårds- och yrkesvägledningsfrågor skall kunna föras över till förmedlingspersonalen. Härigenom ökas utrymmet för kvalificerad specialistbehandling av komplicerade ärenden. Genom bättre samordnad service slipper arbetssökandena också i många fall uppsöka olika delar av förmedlingsorganisationen. Redan nu tillämpas dessa principer i viss utsträckning. Jag förutsätter att arbetsmarknadsstyrelsen också i fortsättningen beaktar möjligheterna att successivt bredda arbetsförmedlingspersonalens kunskaper i de avseenden jag har angett.

För att öka yrkesörligheten på arbetsmarknaden och åstadkomma ett så rationellt utnyttjande av arbetsförmedlingens personal som möjligt vill statskontoret avskaffa den nuvarande uppdelningen av arbetsförmedlingens expeditioner efter yrkes- och branschområden och i stället organisera sammanhållna förmedlingsexpeditioner. I viss utsträckning har en sådan organisation av förmedlingskontoren redan prövats. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller emellertid att erfarenheterna av denna organisation inte är entydiga. Innan slutlig ställning tas till förslaget bör därför enligt min mening den föreslagna organisationen prövas ytterligare inom ramen för den försöksverksamhet som f. n. bedrivs inom arbetsförmedlingen. Härvid bör bl. a. förutsättningarna för ifrågavarande organisation vid kontor av olika storleksordning klargöras.

Som framgår av vad jag tidigare har anfört finner jag det ofrånkomligt att en koncentration av arbetsförmedlingsverksamheten till större kontorsenheter i stor utsträckning kombineras med ambulerande verksamhet. Vidare innebär en koncentration av arbetsförmedlingens resurser till fler stora enheter än f. n. enligt min mening att det blir möjligt att ge den ambulerande verksamheten ökad stadga och effektivitet och inrymma den som ett naturlig led i de stora förmedlingsenheternas verksamhet. Det bör ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att i samband med förslaget till kontorsorganisation behandla även utformningen av den ambulerande verksamheten, varvid resultatet av en inom styrelsen pågående utvärdering och omprövning av den hittillsvarande ambuleringen bör redovisas.

Med anledning av statskontorets förslag om åtgärder för att vid inter-

lokal förmedling ge den arbetssökande bättre insikter inte bara i sysselsättningsförhållanden utan också i allmänna förhållanden på den tilltänkta inflyttningsorten vill jag erinra om att steg i denna riktning har tagits inom arbetsförmedlingen under senare år. Denna verksamhet bör emellertid av skäl som statskontoret har anfört byggas ut ytterligare i den takt som resurserna medger. Informationen bör i första hand ta sikte på bostads-situationen samt möjligheterna till skolutbildning och annan samhälllig service.

Arbetsförmedlingens s. k. mittmånadsräkning av hos förmedlingen anmälda arbetslösa arbetssökande medför enligt statskontoret att arbetslösheten för vissa kategorier arbetstagare underskattas. Statskontoret menar därför att denna statistik bör förbättras så att den i större utsträckning än f. n. omfattar också arbetslösheten bland dem som inte är medlemmar i erkända arbetslöshetskassor. I anledning av detta förslag får jag erinra om att statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar fr. o. m. den 1 januari 1970 sker månadsvis. Därigenom blir det möjligt att månatligen följa förändringarna av den totala arbetslösheten. Någon sådan totalbild kan inte erhållas genom arbetsförmedlingens statistik eftersom denna är beroende av att den arbetslöse anmäler sig hos förmedlingen. Härav följer givetvis inte att man skulle underlåta att i möjligaste mån förbättra också ifrågakvarande statistik. När en ADB-registrering av arbetssökande hos arbetsförmedlingen kommer till stånd bör möjligheten att förbättra mittmånadsräkningen övervägas.

Arbetsvård. De handikappades behov av fördjupad arbetsförmedlingsservice och arbetsmarknadsmässig rehabilitering tillgodoses inom arbetsvårdens ram. Arbetsvårdens uppgift är att ge det stöd som behövs för att den handikappade fritt skall kunna välja yrke och förverkliga yrkesvalet. Arbetsvården skall också underlätta den handikappades anpassning i arbetslivet och svara för att sysselsättning erbjuds dem som inte kan få arbete på öppna marknaden. Verksamheten handhas av arbetsmarknadsverket men kommuner, landsting och andra organ medverkar som huvudmän för arbetsprövning, arbetsträning och skyddad sysselsättning.

Utbyggnaden av arbetsvårdsverksamheten har till stor del skett under 1960-talet. Antalet arbetsvårdssökande har ökat från 31 359 år 1960 till 86 184 år 1968. Under år 1968 hänvisades 23 386 personer till rehabiliteringsåtgärder i form av arbetsprövning, arbetsträning, yrkesutbildning m. m. och 11 727 erhöll genom arbetsvården anställning på öppna marknaden. Samtidigt sysselsattes över 21 000 handikappade i någon form av skyddad verksamhet. Det skall påpekas att ett stort antal handikappade därutöver har fått arbete genom den allmänna förmedlingen.

Den snabba expansionen får ses mot bakgrund av socialförsäkringssystemets utbyggnad samt den av riksdagen antagna målsättningen för arbetsmarknadspolitik som förutsätter väsentligt ökade insatser för handikap-

pad, äldre eller av annan orsak svårplacerad arbetskraft. Det ökade samarbetet mellan arbetsvården och övriga organ med rehabiliteringsuppgifter har också medfört att behovet av arbetsvårdsåtgärder prövas systematiskt i rehabiliteringsarbetet. Genom kvalificerade åtgärder kan nu allt fler gravt handikappade, för vilka anpassning till arbetslivet tidigare inte ansetts möjlig, inlemmas i produktionen. Jämsides härmed har näringslivets snabba strukturomvandling medfört ökade svårigheter för äldre och handikappade personer att få eller behålla anställning på den öppna marknaden. Dessa grupper har därför i ökad utsträckning remitterats till arbetsvården. I likhet med statskontoret anser jag det nödvändigt att arbetsvårdens resurser såväl kvalitativt som kvantitativt fortlöpande utvecklas för att de ökande anspråken skall kunna tillgodoses. De personalbesparingar som kan uppnås genom rationaliseringar inom den samlade arbetsförmedlingsverksamheten bör bl. a. tas i anspråk för detta ändamål. Jämsides med sådan förstärkning av personalresurserna bör olika förändringar övervägas för att ge bättre kontinuitet i rehabiliteringsarbetet samt minska tid och kostnader för åtgärderna. Detta torde bl. a. kunna ske genom att arbetsvårdens insatser inriktas i första hand på sådana fall som förutsätter kvalificerade åtgärder för varaktig rehabilitering. Förutsättningarna för att i ökad omfattning föra över enklare och okomplicerade fall till den allmänna förmedlingen bör därför prövas. Möjligheterna härtill torde förbättras tack vare de särskilda expeditioner för kvalificerade arbetsförmedlingsåtgärder som införs i samband med den pågående försöksverksamheten med öppen förmedling. En utbyggd kontaktmannaverksamhet avseende olika vårdinstitutioner enligt statskontorets förslag möjliggör också att den arbetsvårdsbedömning som föregår sådan överföring kan utföras i direkt anslutning till att ärendet aktualiseras av försäkringskassa eller annat remitterande organ. För samordningen av den arbetsmarknadsmässiga rehabiliteringen är det nödvändigt att platserna vid statsunderstödda arbetsvårdsinstitutioner även framdeles står till arbetsmarknadsverkets förfogande. Det ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen att pröva förutsättningarna för en ökad differentiering av arbetsvårdsverksamheten samt ta upp förhandlingar med berörda huvudmän om förstärkning av kontaktmannaverksamheten och effektivisering av samarbetet med kommunala och andra arbetsvårdsinstitutioner.

Den av statskontoret berörda frågan om huvudmannaskapet för skyddade verkstäder utreds f. n.

Frågan om sammansättningen av försäkringskassornas pensionsdelegationer kommer att prövas i samband med att ställning tas till den utredning om vidgad rätt till förtidspensionering som riksförsäkringsverket har överlämnat till Kungl. Maj:t.

Statskontoret förordar att sådana arbetsvårdsärenden där den sökande på sannolika grunder inte kan eller önskar tillgodogöra sig arbetsmarknadsmässig rehabilitering skrivs av i ökad utsträckning. I likhet med de remiss-

instanser som har yttrat sig på denna punkt anser jag att sådan avskrivning bör ske med stor försiktighet. Beträffande vissa av ifrågavarande grupper torde det vara möjligt att vidta arbetsvårdsåtgärder av temporär natur, t. ex. genom skyddad sysselsättning, vilka samtidigt kan tjäna som förberedelse för mer kvalificerade åtgärder i de fall prognosen förbättras. I sammanhanget kan erinras om att pågående utredning om den skyddade sysselsättningen särskilt skall uppmärksamma behovet av sysselsättning m. m. för de grupper som på grund av handikappets art inte alls eller i endast ringa omfattning kan inpassas i den nuvarande verksamheten.

Förslaget om ändrad inriktning av arbetsvårdspersonalens utbildning och specialistfunktioner är jag f. n. inte beredd att ta ställning till. De erfarenheter som vunnits genom statskontorets utredning bör emellertid beaktas vid utformningen av arbetsmarknadsverkets personalutbildning.

Slutligen vill jag beträffande arbetsvården framhålla att dess viktigaste uppgift måste vara att medverka till att de handikappade placeras på den öppna arbetsmarknaden. Den ökade integration mellan arbetsvård, yrkesvägledning och allmän arbetsförmedling som jag tidigare har förordat syftar bl. a. till att underlätta sådana strävanden. Jag vill också erinra om att en utredning om förbättrat uppsägningsskydd särskilt för äldre nyligen har tillsatts. Större trygghet i anställningen för de äldre, som ofta även har olika handikapp och som har särskilt svårt att få ett nytt arbete om de har blivit arbetslösa, skulle kunna väsentligt bidra till att skapa ett bättre sysselsättningsläge för dessa grupper.

Sysselsättningsskapande verksamhet. Statskontoret uttalar sig för ökad administrativ samordning av de sysselsättningskapande åtgärderna och anser sig genom sina förslag skapa förutsättningar för en bättre samlad överblick och samordning av verksamheten.

I det föregående har jag bland frågor av särskilt intresse, som bör uppmärksammas vid en kompletterande översyn av arbetsmarknadsstyrelsens organisation, pekat på det angelägna i att olika former av sysselsättningskapande verksamhet samordnas.

Statskontoret har vidare lagt fram förslag beträffande vissa förfaranden och hjälpmedel vid planeringen och den ekonomiska uppföljningen av de sysselsättningskapande åtgärderna. I fråga om planeringen sägs att insamlingen av uppgifter om kommunernas investeringsplaner bör samordnas och materialet göras mera allsidigt användbart. Arbetet med sammanställning av investeringsreserv bör enligt statskontoret avvecklas successivt. Något verkligt behov av beredskapsstat anses inte heller föreligga.

Jag finner angeläget att alla möjligheter till samordning av insamling och sammanställning av uppgifter om de kommunala investeringsplanerna tas till vara. Det bör ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån fortlöpande utforma verksamheten i syfte att förbättra resultaten och undvika onödigt dubbelarbete

för såväl uppgiftslämnare som myndigheter. Frågan om slopande av den särskilt sammanställda investeringsreserven och den därtill knutna beredskapsstaten bör prövas i annat sammanhang.

När det gäller den ekonomiska uppföljningen av den sysselsättningsskapande verksamheten delar jag statskontorets uppfattning att det är önskvärt att få ökad klarhet rörande kostnadsförhållandena. Detta är av betydelse bl. a. för att bedöma rimligheten av att olika arbeten utförs som beredskapsarbeten. Statskontoret har med anknytning härtill diskuterat att till de arbetsmarknadspolitiska kostnaderna hänföra endast de merkostnader som betingas av att ett arbete utförs som beredskapsarbete. Jag finner det angeläget att analyser av merkostnaderna sker men vill betona att sådana analyser är möjliga och meningsfulla endast på sådana sektorer där jämförbar statlig eller annan verksamhet bedrivs. På andra sektorer — t. ex. restaurering av byggnadsminnesmärken — finns inte underlag för beräkning av merkostnader. En närmare bedömning av frågan ligger inom ramen för budgetutredningens uppdrag.

Vid sidan av arbetet med en utvecklad kostnadsredovisning, som i första hand ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen, är det önskvärt att ett metodologiskt utvecklingsarbete sker för att få fram kostnadsintäktanalyser. Sådant arbete initieras f. n. av expertgruppen för arbetsmarknadsfrågor (EFA) inom ramen för forsknings- och utvecklingsarbetet på arbetsmarknadsområdet.

I fråga om den periodiska prognosverksamheten anser jag att länsarbetsnämndernas enkätbaserade prognoser utgör ett ändamålsenligt underlag för bedömning av konjunkturutveckling och arbetskraftsbehov. Länsarbetsnämndernas direktkontakter med företagen vid inhämtandet av underlag för bedömningarna är nämligen av stort värde. I enlighet med vad jag tidigare har anfört bör givetvis alla möjligheter tas till vara att samordna arbetsmarknadsverkets, konjunkturinstitutets och statistiska centralbyråns uppgiftsinsamling.

Statskontoret har slutligen föreslagit att medelsformer och bidragsregler inom den sysselsättningsskapande verksamheten blir föremål för en samlad översyn i särskild ordning. Dessa spörsmål övervägdes vid behandlingen av de arbetsmarknadspolitiska frågorna år 1966. En förnyad översyn skulle enligt min uppfattning knappast medföra några avsevärda framsteg jämfört med vad som uppnåddes år 1966. För den närmaste framtiden är en fortlöpande modifiering och anpassning mest ändamålsenlig. En sådan verksamhet pågår genom undersökningar av skilda sektorer, t. ex. de skyddade verkstäderna.

Utveckling av ADB. Statskontoret har föreslagit att ADB-teknik skall utnyttjas på flera områden inom arbetsmarknadsverket. Arbetet med att införa en första etapp, som främst avser funktioner med omfattande manuellt rutinarbete, har påbörjats under utredningens gång. En andra etapp som i

första hand omfattar användning av ADB i arbetsförmedlingsverksamheten har skisserats. En tredje etapp har antytts bli aktuell om några år.

Enligt min mening är införande av ADB av stor betydelse för strävandena att rationalisera och effektivisera arbetsmarknadsverkets verksamhet. Det pågående arbetet med den första ADB-etappen bör fullföljas i den omfattning som statskontoret har angett. Anskaffning av datamaskin- och viss terminalutrustning sker genom statskontorets försorg i enlighet med beslut av Kungl. Maj:t under våren 1969. Ställningstaganden beträffande fortsatta anskaffningar av terminalutrustning ankommer på Kungl. Maj:t.

Vid remissbehandlingen av statskontorets förslag har framhållits de risker i sekretesshänseende som användningen av ADB-register kan innebära för arbetsförmedlingens kunder. Självklart är det av största betydelse att sekretesskyddet bevaras, främst naturligtvis med hänsyn till de rättmätiga anspråk på diskretion och bibehållen integritet som kunderna kan ställa, men också för att förmedlingen skall vinna det förtroende som är en förutsättning för ett framgångsrikt resultat av förmedlingsverksamheten. Motsvarande problem möter i fråga om många andra registeranvändningar, t. ex. för rättsväsendet och sjukvården. Enligt vad jag har inhämtat föreligger i dag betryggande tekniska och organisatoriska möjligheter att uppnå samma skydd mot obehörig insyn i ADB-register som i mera konventionellt utformade register. Jag förutsätter givetvis att dessa möjligheter kommer att utnyttjas.

Vid en fortsatt utbyggnad av ADB-systemen enligt den skisserade andra etappen är det angeläget att möjligheterna att i rationaliserande och effektiviserande syfte utnyttja ADB i det egentliga arbetsförmedlingsarbetet uppmärksammas. I första hand syftar jag på registrering av information om lediga platser och arbetssökande. Särskilt bör möjligheterna att i kostnadsbesparande syfte använda ADB för produktion av listor över lediga platser beaktas. Beträffande s. k. matchning av sökande och platser bör en verksamhet inledas i syfte att ta fram säkrare underlag för bedömning av möjligheterna att mera allmänt utnyttja denna teknik. Härvid bör utvecklingen utomlands följas och erfarenheterna därifrån tillgodogöras. Visst systemarbete och begränsade praktiska försök torde därutöver erfordras.

Personaladministration. Statskontorets förslag om utformning av personaladministrativa rutiner, rekrytering och personalutbildning finner jag väl ägnade att läggas till grund för den fortsatta utvecklingen på det personaladministrativa området. I vissa avseenden har de redan helt eller delvis genomförts. Vad särskilt angår rekryterings- och urvalsprinciper för arbetsmarknadsverket delar jag LO:s uppfattning att rekryteringen bör ske på bred bas och att formella kompetenskrav inte bör ställas upp. Detta ligger i linje med vad statskontoret har förordat.

Arbetsmarknadsverkets totalförsvarsfunktioner. Statskontorets förslag avser en rad olika rationaliseringsåtgärder i fråga om arbetsmarknadsverkets

handläggning av totalförvarsärenden. Förslagen gäller väsentligen decentralisering av uppskovs- och anståndsärenden till regionala instanser, ökad tillämpning av ADB vid behandlingen av olika register, gemensamt utnyttjande av och integrering med register hos andra myndigheter och nedläggning av vissa register.

Enligt vad jag har inhämtat har arbetsmarknadsstyrelsens uppskovsregister nu lagts ned. I stället utnyttjas motsvarande register hos värnpliktsverket. Statskontorets förslag i övrigt avser åtgärder som har nära samband med förfaranden som utreds eller förbereds inom andra myndigheter eller som enligt min mening kräver ytterligare utredning. De bör f. n. inte föranleda något ställningstagande från statsmakternas sida.

Sammanfattande synpunkter. Statskontoret har i sitt betänkande inte bara föreslagit genomgripande förändringar av arbetsmarknadsverkets struktur utan också redovisat studier av olika funktioner inom verket samt lagt fram ett stort antal detaljförslag.

I det föregående har jag redovisat mina ställningstaganden till förslagen i stort. I åtskilliga hänseenden är emellertid förslagen av den art att det närmast ankommer på arbetsmarknadsverket att pröva dem. En sådan prövning har också börjats inom verket och försöksverksamhet pågår i olika avseenden.

För det framtida rationaliseringsarbetet blir utvecklingen av ADB av stor betydelse. Det utvecklingsarbete som pågår på detta område syftar såväl till mekanisering av vissa arbetsuppgifter som framför allt till att effektivisera planering och arbetsförmedling. Detta arbete bör fortsätta enligt de riktlinjer som jag har förordat i det föregående.

Statistik- och prognosproduktionen bör övervägas fortlöpande i samråd med konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån i syfte att förbättra resultaten och så långt möjligt undvika dubbelarbete för såväl uppgiftslämnare som myndigheter. Åtgärderna får dock inte leda till att arbetsmarknadsverkets direkta kontakter med uppgiftslämnarna äventyras eller att erfarenheterna från den praktiska verksamheten inte tas till vara.

Olika pågående offentliga utredningar behandlar frågor som har väsentlig betydelse för arbetsmarknadsverket. I detta sammanhang kan särskilt nämnas utredningarna om kontant stöd vid arbetslöshet och om skyddad sysselsättning samt den nyligen tillsatta utredningen rörande arbetsförmedlingen inom vissa yrkesområden m. m. Utredningarna kan komma att leda till delvis nya förutsättningar för arbetsmarknadsverkets funktioner inom dessa grenar av verksamheten.

De snabba förändringarna på arbetsmarknaden och den fortgående utvecklingen av arbetsmarknadspolitiken ställer stora krav på arbetsmarknadsverket. Verkets arbetsformer på skilda nivåer måste ständigt anpassas till dessa skiftande förhållanden. Anpassningen måste ske på sådant sätt att den enskildes behov av stöd och service inte eftersätts och så att ar-

betsmarknadspolitiken kan fullgöra sin funktion som ett led i den ekonomiska politiken. Samtidigt måste kraven på rationell organisation och effektivitet i arbetet inom verket tillgodoses. Detta nödvändiggör ett ständigt pågående rationaliserings- och utvecklingsarbete.

Den fortsatta rationaliseringsverksamheten bör utformas i samklang med utvecklingen av medel och metoder för arbetsmarknadspolitiken. När exempelvis nya arbetsmetoder för arbetsförmedlingen lanseras måste kostnadsaspekten alltid beaktas. Kostnadsjämförelser mellan olika alternativa metoder bör alltså ingå som ett led i det interna utredningsarbetet.

Våra arbetsmarknadspolitiska ambitioner kan förväntas bli ännu större framdeles än vad de är i dag, framför allt beroende på de snabba förändringarna i näringslivet och de konsekvenser dessa får för arbetsmarknaden. Vid sidan av vissa konjunkturbetingade variationer kan utgifterna för arbetsmarknadspolitiken förutses komma att stiga ytterligare. Från statsfinansiell synpunkt är det följaktligen synnerligen angeläget att alla möjligheter till kostnadsbesparingar iakttas.

När det gäller takten i omorganisationen av arbetsmarknadsstyrelsen har styrelsen för sin del förordat att översynen av organisationen sker fortlöpande. Enligt min mening bör en översyn av den centrala organisationen komma till stånd i ett sammanhang. Den bör ske med utgångspunkt i de principiella riktlinjer som jag har angett i det föregående. Jag avser att föranstalta om att översynen påbörjas snarast sedan riksdagen tagit ställning till de här framlagda förslagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande med anledning av vad jag sålunda anfört.

Anslagsfrågor

Allmänna synpunkter

Arbetsmarknadsstyrelsen

Läget på arbetsmarknaden under åren 1968 och 1969. Läget på arbetsmarknaden under senare delen av år 1968 karaktäriserades av balans eller t. o. m. begynnande arbetskraftsbrist i vissa delar av landet medan arbetslösheten steg i andra delar. Totalt låg arbetslösheten ännu under tredje kvartalet på en något högre nivå än ett år tidigare.

Under första halvåret 1969 ökade orderingången till industrin kraftigt. Den till följd härav stegrade efterfrågan på arbetskraft har gällt inte enbart yrkesarbetare utan i hög grad också andra arbetare. Samtidigt har det

blivit fler arbetstillfällen för tjänstemän. I juni 1969 rådde brist på arbetskraft inom stora delar av näringslivet.

Utvecklingen på arbetsmarknaden har inte varit likartad över hela landet. Trots den kraftigt ökade efterfrågan på arbetskraft har den registrerade arbetslösheten legat kvar på en relativt hög nivå i skogslänen. Detta torde delvis kunna förklaras med att ett relativt stort antal äldre företagare inom jordbruk och handel i dessa län har upphört med sin verksamhet och i samband därmed ansökt om det i juli 1968 införda omställningsbidraget. Sälunda har antalet arbetslösa i landet i åldern 60 år och däröver under tiden augusti 1968—augusti 1969 ökat med närmare 2 100 trots att den totala arbetslösheten under samma tid har minskat med 5 700. I augusti 1969 utgjorde denna åldersgrupp 43 % av hela antalet arbetslösa.

Den väntade arbetsmarknadsutvecklingen. Tillväxten av arbetskraftstillgångarna kommer under de närmaste åren att praktiskt taget stagnera. För att man skall kunna undgå allvarliga problem i form av brist på arbetskraft inom stora sektorer av näringslivet krävs därför både en effektiv ekonomisk stabiliseringspolitik och en hög yrkesmässig och geografisk rörlighet hos arbetskraften.

Förskjutningen av sysselsättningen från glesbygd till framför allt större tätorter synes fortgå relativt oberoende av konjunktursvängningar. Delvis sammanhänger denna utveckling med rationaliseringen inom jord- och skogsbruket men också med en rad andra faktorer. Skogslänen, med det inre av Norrland som särskilt utsatt område, har på grund av näringslivets struktur där starkare kännning av denna utveckling än övriga regioner.

Betydelsen av den hittills bedrivna lokaliseringspolitiken bör inte undervärderas men lokaliseringsåtgärderna, som väsentligen gäller ett begränsat antal större tätortsområden, måste för att få avsedd effekt kombineras med en politik som stödjer flyttningen av arbetskraft från glesbygderna till dessa tätortsområden. Flyttningen från områden med otillräcklig sysselsättning måste i betydande utsträckning inriktas också mot de södra och mellersta delarna av landet med deras brist på arbetskraft.

Den kraftigt ökade efterfrågan på arbetskraft inom vissa delar av näringslivet ställer anspråk på åtgärder för att främja yrkesrörligheten. På många områden kommer dessutom den fortgående omstruktureringen av arbetskraftsbehoven att ske så snabbt och få sådan omfattning, att behoven inte kan tillgodoses enbart genom de nyutbildade ungdomar som går ut i arbetslivet. Krav kommer bl. a. av detta skäl att ställas på en omfattande vuxenutbildning.

Vissa grupper har stora svårigheter att anpassa sig till ändrade betingelser på arbetsmarknaden och riskerar, om inte åtgärder vidtas, att utsättas för långvarig arbetslöshet eller undersysselsättning. Orsaken kan vara ålder, handikapp, ortsbundenhet eller otillräckligt yrkeskunnande. I stor utsträckning aktualiseras deras sysselsättningsproblem i samband med totala drift-

nedläggelser. Starka sociala och rättviseskäl talar för att dessa grupper inte ensamma skall bära den börda som omställningen innebär. Kvalificerade arbetsmarknadspolitiska insatser måste till för att komma till rätta med dessa arbetstagares problem.

Mot bakgrunden av den här skisserade utvecklingen är det ett för arbetsmarknadsstyrelsen självklart mål att bygga ut och förbättra arbetsmarknadsservicen. Delvis kan detta ske genom fortlöpande rationalisering av arbetsmarknadsverkets organisation och arbetssätt. Det behövs emellertid också ökade personalresurser, bl. a. för att verket effektivare än nu skall kunna lösa de eftersatta gruppernas sysselsättningsproblem. De medel som arbetsmarknadsverket har till sitt förfogande för att underlätta regionala och yrkesmässiga omställningar på arbetsmarknaden kommer även under en högkonjunktur att behöva användas i förhållandevis stor utsträckning. Dessa behöver förbättras och anpassas till de krav som utvecklingen ställer.

Arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning. Arbetsförmedlingen utgör grunden för de arbetsmarknadspolitiska insatserna. I en ständigt skiftande arbetsmarknad ankommer det på arbetsförmedlingen att omsätta de arbetsmarknadspolitiska riktlinjerna i praktisk handling. Detta förutsätter hög beredskap och effektiv samverkan mellan förmedlingens olika verksamhetsgrenar.

Anspråken på arbetsförmedlingens service har ökat och väntas fortsätta att öka. Arbetsmarknadsverket söker möta dessa krav inom ramen för nuvarande personella resurser. Några av de viktigaste åtgärderna är intern personalutbildning, pågående integration mellan arbetsförmedling, arbetsvård och yrkesvägledning samt arbetet med att rationalisera förmedlingens inre organisation och arbetsmetoder. Dessa åtgärder är emellertid inte tillräckliga utan det behövs också personalförstärkningar. Bl. a. är det nödvändigt att de rörliga enheterna inom arbetsförmedlingen utökas för den förebyggande och uppsökande verksamheten, särskilt i glest befolkade områden.

Antalet arbetsvårdssökande har ökat från 61 000 år 1964 till 86 200 år 1968. En fortsatt snabb ökning kan väntas. En allt större andel av de arbetsvårdssökande är gravt arbetshindrade eller multihandikappade.

De stegrade anspråken på arbetsvården har medfört att personalresurserna blivit otillräckliga. Konsekvensen härav har blivit bl. a. att arbetsvården inte kunnat öka sin uppspårande verksamhet. Väntetiderna för nyremitterade arbetsvårdssökande har vidare på flera orter förlängts och handläggningstiden för enskilda ärenden blir ofta lång. Arbetsvårdens kontakter med olika sjuk- och socialvårdsorgan samt institutioner för arbetsprövning och arbetsträning har blivit eftersatta. Syftet med denna kontaktverksamhet är att pröva behovet av arbetsvårdsåtgärder på ett så tidigt stadium som möjligt. Vidare behövs ökade resurser för att kunna stödja handikappades övergång från skyddat arbete till öppna marknaden. F. n. blir många han-

dikappade kvar i skyddat arbete längre tid än som är nödvändigt därför att verket i dag endast undantagsvis har personella resurser för individuellt inriktad arbetsvård.

Yrkesvägledningsverksamheten omfattade år 1968 nära 82 000 sökande. Jämfört med år 1967 ökade antalet sökande med ca 4 400. Nära två tredjedelar av de sökande under år 1968 var 20 år eller äldre, varav huvudparten 20—29 år.

Yrkesvägledningen i skolan är koncentrerad till gymnasium, fackskola och folkhögskola. Antalet yrkesvägledningslektioner ökade från 4 500 läsåret 1967/68 till 5 800 läsåret 1968/69.

Kraven på en effektiv yrkesvägledning för dem som i vuxen ålder måste välja nytt yrke är stora. Med hittillsvarande personella resurser har dock yrkesvägledningen endast kunnat göra begränsade insatser i omskolningssammanhang. För att kunna tillmötesgå kraven på yrkesvägledningsservice för vuxna behöver yrkesvägledningen resurser för att anordna fast mottagning både vid förmedlingskontor utan egen yrkesvägledning och vid omskolningscentra med särskild arbetsförmedling. Resurser behövs vidare för kollektiv utbildnings- och yrkesinformation i den gymnasiala vuxenskolan.

Flyttning s b i d r a g m. m. Bara en liten del av dem som flyttar med hjälp av flyttningsbidrag är familjer. För många familjer är emellertid flyttning till en ny arbetsort nödvändig. Ytterligare åtgärder är därför erforderliga för att underlätta denna omflyttning, bl. a förstärkning av flyttningsbidragen till denna grupp.

Samtidigt med den ökade utexaminationen från olika utbildningsanstalter växer behovet av att underlätta de nyexaminerades geografiska rörlighet. Flyttningsbidrag bör därför kunna utges till nyexaminerade arbetssökande som inte kan få arbete på utbildnings- eller hemorten. Med hänsyn till de förändringar som präglat stora delar av näringslivet under senare år och som kan väntas fortsätta bör bestämmelserna vidare ändras så att det blir möjligt att ge flyttningsbidrag till arbetstagare som på grund av strukturella förändringar eller liknande skäl inte längre kan beredas arbete på bostadsorten men som kan erbjudas anställning vid arbetsplats på annan ort inom samma företag.

För att lösa bostadsfrågan för flyttande arbetskraft har anordnats förläggingspaviljonger för ensamboende och i viss omfattning provisoriska familjebostäder för flyttande familjer. Paviljonger som genomgångsbostäder är på längre sikt ingen god lösning. Styrelsen anser att bostadsbehovet för flyttande arbetskraft måste beaktas vid det permanenta bostadsbyggandet. Inte minst gäller detta i fråga om gruppen ensamboende. Därför bör 10 % av det årliga bostadsbyggandet fördelas med särskild hänsyn till den flyttande arbetskraftens bostadsbehov och lokaliseras till orter som anges av styrelsen.

Vid pågående försöksverksamhet med inlösen av egnahem skall taxerings-

värdet läggas till grund vid bestämmande av inlösenvärdet. Inlösenvärdet kan höjas så att det täcker även överskjutande in-teckningslån, men ersättning för överskjutande eget nedlagt kapital eller eget arbete på fastigheten kan däremot inte utgå. De nuvarande bestämmelserna har inneburit att verket inte kunnat lämna det stöd till arbetslösa egnahemsägare, som från början var avsett. En revidering av bestämmelserna för egnahemsinlösen bör därför komma till stånd.

A r b e t s m a r k n a d s u t b i l d n i n g. Det grundläggande syftet med arbetsmarknadsutbildning är att ge arbetslösa och svårplacerade möjlighet till nytt arbete. Arbetsmarknadsutbildningen bidrar också till att underlätta övergång till mer kvalificerade uppgifter. Samtidigt ökar näringslivets möjligheter att rekrytera utbildad arbetskraft. Arbetsmarknadsutbildningen spelar vidare en viktig roll som konjunktur- och säsongutjämnande medel. Även med hög efterfrågan på arbetskraft erfordras betydande resurser för arbetsmarknadsutbildning. Målsättningen bör vara att kunna ge de enskilda en så väl avpassad utbildning som möjligt och därutöver tillgodose de behov av yrkesutbildad arbetskraft som näringslivet får som en följd av den fortsatta tekniska och ekonomiska utvecklingen. Vissa gruppers utbildningsbehov måste särskilt beaktas. Det gäller i första hand handikappade, äldre och icke yrkesverksamma kvinnor. Arbetsmarknadsutbildningen beräknas under budgetåret 1970/71 komma att omfatta drygt 100 000 personer.

I samråd med arbetsmarknadens parter måste utbildningens yrkesinriktning fortlöpande anpassas till näringslivets behov. Rationaliseringssträvandena inom varuproduktionen kommer sannolikt att ställa krav på arbetskraft med nya slag av utbildning. Den tjänsteproducerande sektorn, inte minst vårdområdet, kommer att ställa anspråk på mer och bättre utbildad personal. Denna utveckling leder bl. a. till att bristyrkesutbildningen behöver få ökad omfattning. Den ringa omfattning som bristyrkesutbildningen hittills har haft får tillskrivas dels konjunkturdämpningen, dels den omständigheten att de nuvarande utbildningsbidragen medför en alltför stor standardsänkning under utbildningstiden. Vid bristyrkesutbildning bör därför utgå ett särskilt stimulansbidrag. I övrigt bör utbildningsbidragen vara avpassade så att arbetslösa personer stimuleras att utbilda sig i stället för att uppbära arbetslöshetsunderstöd. Grundbidragets reducering på grund av makeinkomst bör upphöra.

En ökad andel av arbetsmarknadsutbildningen bör ske inom företagen när det är fråga om dels personal som nyrekryteras och i samband därmed behöver omskolning eller kompletterande utbildning, dels redan anställda personer som på grund av ändringar i produktionen löper risk att bli arbetslösa och för vilka omskolning bedöms erforderlig.

S y s s e l s ä t t n i n g s s k a p a n d e å t g ä r d e r. Behovet av särskild sysselsättning kan tillgodoses på olika sätt. Företagen kan medges att ta i

anspråk medel ur investeringsfonderna, ramarna för statliga lån eller bidrag till vissa investeringar kan vidgas, statens och kommunernas beställningar hos industrin kan ökas osv. Dessa medel kan i viss grad styras till tiden och till branscher och orter. De kan därför med fördel sättas in för att överbygga tillfälliga konjunktursvackor. Beredskapsarbetena är emellertid de mest selektiva sysselsättningsskapande åtgärderna.

Omfattningen och arten av beredskapsarbetena under de närmast framförliggande åren blir beroende av arbetsmarknadsutvecklingen. Ökad uppmärksamhet måste ägnas de grupper på arbetsmarknaden som möter särskilda omställningsproblem i samband med näringslivets strukturomvandling. För dessa grupper måste, även i ett arbetsmarknadsläge med totalt sett hög efterfrågan, i betydande utsträckning övergångsvis ordnas sysselsättning i form av beredskapsarbete.

Arbetslöshetens struktur har ändrats på senare tid. Bl. a. har vissa tjänstemannagrupper arbetslöshet ökat. I första hand är det äldre tjänstemän som ställs inför omställningssvårigheter i samband med strukturomvandlingen. Även för nyexaminerade har behov uppstått av beredskapsarbeten. Detta har medfört att nya typer av sådana arbeten behövs.

När det gäller objektvalet är huvudprincipen att objekten skall vara angelägna. Samtidigt är det i ett arbetsmarknadsläge med en totalt sett hög efterfrågan på arbetskraft önskvärt att söka finna dagsverksbilliga objekt, dvs. arbeten med förhållandevis liten insats av maskiner och material. Kraven på att arbetena skall bedrivas ekonomiskt och rationellt får inte eftersättas. Styrelsen har också funnit det önskvärt att lokaliseringen av beredskapsarbetena i ökad utsträckning frigörs från beroendet av de arbetslösas hemort. Svårigheterna att i längden finna lönsamma objekt i tillräcklig omfattning inom arbetslöshetsområdena gör det nödvändigt att arbetena där i första hand reserveras för äldre och lokalt bunden samt eljest svårplacerad arbetskraft.

Lokaliseringen av objekten har stor betydelse även ur allmänna näringslivssynpunkter. I de utvecklingsbara tätorterna har samhällsservicens utbyggnad kunnat påskyndas genom att vissa objekt utförts som beredskapsarbeten. Därmed har arbetena indirekt bidragit till näringslivets förstärkning.

Det är angeläget att objektunderlaget vidgas och differentieras med tanke på förändringarna i arbetslöshetens sammansättning i fråga om yrke, ålder och kön. Det relativt begränsade urval av arbetsuppgifter som de nuvarande beredskapsarbetena erbjuder, med ett starkt inslag av anläggningsarbeten, utestänger många från sådana arbeten. Med dessa utgångspunkter eftersträvas bl. a. att i högre grad inrikta beredskapsarbetena på natur- och miljö- och varuproduktion.

Speciella åtgärder för svårplacerad arbetskraft.

Näringslivets snabba strukturomvandling har medfört särskilda svårigheter för de handikappade. För att kunna ge dem effektivare stöd har arbetsvårdens olika instrument successivt byggts ut och differentierats. Även vid hög efterfrågan på arbetskraft kommer kraven på arbetsvården att stiga.

Vid handläggningen av arbetsvårdsärenden är läkarundersökningar och psykotekniska anlagsprov ofta nödvändiga hjälpmedel. Mot bakgrund av den allt större tillströmningen av sökande med svåra handikapp beräknas 10 % av de sökande behöva individuell anlagsprövning under budgetåret 1970/71.

Vid utgången av budgetåret 1968/69 var antalet platser för arbetsprövning och arbetsträning ca 300 resp. 1 530. Antalet personer som genomgått arbetsprövning och arbetsträning har ökat från 2 950 år 1963 till 6 270 år 1968. Trots denna ökning har behovet av arbetsprövning och arbetsträning ej kunnat tillgodoses. Väntetiderna är ofta långa, speciellt vid arbetsprövningsavdelningarna. Det är därför angeläget att huvudmännen genom bl. a. höjda statsbidrag stimuleras till en snabbare utbyggnad.

Antalet handikappade som genomgått arbetsmarknadsutbildning har ökat från 12 800 år 1963 till 30 000 år 1968. Det innebär att de handikappade år 1968 utgjorde 35—40 % av dem som genomgick arbetsmarknadsutbildning. För bl. a. syn- och hörselskadade, dövblinda, cp-skadade, gravt rörelsehindrade och psykiskt utvecklingsstörda har som förberedelse för själva yrkesutbildningen anordnats s. k. anpassningskurser. Erfarenheterna härav är positiva.

Vid utgången av år 1968 disponerades 10 986 platser vid verkstäder m. m. inom arbetsvården. Antalet platser den 1 juli 1971 beräknas till 16 300. Behovet av platser vid skyddade verkstäder är emellertid avsevärt större.

Under budgetåret 1968/69 tillkom ca 1 000 halvskyddade platser, varav ca 700 under första halvåret 1969. Det totala platsantalet uppgick vid budgetårets slut till 1 300. Med nuvarande konjunkturläge beräknas att antalet platser under budgetåret 1969/70 kommer att stiga till ca 5 000 och under budgetåret 1970/71 med ytterligare ca 4 000 under förutsättning bl. a. att erforderlig personal för handläggning av dessa ärenden finns inom arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna.

Antalet personer i arkivarbete och musikerhjälp uppgick vid det senaste budgetårsskiftet till 6 600 jämfört med 4 900 ett år tidigare. Antalet handikappade, äldre och lokalt bundna som behöver placeras i arkivarbete kan väntas öka ytterligare.

Vid de särskilda beredskapsarbetena sysselsätts dels mentalvårdspatienter, psykiskt utvecklingsstörda samt nykterhetsvårds-, kriminalvårds- och ungdomsvårdsfall, dels äldre lokalt bunden arbetskraft och dels arbetssökande som av andra skäl är svårplacerade i öppna marknaden. Antalet i medeltal sysselsatta uppgick under budgetåret 1967/68 till 10 000 och under budgetåret 1968/69 till 12 000.

De särskilda beredskapsarbetena kan ses som en form av skyddat arbete. Behovet av sådana arbetsplatser ökar stadigt. Fr. o. m. budgetåret 1966/67 har försöksvis bedrivits beredskapsarbeten med industriell produktion. Till dessa arbeten har i första hand anvisats personer som i samband med industrinedläggningar inte kunnat arbetsplaceras i öppna marknaden och som på grund av ovana vid utearbete eller av andra skäl inte lämpligen kunnat sysselsättas i traditionella beredskapsarbeten. De industriella beredskapsarbetena har också erbjudit lämpliga arbetsuppgifter för kvinnor, äldre lokalt bundna och handikappade. Behovet av sysselsättning för nämnda grupper har starkt ökat, inte minst i skogslänen. Det är därför nödvändigt att väsentligt öka de industriella beredskapsarbetena. Under budgetåret 1968/69 bedrevs industriella beredskapsarbeten på ett 20-tal orter med ca 600 sysselsatta, varav nära hälften var kvinnor.

Under budgetåret 1968/69 utgick näringshjälp i 683 fall till en sammanlagd kostnad av 7 463 700 kr. Kapitalbehovet i samband med etablering av företag har blivit allt större. Detta har minskat möjligheterna att inom ramen för gällande bidrags- och lånemöjligheter etablera företag, som kan ge handikappade tillfredsställande försörjning.

Budgetåret 1968/69 erhöll 1 340 handikappade lån eller bidrag till anskaffning av motorfordon med sammanlagt 9 745 000 kr. Med nuvarande regler får de sökande i många fall vidkännas avsevärda kostnader.

Kontant stöd vid arbetslöshet. I medeltal för hela arbetslöshetsförsäkringen uppgick antalet ersättningsdagar per år och medlem till 4,5 under försäkringsåret 1967/68 mot 2,3 under försäkringsåret 1964/65. För försäkringsåret 1968/69 beräknas detta tal komma att uppgå till ca 4,4. Bakgrunden till denna utveckling är i första hand dels det tidigare konjunkturläget, dels införandet den 1 juli 1968 av förlängd ersättningstid för äldre arbetslösa.

Vid utgången av budgetåret 1968/69 uppbars omställningsbidrag av sammanlagt 2 181 personer av vilka 2 013 inte tillhörde någon erkänd arbetslöshetskassa.

Vapenfria tjänstepliktiga. Kostnaderna för vapenfria tjänstepliktigas utbildning och tjänstgöring, som hittills täckts av medel från fjärde huvudtiteln, har förutsatts komma att bestridas från elfte huvudtiteln fr. o. m. budgetåret 1970/71. Det sammanlagda antalet registrerade tjänstepliktiga är ca 12 000. Antalet tjänstepliktiga som uttagits och fördelats till olika myndigheter har i stort sett motsvarat tillflödet, varför personalläget i registret kan betecknas som balanserat.

Antalet tjänstgöringsdagar har för innevarande budgetår beräknats till 290 000. För budgetåret 1970/71 motses en ökning till 300 000 och kostnaderna uppskattas till 13,5 milj. kr.

Sammanfattning av anslagsframställningarna m. m. För verksamheten under budgetåret 1970/71 begärs totalt 2 027 milj. kr. Här-

till kommer 256 milj. kr. som utgör skolöverstyrelsens beräknade kostnader för arbetsmarknadsutbildningen. Totalt beräknas alltså utgifterna för arbetsmarknadspolitiken under budgetåret 1970/71 bli 2 283 milj. kr., en ökning med 391 milj. kr. i förhållande till de anslag som anvisats för budgetåret 1969/70. Av ökningen utgör 74 milj. kr. kostnadsstegringar till följd av löne- och prisomräkningar m. m. Den reella ökningen av utgifterna för arbetsmarknadspolitiken skulle således bli 317 milj. kr.

Styrelsen understryker särskilt behovet av ökade resurser för stöd till äldres och handikappades rehabilitering och sysselsättning. Även om det nuvarande konjunkturläget i huvudsak skulle komma att bestå under den aktuella perioden, är ökade insatser för att lösa dessa gruppers sysselsättningsproblem nödvändiga. Med hänsyn till de snabba omställningar som sker inom näringslivet är det vidare starkt motiverat att förstärka de rörlighetsfrämjande åtgärderna i syfte att underlätta såväl den geografiska som den yrkesmässiga rörligheten. Resultatet av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är ytterst beroende på effektiviteten hos arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen har dessutom en självständig och växande uppgift som serviceorgan gentemot arbets sökande och arbetsgivare. Mot denna bakgrund bör en förstärkning av arbetsförmedlingen ges hög prioritet.

Departementschefen

Full sysselsättning kan tryggas endast genom åtgärder som ständigt anpassas till situationens krav. För att målet skall kunna förverkligas krävs att arbetsmarknadspolitiken utvecklas i nära samspel med den ekonomiska politiken. De senare årens konjunkturutveckling har till fullo visat värdet av en sådan samordning mellan de ekonomisk-politiska medlen och aktiva insatser inom arbetsmarknadspolitikens ram.

Den ekonomiska politiken i Sverige kan självfallet inte drivas isolerad från politiken i de andra västliga industriländerna. Under konjunkturavmattningen åren 1966—1968 bedrev man i dessa länder en ekonomisk politik med ökad inriktning på stabil pris- och kostnadsutveckling samt förbättring av bytesbalansen. Till detta kom för vårt lands del att erfarenheterna från 1960-talets tidigare år visat att bristen på regional balans på arbetsmarknaden inte kunnat avlägsnas genom en allmänt expansiv politik. En sådan politik skulle i stället ha kunnat leda till arbetskraftsbrist och kostnadsstegringar inom vissa regioner och produktionsområden. Vidare var det mycket ovisst när det internationella konjunkturuomslaget skulle komma, bl. a. beroende på effekterna av den instabilitet som kännetecknat det internationella valutaläget. Mot denna bakgrund fördes därför under konjunkturbedgången en stram generell ekonomisk politik. Samtidigt sattes omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder in för att selektivt stödja sysselsättningen. De selektiva åtgärderna riktades mot de delar av landet

och de sektorer av näringslivet där sysselsättningen sviktade. Åtgärderna utformades så att de vid behov snabbt kunde avvecklas.

Den konjunkturuppgång som följde på dämpningsperioden var till en början trevande. Under förra delen av år 1969 gick uppsvinget emellertid mycket snabbt. Det blev därför nödvändigt att utan dröjsmål vidta åtgärder för att förhindra överhettning i samhällsekonomin. Samtidigt stod det klart att åtgärderna inte fick ges en sådan utformning att de motverkade strävandena att åstadkomma en regional utjämning. Därför gavs den selektiva arbetsmarknadspolitiken också i detta läge en framskjuten roll. Uppgiften blev att aktivera tillgängliga arbetskraftsresurser men också att dämpa efterfrågan inom områden av näringslivet med uppenbar brist på arbetskraft i förhållande till efterfrågan. Fortfarande förelåg dock behov av sysselsättningsskapande åtgärder, framför allt för äldre och handikappade som trots konjunkturuppgången alltjämt mötte svårigheter på den öppna arbetsmarknaden. Behovet av sådana åtgärder var särskilt framträdande i skogslänen.

Utvecklingen på arbetsmarknaden. Den stigande ekonomiska aktiviteten under år 1969 har på arbetsmarknaden avspeglats i ökad efterfrågan på arbetskraft, större rörlighet och minskad arbetslöshet.

Stegringen i efterfrågan på arbetskraft har varit kraftig under inverkan av konjunkturuppgången. Under november 1969 var antalet hos arbetsförmedlingen anmälda obesatta platser 64 % fler än samma månad året innan. Stegringen av efterfrågan har gällt större delen av näringslivet men framför allt industrin, vars icke tillgodosedda behov av arbetskraft sedan februari 1969 enligt arbetsförmedlingsstatistiken varit mer än dubbelt så stort som ett år tidigare. Det har främst varit metall- och verkstadsindustrin som stått för denna ökning. En annan del av näringslivet med ökat behov av arbetskraft har varit byggnadsverksamheten.

Ökningen i efterfrågan på arbetskraft har gällt hela landet. Efterfrågans regionala utveckling, mätt i antalet obesatta platser, framgår närmare av indextalen i följande tablå (läget motsvarande period 1968 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	okt.—nov.
Storstadslän.....	143	150	157	160
Skogslän.....	144	148	163	184
Övriga län.....	158	159	157	168
Hela riket.....	150	154	158	167

Det stegrade behovet av arbetskraft har i viss utsträckning kunnat tillgodoses genom att fler kvinnor sökt sig ut i arbetslivet och genom överföring av arbetskraft från stagnerande näringar. Samtidigt har nettoinvandringen, som under år 1968 omfattade 13 000 personer, under januari — november 1969 ökat till ca 40 000 personer.

Inom vissa delar av näringslivet kunde redan mot slutet av år 1968 tendenser iakttas till ökande brist på arbetskraft. Efter hand skärptes bristen och flera sektorer av industrin i de södra och mellersta delarna av landet har under fjolåret haft stora svårigheter att täcka sina arbetskraftsbehov. Det gäller bl. a. metall- och verkstadsindustrin. Även inom byggnadsverksamheten har — framför allt inom storstadsregionerna — brist förelegat, i synnerhet på träarbetare och betongarbetare. Under de senaste månaderna har svårigheter att tillgodose vissa behov av yrkesarbetare börjat ge sig till känna också i en del skogslän.

Den ökade efterfrågan på arbetskraft har även lett till en stigande rörlighet på arbetsmarknaden. Inom industrin har antalet avgångna och nyanställda i procent av antalet anställda varit högre än under år 1968. Frånvaron har samtidigt ökat.

Arbetslösheten har under förra året varit klart lägre än under år 1968. Antalet arbetslösa i procent av medlemsantalet i de erkända arbetslöshetskassorna sjönk mellan november 1968 och samma månad 1969 från 1,9 till 1,4 %. Arbetslöshetens förändringar inom några olika kassor redovisas i följande sammanställning.

Arbetslöshetskassa	Antal arbetslösa		Arbetslösa i % av medlemsantalet	
	Nov. 1968	Nov. 1969	Nov. 1968	Nov. 1969
Byggnadsarbetarnas	7 211	4 934	4,6	3,2
Fabriksarbetarnas	1 614	1 216	2,1	1,6
Handelsanställdas	1 442	1 354	1,5	1,3
Industritjänstemännens	1 152	895	0,6	0,5
Metallindustriarbetarnas	4 896	3 326	1,6	1,0
Skogsarbetarnas	2 305	1 609	8,3	6,0

En allt större andel av de arbetslösa har efter hand kommit att utgöras av personer i de högre åldersgrupperna. I september 1969 var 57 % av de arbetslösa 55 år eller äldre mot 43 % vid motsvarande tidpunkt året innan. På samma gång har arbetslöshetstidens längd ökat i dessa åldersgrupper. Denna utveckling beror på flera omständigheter. Till en del förklaras den av att de äldres andel av den kvardröjande arbetslösheten vid en konjunkturuppgång regelmässigt ökar, bl. a. beroende på att de yngre har lättare att snabbt anpassa sig till en förändrad efterfrågesituation. Detta är dock inte hela förklaringen. En viss del av ökningen hänger också samman med att antalet arbetstagare i de högre åldersgrupperna stiger snabbt. Vidare har omställningsbidraget och den förlängda tiden för ersättning från arbetslöshetskassorna tillkommit som ett medel för att bistå de äldre åldersgrupperna. Detta har medfört att äldre arbetslösa som tidigare inte haft kontakt med arbetsmarknadsmyndigheterna nu i ökad utsträckning söker upp förmedlingarna. Det medför att de nu kommit att ingå i arbetslöshetsstatistiken. Samtidigt har arbetsgivarnas attityd till den äldre arbetskraften

uppenbarligen hårdnat under de senaste åren, en utveckling som måste mötas med ökade insatser till skydd för denna kategori.

Ett annat problem är de kvarstående skillnaderna i arbetsmarknadsläget mellan skogslänen och de syd- och mellansvenska länen. Trots att skogslänens andel av de obesatta platserna i riket har ökat något mellan november 1968 och samma månad 1969 — från 13 till 15 % — har under samma tid deras andel av den totala arbetslösheten stigit från 44 till 48 %. Dessa tal skall ses mot bakgrunden av att skogslänens andel av arbetskraften i riket i november 1969 utgjorde ca 21 %.

I de syd- och mellansvenska länen har den hos arbetsförmedlingen registrerade arbetslösheten under hela år 1969 varit betydligt lägre än år 1968. I skogslänen däremot har arbetslösheten sjunkit under 1968 års nivå först under senare delen av år 1969. Arbetslöshetens regionala utveckling under år 1969 belyses av indextalen i följande tablå (läget motsvarande period 1968 = 100).

	1. kv.	2. kv.	3. kv.	okt.—nov.
Storstadslän	84	82	71	72
Skogslän	106	112	100	87
Övriga län	84	84	80	72
Hela riket	92	96	86	79

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. På grund av bl. a. tendenserna till ökande brist på arbetskraft inom vissa delar av näringslivet skärptes under fjolåret den ekonomiska politiken successivt. Inom arbetsmarknadspolitikkens ram vidtogs samtidigt under de första månaderna av år 1969 åtgärder för att möta en mer allmän överefterfrågan på arbetskraft. Sysselsättningen i beredskapsarbeten skars ned och har därefter för landet som helhet legat under 1968 års nivå. Utplaceringen i arbete av dem som befann sig i arbetsmarknadsutbildning påskyndades varigenom arbetsmarknaden fick ett väsentligt tillskott av arbetskraft. Den utbildningskapacitet som frigjordes togs i anspråk för äldre och handikappade samt gifta kvinnor. Den interlokala förmedlingsverksamheten intensifierades, och den med flyttningsbidrag understödda omflyttningen av arbetskraft fortsatte att öka. Åtgärder sattes på ett tidigt stadium in för att i ökad utsträckning tillgodose skolungdomens efterfrågan på arbete under sommarferierna. Restriktiviteten i tillståndsgivningen för oprioriterat byggande i de syd- och mellansvenska länen skärptes samtidigt som åtgärder sattes in för att begränsa det statliga byggandet under sommarhalvåret och förskjuta det mot vintern. Statliga myndigheter och affärsverk anmodades att senarelägga sådana leveranser från verkstadsindustrin som inte oundgängligen behövdes vid ursprungligen bestämd tidpunkt. Samtidigt rekommenderade Sveriges industriförbund sina

medlemsföretag att förskjuta igångsättningen av planerade investeringar från sommarmånaderna till senhösten.

Omfattningen av vissa av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under åren 1968 och 1969 redovisas i följande sammanställning.

Tidsperiod	Antal personer som fått flyttningssbidrag		Genomsnittligt antal personer i					
			arbetsmarknadsutbildning		allmänna beredskapsarbeten		särskilda beredskapsarbeten	
	1968	1969	1968	1969	1968	1969	1968	1969
1. kv.....	6 795	8 301	32 968	36 204	9 970	7 280	13 703	14 670
2. kv.....	7 243	9 246	30 699	31 506	8 391	4 430	14 225	11 032
3. kv.....	8 415	10 076	21 187	21 864	3 531	2 443	11 813	9 146
okt.—nov.....	5 801	5 638	33 059	35 677	4 964	2 992	13 698	10 271

Den starkt ökade efterfrågan på arbetskraft har gjort det lättare att placera handikappade på arbetsmarknaden vilket medfört att tillströmningen till arbetsvården förra året var något mindre än året innan. Samtidigt har de arbetsmarknadspolitiska insatserna för de handikappade kunnat vidgas. Omfattningen av olika arbetsvårdande åtgärder vid utgången av oktober åren 1968 och 1969 redovisas i följande tablå.

	1968	1969
Antal personer i		
arbetsprövning.....	291	370
arbetsträning.....	1 311	1 505
arbetsmarknadsutbildning.....	11 016	13 197
arbete i skyddad verkstad.....	7 378	9 011
hemarbete.....	794	849
halvskyddat arbete.....	464	1 055
beredskapsarbete.....	7 195	4 908
arkivarbete.....	5 640	6 943
Summa	34 089	37 838

De lokaliseringspolitiska insatserna har medverkat till att skapa ytterligare arbetstillfällen i skogslänen och därigenom åstadkomma en bättre regional balans. Industrins expansion har ökat förutsättningarna för filialutläggningar till skogslänen samtidigt som den där befintliga industrin har byggt ut sin verksamhet. Åtgärder har samtidigt vidtagits för att öka aktiviteten inom den statliga företagssektorn i dessa områden. Slutligen har de resurser som står till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande för beredskapsarbeten koncentrerats till dessa delar av landet.

I samband härmed vill jag erinra om att beslut fattats hösten 1969 om att införa ett särskilt bidrag för återväxtåtgärder på svårföryngrad skogsmark i vissa kommuner i Norrland och Kopparbergs län. Bidraget är avsett

att utgå efter avverkningar som utförs tills vidare under budgetåren 1969/70 och 1970/71. Som villkor för bidraget gäller bl. a. att arbetskraften till såväl avverknings- som återväxtarbetena anvisats eller godkänts av arbetsförmedlingen. Genom bidraget beräknas avverkningsarbetena komma att öka i de skogar som det här är fråga om. Detta kommer att leda till förbättrad sysselsättning i glesbygderna i de norra delarna av landet. Eftersom planeringen för avverkningarna tar viss tid torde största effekten uppnås först under budgetåret 1970/71.

Det är inte nu möjligt att mer exakt ange vad de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som här redovisats har haft för effekter på arbetsmarknaden i dess helhet. Det är emellertid klart att de har bidragit till att begränsa uppkomsten av allvarliga balansrubbningsar i södra och mellersta Sverige och inom områden av näringslivet med hög aktivitet samt att de har haft en stimulerande effekt på sysselsättningen i de nordligaste delarna av landet. Arbetsmarknadspolitiken har vidare denna gång bättre än tidigare kunnat anpassas till uppgångsskedet i konjunkturykeln.

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under budgetåret 1970/71. Utsikterna för år 1970 tyder på fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft. Brist på arbetskraft skulle därmed komma att känneteckna stora delar av näringslivet, framför allt i de södra och mellersta delarna av landet. Detta ställer krav på en stram ekonomisk politik. Samtidigt krävs fortsatta arbetsmarknadspolitiska insatser för att aktivera tillgängliga arbetskraftsresurser. Däremot kan de sysselsättningskapande åtgärderna kraftigt begränsas i nämnda delar av landet. Skogslänen torde i stigande grad komma att få del av högkonjunkturen, varigenom en viss utjämning av de regionala skillnaderna bör kunna komma till stånd. I dessa län, särskilt i de fyra nordligaste, kommer dock sysselsättningskapande åtgärder bl. a. i form av beredskapsarbeten alltså att behövas i betydande omfattning.

När det gäller de äldre och de handikappade finns det skäl att befara fortsatta sysselsättningssvårigheter. Ansträngningarna att skaffa dessa grupper meningsfull sysselsättning måste därför intensifieras för att åstadkomma ökad jämlikhet för dessa grupper på arbetsmarknaden. Mina förslag i fråga om arbetsmarknadsanslagen är i hög grad inriktade på detta. Under förra året har vidare sakkunniga tillkallats för en allsidig utredning om ökad anställningstrygghet med tonvikten lagd på frågan om lagstadgat uppsägningsskydd för äldre arbetskraft.

Arbetsmarknadsstyrelsens och skolöverstyrelsens anslagsframställningar för budgetåret 1970/71 bygger på förutsättningen att de senaste årens starka utbyggnad av arbetsmarknadspolitiken bör fortsätta i huvudsakligen oförändrad takt. Anslagsmässigt innebär styrelsernas samt invandrarverkets och övriga berörda myndigheters förslag en uppräkningsanslag med 400 milj. kr. i förhållande till vad som har anvisats för budgetåret 1969/70.

Arbetsmarknadsstyrelsen förordar i första hand en ytterligare utbyggnad av de åtgärder som syftar till att stödja de äldres och de handikappades rehabilitering och sysselsättning. Styrelsens förslag i denna del innebär en förbättring av bidragen till driften av verkstäder för handikappade (+ 56,5 milj. kr.) samt en fortsatt utbyggnad av de åtgärder som ryms under anslaget Särskilda beredskapsarbeten m. m. (+ 48 milj. kr.).

Med hänsyn till de snabba omställningarna inom näringslivet är det vidare enligt styrelsens mening starkt motiverat att förstärka de åtgärder som syftar till att underlätta såväl den geografiska som den yrkesmässiga rörligheten. För att få till stånd ökad geografisk rörlighet föreslår styrelsen bl. a. höjningar av starthjälpen för familjeförsörjare samt av utrustningsbidraget. I syfte att underlätta den yrkesmässiga rörligheten föreslås höjningar av utbildningsbidragets grundbelopp, av barntillägget och av den s. k. normalersättningen. I samband med utbildning på annan ort än hemorten bör enligt styrelsen ett särskilt bortavistelsebidrag utgå för den som är familjeförsörjare. Vidare vill styrelsen införa ett stimulansbidrag för den som genomgår bristyrkesutbildning.

Styrelsen framhåller härutöver att hög prioritet bör ges en av styrelsen föreslagen förstärkning av arbetsmarknadsverkets personal. Förslaget innebär att ytterligare 405 tjänster inrättas.

Utgifternas fördelning på olika huvudgrupper av anslag enligt myndigheternas anslagsframställningar och enligt mina ställningstaganden framgår av följande sammanställning.

	Anvisat 1969/70	Beräknad Mynd.	ändring Dep.chefen
1. Rörlighetsfrämjande åtgärder.....	77,0	+ 39,1	+ 12,0
2. Arbetsmarknadsutbildning.....	485,0	+ 171,0	+ 65,0
3. Sysselsättningsskapande åtgärder.....	380,0	—	—77,0
4. Kontant stöd.....	230,0	+ 6,0	+ 1,0
5. Åtgärder för handikappade m. fl.....	510,0	+ 104,5	+ 40,0
6. Administration.....	201,3	+ 50,5	+ 23,2
7. Övrigt.....	21,3	+ 29,3	+ 25,6
Summa	1 904,6	+ 400,4	+ 89,8

Arbetsmarknadspolitiken underkastades en genomgripande översyn vid 1966 års riksdag. Utvecklingen efter år 1966 har inneburit en fortsatt mycket kraftig utbyggnad och differentiering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Åtgärderna har under denna tid framför allt präglats av intensiva insatser för att skapa sysselsättning under den konjunkturdämpning som kännetecknat större delen av perioden. De har i särskilt hög grad syftat till att lösa sysselsättningsproblemen i skogslänen och för de mest sårbara på arbetsmarknaden, nämligen de äldre och de handikappade. Förlängd dag-

penning från arbetslöshetskassorna och ett särskilt omställningsbidrag har införts för äldre arbetslösa. Arbetsförmedlingen, arbetsvården och yrkesvägledningen har tillförts över 400 tjänster de tre senaste budgetåren samtidigt som omfattande rationaliseringsinsatser har gjorts. Under perioden 1965/66—1969/70 har de finansiella resurserna för arbetsmarknadspolitiken fördubblats.

Förslagen inom arbetsmarknadspolitikens område för nästa budgetår har utformats mot bakgrund av de ekonomiska utsikterna och bedömningen om fortsatt stark efterfrågan på arbetskraft. Förslagen präglas av en koncentration till sådana åtgärder som syftar till att åstadkomma yrkesmässig och geografisk utjämning i sysselsättningen och att hjälpa de människor som av olika skäl har svårt att hävda sig i konkurrensen på arbetsmarknaden. Samtidigt minskar, enligt den bedömning som nu kan göras, behovet av sysselsättningsskapande åtgärder med generell effekt. Härvid är av betydelse att möjligheterna utnyttjas att vid en försämring i konjunkturerna utvidga de insatser som kan bli nödvändiga inom sysselsättningspolitiken.

De arbetsmarknadspolitiska insatserna för de konkurrenssvaga grupperna föreslås intensifierade genom en utbyggnad av resurserna för arbetsmarknadsutbildning och genom att kapaciteten i olika former av skyddad sysselsättning byggs ut. Förslag läggs fram om förbättringar på en rad punkter i fråga om de olika stödformerna.

Huvuddelen av arbetstagarna vid verkstäder för skyddad sysselsättning fick genom avtal under förra året väsentligt förbättrade löne- och anställningsförmåner. För att kompensera kommunerna för de härigenom ökade kostnaderna och för att stimulera dem till en fortsatt utbyggnad av kapaciteten vid sådana verkstäder föreslås en betydande vidgning av utgående driftbidrag. Bidraget till verkstäder för skyddad sysselsättning föreslås höjt från högst 2 000 kr. per plats och år till 5 000 kr. eller i vissa fall 3 000 kr. Bidraget till träningsverkstäder och avdelningar för arbetsprövning föreslås höjt från högst 2 000 kr. resp. högst 3 000 kr. per plats och år till 5 000 kr. resp. 8 000 kr. Vissa förenklingar i bidragskonstruktionen föreslås.

I fråga om näringshjälpsbidrag, bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen samt bidrag och lån till motorfordon för handikappade föreslås en höjning av maximibeloppet från 12 000 till 15 000 kr. Det särskilda bidraget till kostnadskrävande specialanordningar på motorfordon för handikappad föreslås höjt från 2 000 till 4 000 kr. Vissa lättnader i nu tillämplad inkomstprövning av bidraget till motorfordon avses skola genomföras. Vidare föreslås att kompletterande lån inom ramen för näringshjälpen skall kunna utgå med högst 30 000 kr. i stället för som nu med högst 15 000 kr.

Anslaget för särskilda beredskapsarbeten m. m. räknas upp med 25 milj. kr. Härigenom skapas utrymme för en ökning av antalet arkivarbetare och

en ungefär oförändrad volym beredskapsarbeten för handikappad och äldre lokalt bunden arbetskraft.

Som nyss nämnts avdelas ökade resurser för en fortsatt expansion av arbetsmarknadsutbildningen. Antalet elever i sådan utbildning beräknas sålunda öka från 95 000 under innevarande budgetår till drygt 100 000 under nästa budgetår. En förbättring av utbildningsbidragen föreslås. Sålunda höjs grundbidraget från 550 till 575 kr./mån. för gift och från 500 till 525 kr./mån. för ogift deltagare i sådan utbildning. Hyresbidraget för rum på studieorten föreslås höjt från 125—175 kr./mån. till 150—200 kr./mån.

De längre kurserna inom arbetsmarknadsutbildningen har under innevarande budgetår utvidgats till att omfatta en allmän undervisning i vissa av grundskolans ämnen. En ytterligare utvidgning kommer att ske under budgetåret 1970/71. Denna undervisning är speciellt inriktad på dem i samhället som under andra omständigheter kanske aldrig hade fått möjlighet att höja sin allmänna kunskapsnivå. En sådan utveckling är av stor betydelse för vuxenutbildningen.

Under anslaget till arbetsmarknadsutbildning har under innevarande budgetår beräknats medel för s. k. lokaliseringsutbildning och svenskundervisning för invandrare. För att vinna en klarare redovisning av dessa verksamhetsgrenar bryts beloppen härför ut ur förenämnda anslag och tas för nästa budgetår upp under särskilda anslagsrubriker.

De allmänna beredskapsarbetena förutsätts liksom under innevarande budgetår bli i huvudsak koncentrerade till de nordligaste delarna av landet. Anslaget sänks till en nivå motsvarande vad som anvisades före den senaste konjunkturedgången.

I det föregående har på grundval av statskontorets förslag lagts fram riktlinjer för den arbetsmarknadspolitiska verksamhetens utformning och organisation. Vid ett genomförande av vad jag förordat bör en effektivitetsökning komma till stånd. Arbetsmarknadsverket föreslås därutöver få en förstärkning med 50 tjänster.

I fråga om flyktingverksamheten framläggs förslag i anslutning till det under förra året avlämnade betänkandet Om organiserad överföring av vissa zigenare. Förslaget innebär en årlig kollektiv överföring till Sverige av ett begränsat antal socialt handikappade zigenare. För nästa budgetår beräknas överföringen omfatta 40—50 vuxna zigenare jämte minderåriga barn. En expertgrupp har tillsatts för att överväga och ta initiativ till åtgärder som gör det möjligt för de zigenare som fått tillstånd att vistas i riket att få en med övriga invandrare jämförbar ställning i samhället.

Medelsanvisningen till omhändertagande av flyktingar ökas med 3,7 milj. kr., bl. a. för att täcka kostnader i samband med överföring av utländska zigenare. Det bör i sammanhanget framhållas att antalet till Sverige överförda flyktingar ökade kraftigt under år 1969. Anslaget till anpassningsåtgärder för invandrare höjs från 2 till 2,6 milj. kr.

Totalt beräknas anslagen till arbetsmarknad m. m. för budgetåret 1970/71 till 1 994 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 90 milj. kr. Sedan kostnader för lönekostnadspålägg m. m. frånräknats uppgår ökningen till 60 milj. kr.

B 1. Arbetsmarknadsstyrelsen

1968/69 Utgift ¹	29 460 878 ²
1969/70 Anslag	38 100 000
1970/71 Förslag	43 100 000

¹ Anslagen Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar och Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 272 000 kr.

Arbetsmarknadsstyrelsen är, som framgår av redogörelsen i det föregående för statskontorets förslag till omorganisation av arbetsmarknadsverket, central förvaltningsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor. Den är också chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna.

I styrelsens uppgifter ingår främst att leda planläggning av och själv vidta åtgärder som betingas av arbetslöshet eller brist på arbetskraft, leda den statliga lokaliseringsverksamheten, ha överinseende över den offentliga arbetsförmedlingen och ha tillsyn över annan arbetsförmedling än den offentliga, leda arbetsvårdsverksamheten samt den statliga yrkesvägledningsverksamhet som inte ankommer på annan statlig myndighet, ha tillsyn över de erkända arbetslöshetskassorna, handlägga vissa ärenden rörande investeringsfonder, planlägga utnyttjandet av landets arbetskraft vid krig eller krigsfara samt handlägga vissa ärenden rörande vapenfria tjänstepliktiga.

En redogörelse för arbetsmarknadsstyrelsens organisation har lämnats i samband med behandlingen av nyssnämnda organisationsförslag.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		AMS	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	342 ¹	+48	+7
Övrig personal.....	271 ¹	+11	+2
	613	+59	+9
<i>Anslag</i>			
Avlöningar			
a) Avlöningsförmåner m. m.	18 172 000	+3 880 400	+1 555 000
b) Ersättning till experter och sakkunniga.....	830 000	+ 153 600	—
c) Ersättning för annat uppdrag.....	70 000	—	—
Tillfällig personal.....	1 383 000	+ 364 300	+ 65 000
Sjukvård.....	98 000	+ 10 000	+ 3 000
Reseersättningar.....	965 000	+ 376 000	+ 62 000
Därav utrikes resor.....	58 000	+ 46 000	—

¹ Till gruppen Handläggande personal har hänförs vissa tjänstemän som tidigare redovisats gruppen Övrig personal.

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	AMS	Dep.chefen
Lokalkostnader	2 095 000	+ 1 131 000	+1 131 000
Expenser	3 372 000	+ 2 609 000	+1 050 000
Därav engångsutgifter	100 000	+ 206 000	—
Tryckning av blanketter för arbetssökande m. m.	600 000	+ 637 000	+ 450 000
Bearbetning av statistiskt material	500 000	+ 230 000	+ 25 000
Automatisk databehandling	4 000 000	— 377 000	— 377 000
Annonskostnader	1 250 000	+ 1 250 000	+ 400 000
Material och maskiner för tryckerianläggningen	160 000	+ 145 000	+ 100 000
Lönekostnadspålägg	4 735 000	+ 1 046 700	+ 536 000
Summa utgifter	38 230 000	+11 456 000	+5 000 000
Särskilda uppördsmedel	130 000	—	—
Nettoutgift	33 100 000	+11 456 000	+5 000 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

Styrelsen återkommer till sitt tidigare framförda förslag att de särskilda myndighetsanslagen för styrelsen och arbetsförmedlingen förs samman till ett gemensamt anslag för arbetsmarknadsverket. En sådan sammanslagning är ändamålsenlig och nödvändig för att verket skall kunna fungera på ett rationellt sätt.

1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 071 800 kr.

2. Styrelsens byråer bör tillföras följande nya tjänster, nämligen

arbetsförmedlingsbyrån 1 byrådirektör för ärenden rörande organiserad överföring av utländsk arbetskraft samt flyktingfrågor, 1 byrådirektör för utrednings- och besvärsärenden, 2 byråsekreterare för ärenden om omställningsbidrag m. m. och 1 byråsekreterare för ärenden angående praktikförmedling (305 600 kr. exkl. omkostnader),

yrkesvägledningsbyrån 1 byrådirektör för att biträda sektionschefen för utrednings- och informationssektionen med planering av produktionen av informationsmaterial, 1 byrådirektör för kollektiv yrkesvägledning i gymnasium och fackskola med användning av radio och television, 1 byrådirektör för utarbetande av handboks-material, 1 avdelningsdirektör som chef för en av styrelsen föreslagen arbetspsykologisk enhet och 3 psykologer för att tillgodose arbetsmarknadsverkets behov av arbetspsykologisk service (508 400 kr.),

arbetsvårdsbyrån 1 byrådirektör för ärenden om halvskyddat arbete, 1 avdelningsdirektör för att leda regionsektionens arbete, 1 byråsekreterare för ärenden om syn- och hörselskadade samt 1 byrådirektör, 1 byråingenjör och 1 byråinspektör för produktionsplanering och kalkylering m. m. vid arbetsvårdsverkstäderna (378 200 kr.),

försäkringsbyrån 1 byrådirektör för besvärsärenden och 1 kanslist (111 100 kr.),

utredningsbyrån 1 avdelningsdirektör för huvudsakligen forsknings- och utvecklingsarbete, 1 byrådirektör för sysselsättningsplanering inom byggnadsindustrin och 1 kanslist (183 800 kr.),

försvarssektionen 1 byråsekreterare och 1 byråingenjör för förstärkning av personalplanläggningen (106 900 kr.),

tekniska byrån 1 avdelningsdirektör som chef för planeringssektionen, 1 byråinspektör som chef för den ekonomiska detaljen, 1 assistent som medhjälpare till den sistnämnde, 1 byråsekreterare för utredningar m. m., 1 byråsekreterare för delgivning av beslut om beredskapsarbeten m. m., 1 byråingenjör för byggnadsentreprenadärenden, 1 byråingenjör för arbetarskyddsverksamheten, 1 byrådirektör som chef för produktanskaffningsgruppen och 1 byrådirektör för produktionsledning av verkstäder i egen regi (527 100 kr.),

kanslibyrån 1 byrådirektör som ställföreträdare för chefen för personalsektionen, 1 byrådirektör och 1 byråsekreterare för uppbyggnaden av ett nytt personaladministrativt system i samband med övergång till automatisk behandling av arbetsmarknadsverkets personaldata och 1 byråsekreterare för dokumentations- och informationsverksamhet (252 200 kr.),

kameralbyrån 1 avdelningsdirektör som chef för kamerala sektionen, 1 byrådirektör och 1 byråsekreterare för rationaliseringsutredningar, 1 revisor för ekonomiska utredningar och instruktionsverksamhet, 1 byrådirektör för ADB-ärenden, 1 byråinspektör som chef för en nyinrättad stanscentral för arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnden i Stockholms län och regionkontoret i Stockholm, 1 byråsekreterare som ställföreträdare för chefen för kontorssektionen, 1 byråsekreterare för blankettfrågor, 1 byrådirektör för planering av materialbehovet i byggnadsverksamheten, 1 byråsekreterare för teknisk-ekonomiska utredningar samt 1 byrådirektör, 1 revisor och 1 kvalificerat biträde vid det nyinrättade revisionskontoret (769 900 kr.).

Styrelsens biträdespersonal bör förstärkas med ytterligare 4 tjänster för kvalificerade biträden, 2 expeditionsvakter och 5 bilförare (346 100 kr.).

Kostnaderna för de av styrelsen under denna punkt föreslagna personalförstärkningarna beräknas till sammanlagt 3 489 300 kr.

3. *Tillfällig personal.* Under denna anslagspost disponerar styrelsen 170 000 kr. till personal för omläggning av arbetsmarknadsverkets bokföring till automatisk databehandling i anslutning till införandet av statens ekonomiska administrativa system (SEA-systemet). För det fortsatta arbetet härmed har styrelsen under anslagsposten Avlöningar föreslagit att tjänster inrättas för ifrågavarande arbetsuppgifter. Även om detta förslag bifalles behövs det nyssnämnda beloppet för omlägningsarbetet även i fortsättningen. Vidare behövs ett belopp av 300 000 kr. för placering i utlandet av tjänstemän, som i samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna där kan bistå personer som önskar praktik eller anställning utomlands.

4. *Lokalkostnader.* För de utökade lokaler som styrelsen väntas disponera under budgetåret 1970/71 har byggnadsstyrelsen angett hyrorna till 2 653 000 kr. Utgifterna för uppvärmning m. m. beräknas till 105 000 kr. och för städning till 468 000 kr. varav 383 000 kr. avser löner till städpersonal.

5. *Expenser.* Av ökningen under anslagsposten hänför sig 1 940 000 kr. till

publikationstryck och 669 000 kr. till övriga expenser. Till publikationstryck beräknas för budgetåret 1970/71 50 000 kr. för information om varsel vid personalinskränkningar, 30 000 kr. för aktivering av vissa arbetskraftsresurser, 1 115 000 kr. för yrkesvägledningens broschyrer, 2 420 000 kr. för tidningen Arbetsmarknaden med dagslista och lärarlista samt 125 000 kr. för styrelsens årsberättelse, diverse och oförutsett tryck.

6. *Automatisk databehandling.* Medelsbehovet beräknas här till 3 623 000 kr., varav 1 600 000 kr. för körningskostnader, 875 000 kr. för driftskostnader, 158 000 kr. för blanketter i samband med utdataredovisning, 175 000 kr. för underhåll av stansutrustning, 75 000 kr. för stansmateriel samt 740 000 kr. för underhåll och vård ävensom för justering och vidareutveckling av datasystemen.

7. *Annonskostnader.* Anslagsposten disponeras till större delen av länsarbetsnämnderna för deras information till allmänheten om bl. a. arbetsmarknadsutbildningen. Styrelsen ämnar under budgetåret 1970/71 sprida information i pressen om bl. a. arbetsförmedlingens service, om vårdirkena och om möjligheterna för gymnasister till yrkesutbildning vid sidan om universitet och högskolor. För utställningsverksamhet beräknas 300 000 kr. och för framställning av filmer om arbetsmarknadspolitiken likaledes 300 000 kr. samt för anskaffning av audiovisuella hjälpmedel 100 000 kr.

Departementschefen

Styrelsens nu upprepade förslag om ett gemensamt myndighetsanslag för arbetsmarknadsverket kan jag inte biträda.

Jag beräknar medel för följande nya tjänster, nämligen på arbetsförmedlingsbyrån en byrådirektör i Ae 26 (utrednings- och besvärssärenden) och en förste byråsekreterare i Ae 23 (omställningsbidrag), på yrkesvägledningsbyrån en byrådirektör i Ae 26 (planeringsuppgifter), på arbetsvårdsbyrån en förste byråsekreterare i Ae 24 (ärenden rörande halvskyddat arbete) och ett kvalificerat biträde, på kanslibyrån en byrådirektör i Ae 28 (personalrekrytering) och ett kvalificerat biträde samt på kameralbyrån en byrådirektör i Ae 26 (rationaliseringsutredningar) och en byråinspektör i Ae 19 (chef för stanscentral). Dessutom beräknar jag medel för en byrådirektör, en revisor och ett kvalificerat biträde på kameralbyrån (intern revision). Dessa tre tjänster inrättas under innevarande budgetår.

Medelsanvisningen till automatisk databehandling uppgår till 4 milj. kr. för innevarande budgetår. I enlighet med styrelsens förslag bör medelsanvisningen för nästa budgetår minskas med 377 000 kr. Under anslagsposten Tillfällig personal disponerar styrelsen vidare vissa medel till personal för omläggningen av arbetsmarknadsverkets bokföring till automatisk databehandling inom ramen för SEA-systemet. Jag har preliminärt beräknat medel för detta ändamål under anslagsposten även för nästa budgetår. Det fortsatta omlägningsarbetet bör leda till personalbesparingar, främst på

länsarbetsnämndernas kanslier. Det är emellertid ännu för tidigt att uttala sig om hur stort antal tjänster som kommer att kunna dras in. Jag ämnar återkomma till frågan i ett senare sammanhang.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen i det föregående (s. 101 f.) beräknar jag anslaget till 43,1 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsstyrelsen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 43 100 000 kr.

B 2. Arbetsförmedlingen

1968/69 Utgift ¹	130 182 337 ²
1969/70 Anslag	154 200 000
1970/71 Förslag	171 600 000

¹ Anslagen Arbetsförmedlingen: Avlöningar och Arbetsförmedlingen: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänförs till budgetåret 1968/69 uppgår till 3 097 000 kr.

Beträffande den offentliga arbetsförmedlingens organisation och uppgifter hänvisas till behandlingen i det föregående av statskontorets organisationsförslag. Härav framgår bl. a. att arbetsförmedlingens verksamhet omfattar allmän förmedling, yrkesvägledning, arbetsvård m. m. Inom varje län leds verksamheten av en länsarbetsnämnd. Vidare finns för förmedlingsverksamheten inom varje länsarbetsnämnds område ett huvudkontor och ett antal avdelningskontor samt arbetsförmedlingsombud och tillfälliga avdelningskontor. Länsarbetsnämnden skall också handlägga ärenden angående statligt omställningsstöd till äldre arbetslösa och i den utsträckning arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer ha tillsyn över hjälpverksamheten vid arbetslöshet samt planlägga utnyttjandet av arbetskraften i krig och under därmed jämförliga förhållanden.

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	AMS	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Planering och administration.....	460	+ 43	+ 4
Förmedlingsverksamhet.....	1 489	+225	+33
Yrkesvägledning.....	208		
Arbetsvård.....	342		
Biträdespersonal.....	558	+ 75	+ 4
	3 057	+343	+41
<i>Anslag</i>			
Avlöningar			
a) Avlöningsförmåner m. m.	89 232 000	+18 581 800	+ 7 200 000
b) Ersättning till experter och sakkunniga.....	130 000	+ 6 000	+ 6 000
c) Ersättning för annat uppdrag.....	1 500 000	+ 623 000	+ 150 000
Tillfällig personal.....	5 976 000	+ 1 188 800	+ 275 000
Arvoden till yrkesvals lärare	4 340 000	+ 346 000	+ 346 000
Sjukvård.....	330 000	+ 98 000	+ 6 000

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		AMS	Dep.chefen
Reseersättningar.....	4 110 000	+ 1 115 000	+ 200 000
Lokalkostnader.....	14 825 000	+ 5 488 000	+ 4 490 000
Expenser			
a) Inventarier.....	1 300 000	+ 1 095 000	+ 100 000
Därav engångsutgifter.....	400 000	+ 1 055 000	—
b) Telefon m. m.	5 527 000	+ 2 021 000	+ 1 000 000
c) Övriga expenser.....	2 155 000	+ 1 593 000	+ 940 000
Postavgifter.....	240 000	+ 138 000	+ 50 000
Tjänstebilar.....	295 000	+ 16 000	—
Utbildnings- och instruktionsverksamhet.....	1 830 000	+ 1 120 000	+ 160 000
Lönekostnadspålägg.....	22 410 000	+ 4 783 400	+ 2 477 000
	154 200 000	+ 38 213 000	+ 17 400 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 9 450 300 kr.

2. *Planering och administration.* För uppgifter i samband med försvarsplanläggning bör inrättas en tjänst som förste inspektör. Ytterligare 10 inspektörer behövs för handläggningen av omskolningsärenden. För att biträda kansliinspektörerna vid vissa arbetstyngda nämnder behövs ytterligare 10 inspektörer för kamerala arbetsuppgifter och 5 nya tjänster som byråsekreterare för utrednings- och sekreterargöromål. För personalutbildningen föreslås vidare förstärkning med ytterligare 2 konsulenter. Som allmän förstärkning av vissa nämnders förmedlingsavdelningar föreslås 5 nya inspektörer. Slutligen bör inrättas 10 nya tjänster för expeditionsvaktspersonal. Kostnaderna för de föreslagna personalförstärkningarna under denna punkt utgör 1 861 400 kr. exkl. omkostnader.

3. *Allmän förmedling, arbetsvård och yrkesvägledning.* Under avsnittet Allmänna synpunkter har styrelsen närmare belyst behovet av personalökningar för ifrågavarande funktioner. Styrelsen anför härutöver följande. Inom arbetsmarknadsverket pågår ett fortlöpande utvecklingsarbete med syfte att förbättra arbetsförmedlingens resultat, kvalitets- och kvantitetsmässigt. Ett led i detta utvecklingsarbete är införandet av en sådan differentiering av den erbjudna servicen att insatserna svarar mot faktiska behov och önskemål. I den differentierade servicen ingår bl. a. öppen kundmottagning, öppen annonsering av arbetstillfällen i lokala eller regionala platslistor samt ett system med telefonanmälan från de arbetslösa kassamedlemmarna. Under de senaste åren har de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen vidare byggts ut, vilket gör att de som anlitar arbetsförmedlingen kan erbjudas alternativa lösningar. Detta i förening med den differentierade servicen ställer ökade krav på kunskaperna hos verkets personal. För att verket skall kunna behålla redan anställd personal och rekrytera ny personal för olika specialuppgifter är en upprustning av tjänsteorganisationen nödvändig. Vidare måste personalen inom fältorganisationen utökas om verket skall kunna motsvara de förväntningar som ställs på dess tjänster. Styrelsen före-

slår en förstärkning av de tre verksamhetsgrenarna med 185 inspektörer och konsulenter samt 15 psykologer till en kostnad av 10 175 150 kr. exkl. omkostnader.

4. *Arbetsförmedlingsaspiranter*. För budgetåret 1969/70 har medel anvisats för anställning av 110 årsaspiranter. Styrelsen beräknar emellertid rekryteringsbehovet till 150 årsaspiranter. Härför bör beräknas ytterligare 1 343 760 kr. exkl. omkostnader.

5. *Biträdespersonal*. Med hänsyn till bristen på kontorspersonal vid såväl länsarbetsnämnderna som avdelningskontoren bör medel beräknas för ytterligare 75 tjänster, varav 25 för kvalificerade biträden. Kostnaden härför uppgår till 2 040 950 kr. exkl. omkostnader.

6. *Ersättning för annat uppdrag*. Stegringen av antalet svårplacerade arbetssökande kräver att läkarnas medverkan i arbetsvårdsverksamheten utsträcks från 4 till 8 veckotimmar vid huvudkontoren och från 2 till 4 veckotimmar vid avdelningskontoren. Medel bör vidare beräknas för vikarier under de ordinarie läkarnas semester. Kostnaderna för läkararvoden beräknas till följd härav stiga med 623 000 kr.

7. *Tillfällig personal*. Under senare år har arbetsmarknadsverket försökt att koncentrera förmedlingsverksamheten till större och bättre utrustade enheter. Detta har fört med sig behov av ökad ambulatorisk förmedling. Styrelsen föreslår att för ändamålet beräknas ytterligare 1 120 650 kr., motsvarande 25 nya tjänster.

8. *Arvoden till yrkesvalslärare*. Med hänsyn till att ca 980 yrkesvalslärare beräknas vara i tjänst budgetåret 1970/71 mot ca 950 föregående budgetår föreslås anslagsposten uppräknad med 346 000 kr.

9. *Resersättningar*. Av ökningen hänför sig 270 000 kr. till höjda traktementsbelopp och höjda biljettpriiser, 10 000 kr. till traktamenten vid anstånd med omstationering till annan tjänsteort, 150 000 kr. till kostnader för centrala och regionala konferenser, 225 000 kr. till ökad reseverksamhet och 460 000 kr. till begärd personalökning.

10. *Lokalkostnader*. Hyrorna beräknas uppgå till 15 170 000 kr. för budgetåret 1970/71. För ändringsarbeten till följd av begärda personalökningar och för andra inredningsarbeten i samband med nyförhyrningar beräknas 1 538 000 kr., varav 380 000 kr. för anordnande av öppna expeditioner. För städkostnader beräknas vidare 3 480 000 kr. Löpande underhållskostnader beräknar styrelsen till 75 000 kr. och lokalersättningar till ombud till 50 000 kr. Sammanlagt kommer lokalkostnaderna alltså att uppgå till 20 313 000 kr., vilket innebär en ökning med 5 488 000 kr.

Departementschefen

Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit en stark ökning av arbetsförmedlingens personal för nästa budgetår. Förmedlingsorganisationen har emellertid, som jag tidigare framhållit, tillförts betydande personalförstärkningar

under de tre senaste budgetåren. Med hänsyn bl. a. härtill anser jag mig kunna förorda endast en mindre personalökning för nästa budgetår. Jag förordar att förmedlingsorganisationen tillförs 33 nya tjänster för handläggande personal, varav fem tjänster inom den allmänna förmedlingen och 14 tjänster inom vardera av yrkesvägledningen och arbetsvården. Vidare beräknar jag medel för att tillföra länsarbetsnämndernas kanslier ytterligare fyra inspektörer och fyra kvalificerade biträden för den kamerala verksamheten. Kostnaderna för de personalförstärkningar jag sålunda förordar uppgår till ca 1,8 milj. kr. exkl. omkostnader.

Den nedläggning av sjömanshusen och omorganisation av sjömansförmedlingen som riksdagen beslöt år 1969 (prop. 58, 2LU 50, rskr 224; prop. 138, SU 161, rskr 352) föranleder i gengäld en minskning av anslagsbehovet. Omorganisationen innebar å ena sidan att ett centralt sjömansregister inrättades vid arbetsförmedlingen i Göteborg och å andra sidan att 26 biträdestjänster kunde dras in genom nedläggningen av sjömanshusen. Samtidigt erhöll den handläggande personalen inom sjömansförmedlingen vissa lönegradsuppflyttningar. Omorganisationen kan beräknas medföra en besparing av ca 400 000 kr. för helt år.

Under delposten Ersättning för annat uppdrag beräknar jag ytterligare 150 000 kr. för arvoden till läkare vid länsarbetsnämnderna.

Frågan om organisationen av studie- och yrkesorienteringen i grundskolan m. m. övervägs f. n. i utbildningsdepartementet. På grund härav bör medlen för arvoden till yrkesvalslärare för nästa budgetår räknas upp med 346 000 kr.

Vad beträffar medelsbehovet för omkostnader har statskontoret i en promemoria den 18 juli 1966 (se prop. 1967: 1 bil. 13, s. 50) beräknat kostnaderna för utbildnings- och instruktionsverksamhet under budgetåret 1970/71 till 1 312 000 kr. Beloppet bör räknas upp med 160 000 kr. för kostnadsökningar. Vidare har statskontoret i det organisationsförslag som jag behandlat i det föregående föreslagit ytterligare kurser till en sammanlagd kostnad av 420 000 kr. För utbildnings- och instruktionsverksamhet beräknar jag medelsbehovet till 1 990 000 kr. vilket innebär en ökning med 160 000 kr.

För verksamheten med öppen förmedling har jag beräknat sammanlagt ca 1,2 milj. kr.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen i det föregående (s. 105 f.) beräknar jag anslaget till 171,6 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Arbetsförmedlingen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 171 600 000 kr.

B 3. Allmänna beredskapsarbeten m. m.

1968/69 Utgift	564 506 701	Reservation	104 655 147
1969/70 Anslag	445 000 000 ¹		
1970/71 Förslag	380 000 000		

¹ Av anslaget skall förslagsvis 140 milj. kr. avräknas mot automobilskattebidragen.

Från anslaget bestrids utgifter, delvis i form av statsbidrag, för sysselsättningskapande åtgärder, nämligen beredskapsarbeten, industribeställningar och detaljplanering av vissa allmänna arbeten. Från anslaget bestrids vidare kostnader för flyttningsbidrag samt för försöksverksamhet med inlösen av egnahem. Bland övriga utgiftsändamål under anslaget kan nämnas arbetspsykologiska undersökningar i samband med yrkesvägledning.

Bidragsbestämmelser rörande beredskapsarbeten och flyttningsbidrag återfinns i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368; omtryckt 1968:246; ändrad senast 1969:660).

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		AMS	Dep.chefen
1. Flyttningsbidrag.....	50 000 000	+25 000 000	+13 000 000
2. Inlösen av egnahem.....	3 000 000	—	—
3. Beredskapsarbeten.....	350 000 000	—	—75 000 000
4. Industribeställningar.....	5 000 000	—	—
5. Detaljplaneringsbidrag.....	10 000 000	—	— 2 000 000
6. Forskning och utvecklingsarbete.....	—	+10 000 000	—
7. Övriga ändamål.....	12 000 000	+ 2 000 000	—
8. Lönekostnadspålägg.....	15 000 000	—	— 1 000 000
	445 000 000	+37 000 000	—65 000 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Kostnaderna för flyttningsbidrag utgjorde under budgetåren 1966/67, 1967/68 och 1968/69 22,2, 31,3 resp. 55,8 milj. kr. Antalet bidrag under samma budgetår framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Respenning		Bortavistelsebidrag	Starthjälp	Utrustningsbidrag
	flyttningsersättning	resebidrag			
1966/67.....	3 002	32 613	2 797	15 781	1 349
1967/68.....	4 349	47 117	4 424	22 468	1 673
1968/69.....	6 383	53 931	5 554	29 183	3 015

Konjunkturuppgången har ytterligare skärpt den regionala obalansen på arbetsmarknaden. Utvecklingen gör det angeläget att genom olika insatser underlätta flyttningen av arbetskraft från sysselsättningssvaga till expanderande områden. Inte minst gäller det att underlätta flyttningen för familjer. Styrelsen föreslår att såväl starthjälpen för familjeförsörjare som utrustningsbidraget höjs, starthjälpen från f. n. 1 000 kr. till 1 500 kr. och

utrustningsbidraget från f. n. 2 000 kr. till 3 000 kr. I likhet med föregående år föreslår styrelsen att månatlig hemresa för familjeförsörjare ersätts helt även under de sex första månadernas anställning på annan ort och inte som nu endast till den del resekostnaden överstiger 75 kr. Ersättning föreslås vidare utgå för flygresor i de fall enkel tågresa mellan den nya anställningsorten och hemorten skulle uppgå till minst 50 mil samt vid resa till och från Gotland.

Ersättning för dagliga resor mellan hemorten och anställningsorten kan f. n. beviljas arbetstagare under högst sex månader. Erfarenheterna har gett vid handen att denna tid är för kort och därför bör ökas till högst ett år.

Styrelsen föreslår i likhet med tidigare år att ökade möjligheter medges att bevilja flyttningsbidrag till nyutbildade.

Nuvarande bestämmelser medger inte att flyttningsbidrag utgår om anställningen i den nya orten kan anses som överflyttning mellan arbetsplatser inom samma företag. Bestämmelserna bör ändras så att bidrag kan utgå till arbetstagare som på grund av strukturella förändringar eller dylikt inte längre kan få arbete på bostadsorten men kan erbjudas anställning inom företagsenhet på annan ort inom samma företag.

Medelsbehovet för flyttningsbidrag under budgetåret 1970/71 beräknar styrelsen till 75 milj. kr., varav ca 9 milj. kr. för de föreslagna ändringarna av bidragsreglerna.

I anslutning härtill tar styrelsen upp bostadsfrågan för flyttande arbetskraft och föreslår att 10 % av det årliga bostadsbyggandet fördelas med särskild hänsyn till den flyttande arbetskraftens behov och att bostäderna lokaliseras till orter som anges av styrelsen.

2. Under budgetåret 1968/69 meddelade styrelsen beslut om *inlösen av egnahem* i 43 fall för en sammanlagd inlösensumma av ca 1,5 milj. kr. Medel som flyter in vid försäljning av inlösta egnahem tillförs anslagsposten. Nettoutgifterna under budgetåret 1968/69 stannade härigenom vid ca 0,2 milj. kr. Styrelsen föreslår att anslagsposten tas upp med oförändrat 3 milj. kr.

Vid inlösen skall taxeringsvärdet i regel utgöra inlösningsvärde. Styrelsen föreslår att länsbostadsnämnd skall kunna verkställa särskild värdering om taxeringsvärdet uppenbarligen inte ger ett i förhållande till fastighetens skick m. m. rimligt inlösningsvärde.

3. *Allmänna beredskapsarbeten*. Antalet dagsverken samt medelsförbrukningen under budgetåren 1967/68 och 1968/69 framgår av följande sammanställning (s. 111).

Med hänsyn till svårigheten att nu bedöma utvecklingen under budgetåret 1970/71 och de behov av allmänna beredskapsarbeten som då kan uppstå föreslår styrelsen att medelsbehovet beräknas till oförändrat 350 milj. kr.

4. Kostnaderna för *industribeställningar* uppgick under budgetåret

	Vägar	Övriga arbeten	Summa dagsverken resp. medels- förbrukning
<i>Dagsverken</i>			
1967/68.....	751 000	1 022 000	1 773 000
1968/69.....	676 000	981 000	1 657 000
<i>Medelsförbrukning¹</i>			
1967/68.....	228,9	196,1	425,0
1968/69.....	258,3	193,7	452,0

¹ Kassamässig förbrukning (milj. kr.)

1968/69 till ca 1,3 milj. kr. För budgetåret 1969/70 har anvisats 5 milj. kr. Styrelsen föreslår samma belopp för budgetåret 1970/71.

5. *Detaljplaneringsbidrag.* Under budgetåret 1968/69 har beslut om bidrag till kommunal planeringsverksamhet meddelats till ett belopp av 7,3 milj. kr. För budgetåret 1969/70 får beslut om bidrag meddelas intill ett belopp av 10 milj. kr. Styrelsen föreslår att även ramen för budgetåret 1970/71 bestäms till 10 milj. kr. Medelsbehovet under anslagsposten beräknas till samma belopp.

6. *Forskning och utvecklingsarbete.* Styrelsen upprepar sitt yrkande från föregående år om en särskild anslagspost för ändamålet. Medelsbehovet beräknas till 10 milj. kr.

7. *Övriga ändamål.* Kostnaderna för arbetspsykologiska undersökningar i samband med yrkesvägledning uppgick under budgetåret 1968/69 till 6,6 milj. kr. För budgetåret 1969/70 har beräknats 7 milj. kr. och för nästa budgetår beräknas 9 milj. kr.

Utgifterna för diverse ändamål under anslagsposten beräknas för budgetåret 1970/71 till oförändrat 5 milj. kr.

8. *Lönkostnadspålägg.* Belastningen på anslagsposten beror på beredskapsarbetenas omfattning. För nästa budgetår beräknas oförändrat 15 milj. kr.

Den vid utgången av budgetåret 1968/69 föreliggande reservationen på anslaget om drygt 104 milj. kr. kommer att behövas för att täcka vid budgetårets utgång oregerade utgifter för statsbidragsskulder m. m.

Departementschefen

Följande sammanställning visar omfattningen av de allmänna beredskapsarbetena under vart och ett av budgetåren 1966/67—1968/69 samt dagsverkskostnadernas utveckling under samma period.

En närmare analys av siffrorna visar en snabb och relativt kraftig anpassning av beredskapsarbetenas omfattning till konjunkturläget och till regionala skillnader i landet. De allmänna beredskapsarbetena minskade i samband med den begynnande konjunkturuppgången budgetåret 1968/69 med ca 100 000 dagsverken i förhållande till föregående budgetår. Det totala an-

	Budgetår		
	1966/67	1967/68	1968/69
	Antal dagsverken.....	1 425 000	1 755 000
Nedlagda kostnader (milj. kr.).....	566,6	585,2	616,4
Därav AMS kostnader (milj. kr.).....	382,3	434,2	464,1
Genomsnittlig dagsverkskost- nad (kr.)	398	334	373
Därav AMS andel (kr.).....	268	247	281

talet dagsverken stannade därmed vid 1 653 000. Under den närmast föregående konjunkturuppgången budgetåret 1964/65 var antalet dagsverken i beredskapsarbeten 1 553 000. Anledningen till att nivån nu är något högre än i tidigare motsvarande konjunkturläge är bl. a. att den regionala obalansen på arbetsmarknaden har blivit mera utpräglad under senare år. Nedskärningen av de allmänna beredskapsarbetena mellan budgetåren 1967/68 och 1968/69 har uteslutande berört de syd- och mellansvenska länen, där antalet dagsverken minskat från 534 000 till 295 000, medan det i skogslänen har skett en ökning från 1 221 000 till 1 358 000.

Kostnaderna för beredskapsarbetena har mellan de båda senaste budgetåren ökat med 5 %. De genomsnittliga dagsverkskostnaderna har stigit med närmare 12 %. Styrelsens andel av dagsverkskostnaderna har under de båda senaste budgetåren varit ca 75 % mot 67 % under budgetåret 1966/67.

I följande sammanställning lämnas uppgifter om de under budgetåret 1968/69 utförda beredskapsarbetenas fördelning på olika slag av objekt.

Arbetsobjekt	Antal dags- verken	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Dagsverkskostnad (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
<i>Stalliga, kommunala och enskilda arbeten</i>					
Vägar.....	675 662	274,8	268,7	407	398
Husbyggnadsarbeten . . .	229 063	135,1	69,9	590	305
Skogsvårdsarbeten . . .	467 293	63,9	48,1	136	102
Industriella arbeten... Hamn- och farledsarbe- ten.....	10 397	3,1	2,6	299	246
Vatten- och avloppsar- beten.....	197 638	90,8	35,8	459	181
Järnvägs- och spårar- beten.....	1 455	1,0	0,9	720	620
Turist- och fritidsarbe- ten.....	6 468	2,3	1,5	359	232
Särskilda militära ar- beten.....	22 814	13,7	13,7	602	602
Övriga arbeten.....	41 768	19,6	10,9	469	261
<i>Därav kommunala arbeten.....</i>	275 790	161,9	65,3	587	237

Sammanställningen visar, att drygt 40 % av arbetena utgörs av vägarbeten, för vilka staten svarar för så gott som hela kostnaden. Skogsvårdsarbetena, där staten svarar för ca 3/4 av kostnaderna, utgör knappt 30 % av arbetena. Statens andel av kostnaderna för flertalet övriga grupper är betydligt lägre. En stor del av de i sistnämnda grupper ingående arbetena utgörs av kommunala arbeten, till vilka statsbidrag under budgetåret 1968/69 utgick med i genomsnitt 40 %.

Vad angår de allmänna beredskapsarbetena under nästa budgetår bör dessa liksom under innevarande budgetår till allra största delen inriktas på att tillgodose behovet av sysselsättningstillskott i skogslänen, framför allt i de fyra nordligaste länen. Genom en sådan lokalisering och med en inriktning så långt möjligt på arbeten med stor löneandel kan sekundära konjunkturpådrivande verkningar i andra delar av landet undvikas. Ett exempel på sådana sysselsättningsskapande åtgärder är det bidrag till återväxtåtgärder på svårföryngrad skogsmark i vissa kommuner i Norrland och Kopparbergs län som jag redogjort för i det föregående (s. 96).

Med hänsyn till vad jag nu har anfört och mot bakgrund av den arbetsmarknadssituation som kan förutses för år 1970 beräknar jag kostnaderna för allmänna beredskapsarbeten under nästa budgetår till ca 275 milj. kr. exkl. lönekostnadspålägg. Det är en nivå som ungefär motsvarar vad som anvisades före den senaste konjunkturdämpningen. Jag vill i sammanhanget framhålla att omfattningen av de särskilda beredskapsarbetena har nästan fördubblats sedan budgetåret 1966/67. Detta har medfört betydligt ökade möjligheter att bereda bl. a. äldre, lokalt bunden arbetskraft sysselsättning.

I detta sammanhang får jag anmäla att Riksförbundet landsbygdens folk i särskild framställning har föreslagit bl. a. att beredskapsarbeten anordnas inom jordbrukssektorn som en åtgärd för att förbättra sysselsättningen i glesbygderna. Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande över framställningen anfört att arbeten för enskilda jordbruk som regel inte kan utföras som beredskapsarbeten. Däremot kan enligt styrelsen natur- och miljövårdsarbeten med fördel sättas in som beredskapsarbeten för att bereda arbetslösa jordbrukare sysselsättning. Jag delar styrelsens uppfattning.

I fråga om flyttningsbidragen har styrelsen föreslagit att grunderna ändras på vissa punkter. Förslaget att öka flyttningsstödet till familjer genom att höja beloppen för starthjälp och utrustningsbidrag kan jag inte tillstyrka. Jag vill erinra om att starthjälpen till familjeförsörjare höjdes från 500 till 1 000 kr. år 1968. Inte heller i övrigt kan jag biträda styrelsens förslag, som i fråga om bidrag till hemresor och till nyutbildade utan arbete prövades senast av 1969 års riksdag (prop. 1 bil. 13 s. 50, SU 58, rskr 189).

Arbetsmarknadsstyrelsen har när det gäller sysselsatta vid verkstäder för handikappade föreslagit att flyttningsbidrag avseende dagliga pendelresor skall kunna utgå inte bara i samband med anställning i öppna marknaden

utan också i det fall handikappad person får arbete vid skyddad verkstad. Jag delar styrelsens uppfattning att användningsområdet för detta bidrag bör vidgas och förordar att bidrag skall kunna lämnas oavsett om arbetstagaren placeras i arbete på öppna marknaden eller i skyddad eller halvskyddad sysselsättning.

För budgetåret 1970/71 beräknar jag utgifterna för flyttningsbidrag till 63 milj. kr., vilket innebär en ökning med 13 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit att 10 % av det årliga bostadsbyggandet fördelas med särskild hänsyn till den flyttande arbetskraftens behov och att dessa bostäder lokaliseras till orter som anges av styrelsen. Med anledning härav vill jag peka på att de arbetsmarknadspolitiska synpunkterna tillgodoses genom att bostadsbyggnadsplanen fördelas på län och kommuner först efter samråd mellan bostads- och arbetsmarknadsmyndigheterna. Näringslivets expansion och det därav betingade behovet av arbetskraft tillmäts stor betydelse i detta fördelningsarbete.

Vad sedan gäller styrelsens önskemål att de ensamboendes bostadsbehov mera aktivt skall beaktas vid det permanenta bostadsbyggandet bör uppmärksammas att det är de kommunala myndigheterna som beslutar om produktionens inriktning på olika hus- och lägenhetstyper inom den bostadsbyggnadsram som tilldelas kommunen. Dessa beslut grundas på bedömningar av aktuell och förväntad bostadsefterfrågan. I de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen konkretiseras dessa bedömningar och därav följande behövt bostadsbyggande. Behovet av bostäder för ungdom utreds av ungdomsbostadsutredningen, vars förslag kan väntas inom kort.

Med anledning av arbetsmarknadsstyrelsens förslag om särskild värdering vid inlösen av egnahem vill jag erinra om att möjlighet finns att jämka inlösningsvärdet om taxeringsvärdet är uppenbart lågt i förhållande till vad som i allmänhet gäller för likvärdiga fastigheter på orten. Någon ändring av vad som sålunda gäller är jag inte beredd att förorda. Medelsbehovet för inlösenverksamheten under nästa budgetår beräknar jag till oförändrat 3 milj. kr.

Vad gäller anslagsposten Detaljplaneringsbidrag beräknar jag medelsbehovet för bidrag åt kommuner för projektering av anläggnings- och husbyggnadsarbeten för budgetåret 1970/71 till 8 milj. kr.

Vid anmälan av anslaget Kommittéer m. m. i det föregående har jag beräknat medel för arbetsmarknadspolitiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Styrelsens förslag att medel tas upp för ändamålet under förevarande anslag kan jag inte biträda.

Under återopande av det anförda och med hänvisning till sammanställningen i det föregående (s. 109) beräknar jag det totala medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1970/71 till 380 milj. kr.

Vid budgetårets slut bör arbetsmarknadsstyrelsen redovisa hur stort belopp som faktiskt har förbrukats för väg- och gatuarbeten. Detta belopp bör räknas av mot automobilskattemedlen. Uppskattningsvis kan beloppet anges till 100 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna av mig förordad ändring av grunderna för flyttningsbidrag, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

b) till *Allmänna beredskapsarbeten m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 380 000 000 kr., varav förslagsvis 100 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Särskilda beredskapsarbeten m. m.

1968/69 Utgift	429 117 965	Reservation	34 692 237
1969/70 Anslag ..	425 000 000 ¹		
1970/71 Förslag ..	450 000 000		

¹ Av anslaget skall förslagsvis 50 milj. kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Från anslaget bestrids utgifter för beredskapsarbeten för handikappad och av andra skäl svårplacerad arbetskraft, arbetspsykologiska undersökningar och läkarundersökningar i samband med arbetsvård, upplysningsverksamhet avseende handikappade, arkivarbeten, näringshjälp m. m. samt bidrag och lån till motorfordon för handikappade. Bidragsbestämmelserna återfinns i arbetsmarknadskungörelsen.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		AMS	Dep.chefen
1. Beredskapsarbeten m. m.	318 000 000	+22 000 000	+ 5 000 000
2. Arkivarbeten.	63 000 000	+22 000 000	+16 000 000
3. Näringshjälp m. m.	12 000 000	—	—
4. Bidrag och lån till motorfordon för handikappade. . .	13 000 000	—	—
5. Lönekostnadspålägg.	19 000 000	+ 4 000 000	+ 4 000 000
	425 000 000	+48 000 000	+25 000 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. *Beredskapsarbeten m. m.* Vid dessa arbeten sysselsätts dels mentalvårdspatienter, psykiskt utvecklingsstörda samt nykterhetsvårds-, kriminalvårds- och ungdomsvårdsfall, dels äldre lokalt bunden arbetskraft och dels arbetssökande som av andra skäl är svårplacerade i öppna marknaden. En

del av arbetena bedrivs som statliga beredskapsarbeten, andra som kommunala.

Under budgetåren 1966/67, 1967/68 och 1968/69 sysselsattes i medeltal ca 6 000, 10 000 resp. 12 000 personer. Antalet dagsverken under samma budgetår framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Vägar	Skogs- vårds- arbeten	Industri- ella arbeten	T-arbeten	Övriga arbeten	Summa
1966/67.....	138 000	476 000	18 000	384 000	250 000	1 266 000
1967/68.....	241 000	718 000	95 000	554 000	618 000	2 226 000
1968/69.....	262 000	616 000	128 000	589 000	748 000	2 343 000

De kassamässiga utgifterna uppgick samma budgetår till 155,2, 253,2 resp. 340,6 milj. kr.

Behovet av beredskapsarbeten för handikappade och i övrigt svårplacerad arbetskraft är stort och påverkas i liten grad av säsongväxlingar och konjunkturförbättring. För budgetåret 1970/71 uppskattar styrelsen medelsbehovet för beredskapsarbeten till 330 milj. kr. För övriga ändamål under anslagsposten, nämligen psykotekniska anlagsundersökningar och läkarundersökningar m. m. i samband med arbetsvårdsverksamheten samt upplysningsverksamhet avseende handikappade, beräknas 10 milj. kr.

2. *Arkivarbeten.* En väsentlig utbyggnad av arkivarbetsverksamheten har ägt rum under de två senaste budgetåren. Antalet arkivarbetare uppgick i juni månad åren 1967—1969 till 3 600, 4 900 resp. 6 600 personer. Den fortsatta utvecklingen kan inte bedömas med önskvärd säkerhet. Till följd av att äldre, svårplacerad eller lokalt bunden arbetskraft i allt högre grad möter svårigheter i samband med förändringar på arbetsmarknaden uppskattar styrelsen nettoökningen av antalet arkivarbetare till 1 000 personer för vart och ett av budgetåren 1969/70 och 1970/71.

Utgifterna under budgetåret 1968/69 uppgick till ca 71,8 milj. kr. För budgetåret 1969/70 beräknade 63 milj. kr. kommer inte att förslås. Medelsbehovet för budgetåret 1970/71 uppskattas till 85 milj. kr.

3. *Näringshjälp m. m.* Styrelsen föreslår att maximibeloppet för näringshjälp höjs från 12 000 kr. till 20 000 kr. och att maximibeloppet för kompletterande räntebelagt lån höjs från 15 000 kr. till 30 000 kr. Räntefritt näringshjälpplån och kompletterande räntebelagt lån skall enligt nuvarande regler återbetalas inom fem år. Styrelsen föreslår att återbetalningstiden för de båda låneformerna får utsträckas till tio år om särskilda skäl föreligger.

Näringshjälp får försöksvis beviljas två eller flera handikappade som avser att starta en gemensam rörelse. Styrelsen föreslår att handikappad person skall kunna beviljas näringshjälp även om rörelsen startas med en icke handikappad kompanjon.

Vid anställning av handikappad utgår enligt nuvarande bestämmelser bidrag till arbetsgivare för sådan särskild anordning på arbetsplatsen som krävs för att den handikappade skall kunna utföra arbetet. Bidraget utgår med belopp motsvarande halva kostnaden, dock högst 12 000 kr. Styrelsen föreslår liksom föregående år att maximibeloppet höjs till 15 000 kr. och att i speciella fall bidraget skall kunna höjas till tre fjärdedelar av kostnaden, dock högst 20 000 kr. Vidare bör bidrag kunna utgå även i de fall redan anställd personal drabbas av bestående handikapp som nödvändiggör särskild anordning på arbetsplatsen för att vederbörande skall kunna utföra sitt arbete.

De föreslagna ändringarna av bidragsgrunderna föranleder ingen uppräkning av anslagsposten.

4. *Bidrag och lån till motorfordon för handikappade.* Styrelsen föreslår att bidragets maximibelopp med hänsyn till kostnadsutvecklingen höjs från 12 000 kr. till 15 000 kr. Vidare anser styrelsen behovet av justering av reglerna om inkomstprövning m. m. vara överhängande.

Särskilt bidrag med högst 2 000 kr. utgår för sådan särskilt kostnadskrävande ändring av eller anordning på fordon som behövs för att den handikappade skall kunna bruka det eller för förvärv av fordon med sådana automatiska anordningar som är oundgängligen nödvändiga. Eftersom kostnaderna för sådana ändringar och anordningar inte sällan överstiger 2 000 kr., föreslår styrelsen att bidrag får utgå med hela kostnaden för aggregat, ändringar eller anordningar som statens bilinspektion vid besiktning finner erforderliga.

Medelsbehovet under anslagsposten beräknas till oförändrat 13 milj. kr.

För budgetåret 1968/69 har styrelsen bemyndigats att, under vissa förutsättningar avskrivna inom arbetsmarknadsverket uppkommande fordringar till belopp ej överstigande 3 000 kr. I enlighet härmed har under budgetåret beslut fattats om avskrivning av fordringar till ett sammanlagt belopp av 809 003 kr. Avskrivningen avser till större delen fordringar på flyktingar, zigenare samt personer som erhållit start- eller näringshjälp.

Styrelsen hemställer om fortsatt bemyndigande att avskrivna lånefordringar under budgetåret 1970/71.

Remissyttrande

Handikapputredningen tillstyrker de av arbetsmarknadsstyrelsen föreslagna förbättringarna av stödet till motorfordon för handikappade.

Departementschefen

Antalet dagsverken, nedlagda kostnader för beredskapsarbeten och dagsverkskostnader under förevarande anslag under de tre senaste budgetåren framgår av följande sammanställning.

	Budgetår		
	1966/67	1967/68	1968/69
Antal dagsverken.....	1 266 000	2 235 000	2 344 000
Nedlagda kostnader (milj. kr.)	221,5	415,9	496,9
Därav AMS kostnader (milj. kr.).....	160,8	274,5	303,4
Genomsnittlig dagsverkskostnad (kr.).....	175	186	212
Därav AMS andel av dagsverkskostnad (kr.).....	127	123	129

Av sammanställningen framgår att dagsverksvolymen även efter den stora uppgången mellan budgetåren 1966/67 och 1967/68 har fortsatt att öka. Den genomsnittliga dagsverkskostnaden har stigit samtidigt som den andel som faller på arbetsmarknadsstyrelsen har sjunkit, nämligen från 73 % under budgetåret 1966/67 till 61 % under budgetåret 1968/69.

I följande sammanställning specificeras de beredskapsarbeten under detta anslag som har utförts under budgetåret 1968/69.

Arbetsobjekt	Antal dagsverken	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Dagsverkskostnad (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
<i>Stalliga, kommunala och enskilda arbeten</i>					
Vägar.....	257 197	77,9	68,1	303	265
Husbyggnadsarbeten	185 393	88,2	44,9	476	242
Skogsvårdsarbeten...	616 031	79,7	63,2	129	103
Industriella arbeten .	129 484	18,8	11,2	145	86
Hamn- och farledsarbeten.....	11 548	4,8	2,8	416	243
Vatten- och avloppsarbeten.....	213 415	98,1	37,3	460	175
Järnvägs- och spårarbeten.....	5 666	2,5	1,4	442	240
Flottledsarbeten....	17 940	2,9	2,4	159	134
Forn- och kulturminnesvård.....	3 834	0,7	0,7	183	178
Turist- och fritidsarbeten.....	28 498	8,3	3,7	292	130
Natur- och landskapsvård.....	3 526	0,7	0,4	187	106
Särskilda arbeten för vissa svårplacerade (s. k. T-arbeten)...	591 375	62,6	26,0	106	44
Övriga arbeten.....	279 768	45,7	35,4	163	127
<i>Därav kommunala arbeten.....</i>	886 100	211,2	80,2	238	90

Som framgår av sammanställningen föreligger stora variationer i dagsverkskostnaderna för olika arbeten. De dagsverksbilliga arbetena, främst skogsvårdsarbeten, industriella arbeten och T-arbeten dominerar liksom tidigare i antal. De utgör närmare 60 % av totala antalet dagsverken.

För innevarande budgetår har 318 milj. kr. beräknats för beredskapsarbeten. Även under budgetåret 1970/71 bör man, som jag framhållit i det föregående, räkna med att det trots förbättrat konjunkturläge kommer att kvarstå ett betydande behov av sysselsättningsskapande åtgärder för handikappade och lokalt bunden, äldre arbetskraft. Medel bör därför beräknas för en oförändrad volym om ca 2,4 milj. dagsverken, vilket innebär nästan en fördubbling jämfört med budgetåret 1966/67. Kostnaden härför beräknar jag till 323 milj. kr. I beloppet är inräknat medel för psykotekniska undersökningar m. m. i samband med arbetsvård.

Resultatet av en inom inrikesdepartementet gjord översyn av arkivarbetsverksamheten redovisades för föregående års riksdag (prop. 1 bil. 13 s. 54). Delvis nya riktlinjer för verksamheten gäller fr. o. m. innevarande budgetår. Arkivarbetet har under de senaste åren snabbt ökat i omfattning. I juni månad åren 1967, 1968 och 1969 var antalet arkivarbetare 3 600, 4 900 resp. 6 600. Liksom arbetsmarknadsstyrelsen räknar jag med en fortsatt expansion av verksamheten med inemot 1 000 personer under såväl innevarande som nästa budgetår. Jag beräknar det ökade medelsbehovet för verksamheten under nästa budgetår till 20 milj. kr., varav 4 milj. kr. utgör lönekostnadspålägg.

När det gäller näringshjälp samt bidrag och lån till motorfordon för handikappade m. m. har arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit förbättringar i olika avseenden. Mot bakgrund av att de stödformer det här gäller kan påtagligt underlätta de äldres och handikappades möjligheter att hävda sig i förvärvslivet anser jag mig böra tillstyrka styrelsens förslag i väsentliga delar. Jag förordar alltså att det nuvarande maximibeloppet om 12 000 kr. för näringshjälp, bidrag till arbetsredskap m. m. och till särskilda anordningar på arbetsplats för handikappad samt för bidrag och lån till motorfordon för handikappad höjs till 15 000 kr. Maximibeloppet 15 000 kr. för det kompletterande räntebelagda lån som kan utgå vid sidan av näringshjälp bör som styrelsen föreslagit höjas till 30 000 kr.

Bidraget till arbetsgivare för särskilda anordningar på arbetsplats för att en handikappad skall kunna utföra sitt arbete utgår f. n. endast vid nyanställning av den handikappade. Jag förordar liksom arbetsmarknadsstyrelsen att bidrag skall kunna utgå också för redan anställd som blivit varaktigt handikappad under anställningen om särskilda skäl i övrigt föreligger.

När det gäller motorfordon för handikappade kan f. n. utgå ett tilläggsbidrag om högst 2 000 kr. för särskilt kostnadskrävande ändringar av eller anordningar på fordonet. Jag förordar att beloppet höjs till högst 4 000 kr. Jag avser vidare att senare föreslå Kungl. Maj:t att vissa lättnader genomförs i nu tillämpad inkomstprövning av bidraget till motorfordon.

Eftersom medelsåtgången för näringshjälp och bidrag till motorfordon för handikappade under de senaste budgetåren väsentligt har understigit beräknade belopp, anser jag liksom styrelsen att anslagsposten inte behöver räknas upp trots de förordade bidragsförbättringarna. Jag beräknar alltså

det sammanlagda medelsbehovet för ifrågavarande ändamål till oförändrat 25 milj. kr.

Under de båda senaste budgetåren har arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigats att på vissa villkor besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket. Jag förordar att samma bemyndigande lämnas även för nästa budgetår.

Vid budgetårets slut bör arbetsmarknadsstyrelsen redovisa hur stort belopp, som faktiskt har förbrukats för väg- och gatuarbeten. Detta belopp bör räknas av mot automobilskattemedlen. Uppskattningsvis kan beloppet anges till 50 milj. kr.

Med hänvisning till den sammanställning av medelsberäkningen för nästa budgetår som har gjorts i det föregående (s. 115) hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge att Kungl. Maj:t får bemyndiga arbetsmarknadsstyrelsen att under budgetåret 1970/71 besluta om avskrivning av sådan lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, till belopp om högst 3 000 kr., beträffande vilken antingen omständigheterna ger vid handen att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömning ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,

b) godkänna av mig förordade ändringar av grunderna för näringshjälp m. m. samt bidrag och lån till anskaffning av motorfordon för handikappade, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

c) till *Särskilda beredskapsarbeten m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 000 kr., varav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 5. Förlägningsbyggnader m. m.

1968/69 Utgift	17 369 442
1969/70 Anslag	24 000 000
1970/71 Förslag	32 500 000

Från anslaget bestrids utgifter för arbetsmarknadsstyrelsens bostadsförlägningsverksamhet för personer, som är sysselsatta i beredskapsarbete, deltar i omskolningskurser eller överflyttas för anställning på ny ort, samt

för anskaffning och uppförande av familjebostäder för zigenare. Under anslaget redovisas inkomster från styrelsens uthyrning av förläggningsplatser till enskilda personer samt från försäljning och uthyrning av förläggningsbyggnader till myndigheter, kommuner och industrier m. m.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		AMS	Dep.chefen
<i>Utgifter</i>			
1. Nyanskaffning av förläggningsbyggnader m. m.	10 500 000	+11 000 000	+ 8 500 000
2. Ersättningsanskaffning av förläggningsbyggnader.	3 000 000	—	—
3. Underhålls- och driftkostnader.	23 700 000	+ 3 000 000	+ 3 000 000
4. Lönekostnadspålägg.	1 200 000	+ 100 000	+ 100 000
Summa utgifter	38 400 000	+14 100 000	+11 600 000
<i>Uppbördsmedel</i>			
1. Ersättning för upplåtna förläggningsplatser.	9 500 000	—	+ 1 500 000
2. Inkomster vid försäljning m. m. av förläggningsbyggnader.	4 900 000	—	+ 1 600 000
Summa inkomster	14 400 000	—	+ 3 100 000
Nettoutgift	24 000 000	+14 100 000	+ 8 500 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. *Nyanskaffning av förläggningsbyggnader m. m.* Vid utgången av budgetåret 1968/69 disponerade styrelsen egna byggnader för förläggning av 10 390 personer samt förhyrda bostäder motsvarande 728 platser. Sistnämnda platser har huvudsakligen använts för omskolningselever. Förhyrning har skett när detta ställt sig billigare än att uppföra egna byggnader.

Under innevarande budgetår beräknas antalet platser i egna förläggningar öka med ca 950 och under budgetåret 1970/71 med 1 450. Kostnaderna härför beräknas till 21 milj. kr. Flertalet av de nya platserna är avsedda att hyras ut till kommuner och företag för placering av överflyttad arbetskraft.

Under budgetåret 1968/69 anskaffades en familjebostad för zigenare. Under innevarande budgetår beräknas tre och under budgetåret 1970/71 fyra bostäder komma att anskaffas. Anskaffningskostnaden sistnämnda budgetår beräknas till 0,5 milj. kr.

Under budgetåret 1968/69 beställdes 50 tillfälliga familjebostäder av flyttbar typ. För budgetåret 1970/71 räknar styrelsen med att endast i mindre utsträckning anskaffa familjebostäder av detta slag. Styrelsen kommer nämligen att anskaffa förläggningsbyggnader av en ny typ, som kan användas av såväl ensamstående som familjer.

2. *Ersättningsanskaffning av förläggningsbyggnader.* Under budgetåret 1968/69 ersattes 480 platser. För budgetåret 1970/71 räknar styrelsen med att behöva återanskaffa 200 platser till en kostnad av 3 milj. kr.

3. *Underhålls- och driftkostnader.* De egentliga driftkostnaderna under budgetåret 1970/71 för förläggningar, omfattande totalt ca 13 600 platser,

beräknas till 21,7 milj. kr. För uppsättning, flyttning samt underhåll av byggnader beräknas 5 milj. kr.

Departementschefen

I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen räknar jag för nästa budgetår med en betydande ökning av nyanskaffningen av förläggningsbyggnader för att möta ett väntat starkt behov av förläggningsplatser från framför allt kommunernas och företagens sida. Jag beräknar dock utgifterna till ett något lägre belopp än styrelsen.

Den förhållandevis stora ökningen av antalet förläggningsplatser måste enligt min mening leda till att också inkomsterna under anslaget ökar. Jag förordar därför att inkomstposterna räknas upp i förhållande till styrelsens förslag. I anslutning härtill förutsätter jag att de hyror som debiteras kommuner, företag m. fl. bestäms till sådana belopp att de helt täcker uppkommande kapitalkostnader och — i förekommande fall — driftkostnader.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Förläggningsbyggnader m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 32 500 000 kr.

B 6. Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet

1968/69 Nettoinkomst ..	613 993	Reservation	8 137 046
1969/70 Anslag	1 000		
1970/71 Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning och förrådshållning av maskiner, redskap och arbetsmateriel som behövs framför allt för beredskapsarbeten. Den värdeminskning som uppstår vid utnyttjandet av dessa förnödenheter debiteras vederbörande anslag och mot värdeminskningen svarande belopp tillgodoförs förevarande anslag som inkomst. Anslaget tillförs vidare inkomster av försäljning och uthyrning av materiel m. m. till andra myndigheter och enskilda.

	1969/70	AMS beräkning 1970/71
<i>Utgifter</i>		
1. Kostnader för förrådets drift.....	4 415 000	+ 450 000
2. Anskaffning av maskiner och reservdelar.....	4 015 000	—
3. Anskaffning av redskap och arbetsmateriel samt vagnar för personal m. m.....	2 450 000	—1 050 000
Summa utgifter	10 880 000	— 600 000
<i>Inkomster</i>	9 000 000	+ 900 000
Nettoutgift	1 880 000	—1 500 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. Till följd av pris- och löneförhöjningar beräknas kostnaderna för förrådens drift öka med 100 000 kr. Lönekostnadspålägget uppskattas stiga med 20 000 kr. För utvidgad instruktionsverksamhet beträffande drift, skötsei och vård av de maskiner som används vid beredskapsarbeten beräknas en kostnadsökning av 30 000 kr. Ett ökat medelsbehov om 50 000 kr. beräknas för reparationer och underhåll av maskiner samt för ökade förrådsomkostnader i samband med ut- och inlämning av maskiner och materiel. Underhållskostnaderna för maskiner och utrustning vid industriella beredskapsarbeten beräknas öka med 250 000 kr.

2. För ersättningsanskaffning av maskiner och transportfordon beräknas 2,1 milj. kr. och för anskaffning av reservdelar 915 000 kr. För de industriella beredskapsarbetena beräknas nyanskaffning av maskiner samt övrig utrustning ske med 1 milj. kr.

3. För anskaffning av redskap och arbetsmateriel beräknas 200 000 kr. För de skogligen beredskapsarbetena behöver vidare anskaffas 75 manskapsvagnar till en kostnad av 1,2 milj. kr.

På grund av reservationen på anslaget kan detta liksom tidigare år föras upp med endast ett formellt belopp.

Departementschefen

Som arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit bör anslaget för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 7. Arbetsmarknadsutbildning m. m.

1968/69 Utgift	416 627 811 ¹
1969/70 Anslag	485 000 000
1970/71 Förslag	505 000 000

Anslaget Omskolning m. m.

Från anslaget bestrids utgifter för yrkesutbildning som sker av sysselsättningspolitiska skäl. Huvudsakligen är det fråga om omskolning och annan yrkesutbildning åt personer som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden och för vilka utbildningen bedöms vara ägnad att medföra stadigvarande arbete som inte kan komma till stånd utan sådan utbildning. Som försöksverksamhet anordnas fr. o. m. budgetåret 1966/67 utbildning av inte arbetslösa personer inom s. k. bristyrken (bristyrkesutbildning) i viss omfattning. Utgifterna avser kostnader främst

för anordnande av utbildningen och för utbildningsbidrag åt kursdeltagarna. Arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen handhar arbetsmarknadsutbildningen.

Bestämmelserna om utbildningsbidrag återfinns i arbetsmarknadskungörelsen. Bidrag utgår i form av grundbidrag, hyresbidrag, familjetillägg och särskilt bidrag.

Från anslaget bestrids vidare bl. a. utgifter för avgiftsfri undervisning i svenska språket, som studieförbunden anordnar för utlänningar som är stadigvarande bosatta i Sverige.

Arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen

Myndigheterna har gjort gemensam framställning rörande anslaget för nästa budgetår.

1. *Arbetsmarknadsutbildningens omfattning.* Under budgetåret 1967/68 deltog 78 600 personer i olika former av arbetsmarknadsutbildning, varav 35 500 personer i skolöverstyrelsens kurser. För budgetåret 1968/69 hade arbetsmarknadsstyrelsen beräknat att utbildningen skulle komma att omfatta inemot 80 000 personer. Denna beräkning har visat sig för låg. Utbildningen har nämligen omfattat närmare 92 000 personer.

Den bristyrkesutbildning som bedrivits sedan hösten 1966 har under budgetåret 1968/69 omfattat 284 personer, varav 140 utbildats för verkstadsindustrins behov och 107 för vårdområdet. Verksamhetens ringa omfattning får tillskrivas i första hand den omständigheten att utbildningsbidragen medför en alltför stor standardsänkning under utbildningstiden.

Även om efterfrågan på arbetskraft kommer att vara hög under budgetåret 1970/71, föreligger det enligt arbetsmarknadsstyrelsens bedömning ett betydande behov av arbetsmarknadsutbildning för bl. a. sådana grupper som även i ett gynnsamt konjunkturläge kommer att möta omställningsproblem, exempelvis äldre och handikappade, samt kvinnor, som önskar inträda på arbetsmarknaden eller återgå till förvärvsarbete. En fortsatt omfattande strukturförändring kommer också att ställa höga krav på arbetsmarknadsutbildningen. En utbildningsvolym, som under budgetåret 1970/71 når upp till eller något överstiger 100 000 personer, bedöms därför som realistisk.

2. *Förslag rörande utbildningsbidragen m. m.* Arbetsmarknadsstyrelsen upprepar sitt tidigare framförda förslag om en höjning av utbildningsbidragen och om införandet av ett nytt bidragssystem, som innebär en förenklad handläggning av bidragsärendena. Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att bidragens realvärde har minskat successivt samtidigt som den allmänna reallönenivån har höjts. Utbildningsbidragen framstår också som oförmånliga vid en jämförelse med de ersättningar som utgår enligt den allmänna försäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Det är enligt styrelsens uppfattning angeläget, att utbildningsbidragen är så stora att arbets-

lösa personer stimuleras att utbilda sig i stället för att uppbära kontantstöd. Utbildningsbidragen bör därför höjas till en nivå som ligger över ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. Socialhjälp utgår normalt med högre belopp än utbildningsbidrag. Det är otillfredsställande, att en person som uppbär utbildningsbidrag måste ansöka om socialhjälp för den dagliga försörjningen. Det bör därför finnas möjlighet att inom nuvarande bidragssystem undantagsvis ge högre bidrag än som nu kan lämnas. Med hänsyn till att levnadskostnaderna och lönerna har höjts är det enligt styrelsen ofrånkomligt att företa en uppräknig av vissa former av utbildningsbidrag.

Arbetsmarknadsstyrelsens förslag till bidragssystem innebär i korthet följande.

Grundbidrag till kostnader för försörjning bör utgå lika för gift och ogift med 650 kr. per månad.

Bostadskostnadsbidrag bör som nu kunna beviljas med ett belopp som motsvarar bidragstagarens faktiska bostadskostnad. Normalersättning till den som inte har fast bostad föreslås utgå med ett enhetligt belopp av 225 kr. per månad oavsett dyrtidsgrupp.

Barntillägg föreslås utgå med ett enhetligt belopp av 120 kr. per månad och barn under 16 år.

Bortavistelsebidrag — av samma slag som f. n. kan utgå till personer som tillträder anställning utom hemorten — bör utgå till familjeförsörjare eller jämförlig, som genomgår utbildning utom hemorten. Bortavistelsebidraget skall täcka merkostnader för mat och bostad till följd av vistelse på annan ort än hemorten. Beloppet föreslås utgå med 450 kr. per månad. Till ensamstående som utbildas utom hemorten föreslås bidrag till bostadskostnaden på utbildningsorten som hittills utgå med normalersättningsbeloppet.

Särskilt bidrag bör utgå som hittills. Arbetsmarknadsstyrelsen överväger ytterligare schabloniseringar av dessa bidrag.

Vidare bör ett särskilt *stimulansbidrag* om 150 kr. per månad utgå vid bristyrkesutbildning.

Reducering av grundbidrag på grund av makes inkomst bör slopas för att stimulera till ökad arbetsmarknadsutbildning bland gifta kvinnor.

Ökad *företagsutbildning* bör anordnas med hänsyn till det växande utbildningsbehovet. Ett bidrag till företagen med 3 kr. per elev och närvarotimme föreslås infört på försök fr. o. m. budgetåret 1970/71. Denna företagsutbildning bör såsom styrelsen tidigare framhållit begränsas till sådan personal som behöver nyrekryteras och som är i behov av omskolning eller kompletterande utbildning. Vidare bör den utnyttjas beträffande sådana redan anställda, som på grund av ändringar i produktionen löper risk att bli arbetslösa och för vilka omskolning bedöms nödvändig, eller för att möjliggöra sådana omplaceringar inom företagen att man kan nyrekrytera inte utbildad

arbetskraft. Styrelsen understryker att varje utbildningsinsats av detta slag skall grundas på en arbetsmarknadspolitisk bedömning av åtgärdernas angelägenhet och att avsikten inte är att införa ett nytt statsbidragssystem avseende företagens interna utbildning eller att rubba nuvarande principer för ansvarsfördelning mellan samhälle och företag beträffande yrkesutbildningen.

Enligt 16 § arbetsmarknadskungörelsen skall person ha fyllt 21 år för att få utbildningsbidrag. Från denna regel har Kungl. Maj:t meddelat dispenser. Eftersom myndighetsåldern numera har sänkts från 21 till 20 år, föreslår arbetsmarknadsstyrelsen att åldersbestämelsen enligt arbetsmarknadskungörelsen för utbildningsbidrag sänks från 21 till 20 år.

3. *Vissa rationaliseringsåtgärder m. m.* I syfte att åstadkomma en effektivisering av utbildningen och en sänkning av kostnaderna för kursverksamheten fortsätter tidigare inledda rationaliseringsåtgärder. Centralisering av kurserna för att utnyttja tillgängliga resurser på ett bättre sätt sker sålunda planenligt i samband med nybyggnationer eller förhyrning av nya lokaler. Vidare eftersträvas en mera enhetlig utbildning genom ökad central styrning av de arbeten av produktiv art, som ingår i den praktiska undervisningen.

Den kontinuerliga översynen av läroplaner har fortsatt. Förberedande teoretisk utbildning anordnas för sådana sökande som bedöms lämpliga för mera kvalificerade omskolningskurser men saknar tillfredsställande teoretisk bakgrund inom något eller några av ämnena svenska, samhällskunskap, matematik, fysik, kemi och engelska. Vidare söker man ge kursdeltagare med svaga grundläggande kunskaper en påbyggnad i vissa allmänna ämnen. Inom anpassningsundervisningen för handikappade har under det senaste året igångsatts en försökskurs för personer som är både syn- och hörselskadade. Skolöverstyrelsen har under våren 1969 på försök igångsatt en s. k. informations- och utredningskurs, som avser att ge yrkes- och arbetsmarknadsinformation, klarlägga kursdeltagarnas förutsättningar för arbete eller utbildning samt finna lämpliga fortsatta åtgärder för en lösning av kursdeltagarnas arbetsfråga. Genom denna kurs väntas arbetsförmedlingen få ökade möjligheter att vidta lämpliga åtgärder speciellt i mera svårbedömda fall.

4. *Övrig verksamhet.* Kungl. Maj:t har under de senaste budgetåren bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att anlita förevarande anslag till kostnader för särskilt anordnad undervisning i svenska språket för finska ungdomar som haft ferieanställning i Sverige under sommaren. Arbetsmarknadsstyrelsen hemställer att oförändrat högst 500 000 kr. får disponeras för verksamheten nästa budgetår.

För fortsatt verksamhet med undervisning i svenska språket för invandrare under budgetåret 1970/71 beräknar skolöverstyrelsen 23,6 milj. kr., varav 300 000 kr. för lärarutbildning och 200 000 kr. till pedagogiskt utvecklingsarbete m. m. Vidare föreslår arbetsmarknadsstyrelsen och skol-

överstyrelsen att särskilda inackorderingskurser i svenska för invandrare anordnas på folkhögskolor, varvid deltagarna själva skall erlägga en avgift för inackorderingen samt stå för resekostnaderna. Kostnaderna beräknas till 92 500 kr. Därjämte upprepar skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen sitt tidigare framförda förslag om att få genom studieförbunden anordna särskilda avgiftsfria studiecirkelar om minst 10 studietimmar i elementär svensk samhällskunskap för invandrare. Kostnaderna för denna verksamhet beräknas till 380 000 kr.

Behovet av medel för utbildningsbidrag till zigenare som deltar i utbildning motsvarande den som ges inom den obligatoriska skolan beräknar skolöverstyrelsen till 5,8 milj. kr. för nästa budgetår.

5. *Anslagsberäkning m. m.* Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar medelsbehovet för sin del av utgifterna för arbetsmarknadsutbildningen under nästa budgetår till 400 milj. kr. I beloppet har kostnaderna för försöksverksamhet med företagsutbildning, fortsatt försöksverksamhet med bristyrkesutbildning samt den nämnda undervisningen i svenska för finska ungdomar räknats in. Av det beräknade beloppet hänför sig 70 milj. kr. till föreslagna reformer beträffande utbildningsbidraget. Skolöverstyrelsen beräknar sina utgifter för verksamheten till 256 milj. kr., varav 96 milj. kr. för ersättning till lärare, 34,4 milj. kr. för stadigvarande undervisningsmateriel, 18,5 milj. kr. för förbrukningsmateriel m. m., 50 milj. kr. för lokal- och administrationskostnader samt 2,1 milj. kr. för lärarutbildning. Av totalbeloppet beräknas 24,9 milj. kr. för lönekostnadspålägg och 7 milj. kr. för löne- och prisomräkningar.

Det totala medelsbehovet beräknas alltså för arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen gemensamt till (400 + 256) 656 milj. kr.

Departementschefen

Arbetsmarknadsutbildningen är ett av arbetsmarknadspolitikens mest verksamma medel. Den snabba ökningen av utbildningens omfattning är ett uttryck härför. Under de senaste tio åren har den nästan tiodubblats. 11 000 personer deltog i arbetsmarknadsutbildning under budgetåret 1959/60, medan den innevarande budgetår beräknas komma att beröra ca 95 000 och nästa budgetår drygt 100 000 personer. Expansionen har varit snabbast under den senaste konjunktur nedgången med en ökning från 58 400 personer i utbildning under budgetåret 1966/67 till 78 600 resp. 92 000 under de två senaste budgetåren.

Vid den fortsatta expansionen av arbetsmarknadsutbildningen är det nödvändigt att en ökad differentiering och noggrann planering av de utbildningsmässiga insatserna kommer till stånd. Försöksverksamhet pågår ständigt inom arbetsmarknadsutbildningen för att den på bästa sätt skall svara mot aktuella behov. För snart ett år sedan infördes s. k. informations- och utredningskurser för fördjupad och mer individuell yrkesväg-

ledning. Särskilda introduktionskurser för personer som ämnar söka anställning inom industrin har också prövats med framgång. En strävan har varit att i växande grad bereda kvinnor, äldre arbetstagare och vissa handikappgrupper möjlighet att erhålla arbetsmarknadsutbildning.

Ett förhållande som uppmärksammats alltmer är den omständigheten att ca 70 % av de personer som i dag är ute på arbetsmarknaden hade endast 6- eller 7-årig folkskola när de trädde ut i arbetslivet. Under de senaste åren har stora ansträngningar gjorts för att öka möjligheterna för vuxna till utbildning bl. a. genom satsningen på den kommunala vuxenutbildningen och utbyggnaden av statens skolor för vuxna. Men flera utredningar har visat att de som har det kanske största behovet av vidareutbildning av olika orsaker inte söker sig till den utbildning som erbjuds. Ofta återfinns just dessa bland dem som blir arbetslösa eller hotas av arbetslöshet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att särskild proposition kommer att läggas fram om bl. a. en ökad utbildning för grupper med kort grundutbildning.

Mot denna bakgrund samt för att överbrygga skillnaderna i grundutbildning har i enlighet med de intentioner som återspeglas i prop. 1966: 52 (SU 107, rskr 251) om riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken under innevarande budgetår försöksvis genomförts en utbyggnad av de längre kurserna i arbetsmarknadsutbildningen. Eleverna erhåller härigenom en allmän undervisning motsvarande vissa av grundskolans kurser i ämnen som svenska, matematik, fysik m. m. Denna satsning inom vuxenutbildningen riktar sig särskilt till dem i samhället som annars kanske aldrig hade fått tillfälle att höja sin allmänna kunskapsnivå. Denna bas av allmän utbildning är av stor betydelse för individen och för hans möjligheter att tillägna sig de yrkeskunskaper som i dag krävs för att kunna följa med i den snabba utvecklingen i arbetslivet. Kungl. Maj:t bör anmoda arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen att i samband med anslagsframställningen för nästa budgetår redovisa erfarenheterna av denna allmänna utbildning inom arbetsmarknadsutbildningen.

I min bedömning av arbetsmarknadsläget för år 1970 har jag utgått från en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft inom vissa delar av näringslivet. Denna efterfrågan medför anspråk på åtgärder för att främja den yrkesmässiga rörligheten. Sådana åtgärder ter sig särskilt angelägna med hänsyn till att tillgången på arbetskraft inom landet praktiskt taget stagnerar under de närmaste åren. Vidare måste åtgärder vidtas för att komma till rätta med de problem i form av långvarig arbetslöshet och undersysselsättning som den fortsatta strukturrationaliseringen ställer vissa grupper inför. Mot denna bakgrund anser jag det vara av största vikt att det växande utbildningsbehovet kan tillgodoses också i fortsättningen. Som jag förut har angivit räknar jag därför med en ökning av utbildningsverksamheten till att omfatta drygt 100 000 personer under nästa budgetår.

Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit en betydande höjning av utbildningsbidragen. Dessa bidrag förbättrades senast vid 1968 års riksdag, varvid grundbidraget höjdes från 525 till 550 kr. i månaden för gifta eller därmed jämställda elever och från 450 till 500 kr. i månaden för övriga.

Jag förordar att grundbidraget höjs från 550 till 575 kr. för gifta och därmed jämställda elever och från 500 till 525 kr. för andra elever. Vidare förordar jag, att hyresbidraget till rum på studieorten som f. n. är högst 125, 150 eller 175 kr. i månaden höjs till högst 150, 175 resp. 200 kr. enligt gällande ortsguppering. Övriga förslag till reformering av utbildningsbidragen är jag inte beredd att förorda.

Sedan myndighetsåldern numera har sänkts från 21 till 20 år och åldersvillkoret för att få studiebidrag ändrats på motsvarande sätt förordar jag att även den generella åldersgränsen för utbildningsbidrag sänks till 20 år. I kungörelsen om grupplivförsäkring för bl. a. deltagare i omskolningskurser (1965:459) finns intagen en 21-årsgräns för dem som skall omfattas av försäkringen (jämför prop. 1965: 1 bil. 13 s. 115, SU 11, rskr 11). Om riksdagen inte har någon erinran häremot bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa åldersgränsen inom denna försäkring med beaktande av de regler som gäller eller kommer att gälla för grupplivförsäkring åt arbetstagare i statens tjänst m. fl.

Förslaget om företagsutbildning behandlades senast vid 1969 års riksdag (prop. 1 bil. 13 s. 77, SU 58, rskr 189). Några skäl som föranleder en omprövning av den ståndpunkt statsmakterna därvid liksom tidigare intog i frågan föreligger enligt min uppfattning inte.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i särskild framställning begärt att få bekosta barn tillsyn för ensamstående mödrar som genomgår arbetsmarknadsutbildning vid utbildningscentrum eller i särskilda fall vid folkhögskola. Försöksverksamhet av detta slag pågår i Örebro sedan några år och styrelsen vill nu vidga verksamheten att gälla samtliga länsarbetsnämnders verksamhetsområden. Bl. a. med hänsyn till att barnstugeverksamhetens framtida organisation f. n. övervägs av 1968 års barnstugeutredning är jag inte beredd att tillstyrka att försöksverksamheten utvidgas.

En del av förevarande anslag disponeras för bidrag till s. k. lokaliseringsutbildning. Denna verksamhet innebär, att arbetsmarknadsstyrelsen till företag inom det s. k. stödområdet lämnar bidrag till kostnader för utbildning av personal. Härjämte kan företag utom stödområdet genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t få sådant bidrag. Eftersom denna utbildningsverksamhet har nära samband med lokaliseringspolitiken i stort, finner jag det lämpligt att medlen för ändamålet i fortsättningen tas upp under ett särskilt anslag. På grund härav minskar medelsbehovet under anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. med ca 25 milj. kr. Jag återkommer till frågan om medelsanvisning till lokaliseringsutbildningen i det följande under punkten C 2.

Också kostnader för avgiftsfri undervisning i svenska språket för invandrare som är varaktigt bosatta i landet bestrids sedan några år från förevarande anslag. Under budgetåret 1968/69 anordnades ca 8 600 studiecirklar med sammanlagt 90 300 deltagare mot ca 5 000 cirklar med ca 51 500 elever året innan. I anslutning till språkundervisningen, som i växande utsträckning bedrivs i inlärningsstudio, ges även elementär samhällsorientering. Utgifterna under budgetåret 1968/69 uppgick till ca 17,9 milj. kr. Verksamheten under innevarande budgetår beräknas få minst samma omfattning. För nästa budgetår bör medel beräknas för en verksamhet av ungefär samma storlek.

Ifrågavarande undervisning bedrivs dels som kvällskurser, dels i form av s. k. intensivundervisning i anslutning till arbetsmarknadsutbildning. I det senare fallet utgår utbildningsbidrag. Eftersom dessa två aktiviteter är förhållandevis olika till sin natur förordar jag att anslaget delas upp så att medel för intensivundervisningen i svenska anvisas under arbetsmarknadsutbildningsanslaget, medan medel för kvällskurserna tas upp under ett särskilt förslagsanslag benämnt Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. Jag beräknar utgifterna för denna undervisning till 20 milj. kr.

Jag är inte beredd att tillstyrka att medel under förevarande anslag anvisas för internatundervisning i svenska språket eller för särskild undervisning i elementär samhällskunskap för invandrare. Medel för dessa ändamål bör liksom f. n. disponeras från anslaget Anpassningsåtgärder för invandrare (p. B 15).

I likhet med vad som har skett under senare år bör medel från förevarande anslag få disponeras för undervisning i svenska språket för finska feriepraktikanter.

Sedan några år anlitas anslaget också för att bestrida utgifter för utbildningsbidrag till zigenare som fyllt 18 år och deltar i den utbildning på grundskolenivå, som skolöverstyrelsen anordnar. Utgifterna härför uppgick under budgetåret 1968/69 till drygt 2 milj. kr. Medel för detta ändamål bör beräknas också för nästa budgetår.

Vid anmälan i det följande av anslaget Omhändertagande av flyktingar (p. B 14) kommer jag att behandla det förslag till organiserad överföring av vissa zigenare som har lagts fram av en särskild arbetsgrupp. I enlighet med vad jag därvid kommer att förorda bör medel för utbildning av de utländska zigenare som förs över till Sverige beräknas under förevarande anslag.

Slutligen torde jag få anmäla en av Svenska facklärarförbundet gjord framställning om anställningsvillkoren för lärarpersonalen vid de av skolöverstyrelsen särskilt anordnade kurserna för arbetslösa. I framställningen föreslås bl. a. att ordinarie tjänster inrättas för kursföreståndare och lärare med tillämpning av de regler som gäller för motsvarande personal vid yrkesskolorna. Yttranden över förbundets framställning har avgetts av skolöver-

styrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Frågan om anställningsform för lärarpersonalen vid arbetslöshetskassorna behandlades vid 1963 års riksdag (prop. 170, SU 148, rskr 336). Enligt riksdagens beslut skulle för kursföreståndarna endast arvodesanställning komma i fråga. För lärarna skulle inte förekomma ordinarie anställning eftersom lärarorganisationen på grund av kursernas speciella syfte måste vara mer flexibel än vid annan yrkesutbildning.

Med hänvisning till behovet av flexibilitet i utbildningen har de nu hörda remissinstanserna avstyrkt eller ställt sig tveksamma till förbundets yrkande. För egen del kan jag inte finna att skäl föreligger till ändrat ställningstagande i denna fråga och jag avstyrker därför förbundets framställning om ordinariesättning av kursföreståndar- och lärartjänster.

Vad jag har anfört i det föregående medför att medelsbehovet för den utbildningsverksamhet som hittills bekostats från förevarande anslag ökar med ca 65 milj. kr. På grund av att medel för lokaliseringutbildning och viss undervisning i svenska för invandrare för nästa budgetår beräknas under särskilda anslag begränsas dock medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår till 505 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) godkänna av mig förordade ändringar av grunderna för utbildningsbidrag, att tillämpas fr.o.m. den 1 juli
  - b) till *Arbetsmarknadsutbildning m. m.* för budgetåret 1970,
- 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 505 000 000 kr.

B 8. Kontant stöd vid arbetslöshet

1968/69 Utgift	242 365 998
1969/70 Anslag	230 000 000
1970/71 Förslag	226 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor enligt förordningen (1956: 630) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor (omtryckt 1968: 141). Bidraget utgår i form av grundstatsbidrag, dagpenningbidrag, barntilläggsbidrag, förlängningsbidrag och förvaltningsbidrag. Från anslaget bekostas vidare statsbidrag till kommunala kontantunderstöd och utgifter för statligt omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Statsbidrag till arbetslöshetskassorna utgår i efterskott för försäkringsår, vilket medför att de kostnader som väsentligen bestämmer medelsbeho-

vet för budgetåret 1970/71 avser verksamheten under försäkringsåret den 1 september 1969—31 augusti 1970. Till en del betalas dock bidrag ut i förskott. Förskottsutbetalningarna steg från 70,5 milj. kr. under budgetåret 1967/68 till 116,5 milj. kr. under budgetåret 1968/69.

Antalet ersättningsdagar per årsmedlem var 3,5 försäkringsåret 1966/67 och steg följande försäkringsår till 4,5. Även för försäkringsåret 1968/69 beräknas antalet ersättningsdagar per årsmedlem till 4,5. Av dessa 4,5 ersättningsdagar utgör 4,2 dagar ordinarie kassaersättning och 0,3 dagar s. k. extra kassaersättning. Med hänsyn till bl. a. det förbättrade sysselsättningsläget uppskattar styrelsen arbetslöshetskassornas ordinarie ersättningsutbetalningar under budgetåret 1970/71 till 3,5 ersättningsdagar per årsmedlem.

Medlemsantalet beräknas till 1 900 000 då det gäller ersättningen men — genom tillkomsten av nya kassor, från vilka nämnvärd ersättning inte kommer att betalas ut under försäkringsåret 1969/70 — till 2 000 000 då det gäller förvaltningsbidraget.

Den under försäkringsåret 1967/68 utbetalade dagpenningen uppgick i genomsnitt till 34: 85 kr. Den genomsnittliga dagpenningen beräknas för budgetåret 1970/71 stiga till 42 kr. beroende på att flertalet kassor höjt sina dagpenningbelopp från den 1 september 1968.

Grundstatsbidraget på ett dagpenningbelopp om 42 kr. blir 15: 54 kr. Utgiften för grundstatsbidrag beräknas med ledning härav till 103,3 milj. kr. Det tillägg till grundstatsbidraget, som utgår till kassor med stort antal ersättningsdagar per årsmedlem, beräknas kosta 11,7 milj. kr. (1: 76 kr. per dag).

Dagpenningbidraget beräknas på grundval av erfarenheterna under senare år till 37 % av kassornas s. k. egendel, (42: 00 — 15: 54 — 1: 76) 24: 70 kr. Utgiften för dagpenningbidrag skulle härigenom bli 60,8 milj. kr.

Det genomsnittliga barntillägget per ersättningsdag och medlem uppgick under försäkringsåret 1967/68 till 0: 90 kr. Bidrag utgår med 75 %. Utgiften för barntillägg beräknas härigenom till 4,5 milj. kr.

Förvaltningsbidraget beräknas till 4: 20 kr. per medlem. Totalutgiften för förvaltningsbidrag beräknas till 8,4 milj. kr.

Det sammanlagda statsbidraget för budgetåret 1970/71 beräknas till avrundat 189 milj. kr., vilket motsvarar 65 % av arbetslöshetskassornas samlade inkomster. Av kassornas övriga inkomster beräknas de försäkrades avgifter utgöra 26 % och räntor m. m. 9 %.

Beträffande förlängningsbidrag, som utgår med 93 % av kassornas utgifter för den extra kassaersättningen till äldre arbetslöshetsförsäkrade, hänvisar styrelsen till att statsbidragskostnaderna för försäkringsåret 1968/69 beräknas komma att uppgå till ca 19 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1970/71 uppskattas därför av styrelsen till 20 milj. kr.

Det statliga omställningsbidrag som infördes den 1 juli 1968 har under det första budgetåret beviljats 3 673 personer, varav 1 025 personer hade

varit egna företagare. Den övervägande delen av bidragstagarna är bosatta inom de s. k. skogslänen. Kostnaderna för bidragsformen uppgick för budgetåret 1968/69 till ca 9,4 milj. kr. Med hänsyn till bl.a. att en undre beloppsgräns införts den 1 juli 1969 beräknar styrelsen medelsbehovet för budgetåret 1970/71 till 16 milj. kr.

Kostnaden för bidrag till kommunalt kontantunderstöd uppgick under budgetåret 1968/69 till ca 1,7 milj. kr. och beräknas för budgetåret 1970/71 till 1,5 milj. kr.

Det totala medelsbehovet under anslaget beräknas alltså till (189,0 + 20,0 + 16,0 + 1,5) avrundat 226 milj. kr.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av anslaget. Detta bör alltså föras upp med 226 milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kontant stöd vid arbetslöshet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 226 000 000 kr.

B 9. Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor

Nytt anslag (förslag) 5 000 000

Arbetsmarknadsstyrelsen

För vart och ett av budgetåren 1959/60 och 1960/61 anvisade riksdagen ett reservationsanslag om 10 milj. kr. till särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor. Riksdagen har sedermera medgivit att återstående medel av anslaget får disponeras fortsättningsvis, senast för innevarande budgetår.

Den snabba strukturomvandlingen inom vissa branscher kan, trots en allmän uppgång i sysselsättningsläget, komma att medföra stora ekonomiska påfrestningar för vissa kassor. Endast 2 980 000 kr. beräknas f. n. återstå av tidigare anvisade medel. Med hänsyn härtill och då det är av stor betydelse att tillräckliga medel finns reserverade för detta ändamål föreslår styrelsen att ytterligare 10 milj. kr. anvisas till särskilt stöd åt kassorna.

Departementschefen

Under budgetåren 1959/60 och 1960/61 har anvisats reservationsanslag om sammanlagt 20 milj. kr. till särskilt stöd åt arbetslöshetskassorna. Bidrag av dessa medel skulle utgå för att i första hand göra det möjligt för kassorna att förlänga ersättningstiden eller höja låga daghjälpbelopp, men även av andra skäl skulle bidrag kunna komma i fråga. Sedan bidrag under åren 1960 och 1962 utgått till olika kassor med sammanlagt 10 670 000 kr., har behov av det särskilda stödet aktualiserats på nytt först under år 1969, då sju kassor erhöll bidrag med sammanlagt 6 350 000 kr.

Av de ursprungligen anvisade medlen återstår f. n. inte fullt 3 milj. kr. Jag delar arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning att detta belopp kan visa sig otillräckligt för att kunna lämna erforderligt särskilt stöd åt kassor som kan vara i behov därav. Jag förordar därför att ett reservationsanslag om 5 milj. kr. förs upp för ändamålet i riksstaten för nästa budgetår. Anslaget bör liksom tidigare benämnas Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor.

Vid utgången av budgetåret 1969/70 återstående medel på det förutnämnda, tidigare anvisade anslaget för ändamålet bör föras över till det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

B 10. Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

1968/69 Utgift	20 107 342
1969/70 Anslag	28 000 000
1970/71 Förslag	25 000 000

Från anslaget bestrids kostnader för anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1966: 370) om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården. Dessa bestämmelser innebär i korthet att bidrag kan utgå till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse för anordnande av lokal för avdelning för arbetsprövning eller verkstad för arbetsträning eller för skyddad sysselsättning av handikappade samt för anskaffning av första uppsättningen maskiner eller likvärdig utrustning för sådan lokal. Bidrag får inte överstiga 390 eller i vissa fall 500 kr. per kvm nettogolvyta. Bidrag utgår för högst 15 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 30 kvm per arbetsplats. Bidrag för anskaffning av maskiner m. m. utgår med hälften eller, om särskilda skäl föreligger, högst två tredjedelar av anskaffningskostnaden.

Arbetsmarknadsstyrelsen får bevilja bidrag inom en för varje år fastställd ram. Bidrag får utbetalas med halva beloppet när byggnadsarbetena påbörjas. Återstående belopp betalas ut när byggnadsföretaget blivit avsynat och godkänt.

Arbetsmarknadsstyrelsen

Under budgetåret 1968/69 har gällt en bidragsram om 25 milj. kr. Beslut om bidrag har meddelats till ett belopp av 19,2 milj. kr.

Under år 1968 ökade antalet platser vid verkstäder m. m. inom arbetsvården med 1 843. Vid utgången av året disponerades 10 986 platser. Under

första halvåret 1969 har tillkommit 355 platser. Under andra halvåret 1969 och under år 1970 beräknas tillkomma ca 3 900 platser och under första halvåret 1971 ytterligare ca 1 100. Härigenom skulle finnas 16 300 platser vid verkstäderna den 1 juli 1971.

Platsbehovet är emellertid mycket större. Bidragsbeloppen bör justeras utan uppskov så att anordnandebidraget inte förlorar karaktären av stimulansbidrag. Styrelsen föreslår därför liksom tidigare år att bidragsgrunderna ändras.

Normalbidraget bör höjas från 390 till 475 kr. per kvm nettogolvyta och det särskilda bidraget från 500 till 610 kr. per kvm nettogolvyta. Bidrag bör vidare utgå för högst 25 resp. högst 40 kvm per arbetsplats på grund av förskjutning av produktionsinriktningen mot större tillverkningsobjekt. Därutöver bör statsbidrag utgå till s. k. våtutrymmen samt till pannrum och värmecentraler.

Ett stort behov av rationaliseringsåtgärder vid skyddade verkstäder föreligger i samband med ändrad produktionsinriktning. Bidrag bör kunna ges med högst 50 % av kostnader för ändrings- och ombyggnadsarbeten till följd av att sådana åtgärder vidtas.

Vidare bör statsbidrag utgå till kostnader för ändring av befintliga eller anskaffning av nya maskiner som är nödvändiga för ändrad produktionsinriktning. Det är enligt styrelsens mening av största betydelse att maskiner vid verkstäder för handikappade är tidsenliga, lämpliga och lättskötta för att ett gott produktionsresultat skall uppnås. Bidrag för sådana kostnader bör utgå efter samma regler som gäller för bidrag till första uppsättningen maskiner.

För budgetåret 1969/70 har ramen för bidragsgivningen fastställts till 25 milj. kr. Såvitt nu kan bedömas kommer ramen att helt tas i anspråk. För budgetåret 1970/71 bör bidragsramen vidgas till 35 milj. kr. Anslaget beräknas till oförändrat 28 milj. kr.

Departementschefen

Arbetsmarknadsstyrelsen har liksom föregående år lagt fram förslag om ändrade grunder för anordnandebidraget. Med hänvisning till de betydande förbättringar av bidraget till driften av verkstäderna som jag kommer att förordna under nästa punkt anser jag mig inte böra biträda styrelsens förslag i fråga om ändring av anordnandebidraget i annan mån än att jag förordar att som bidragsgill nettogolvyta får räknas även s. k. våtutrymmen samt pannrum och värmecentraler. Denna fråga torde jag få anmäla senare för Kungl. Maj:t.

Arbetsmarknadsstyrelsen bör under nästa budgetår få bevilja bidrag inom oförändrad ram av 25 milj. kr. Liksom för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t ha möjlighet att om behov uppkommer kunna vidga ramen. Jag förordar därför att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande härtill.

Medelsbehovet för nästa budgetår bestäms huvudsakligen av betalnings-

utfallet för bidragsgivningen under innevarande och tidigare budgetår. Med hänsyn till belastningen på anslaget under de båda senaste budgetåren beräknar jag medelsbehovet till 25 (— 3) milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge att beslut om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade under budgetåret 1970/71 meddelas intill ett belopp av 25 000 000 kr.,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om ökning av den under a) upptagna ramen för budgetåret 1970/71,

c) till *Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.

B 11. Bidrag till driften av verkstäder för handikappade

1968/69 Utgift	29 092 841
1969/70 Anslag	57 000 000
1970/71 Förslag	75 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse för driften av arbetsprövningsavdelning, träningsverkstad eller verkstad för skyddad sysselsättning. Bidrag utgår för klientersättningar vid arbetsprövning och arbetsträning, lokalhyra och andra driftkostnader. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1966: 370) om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården. Kungörelsen innehåller också bestämmelser om bidrag till företag för s. k. halvskyddad sysselsättning. Vid sidan av dessa bestämmelser har senast den 29 maj 1969 meddelats bestämmelser om särskilt bidrag till försöksvis bedriven halvskyddad sysselsättning. Sistnämnda bestämmelser innebär i huvudsak att företag samt kommunal myndighet eller inrättning som anordnar arbetsplatser avsedda att sysselsätta handikappade personer får bidrag med 2 500 kr. per plats och halvår. I stället för bidrag till halvskyddad sysselsättning kan bidrag med högst 2 500 kr. per halvår utgå till arbetsgivare för arbetsbiträde åt synskadad eller annan svårt handikappad person.

Bidragen betalas ut när det gäller handikappverkstäder för kalenderår i efterskott och i fråga om halvskyddad sysselsättning halvårsvis.

Arbetsmarknadsstyrelsen

1. *Verkstäder för arbetsprövning, arbetsträning och skyddat arbete.* Under år 1968 bereddes sammanlagt 16 518 personer arbetsprövning, arbetsträning eller arbete vid skyddade verkstäder. Samtidigt var 1 055 personer sysselsatta i hemarbete.

Styrelsen anser att driftbidragen utan dröjsmål bör anpassas till en nivå

som gör huvudmännen positivt inställda till ökade insatser när det gäller den skyddade verksamheten. Styrelsen föreslår därför liksom tidigare år att grunderna för driftbidragen ändras.

Vid arbetsprovning och arbetsträning utgår ersättning till de handikappade efter samma grunder som gäller för utbildningsbidrag vid omskolning. Statsbidrag till täckande av kostnader för ersättningarna utgår vid träningsverkstäder med hälften och vid arbetsprovningsavdelningarna med tre fjärdedelar av kostnaderna. Eftersom någon egentlig inkomst av produktion i dessa sammanhang inte förekommer får huvudmannen bära en förhållandevis stor andel av kostnaderna för arbetsprovning och arbetsträning. Enligt styrelsens uppfattning bör dessa ersättningar bekostas helt av statsmedel.

Bidrag till lokalhyra utgår med hälften av hyreskostnaden, dock med högst 18 kr. per kvm och år, samt för högst 15 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 30 kvm per arbetsplats. Eftersom den genomsnittliga hyran har stigit till ca 77 kr. per kvm, bör bidraget till lokalhyra eller motsvarande omkostnader utgå med högst 35 kr. per kvm och år samt för högst 25 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 40 kvm per arbetsplats.

Statsbidrag till andra kostnader än ersättningar till de handikappade och lokalkostnader utgår vid arbetsprovningsavdelningar med tre fjärdedelar av driftunderskottet, dock med högst 3 000 kr. per arbetsplats och år, samt vid träningsverkstäder med hälften av driftunderskottet, dock med högst 2 000 kr. per arbetsplats och år. Till de skyddade verkstäderna, som helt svarar för arbetstagarnas löner, utgår samma driftbidrag som till träningsverkstäderna. Eftersom kostnaderna per arbetsplats vid verkstäderna har ökat avsevärt under senare år är en höjning av driftbidraget nödvändig. Bidraget bör utgå med högst 8 000 kr. per belagd plats och år för träningsinstitution som har av styrelsen godkänd provningsavdelning samt med högst 6 000 kr. per belagd plats och år för träningsinstitution utan provningsavdelning.

Vid verkstäder för skyddat arbete (med undantag för verkstäder för psykiskt utvecklingsstörda) var driftunderskottet år 1967 i genomsnitt 7 400 och 1968 8 239 kr. per plats, exklusive hyror och kapitaltjänstkostnader. Statsbidraget uppgick i genomsnitt till 1 950 kr. per arbetsplats år 1967 och 1 859 kr. år 1968. En för huvudmännen förmånligare kostnadsfördelning är i hög grad påkallad och styrelsen föreslår att bidraget bestäms till hälften av arbetstagarnas löner. En sådan omläggning av bidraget till de skyddade verkstäderna skulle stimulera kommunerna till att starta nya verkstäder.

Styrelsen föreslår vidare att handikappade, som har placerats i skyddat arbete utom hemorten, skall kunna få ersättning enligt 36 § arbetsmarknadskungörelsen för dagliga resor i samma mån som arbetstagare i allmänhet.

Medelsbehovet för budgetåret 1970/71 under denna punkt beräknas till 5* — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 1. Bil. 13*

68,0 milj. kr. varav för de föreslagna bidragsändringarna 33,2 milj. kr.

2. *Halvskyddad sysselsättning och bidrag till arbetsbiträde.* Under budgetåret 1968/69 tillkom ca 1 000 halvskyddade platser, varav ca 700 under första halvåret 1969. Det totala platsantalet uppgick vid budgetårets slut till ca 1 300. Under förutsättning att det nuvarande konjunkturläget består anser styrelsen det möjligt att antalet individuella platser i halvskyddad verksamhet under budgetåret 1969/70 totalt kommer att uppgå till ca 5 000. För budgetåret 1970/71 beräknas ett nytillskott på ytterligare ca 4 000 platser.

Bidrag till arbetsbiträde har hittills utgått i endast ett 100-tal fall, varav flertalet gällt synskadade eller svårt rörelsehindrade personer. Liksom föregående år föreslår styrelsen, att bidrag även skall kunna utgå till egna företagare eller fria yrkesutövare som på grund av svår syn- eller hörselskada eller rörelsehinder behöver arbetsbiträde.

Medelsbehovet för halvskyddad sysselsättning och bidrag till arbetsbiträde beräknas till 45 milj. kr.

3. För *utbildning av föreståndare och arbetsledare* vid institutioner inom arbetsvården disponeras under budgetåret 1969/70 410 000 kr. För budgetåret 1970/71 erfordras 485 000 kr.

Det totala medelsbehovet under anslaget beräknas till 113,5 milj. kr.

Departementschefen

Under senare år har den skyddade sysselsättningen byggts ut väsentligt. År 1960 fanns 1 557 platser vid skyddade verkstäder. Vid utgången av år 1968 hade antalet stigit till 9 175. Den kassamässiga omslutningen för verkstäderna var år 1968 168 milj. kr.

Verkstäderna fyller en väsentlig funktion genom att de ger möjlighet att ta till vara de handikappades arbetsförmåga i meningsfull sysselsättning. Det allmännas kostnader för verkstäderna uppvägs dessutom till stor del av minskade sociala utgifter — pensioner, kommunala bostadstillägg, socialhjälp m. m. åt arbetstagarna — samt ökade skatteinkomster för stat och kommun.

Den 14 oktober 1969 träffades mellan Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet, å ena, samt Svenska kommunalarbetsförbundet, å andra sidan, slutlig överenskommelse angående löne- och anställningsvillkor för arbetstagare vid kommunala verkstäder för skyddad sysselsättning. Överenskommelsen som gäller fr. o. m. den 1 juli 1969 omfattar arbetstagare vilkas arbetsförmåga uppgår till minst en tredjedel av den normala och som inte är intagna på vårdinrättning. Dessa, som utgör majoriteten av de anställda, tillförsäkras väsentligt förbättrade löne- och anställningsförmåner. Övriga, som har beräknats utgöra en fjärdedel av samtliga arbetstagare, uppbär i flertalet fall två tredjedels eller hel förtidspension. Svenska landstingsförbundet har tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag beträffande lönesättningen för

sistnämnda arbetstagare. Till arbetsgruppen kommer att knytas representer för Svenska kommunförbundet och berörda statliga myndigheter.

Kungl. Maj:t uppdrog den 15 augusti 1969 åt statens förhandlingsnämnd att ta upp förhandlingar med Svenska landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet om ändrade grunder för bidrag till driften av verkstäder för skyddad sysselsättning av handikappade. Som resultat av de förhandlingar som förts i ärendet har förhandlingsnämnden föreslagit Kungl. Maj:t att vidta de åtgärder som fordras för att driftbidrag fr. o. m. den 1 januari 1970 skall utgå med 5 000 kr. per år för verkstadsplats, vilken till 1 200 timmar utnyttjas av arbetstagare med avlöningsförmåner som enligt avtal tillkommer arbetstagare med minst en tredjedels arbetsförmåga, och med 3 000 kr. per år för verkstadsplats vilken till 1 200 timmar utnyttjas av annan handikappad arbetstagare.

För andra halvåret 1969 skall enligt förhandlingsnämndens förslag utgå — utöver statsbidrag enligt gällande bestämmelser — 1 500 kr. för varje fullt antal av 600 timmar, som under halvåret fullgjorts av arbetstagare som åtnjutit avlöningsförmåner motsvarande vad som enligt avtal tillkommer arbetstagare med minst en tredjedels arbetsförmåga eller uppburit retroaktiv ersättning enligt sådant avtal, och med 500 kr. för samma timantal som fullgjorts av annan handikappad arbetstagare.

Nuvarande bidrag till lokalhyra eller motsvarande omkostnader förutsätts utgå även i fortsättningen.

Förhandlingsnämnden beräknar att statens kostnader för driftbidraget räknat på 1968 års organisation kommer att öka från 17 till 34 milj. kr.

Förhandlingsnämndens förslag innebär att nuvarande bidrag till täckande av driftunderskott med belopp motsvarande hälften av underskottet, dock högst 2 000 kr., ersätts av fasta bidrag om 5 000 resp. 3 000 kr. som utgår oavsett driftresultatet. Det nya bidragssystemet bör stimulera till fortsatt utbyggnad och effektivisering av verksamheten. Konstruktionen ligger i linje med de önskemål om en förenklad statsbidragsgivning som bl. a. riksdagens revisorer framfört i granskningspromemoria nr 1/1968. Jag förordar att grunderna för bidraget till verkstäder för skyddad sysselsättning ändras i enlighet med förhandlingsnämndens förslag. Driftbidrag bör liksom hittills kunna utgå även för plats vid hemarbetscentral. Eftersom de nya bidragsgrunderna förutsatts gälla fr. o. m. den 1 januari 1970 och kostnader för retroaktiva bidrag avseende andra halvåret 1969 kommer att belasta innevarande års anslag kommer jag senare denna dag att vid anmälan av medelsbehov m. m. på tilläggsstat II för innevarande budgetår göra hemställan om ändring av bidragsgrunderna. Jag beräknar att kostnaderna för de retroaktiva bidragen väl kommer att rymmas inom ramen för det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

För att åstadkomma en samlad reformsats för arbetsvården och den skyddade sysselsättningen föreslår jag att även driftbidragen till arbetsprovning och arbetsträning höjs kraftigt. Också dessa bidrag utgår f. n.

efter underskottstäckningsprincipen. Bidragen bör enligt min mening utgå enligt samma princip som föreslagits för de skyddade verkstäderna. Jag förordar därför att statsbidrag till driften av arbetsprövningsavdelning och träningsverkstad fr. o. m. budgetåret 1970/71 utgår med 8 000 resp. med 5 000 kr. för plats som utnyttjas 1 200 timmar per år.

Vid arbetsprövning och arbetsträning erhåller klienterna ersättning av huvudmännen efter samma grunder som gäller för utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Statsbidrag utgår vid arbetsprövningsavdelningar med tre fjärdedelar och vid arbetsträningsverkstäder med hälften av dessa kostnader. För att erhålla ett förenklat och enhetligt statligt stöd även till dessa ändamål förordar jag att driftbidrag såväl vid arbetsprövning som arbetsträning skall utgå med hälften av huvudmännens kostnader för klientersättning.

Under punkten B 3 har jag redan behandlat arbetsmarknadsstyrelsens förslag att grunderna för respensning enligt arbetsmarknadskungörelsen ändras så att bidrag till dagliga pendelresor kan utgå inte bara i samband med anställning i öppna marknaden utan även i det fall handikappad person erhåller arbete vid skyddad verkstad.

Försöksverksamheten med nya former av bidrag till halvskyddad sysselsättning som påbörjades under budgetåret 1967/68 har hittills haft relativt begränsad omfattning. Den 1 juli 1969 uppgick antalet sysselsatta i halvskyddad sysselsättning m. m. till ca 850 personer.

Av skäl som anfördes i föregående års statsverksproposition (bil. 13 s. 86) kan jag inte biträda styrelsens förslag att det bidrag till arbetsbiträde som försöksvis får utgå till arbetsgivare som anställer synskadad eller annan svårt handikappad person skall kunna utsträckas att gälla egna företagare och fria yrkesutövare.

Under anslaget bör i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag beräknas ett med 75 000 kr. höjt belopp för utbildning av föreståndare och arbetsledare vid verkstäderna.

Anslaget bör föras upp med ett till 75 (+ 18) milj. kr avrundat belopp. Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändringar av grunderna för bidrag till driften av arbetsprövningsavdelningar och träningsverkstäder, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970,

b) till *Bidrag till driften av verkstäder för handikappade* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.

B 12. Vissa kostnader för vapenfria tjänstepliktiga

Nytt anslag (förslag) 12 700 000

Från olika anslag under fjärde huvudtiteln bekostas f. n. ekonomiska och sociala förmåner åt värnpliktiga som fått tillstånd att fullgöra vapenfri

tjänst (vapenfria tjänstepliktiga). Dessa förmåner, som utgår enligt samma regler som gäller för övriga värnpliktiga, avser bl. a. avlöning, inkvartering, förplägnad, personalvård, visst antal fria resor samt familjebidrag i vissa fall. Vidare betalas från anslag under samma huvudtitel kostnaderna för den personal hos arbetsmarknadsstyrelsen som handlägger ärenden angående vapenfria. Arbetsmarknadsstyrelsen handhar de vapenfrias redovisning och registrering samt bestämmer vilket slag av tjänstgöring de vapenfria skall fullgöra och när dessa skall kallas in till tjänstgöring. Vissa utbildningskostnader för de vapenfria har hittills fått bäras av de myndigheter som har hand om utbildningen av vapenfria.

Departementschefen

1966 års riksdag beslöt att arbetsmarknadsstyrelsen skulle överta huvudansvaret för de vapenfria tjänstepliktigas utbildning och tjänstgöring (prop. 1966: 107, 2LU 45, rskr 269; SFS 1966: 413, 414). Som en följd härav skulle kostnaderna för vapenfriverksamheten i fortsättningen bestridas från elfte huvudtiteln och inte som dittills från fjärde huvudtiteln. Under en övergångsperiod skulle dock utgifterna för verksamheten slutligt bestridas från fjärde huvudtiteln. Något anslag för ändamålet anvisades därför inte under elfte huvudtiteln vid detta tillfälle. I sammanhanget erinrade föredragande departementschefen om att vapenfriutredningen (SOU 1965: 71) tagit upp frågan om ersättning till staten för de vapenfrias arbetsinsats. Om de vapenfria efter genomgången grundutbildning fullgjorde praktiktjänstgöring hos myndighet eller organisation och därvid uträttade arbete som myndigheten eller organisationen annars skulle ha haft direkta utgifter för borde enligt utredningens mening ersättning erläggas för denna arbetsinsats. Från ersättningen borde å andra sidan enligt utredningen avräknas de kostnader som myndigheten eller organisationen haft för grundutbildning av de vapenfria. Departementschefen framhöll att dessa frågor borde utredas ytterligare och att han därför inte då var beredd att lägga fram förslag i ämnet (prop. 1966: 107 s. 63, jfr. även prop. 1969: 1, bil. 6 s. 19).

De nämnda ersättningsfrågorna jämte vissa andra frågor av betydelse för bedömningen av anslagsbehovet för vapenfriverksamheten har utretts inom försvarsdepartementet under den tid som förflutit sedan riksdagsbeslutet. Ett inom departementet utarbetat förslag har remitterats till vissa berörda myndigheter och därefter överarbetats av en arbetsgrupp med beaktande av vad som framkommit vid remissbehandlingen. Det sålunda överarbetade förslaget innebär bl. a. att myndighet eller annat organ som tar de vapenfrias tjänster i anspråk skall betala ersättning till staten motsvarande värdet av de vapenfrias arbetsinsats under beaktande av de särskilda förhållanden som är förenade med tjänstgöringen. Vidare föreslås ersättning utgå till myndighet för kursbunden utbildning av vapenfria och motsvara de kostnader för administration, lärare m. m. som är direkt föranledda av vapenfriutbildningen. I de fall då en och samma myndighet både

utbildar vapenfria och utnyttjar deras arbetskraft bör det enligt arbetsgruppen vara tänkbart att låta ersättningarna till och från myndigheten ta ut varandra och därmed uppnå en viss administrativ förenkling.

Jag förordar nu — efter samråd med chefen för försvarsdepartementet — att ett anslag för vapenfriverksamheten anvisas under elfte huvudtiteln fr. o. m. budgetåret 1970/71. Anslaget bör användas för att bekosta dels förmåner åt de vapenfria, dels de ersättningar till myndigheterna som jag nyss berörde och dels arbetsmarknadsstyrelsens administrationskostnader för vapenfriverksamheten. Ersättningen till staten för de vapenfrias arbetsinsats bör tillgodoföras titeln Övriga diverse inkomster och kommer därigenom inte att påverka anslagsberäkningen.

Beträffande både kostnaderna för de vapenfrias förmåner och ersättningarna till de utbildande myndigheterna måste anslagsberäkningen bygga på uppskattningar i avvaktan på ytterligare erfarenheter. Det nya anslaget bör därför ges karaktären av förslagsanslag. Vad beträffar de vapenfrias förmåner är två faktorer av huvudsaklig betydelse för anslagsberäkningen, nämligen antalet tjänstgöringsdagar och den genomsnittliga kostnaden per dag. Vid min medelsberäkning har jag utgått från att utgifterna för de vapenfrias tjänstgöring begränsas genom att antalet tjänstgöringsdagar inte skall få överstiga 300 000 under budgetåret 1970/71. Med denna utgångspunkt torde utgifterna för vapenfriförmånerna under budgetåret 1970/71 kunna uppskattas till ca 10 milj. kr. Ersättningarna till myndigheterna kan under samma tid beräknas uppgå till 2 milj. kr. Slutligen räknar jag med 700 000 kr. till arbetsmarknadsstyrelsens administrationskostnader under nämnda tid.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader för vapenfria tjänstepliktiga* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 12 700 000 kr.

B 13. Statens invandrarverk

1968/69 Utgift ¹	5 337 897 ²
1969/70 Anslag	9 000 000
1970/71 Förslag	9 800 000

¹ Anslagen Statens utlänningskommission: Avlöningar och Statens utlänningskommission: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 75 466 kr.

Statens invandrarverk, som inrättades den 1 juli 1969, är central förvaltningsmyndighet för invandrar- och medborgarskapsfrågor i den mån de inte ankommer på annan myndighet. Verket skall fortlöpande bevaka behovet av och samordna åtgärder för att främja invandrares anpassning i Sverige.

Invandrarverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer. Dessa är tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, anpassningsbyrån och kanslibyrån. Till verket är knutna utlänningsnämnden med kansli och en rådgivande expertgrupp.

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	Invandrar- verket	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	54	+2	+1
Övrig personal	147	+3	—
	201	+5	+1
<i>Anslag</i>			
Avlöningsförmåner m.m.	6 190 000	+ 711 000	+574 000
Ersättning för konsultuppdrag	100 000	+ 10 000	+ 10 000
Sjukvård.....	40 000	+ 6 000	+ 4 000
Reseersättningar	25 000	+ 5 000	+ 4 000
Därav utrikes resor	8 000	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	285 000	+ 39 000	+ 31 000
Expenser	775 000	— 59 000	—105 000
Därav engångsutgifter	400 000	— 190 000	—200 000
Rationaliserings- och utvecklingsarbete	200 000	+ 200 000	+125 000
Lönekostnadspålägg	1 385 000	+ 188 000	+157 000
	9 000 000	+1 100 000	+800 000

Statens invandrarverk

Av de uppehållstillstånd, som under budgetåret 1968/69 beviljades icke-nordbor, var 14 990 förstagångstillstånd, medan motsvarande siffra för budgetåret 1967/68 var 12 590. Antalet icke-nordbor med uppehållstillstånd uppgick den 1 juli 1969 till 85 050, vilket är 5 355 fler än vid motsvarande tidpunkt 1968. Antalet arbetsanmälda utlänningar uppgick den 1 juli 1969 till 183 525, varav 68 914 icke-nordbor. Detta innebär i förhållande till motsvarande tidpunkt 1968 en ökning, för nordbornas del med 10 560 och för icke-nordbornas del med 3 320 personer.

1. Löne- och prisomräkning 747 000 kr.

2. Anpassningsbyrån behöver förstärkas med dels en avdelningsdirektör med uppgift att under byråchefen leda och samordna verksamheten inom byrån, dels en byrådirektör för att sköta kontakterna mellan byrån och skilda organisationer. Vidare bör anpassnings- och kanslibyråerna tillföras ytterligare tre kvalificerade biträden (+ 272 861 kr.).

3. *Inventarier*. För innevarande budgetår har för engångsanskaffningar anvisats ett belopp om 400 000 kr. Eftersom beloppet visat sig otillräckligt behövs ytterligare 200 000 kr.

4. *Rationaliserings- och utvecklingsarbete*. Kostnaderna för successiv uppbyggnad av ett ADB-system för utlänningsärenden beräknas under budgetåret 1970/71 öka med 200 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9,8 milj. kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en avdelningsdirektör i Be 5. Tjänsten är avsedd för handläggning av administrativa ärenden m. m. på anpassningsbyrån.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 9 800 000 kr.

B 14. Omhändertagande av flyktingar

1968/69 Utgift	16 118 906
1969/70 Anslag	6 300 000
1970/71 Förslag	10 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för överföring av flyktingar till Sverige och omhändertagande av de överförda flyktingarna till dess de kan placeras på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen svarar väsentligen för verksamheten. Från anslaget bestrids också kostnader för återresa till hemlandet för sådana medellösa personer från utomnordiska länder, som frivilligt reser tillbaka sedan det visat sig att de inte kan få arbete i Sverige.

A n s l a g s f r a m s t ä l l n i n g a r*Arbetsmarknadsstyrelsen*

Den kollektiva överföringen av flyktingar under budgetåret 1968/69 omfattade 1 339 personer mot 736 föregående budgetår. Vidare har styrelsen omhändertagit omkring 500 utlänningar som är att jämställa med flyktingar. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har arbetsmarknadsstyrelsen lämnat bistånd till omkring 900 tjeckoslovakiska medborgare som beviljats visering i enlighet med särskilt Kungl. Maj:ts beslut. Styrelsens utgifter för verksamheten under budgetåret 1968/69 uppgick till 16 067 000 kr.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t får arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med socialstyrelsen och den centrala utlänningsmyndigheten under år 1969 till Sverige föra över ett 1 500-tal flyktingar från europeiska flyktingläger. Verksamheten för flyktingar under budgetåret 1969/70 torde med all sannolikhet bli av samma omfattning som under 1968/69, varför de anvisade medlen för arbetsmarknadsstyrelsens del inte kommer att förslå.

I de länder, varifrån styrelsen huvudsakligen för över flyktingar, har situationen försvårats under senare tid. Mottagningsförläggningarna är fyllda och Förenta Nationernas flyktingskommissarie har framfört önske-

mål till styrelsen om fortsatta svenska hjälpinsatser. Styrelsen anser det realistiskt att för budgetåret 1970/71 räkna med ett medelsbehov av 15 milj. kr., inklusive lönekostnadspålägg om 0,3 milj. kr. I beloppet har även inräknats medel för resebidrag till personer från utomnordiska länder som reser tillbaka till hemlandet sedan det visat sig att de inte kan få arbete här. Sådana bidrag har under budgetåret 1968/69 lämnats i 40 fall till en sammanlagd kostnad av ca 20 000 kr.

Socialstyrelsen

Styrelsens kostnader för flyktingar uppgick under budgetåret 1968/69 till 51 454 kr. F. n. står endast åtta flyktingar under styrelsens omvårdnad. Styrelsen har numera anställt en särskild konsulent med uppgift att följa upp de enskilda flyktingarnas fortsatta vistelse i Sverige och bistå dem i fråga om försörjning m. m. Kostnaderna härför bör fortsättningsvis bestridas från anslaget. För budgetåret 1970/71 bör liksom hittills för styrelsens utgifter under anslaget beräknas ett belopp om 1 milj. kr.

Organiserad överföring av vissa zigenare

Inledning

Antalet zigenare och andra kringresande personer i Europa kan uppskattas till ca 1,2 milj. Ett stort antal av dem får anses vara socialt handikappade på grund av att de inte har någon eller endast bristfällig skolundervisning och ingen eller ringa erfarenhet av arbetsförhållanden i ett högt industrialiserat land. I Sverige finns ca 1 000 svenska zigenare. För att lösa de problem som sedan 1940-talet uppstått genom att förutsättningarna för zigenarnas försörjning i de traditionella »zigenaryrkena» i det närmaste helt har upphört har under senare tid åtgärder av olika slag vidtagits.

Under 1960-talet har en omfattande verksamhet pågått för att anpassa de svenska zigenarna i samhället. Denna verksamhet har främst inneburit att man genom särskilda åtgärder hjälpt zigenarna till fast bosättning och att särskilda vuxenskolor har inrättats för zigenare för undervisning på grundskolenivå. I denna undervisning ingår även viss yrkesutbildning. För att göra det ekonomiskt möjligt för zigenare att delta i utbildningen utgår samma stöd i form av utbildningsbidrag som vid allmän arbetsmarknadsutbildning. Härjämte lämnas vissa speciella socialhjälpbidrag.

En betydande invandring av zigenare har skett till Sverige under det senaste decenniet. Den har omfattat ca 700 finska och ca 250 utomnordiska zigenare och har till övervägande del varit enskild. Den sistnämnda gruppen har av humanitära skäl tillåtits att stanna i landet vid sidan av de bestämmelser som reglerar invandringen. Någon central planering av åtgärder för de utländska zigenarnas anpassning till det svenska samhället har inte

förekommit. De har fått bostäder och socialhjälp. Vissa av dem har deltagit i den för svenska zigenare avsedda vuxenundervisningen.

För att skyndsamt undersöka möjligheterna att åstadkomma ett handlingsprogram för den zigeniska invandringen till Sverige tillsattes i maj 1968 en särskild arbetsgrupp¹ inom inrikesdepartementet. Arbetsgruppen har undersökt zigenarfrågans internationella läge och så långt det varit möjligt de europeiska zigenarnas förhållanden samt kartlagt de under 1960-talet invandrade utomnordiska zigenarnas och vissa kollektivt överförda flyktingars situation. För en bedömning av de problem och de kostnader, som kan väntas uppkomma vid en organiserad zigenisk invandring, har arbetsgruppen låtit undersöka de svenska zigenarnas inpassning i samhället. Arbetsgruppen har redovisat sitt arbete i promemorian *Om organiserad överföring av vissa zigenare* (Stencil In 1969: 1).

Yttranden över promemorian har avgetts av rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, statens invandrarverk, informationsutredningen, utlänningsutredningen, invandrarutredningen, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Västmanlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) samt Nordiska rådets svenska delegation. Flera remissinstanser har bifogat yttranden från underordnade organ.

Arbetsgruppens förslag

Organiserad överföring av icke-nordiska zigenare. Gruppen anser en organiserad överföring vara att föredra framför den hittillsvarande ordningen framför allt med hänsyn till möjligheterna att planera för zigenarnas mottagande och anpassning. Överföring bör ske genom internationellt samarbete och inom ramen för den kollektiva flyktingöverföringen.

Uttagningen föreslås avse zigenare som på grund av sociala handikapp har begränsade möjligheter att från flyktingläger emigrera till annat land. Överföringen bör omfatta det antal som på ett tillfredsställande sätt kan tas om hand. Med hänsyn till behovet av särskilda anpassningsåtgärder föreslås en årlig kvot om 40—50 personer över 16 år. Barn under denna ålder får följa med men skall inte belasta kvoten.

Den kollektiva överföringen av flyktingar som under senare år har omfattat ca 1 000 personer per år, kan enligt arbetsgruppen komma att behöva vidgas eftersom den föreslagna kvoten för zigenare skall inrymmas i den.

Enskild invandring. I fråga om enskilda ansökningar om uppehålls- och

¹ Expeditionschefen Bengt Giréll, ordförande, riksdagsledamöterna Astrid Bergegren och Daniel Wiklund, byrådirektören Gustaf Rudebeck, förste byråinspektören Ingemar Lundgren och byrådirektören Inga Bååth, tillika sekreterare.

arbetstillstånd anser arbetsgruppen att samma principer bör tillämpas för zigenare som i fråga om övriga invandrare, dvs.

- a) zigenare som är politiska flyktingar och kommer direkt från hemlandet bör få asyl,
- b) zigenare, som är politiska flyktingar med asyl i annat land eller ekonomiska flyktingar bör tillåtas invandra om de har stark anknytning till Sverige eller om synnerliga skäl eljest föreligger; nära anhöriga till i landet bosatta personer bör tillåtas invandra,
- c) invandring av zigenisk arbetskraft bör ske enligt de principer och bestämmelser som gäller för annan utländsk arbetskraft.

Anpassningsåtgärder. Efter ankomsten till Sverige skall zigenarna enligt förslaget få en högst tvåårig kombinerad praktisk och teoretisk utbildning. Denna inleds med 2 å 3 månaders vistelse i mottagningsförläggning, där de bl. a. får intensivundervisning i svenska språket och orientering om svenska förhållanden. Under denna tid bör också den fortsatta utbildningen för de enskilda zigenarna planeras. Den praktiska delen av den tvååriga utbildningen skall omfatta till omskolningscentrum förlagd yrkesorientering som så småningom bör kunna övergå till direkt yrkesutbildning. Samtidigt ges elementär teoretisk undervisning inom ramen för vad som förekommer inom den obligatoriska skolan med huvudvikten lagd vid svenska språket och svensk samhällskunskap. Vissa jämkningar i utbildningen kommer att krävas särskilt med hänsyn till de äldre.

Undervisningen bör inte ske i anslutning till den för svenska zigenare anordnade vuxenundervisningen, som hittills syftat till teoretiska kunskaper på grundskolenivå.

De skolpliktiga barnen bör omedelbart placeras i grundskola och där få erforderlig stödundervisning.

Bostadsfrågan bör enligt arbetsgruppen lösas så att zigenarna under utbildningstiden får familjebostäder i anslutning till omskolningscentrum.

Under tiden i mottagningsförläggning bör zigenarna få samma ekonomiska bidrag som tillkommer andra flyktingar.

Under den fortsatta utbildningen föreslås zigenarna få sin försörjning genom utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Bidraget bör utgå till alla som deltar i undervisningen oberoende av eljest gällande åldersvillkor. Gruppen anser sig inte kunna ta ställning till huruvida även det kommunala s. k. stimulansbidraget skall utgå till de utländska zigenarna.

Utöver de särskilda åtgärderna för de utländska zigenarnas anpassning bör samtliga regler som i olika avseenden gäller för flyktingar tillämpas även i fråga om dessa zigenare.

Anpassningsåtgärderna bör vidare gälla för samtliga socialt handikappade zigenare oberoende av om de har kommit till Sverige enskilt eller genom organiserad överföring.

Arbetsgruppen föreslår att den organiserade överföringen och anpassningsåtgärderna bör ske i form av försöksverksamhet under tre år.

Expertgrupp. För att närmare överväga formerna för utbildningen samt ta ställning till praktiska och tekniska problem rörande anpassningen bör enligt förslaget en expertgrupp tillsättas med företrädare för arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, invandrarverket, kommunala myndigheter och andra med praktisk erfarenhet av zigenar- och flyktingfrågor.

Vissa särskilda frågor. Arbetsgruppen anser att de icke-nordiska utländska zigenare som redan finns i landet bör få tillfälle att gå igenom den av arbetsgruppen föreslagna utbildningen. Vissa jämkningar kan bli erforderliga. Den föreslagna expertgruppen bör vidta lämpliga åtgärder för dessa zigenare.

Expertgruppen bör även undersöka behovet av liknande anpassningsåtgärder för invandrade nordiska zigenare samt överväga vilka åtgärder som bör vidtas för dem.

Arbetsgruppen erinrar vidare om att olika slag av bidrag och förmåner f. n. utgår till olika kategorier zigenare. Gällande bestämmelser bör snarast ses över och kompletteras så att mer enhetliga regler kommer till stånd.

Brister har påtalats i fråga om samordningen mellan de statliga fackmyndigheternas åtgärder för flyktingar och zigenare och i fråga om information m. m. till de kommunala myndigheterna. Statens invandrarverk har att handlägga frågor om samordning, uppföljning och bevakning av utvecklingen på anpassningsområdet. Arbetsgruppen förutsätter att verket får tillräcklig personal särskilt med tanke på de speciella och tidskrävande problem som uppstår i samband med zigenarnas anpassning.

Särskilda yttranden. Ledamoten Wiklund efterlyser en precisering av innebörden av begreppen »politisk flykting» och »asyl» i utlänningslagstiftningen, eftersom de erbjuder tolkningssvårigheter. Sverige bör vidare på diplomatisk väg i internationella organisationer av olika slag och i övriga internationella, särskilt europeiska sammanhang verka för en liberalisering av politiken i alla länder gentemot zigenare.

Ledamoten Lundgren anför i särskilt yttrande, att de svenska zigenarnas betänkligheter inför en ytterligare ökad zigenisk invandring förtjänar att beaktas. Endast ett fåtal av de utländska zigenarna i Sverige har visat intresse för avlönat arbete i Sverige. De flesta strävar efter att konservera sin gamla livsföring. Då motivationsfrågan torde vara avgörande för anpassningen och tvångsutbildning inte kan komma ifråga, är det osäkert om den av arbetsgruppen föreslagna metoden skulle åstadkomma någon ändring.

Genom arbetsgruppens förslag skulle de zigeniska invandrarna komma att betraktas som en i förhållande till övriga invandrare speciellt privilegierad grupp.

Frågan om stimulansbidrag till de invandrande zigenarna borde bestämt ha avstyrkts i förslaget.

Säkrare anpassningsresultat skulle kunna uppnås om kvoten gavs sådan inriktning att den underlättade överföring av t. ex. föräldralösa och andra zigenska barn i barnhem i Syd- och Östeuropa till adoptions- eller fosterhem eller barnhem i Sverige samt äldre, inte arbetsföra zigenare utan nära anhöriga eller ordnad tillvaro till en lugn tillflykt i Sverige.

Remissyttrandena

Arbetsgruppens förslag om en organiserad kollektiv överföring av zigenare inom ramen för den kollektiva flyktingöverföringen tillstyrks eller lämnas i princip utan erinran av rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens invandrarverk, länsstyrelserna i Malmöhus, Västmanlands, Västerbottens och Norrbottens län, utlänningsutredningen, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Innan erfarenheterna och effekten av de hittills vidtagna samhällsåtgärderna för att hjälpa de svenska zigenarna ut i det moderna arbetslivet redovisats, anser sig *invandrarutredningen* inte kunna ta ställning till frågan huruvida de av arbetsgruppen föreslagna samhällsåtgärderna är tillräckliga för att nå syftet med zigenarnas överförande hit. Till följd härav kan utredningen inte bedöma lämpligheten av en överföring av zigenska handikappfall från kontinenten. Utredningen framhåller också de av svenska zigenare påtalade riskerna för att anpassningsåtgärderna för de svenska zigenarna misslyckas på grund av påverkan av utländska zigenare, som fortsätter sitt kringflackande liv.

Inte heller *bostadsstyrelsen* är beredd att ta ställning till förslagen innan bostadsanskaffningsfrågan och kommunernas medverkan härvidlag blivit utredd, även om styrelsen i och för sig anser att en organiserad överföring är att föredra framför den nuvarande ordningen med improviserade åtgärder.

LO anser att bestämmelserna rörande invandring i princip bör utformas utan hänsynstagande till folkgrupp eller nationalitet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län menar att, även om den organiserade överföringen till en början är avsedd som en försöksverksamhet, lämpligheten av att den nu genast påbörjas kan sättas i fråga. I Sverige finns redan ett inhemskt zigenarproblem bestående av svenska zigenare, nordiska och enskilt invandrade utomnordiska zigenare och detta problem kan ännu inte anses vara tillfredsställande löst. Arbetsgruppen synes ha en alltför optimistisk syn på dessa zigenares situation och på med dem förknippade problem. Länsstyrelsen ifrågasätter därför om inte en organiserad överföring bör uppskjutas till dess större erfarenhet vunnits om åtgärderna för de »inhemska» zigenarnas problem.

Några remissinstanser ifrågasätter om inte även andra zigenare än de som vistas i flyktingläger skulle kunna komma i fråga för den kollektiva överföringen. *Statens invandrarverk* erinrar om att antalet zigenare i flyktinglägren hittills har varit förhållandevis ringa. Därför torde en uttagning utanför dessa läger och även i andra länder än dem där läger finns vara önskvärd. Även om ett sådant uttagningssystem skulle erbjuda stora svårigheter att praktiskt genomföra, bör förutsättningarna för ett mer differentierat uttagningssystem prövas. Frågan bör behandlas inom den föreslagna expertgruppen. Samma synpunkter anför *invandrarutredningen*, som anser att kvoten inte bör helt uppfyllas av zigenare från flyktingläger utan att visst utrymme bör lämnas för enskild invandring med möjlighet för sådana invandrare att komma i åtnjutande av de anordningar för omhändertagande och rehabilitering som kommer att vidtas.

I fråga om det antal som bör omfattas av en organiserad överföring anser *statens invandrarverk* att, även om det beräkningssätt arbetsgruppen förordar kan komma att medföra att 100—200 personer kommer att överföras om året, ett ännu högre antal i och för sig borde kunna tas emot i Sverige. Med hänsyn till den ringa erfarenheten av rehabiliteringsverksamhet bland invandrare med svåra handikapp torde det emellertid enligt verkets mening vara lämpligt att i ett inledningsskede låta överföringen få den omfattning som arbetsgruppen föreslagit. *Socialstyrelsen* ställer sig tveksam till ett överförande av utomnordiska zigenare i den omfattning som arbetsgruppen föreslår. Gruppen har enligt styrelsens mening överskattat zigenarnas förutsättningar att anpassa sig till det svenska samhället. *Nordiska rådets svenska delegation* anser att omfattningen av den organiserade överföringen inte bör bli större än att därmed uppkommande problem kan bemästras. Det är mest realistiskt att härvid ta med en invandring av zigenare från Finland i beräkningen. Denna invandring torde nämligen inte komma att avmattas under de närmaste åren. *Svenska kommunförbundet* understryker angelägenheten av att en organiserad överföring av utländska zigenare inte ges större omfattning än att uppkommande problem med bostadsanskaffning, skolundervisning, yrkesutbildning och yrkespraktik samt anställning kan bemästras. Liknande synpunkter anför *Svenska landstingsförbundet*.

Rikspolisstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelsen i Malmöhus län, SACO och Svenska arbetsgivareföreningen anser att överföringen i första hand bör omfatta föräldralösa och andra zigeniska barn i barnhem samt äldre personer utan anhöriga i enlighet med det av ledamoten Lundgren i särskilt yttrande avgivna förslaget. Också *Svenska kommunförbundet* anför att ett sådant urval — åtminstone under en övergångstid — bl. a. med hänsyn till svårigheterna i fråga om i landet befintliga zigenares anpassning till modernt samhällsliv vore att föredra. *Socialstyrelsen* menar

att barn och gamla zigenare bör kunna tillåtas inresa i landet utan att belastas av utredningen föreslagna kvoten.

Statens invandrarverk förutsätter att den föreslagna uttagningen av socialt handikappade zigenare inte skall påverka den hittillsvarande överföringen till Sverige av andra handikappade från de europeiska flyktinglägren.

Några remissinstanser tar närmare upp frågan om den enskilda invandringen av utomnordiska zigenare. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att arbetsgruppens förslag såtillvida kan betecknas som ett framsteg i förhållande till nu tillämpad ordning som immigrationen av zigenare skulle bli avpassad efter de tillgängliga resurserna. Detta förutsätter emellertid att det skall visa sig möjligt att regelmässigt tillämpa avvisning i alla fall av försök till oreglerad invandring. *Länsstyrelsen* ifrågasätter om det inte i praktiken kommer att visa sig i stort sett lika ofrånkomligt som hittills att i de kommande avvisningssituationerna låta humanitära synpunkter bli utslagsgivande och medge fortsatt vistelse i Sverige. *Arbetsmarknadsstyrelsen* menar att kunskaper om de särskilda förmåner som zigenare åtnjuter i Sverige kommer att sprida sig och att detta måste resultera i ett ökat invandringstryck mot vårt land, vilket den föreslagna kollektiva överföringen kan väntas avleda men inte tillgodose. *Rikspolisstyrelsen* understryker att det inte minst för polismyndigheternas handläggning av utlänningsärenden är av utomordentlig betydelse att enhetliga bedömningsgrunder kan tillämpas även för utländska zigenare som enskilt söker sig hit. *Statens invandrarverk* understryker med skärpa att zigenare även i framtiden måste ha samma möjligheter som andra invandrare att få uppehållstillstånd av humanitära skäl i samband med enskild invandring. Därvid bör de starka familjeband som zigenare i allmänhet känner beaktas. Dock bör inte endast egenskapen av zigenare kunna åberopas som skäl för enskild invandring.

Flertalet remissinstanser understryker behovet av att anpassningståtgärderna får sådan inriktning och omfattning att möjligheter skapas för de överförda zigenarna att få en god anpassning till svenskt samhälle och arbetsliv. Viss kritik har framförts mot att åtgärderna skulle komma att betraktas som »zigenaråtgärder». Vissa remissinstanser menar att den bästa integrationen nås om inga säråtgärder vidtas.

Arbetsmarknadsstyrelsen påpekar att det redan nu finns möjligheter att inom ramen för den kollektiva flyktingöverföringen ta emot utländska zigenare och att så har skett. Dessa zigenare har här i landet inte givits någon särställning som zigenare och torde inte heller ha eftersträvat en sådan. Enligt styrelsens uppfattning befrämjas härigenom den önskade integrationen bäst. Någon efterkontroll av anpassning och utbildning har dock inte kunnat ske.

LO framhåller att åtgärder som vidtas för att förbättra invandraranspassning efter bosättningen i Sverige måste riktas mot ett behov och inte emot särskild folkgrupp eller nationalitet. Liknande synpunkter anför *socialstyrelsen* och *SACO*. Även *rikspolisstyrelsen* anser att zigenarna inte skall betecknas som en privilegierad grupp och därför inte bör ges förmåner som inte tillkommer andra flyktingar. Härigenom underlättas även den avsedda integrationen och anpassningen bäst.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att anpassningsförsöken i princip bör bli av samma karaktär som gäller socialt handikappade svenska medborgare samt övriga invandrare och flyktingar. Det är enligt länsstyrelsens mening inte lämpligt att någon av de ifrågasatta åtgärderna betecknas som zigenaråtgärder. *Statens invandrarverk* erinrar om att det även bland andra invandrare än zigenare förekommer sociala handikapp av samma eller liknande slag som hos många zigenare. Utbildningssystemet bör därför vara öppet även för andra socialt handikappade invandrare som kan behöva sådan utbildning. Verket påpekar vidare att det är väsentligt att även zigenarbarn under skolpliktig ålder får del av levnadssättet i det land där de kommer att växa upp. De bör också fortast möjligt lära sig svenska. Särskilda ansträngningar bör göras för att bereda de zigeniska förskolebarnen plats vid daghem och i lekskolor. Man bör också vid upplägget av utbildningsprogrammet ta fasta på att zigenarna befinner sig i en kritisk period, där den traditionella zigenarkulturen befinner sig i upplösning och många zigenare i den äldre generationen har svårt att anpassa sig till det moderna industrisamhället. Kunskaper på grundskolenivå, yrkesutbildning, arbete och bostad är inte tillräckligt för att skapa trygghet åt zigenarna. De behöver en anknytning bakåt och till den zigeniska kulturen. Även i internationellt vetenskapligt samarbete bör Sverige kunna bidra till forskning om zigenarnas språk och kultur.

Länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasätter om de föreslagna utbildningsåtgärderna m. m. kan vara tillräckliga för att medge en anpassning till det svenska samhället utan alltför stora komplikationer. För att uppnå en dylik anpassning erfordras säkerligen både en mycket längre utbildnings- och anpassningstid och insättande av betydligt vidsträcktare samhällsåtgärder än arbetsgruppen har utgått ifrån. Enligt länsstyrelsens mening hade det varit önskvärt att man presterat en mera allsidig penetrering av frågan. Risk finns nämligen att om inte de för zigenarnas del avsedda speciella resurserna avpassas efter det totala behovet, bemödandena att finna en lösning av zigenarnas anpassningsproblem slår slint med betydande skadeverkningar både för zigenarna och samhället som följd. Denna synpunkt har särskild aktualitet då man nu överväger att åta sig nya förpliktelser innan de redan befintliga problemen blivit lösta. Länsstyrelsen pekar i detta sammanhang på den olösta frågan om de finska zigenarnas anpassning. Vidare ifrågasätter länsstyrelsen om det rätta sättet att verka för en

assimilering av zigenarna är att sammanföra dem i större grupper vid särskilda utbildningscentra. Svårigheterna beträffande zigenarnas anpassning sammanhänger just med deras starka benägenhet att sluta sig samman i grupper med stark sammanhållning och annan livsstil än omgivningens. Länsstyrelsen ifrågasätter huruvida man här i landet över huvud taget har en övertänt och konsekvent inställning till zigenarproblemet och jämför med de åtgärder som vidtas exempelvis i Holland och Polen.

TCO anser det osannolikt att en högst tvåårig utbildning kan ge tillfredsställande anpassningsförmåga till svenskt arbetsliv och samhälle. En försöksverksamhet kan därför rimligen inte ge tillräckliga erfarenheter redan efter tre år. Det bör ankomma på den föreslagna expertgruppen att formulera mera precisa tidsmålsättningar för olika anpassningsåtgärder. Även *socialstyrelsen* menar att det kan synas optimistiskt att räkna med att man under en tvåårsperiod skall kunna lära zigenarna hjälpligt tala, läsa och skriva svenska samt i övrigt ge dem en nödtorftig samhällskunskap och lägga grunden till någon form av yrkeskunskap. *Statens invandrarverk* anför liknande synpunkter och menar att försöksverksamheten inte bör vara tidsbegränsad utan få pågå tills vidare. Resultaten bör kontinuerligt följas upp och eventuellt erforderliga ändringar i utbildningssystemet och övriga anpassningsåtgärder vidtas successivt.

Skolöverstyrelsen stryker under att utbildningen för de utländska zigenarna inte bör ske i anslutning till vuxenundervisningen för de svenska zigenarna. Styrelsen gör den bedömningen, att en snabbare anpassning till samhälls- och yrkesliv kan uppnås för de utländska zigenarna om utbildningsprogrammet läggs upp på annat sätt. Styrelsen ansluter sig i princip till det föreslagna utbildningsprogrammet under förutsättning att hänsyn kan tas till individuella behov både i fråga om utbildningens längd och dess innehåll. Vidare biträder styrelsen förslaget att utbildningen förläggs till orter med omskolningscentra om särskilda kurser för zigenare kan tänkas komplettera den ordinarie verksamheten och om bostadsfrågan kan ordnas tillfredsställande på orten.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser att familjerna efter överföringen snarast möjligt bör få bege sig till omskolningscentra och där anvisade familjebostäder. Inresa i landet bör inte medges förrän överenskommelse om bostad träffats med vederbörande kommun. *Skolöverstyrelsen* och *Svenska landstingsförbundet* framhåller att man bör eftersträva att zigenarna inte får sin bosättning koncentrerad till endast ett fåtal kommuner.

Statens invandrarverk menar att man bör sträva efter att förlägga den praktisk-teoretiska utbildningen till omskolningscentra i orter där det finns möjligheter för zigenarna att efter utbildningens slut få arbete, varigenom extra anpassningssvårigheter skulle kunna undvikas. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anför liknande önskemål.

Skolöverstyrelsen anser att utbildningssystemet bör utökas med undervis-

ning på praktiska områden, som hemkunskap med hemsjukvård, barnavård och allmän hygien för de personer som troligen inte kommer att kunna komma i fråga för egentlig yrkesutbildning. Enligt *socialstyrelsen* bör en praktisk hemskötselkurs ingå i utbildningsprogrammet.

I fråga om de föreslagna ekonomiska bidragen anser *socialstyrelsen* att bidragsformen under utbildningen inte är anpassad till denna grupps speciella utgångsläge och behov. Formen för bidrag bör därför enligt styrelsen bli föremål för nya överväganden. *Statens invandrarverk* kan inte på nuvarande stadium ta ställning till vilka typer av ekonomiska bidrag som bör utgå. Verket förutsätter emellertid att samma ekonomiska villkor och samma bostadsvillkor skall gälla för alla invandrare som deltar i den föreslagna praktisk-teoretiska utbildningen.

Invandrarverket och *socialstyrelsen* påpekar att personalökningar kommer att bli nödvändiga om förslaget om organiserad överföring av zigenare genomförs.

Informationsutredningen anser att information till allmänheten om de utländska zigenarnas förhållanden och om de åtgärder som planeras för dem här i landet är av mycket stor betydelse. Enligt utredningens uppfattning bör ansvaret härför ligga på det organ som kommer att handha försöksverksamheten i övrigt. Informationen bör samordnas med andra åtgärder som ingår i denna verksamhet. Liknande synpunkter anför *statens invandrarverk* och *Svenska landstingsförbundet*. *Invandrarverket* menar att informationen för att bli effektiv bör infogas i ett långsiktigt informationsprogram som omspannar samtliga invandrargrupper.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget om att en särskild expertgrupp skall tillkallas för att arbeta med den närmare utformningen av utbildningsprogram och andra anpassningsåtgärder samt undersöka behovet av sådana åtgärder för de utomnordiska zigenare som redan fått tillstånd att stanna i landet samt för de nordiska zigenarna. *Rikspolisstyrelsen* anser emellertid att en särskild expertgrupp, inrättad enbart för zigenare, skulle kunna föranleda att denna befolkningsgrupp av andra flyktinggrupper med liknande problem betraktas som inte likställd med dem. Verksamheten torde utan olägenhet kunna anförtros de fackmyndigheter till vilkas ämbetsområden frågorna hör.

Socialstyrelsen understryker behovet av bättre samordning av de statliga myndigheternas åtgärder för omhändertagande av flyktingar och zigenare. Expertgruppen synes lämpligen böra sortera under *invandrarverket* och snarast möjligt påbörja sitt arbete samt fungera som ett permanent beredningsorgan för bl. a. samordning av de statliga organens olika åtgärder för immigranterna. Liknande synpunkter anför *statens invandrarverk* som menar att, eftersom jämkningar i utbildningssystemet och övriga anpassningsåtgärder torde komma att bli nödvändiga under en relativt lång tid, gruppen bör få en mer permanent status. Ett särskilt starkt behov av infor-

mation och rådgivning bl. a. till de kommunala organen och av samordning av olika myndigheters åtgärder kan förutses. Därför bör expertgruppen få tillgång till ett eget kansli och invandrarverket är berett att medverka till en sådan lösning. Enligt verkets mening bör gruppen få vidsträckta befogenheter.

TCO anser att expertgruppen bör innehålla personer som kan följa upp arbetet efter vetenskapliga metoder och så objektivt som möjligt utvärdera olika åtgärder.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att expertgruppens verksamhet bör vara inriktad på de samlade problemen rörande zigenarna i Sverige och inte endast avse frågor i samband med en organiserad överföring. Det är vidare enligt länsstyrelsens mening angeläget att en översyn snarast kommer till stånd av nu gällande bestämmelser om bidrag och förmåner till zigenare och beträffande ersättning av statsmedel till kommuner för kostnader i dessa sammanhang. Samma synpunkter framför Svenska kommunförbundet, som dessutom anser att expertgruppen bör få i uppgift att undersöka möjligheterna för en placering i fosterhem och/eller adoptivhem av zigeniska barn från Syd- och Östeuropa.

Skolöverstyrelsen, statens invandrarverk, länsstyrelsen i Västmanlands län, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet finner det angeläget att de utomnordiska zigenare som redan finns här i landet liksom även de nordiska zigenarna ges möjlighet att få del av samma stödåtgärder som dem som enligt förslaget skall komma den aktuella flyktinggruppen till del. Statens invandrarverk erinrar om att de socialt handikappade utomnordiska zigenare som fått tillstånd att stanna i landet är i omedelbart behov av utbildning och andra anpassningsåtgärder för att inte anpassningssvårigheterna skall bli än större. Det är därför enligt verkets mening angeläget att en försöksverksamhet för dessa och andra socialt handikappade invandrare startar inom den närmaste tiden, oberoende av vilka ställningstaganden arbetsgruppens förslag i övrigt kan komma att föranleda. Därigenom får man även möjlighet att på ett tidigt stadium utvärdera utbildningsprogrammets lämplighet och genomföra förbättringar. Expertgruppen bör därför tillsättas omedelbart. Samma synpunkter har skolöverstyrelsen redovisat.

Departementschefen

Många av de zigenare som finns i olika europeiska länder saknar fast bosättning och flertalet torde sakna nämnvärd grundläggande skolutbildning och yrkesutbildning. Därför har deras möjligheter till drägliga levnadsförhållanden i de alltmer tekniskt utvecklade industriländerna i hög grad försvårats. Oavsett vilka orsakerna är till zigenarnas situation krävs det speciella och målmedvetna insatser för att bryta denna utveckling. Insikten härom torde numera ha väckts i åtskilliga länder, och åtgärder för

att komma till rätta med problemen görs med skilda utgångspunkter och med varierande styrka. Med hänsyn till problemens omfattning är det emellertid tydligt att de knappast kan bemästras utan en gemensam europeisk aktion.

Mot denna bakgrund har från svensk sida väckts förslag i Europarådets rådgivande församling i zigenarfrågan. Rådgivande församlingen har redan i en rekommendation till Europarådets ministerkommitté föreslagit åtgärder som siktar till att hjälpa zigenarna i deras svåra belägenhet i de olika medlemsstaterna. Vid behandlingen av denna rekommendation i ministerkommittén har från svensk sida begärts att zigenarproblemet snarast tas upp på Europarådets mellanstatliga arbetsprogram i syfte att utarbeta konkreta handlingsprogram för att förbättra zigenarnas situation och underlätta deras anpassning. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att Nordiska rådet vid sin senaste session rekommenderade att regeringarna i Finland och Sverige samverkar i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i resp. länder och att öka deras möjligheter till anpassning i samhället.

I vårt land har under det senaste årtiondet bedrivits en omfattande verksamhet till stöd för den svenska zigenarbefolkningen. De framsteg som härvid gjorts har kommit att utöva en attraherande effekt på zigenare i utlandet. Som en följd härav har vi under de senaste åren haft en ökad spontan invandring till vårt land av utländska zigenare. Det finns skäl att räkna med att detta invandringstryck kommer att bestå, eftersom en lösning på europeisk bas knappast kan väntas bli uppnådd förrän efter relativt lång tid. Mot denna bakgrund har en arbetsgrupp inom inrikesdepartementet lagt fram förslag om en organiserad överföring av vissa utomnordiska zigenare till Sverige.

Enligt arbetsgruppens uppfattning är en organiserad överföring att föredra framför den spontana invandringen med hänsyn till behovet att planera för zigenarnas mottagande och anpassning. Enligt förslaget bör denna överföring ske inom ramen för den kollektiva överföring av flyktingar, som sedan länge förekommit i vårt land. Arbetsgruppen har föreslagit, att överföringen av zigenare med hänsyn till behovet av särskilda anpassningsåtgärder årligen skall omfatta 40—50 personer över 16 år samt deras barn.

Vid remissbehandlingen av arbetsgruppens förslag har några remissinstanser vänt sig mot den särbehandling av en befolkningsgrupp som förslaget innebär. Jag har förståelse för denna inställning. Å andra sidan syftar förslaget till att en grupp människor, som befinner sig i ett särskilt svårt socialt läge, verkligen skall få del av våra humanitära insatser inom invandringspolitikens ram. Med hänsyn härtill anser jag i likhet med arbetsgruppen att det i detta speciella fall är motiverat att vi samtidigt som vi aktivt verkar för en långsiktig lösning på det internationella planet, anger vissa riktlinjer för sådan invandring till Sverige som vi bör medge vid sidan av den reglerade invandringen.

Flertalet av zigenarna i Europa saknar såväl grundläggande skolutbildning som yrkesutbildning. Det fordras därför särskilda åtgärder för att hjälpa dessa socialt handikappade tillrätta när de kommer till Sverige och ge dem en ställning i vårt samhälle som är jämförbar med andra invandrargrupper. Vi måste av detta skäl ha möjligheter att planera för deras mottagande och anpassning vilket förutsätter en organiserad överföring hit. Denna överföring bör som arbetsgruppen förordar ske inom ramen för den vanliga flyktingverksamheten. Gruppens förslag att uttagningen skall ske i eller i anslutning till flyktingläger måste emellertid enligt min mening prövas i praktiken, innan definitiva regler utformas. Om det visar sig nödvändigt bör vederbörande myndigheter få pröva andra vägar för överföringen. Vilket antal som överföringen skall omfatta bör bedömas på grundval av de erfarenheter som vinnas. I det första skedet kan det av arbetsgruppen angivna antalet vara ett lämpligt riktmärke.

Utöver denna kollektiva överföring bör, som arbetsgruppen förordat, enskild invandring av zigenare få förekomma enligt samma principer som gäller för övriga invandrare.

Det handlingsprogram för zigenarnas anpassning som arbetsgruppen har föreslagit kan jag i huvudsak ansluta mig till. Programmet innebär att zigenarna efter ankomsten till Sverige skall erbjudas en kombinerad praktisk och teoretisk utbildning, som inleds med några månaders vistelse i mottagningsförläggning. Under denna tid får de viss intensivundervisning i svenska språket och om svenska samhällsförhållanden samt yrkesvägledning, varefter yrkesorientering och yrkesutbildning vid omskolningscentra tar vid. Barnens skolgång skall ske i grundskola med erforderlig stödundervisning. Under utbildningstiden skall zigenarna bo i familjebo-städer i anslutning till omskolningscentrum. Sedvanligt utbildningsbidrag skall utgå under denna tid. I övrigt skall de regler som i olika avseenden gäller för flyktingar tillämpas även i fråga om dessa zigenare.

Eftersom olika nivåer av förkunskaper och skiftande förmåga att tillgodogöra sig utbildningen kommer att föreligga, hyser jag i likhet med flera remissinstanser viss tvekan beträffande den av arbetsgruppen föreslagna tvåårsgränsen för utbildningen och jag vill därför förordas att utbildningstiden vid behov utsträcks till längre tid än två år. Undervisningsresultaten bör följas kontinuerligt och nödvändiga ändringar i utbildningen vidtas successivt. Jag anser det också rimligt att utbildningsbidrag utgår under utbildningstiden men kan inte tillstyrka att ersättning av statsmedel skall utgå till kommuner för de kostnader dessa tar på sig genom att ge s. k. stimulansbidrag till zigenare. Det bör understrykas, att utbildningsverksamheten för zigenare inte bör skilja sig från den verksamhet som bedrivs i fråga om andra socialt handikappade invandrargrupper. Målsättningen bör vara att ge alla en god anpassning till svenskt samhälle och arbetsliv. Åtgärderna skall i första hand gälla dem som överförs kollektivt, men samma möjligheter bör stå öppna för dem som kommit till Sverige enskilt och fått

tillstånd att stanna här.

En expertgrupp med företrädare för centrala myndigheter har nyligen tillsatts med uppgift att skyndsamt utreda levnadsförhållandena m. m. för de zigenare, som under 1960-talet fått tillstånd att vistas i riket, samt att överväga och ta initiativ till åtgärder som gör det möjligt för dem att få en med övriga invandrare jämförbar ställning i samhället enligt de riktlinjer som gäller för den reglerade invandringen (prop. 1968: 142, SU 196, rskr 405). Jag ämnar i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att expertgruppen får i uppdrag att överväga hur uttagningen och omhändertagandet i Sverige av zigenare som överförs hit praktiskt skall genomföras. Kostnaderna för zigenarnas omhändertagande och utbildning — som bör bedrivas som försöksverksamhet tills vidare — beräknas under budgetåret 1970/71 komma att uppgå till ca 3 milj. kr., varav för överföringen till Sverige enligt de riktlinjer som gäller för den kollektiva flyktingöverföringen beräknas 1 milj. kr. och för arbetsmarknadsutbildning 2 milj. kr. Meddel för sistnämnda ändamål har jag beräknat i det föregående under anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m.

Vad angår flyktingverksamheten i allmänhet togs under år 1969 ut betydligt fler flyktingar för överföring till Sverige än under närmast föregående år. I följd uppgick antalet till ca 1 500 mot knappt 1 200 år 1968. Vidare togs mer än 2 500 legalt eller på annat sätt inresta utländska medborgare om hand och bistods på motsvarande sätt som gäller för flyktingar. Dessa personer är enligt den centrala utlänningsmyndighetens bedömning att jämställa med flyktingar och har av den anledningen fått tillstånd att stanna kvar i landet.

Vid utgången av november 1969 hade ca 900 av de uttagna flyktingarna förts över till Sverige. Återstående 600 beräknades anlända under de närmaste månaderna därefter. Vid samma tidpunkt fanns 1 670 flyktingar och andra omhändertagna i mottagningsförläggningarna. Bland samtliga uttagna flyktingar finns ett 70-tal som behöver vård i någon form.

Antalet omhändertagna flyktingar och andra når således upp till i stort sett samma höga nivå som år 1956. Detta kan väntas medföra att kostnaderna för verksamheten under innevarande budgetår kommer att väsentligt överstiga anvisat belopp.

Det är f. n. inte möjligt att bedöma i vilken omfattning kollektiv överföring av flyktingar till Sverige kan behöva ske i fortsättningen eller i vilken utsträckning åtgärder i övrigt som betalas från anslaget behöver vidtas. Jag räknar dock med en ökad medelförbrukning bl. a. till följd av den föreslagna överföringen till Sverige av vissa zigenare och förordar en höjning av anslaget med 3,7 milj. kr. Därvid förutsätter jag att Kungl. Maj:t i enlighet med hittills tillämpade principer också i fortsättningen kan besluta om överföring av flyktingar och vidta andra åtgärder även om kostnaderna skulle komma att bli större än det belopp som beräknas under anslaget.

Bidrag till hemresor för medellösa icke-nordbor som inte har kunnat få arbete i Sverige har utgått endast i ett fåtal fall under det senaste budgetåret. Jag förutsätter att anslaget också i fortsättningen skall kunna tas i anspråk för detta ändamål.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med 10 (+3,7) milj. kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna vad jag har förordat i fråga om överföring till Sverige av vissa zigenare,

b) till *Omhändertagande av flyktingar* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

B 15. Anpassningsåtgärder för invandrare

1968/69 Utgift	.....	1 261 813	Reservation	313 283
1969/70 Anslag	.....	2 000 000		
1970/71 Förslag	.....	2 600 000		

Från anslaget utgår bidrag för att täcka underskott hos den stiftelse som ger ut Invandrartidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana anpassningsåtgärder i övrigt för invandrare för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Invandrar- verket	Dep.chefen
1. Bidrag till Stiftelsen Invandrartidningen.....	750 000	+ 565 000	+205 000
2. Publikationstryck.....	250 000	+ 100 000	+100 000
3. Försöksverksamhet:			
a) Tolkutbildning.....	150 000	+ 75 000	+ 75 000
b) Internatundervisning i svenska språket och studiecirklar i elementär svensk samhällskunskap för invandrare.....	150 000	+ 325 000	—
c) Bidrag till organisationer m. fl. för anpassningsåtgärder.....	200 000	+ 100 000	+100 000
d) Informations- och kontaktverksamhet.....	250 000	+ 50 000	+ 50 000
4. Översättningsarbete avseende anpassningsverksamheten.....	100 000	+ 70 000	+ 70 000
5. Andra anpassningsåtgärder.....	150 000	+ 200 000	—
	2 000 000	+1 485 000	+ 600 000

Statens invandrarverk

Styrelsen för Stiftelsen Invandrartidningen har föreslagit att invandrar-tidningen under budgetåret 1970/71 ges ut på ytterligare två språk utöver nuvarande fem samt att hälften av tidningens 46 nummer per år får ett större antal sidor. Med anledning härav tillstyrker invandrarverket en höjning av bidraget till stiftelsen.

Under innevarande budgetår får 150 000 kr. av anslaget användas till försöksundervisning i samhällskunskap i begränsad omfattning. En utvidgning av verksamheten bedöms nödvändig.

Invandrarverket föreslår vidare att, vid sidan av förevarande anslag, me-

del ställs till förfogande från ett särskilt anslag för att verket i samråd med informationsutredningen försöksvis under två år skall kunna bedriva viss intensifierad informationsverksamhet. Denna skall bl. a. ha till uppgift att göra medborgarskaps- och utlänningslagstiftningen känd och förstådd bland invandrare och svenskar samt genom förmedling av kunskaper om det svenska samhället ge invandrarna bättre förutsättningar att delta i samhällslivet. För ändamålet bör enligt förslaget för budgetåret 1970/71 föras upp ett anslag om 2,5 milj. kr.

Departementschefen

Frågan vilka åtgärder som från samhällets sida på sikt bör vidtas för att underlätta invandrarernas anpassning utreds f. n. av invandrarutredningen. I avvaktan på resultatet av utredningen bedriver invandrarverket en relativt omfattande verksamhet på grundval av de erfarenheter som gjordes av den år 1966 tillsatta arbetsgruppen för invandrarfrågor.

De direkta åtgärderna på anpassningsområdet tar huvudsakligen sikte på att genom en förbättrad information om samhället underlätta anpassningen till svenska förhållanden. Insatser görs också för att skapa en positiv attityd till invandrarna från svenskarnas och samhällets sida. Bland de åtgärder som vidtagits kan nämnas utgivande av handböcker och andra publikationer, kuratorsverksamhet samt konferenser med myndigheter, massmedia, invandrare och organisationer. Vidare har anordnats olika former av försöksverksamhet såsom utställningar, tolkkurser, stöd till bibliotek och organisationer m. m.

En betydande del av anslaget används för att täcka underskott hos den stiftelse som ger ut *Invandartidningen*. Jag är inte beredd att förorda ökat statsbidrag till stiftelsen för vidgning av tidningsverksamheten med avseende på antalet sidor och språkeditioner. Statens utgifter för tidningsverksamheten enligt nuvarande riktlinjer kan väntas uppgå till ca 750 000 kr. under innevarande budgetår och på grund av ökade löne- och tryckningskostnader m. m. till drygt 950 000 kr. under budgetåret 1970/71. Jag förutsätter härvid att antalet prenumeranter, som vid årsskiftet uppgick till ca 28 000, kommer att stiga till ca 30 000 under nästa budgetår.

Från förevarande anslag bestrids också kostnader för publikationer m. m. som invandrarverket ger ut som ett led i anpassningsarbetet. En betydande del av anslaget kommer även i fortsättningen att behövas till insatser av försökskaraktär på anpassningsområdet. Utrymme bör beredas för ökade sådana insatser och jag förordar därför att anslaget förs upp med 2,6 (+ 0,6) milj. kr.

Med hänvisning till att informationsutredningens betänkande *Vidgad samhällsinformation* (SOU 1969: 48) f. n. är föremål för remissbehandling kan jag inte biträda invandrarverkets förslag om anvisande av ett särskilt anslag för intensifierad informationsverksamhet vid sidan av den som bekostas från förevarande anslag.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Anpassningsåtgärder för invandrare* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kr.

B 16. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

Nytt anslag (förslag) 20 000 000

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. (p. B 7) hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.

B 17. Arbetsdomstolen

1968/69 Utgift¹ 383 898²
 1969/70 Anslag 510 000
 1970/71 Förslag 529 000

¹ Anslagen Arbetsdomstolen: Avlöningar och Arbetsdomstolen: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 3 247 kr.

Arbetsdomstolen tar upp och avgör mål rörande kollektivavtal samt andra mål enligt särskilda bestämmelser. Domstolen består av ordförande och åtta ledamöter.

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	Arbets- domstolen	Dep. chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	3	—	—
	6	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	381 500	+15 000	+15 000
Sjukvård	800	—	—
Reseersättningar	4 000	—	—
Lokalkostnader	37 000	+ 4 000	+ 4 000
Expenser	13 700	—	—
Publikationstryck	30 000	—	—
Lönekostnadspålägg	73 000	—	—
Summa utgifter	540 000	+19 000	+19 000
<i>Uppbördsmedel</i>			
Publikationen »Arbetsdomstolens domar»	30 000	—	—
Nettoutgift	510 000	+19 000	+19 000

Arbetsdomstolen

Löne- och prisomräkning 19 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Arbetsdomstolen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 529 000 kr.

B 18. Statens förlikningsmannaexpedition

1968/69 Utgift ¹	287 394 ²
1969/70 Anslag	520 000
1970/71 Förslag	543 000

¹ Anslagen Statens förlikningsmannaexpedition: Avlöningar och Statens förlikningsmannaexpedition: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 1 017 kr.

Statens förlikningsmannaexpedition är central myndighet för det statliga förlikningsväsendet.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71 Statens förlikningsman- naexpedition	Dep. chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	3	—	—
	5	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	221 000	—	—
Ersättningar till förlikningsmän m. fl.	204 000	—	—
Sjukvård	200	—	—
Reseersättningar	22 800	—	—
Lokalkostnader	16 000	—	—
Expenser	5 000	+22 000	+22 000
Därav engångsutgifter	—	+20 000	+20 000
Ersättningar för distriktsförlikningsmännens expenser	3 000	—	—
Lönekostnadspålägg	48 000	+ 1 000	+ 1 000
	520 000	+23 000	+23 000

Statens förlikningsmannaexpedition

1. Löne- och prisomräkning 3 000 kr.

2. Expeditionens inventarier bör förnyas såväl i fråga om möbler och armatur som kontorstekniska hjälpmedel. Kostnaderna beräknas till 20 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens förlikningsmannarexpedition* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 543 000 kr.

B 19. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

1968/69 Utgift	7 380
1969/70 Anslag	9 000
1970/71 Förslag	9 000

Från anslaget bestrids utgifter för statens nämnd för arbetstagares uppfinningar. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 kr.

C. Regional utveckling

C 1. Lokaliseringsbidrag

I riksstaten för innevarande budgetår har på driftbudgeten tagits upp ett reservationsanslag av 10 milj. kr. till lokaliseringsbidrag och på kapitalbudgeten ett investeringsanslag av 200 milj. kr. till lokaliseringslån.

1968 års lokaliseringsutredning har nyligen avlämnat betänkandet Lokaliserings- och regionalpolitik (SOU 1969: 49). I betänkandet föreslås bl. a. ändrade grunder för lokaliseringsstödet. Vidare föreslår utredningen att vidgade resurser ställs till förfogande för s. k. lokaliseringsutbildning. Betänkandet remissbehandlas f. n. I avvaktan på att ställning tas till utredningens förslag bör de anslag som berörs av förslagen föras upp preliminärt med samma belopp som beräknats för innevarande budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lokaliseringsbidrag* för budgetåret 1970/71 beräkna ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

C 2. Bidrag till lokaliseringsutbildning

Vid anmälan av anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. (p. B 7) har jag förordat att medlen för bidrag till s. k. lokaliseringsutbildning i fortsättningen tas upp under ett särskilt förslagsanslag och att anslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. på grund härav minskas med 25 milj. kr.

Med hänsyn härtill och under återopande av vad jag har anfört under punkten C 1 hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till lokaliseringsutbildning* för budgetåret 1970/71 beräkna ett anslag av 25 000 000 kr.

C 3. Särskilda stödåtgärder i glesbygder

1968/69 Utgift	2 304 000	Reservation 2 696 000
1969/70 Anslag	5 000 000	
1970/71 Förslag	5 000 000	

Från anslaget betalas kostnader för försöksvis anordnad verksamhet med hemarbete i glesbygder m. m.

Hösten 1966 tillsattes inom Kungl. Maj:ts kansli en särskild arbetsgrupp med uppgift att pröva och successivt lägga fram förslag till åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena för befolkningen i glesbygden, främst i fråga om samhällelig service. Resultatet av arbetsgruppens arbete till utgången av år 1968 redovisades översiktligt under motsvarande anslag i prop. 1969: 1 (bil. 13 p. C 2).

I enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juni 1969 har sakkunniga tillkallats för utredning rörande glesbygdsp Problemen. I direktiven anges att utredningens arbete bör inriktas på att finna långsiktiga lösningar på glesbygdsp Problemen, i första hand i fråga om samhällelig och kommersiell service. Emellertid har också understrukits att de smidiga former för att snabbt kunna vidta åtgärder som dittills tillämpats i arbetet med glesbygdspfrågorna bör bestå. De arbetsuppgifter som tidigare åvilade arbetsgruppen för glesbygdspfrågor har därför förts över till den nya utredningen. Denna har alltså att fullfölja den försöksverksamhet inom service- och sysselsättningsområdet som påbörjats av arbetsgruppen. Försöksverksamheten har omedelbar betydelse för glesbygdens befolkning men är också av stort värde för utredningen som erfarenhetsunderlag vid övervägandena om lämpliga åtgärder för att finna lösningar på glesbygdernas problem.

Försöksverksamheten i glesbygderna avser praktiskt taget helt s. k. social service, inriktad på äldre och handikappade, samt sysselsättning i form av hemarbete. För detta ändamål har för vartdera av budgetåren 1968/69 och 1969/70 anvisats medel om 5 milj. kr. på anslag under femte huvudtiteln resp. ett anslag på samma belopp under elfte huvudtiteln.

Försöksverksamheten inom serviceområdet har hittills bedrivits enbart av primärkommuner. I det praktiska arbetet med uppläggnings av försöken har socialstyrelsens glesbygdskonsulenter med placering i Mora resp. Umeå haft en central funktion. Genom nära kontakter med kommunerna har dessa tjänstemän haft goda möjligheter att bedöma vilka typer av åtgärder som från de kommunala myndigheternas synpunkter ter sig mest angelägna. Frågor som gäller verksamhetens inriktning och uppläggning handläggs i en särskild samrådsgrupp med representanter för socialstyrelsen, Svenska kommunförbundet och glesbygdsutredningen. Företrädevis har försöken — med inriktning i huvudsak på äldre och handikappade — hittills avsett distribution av färdiglagad mat till äldre, kommunalt organiserad snöröjning för äldre och handikappade, förmedling av olika typer av hjälptjänster i hemmen från särskilt utrustade servicebussar, kommunal tvätt-, bad- och fotvårdsservice samt utrustning av dagcentra i centralorter.

Som chefen för socialdepartementet har anfört vid anmälan tidigare denna dag av anslagsbehovet under femte huvudtiteln för nästa budgetår bör försöksverksamheten med social service breddas till nya typer av aktiviteter, bl. a. fritidsaktiviteter. Därvid föreslås att den inte begränsas till äldre och handikappade utan skall avse även andra befolkningsgrupper i glesbygder.

På grund härav begärs en höjning av medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål under anslaget Bidrag till social hemhjälp från 5 till 10 milj. kr.

Vad härefter angår den försöksverksamhet med hemarbete i glesbygder som bekostas från förevarande anslag är denna huvudsakligen inriktad på att stimulera hemslöjd i olika former och att få till stånd legoarbeten för industriföretag i form av hemarbete. Verksamheten, som organiseras av företagareföreningarna i samarbete med länsarbetsnämnderna, resulterade under budgetåret 1968/69 i ca 580 nya arbetstillfällen (hel- eller deltid) och beräknas av företagareföreningarna under innevarande budgetår ge totalt närmare 1 000 arbetstillfällen.

Kommerskollegium, som centralt handhar verksamheten, har tillsatt en samrådsgrupp bestående av representanter för kollegiet, företagareföreningarna, arbetsmarknadsverket och glesbygdsutredningen.

Försöksverksamheten med hemarbete beräknas fortsätta och vidareutvecklas under nästa budgetår. För denna försöksverksamhet och för andra särskilda åtgärder som kan aktualiseras för att förbättra levnadsförhållandena för befolkningen i glesbygdsområdena beräknar jag under förevarande anslag oförändrat medelsbehov, 5 milj. kr., för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Särskilda stödåtgärder i glesbygder* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

C 4. Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

1968/69 Utgift	.....	5 102 000	Reservation	620 227
1969/70 Anslag	.....	5 800 000		
1970/71 Förslag	.....	7 500 000		

Från anslaget utgår statsbidrag till täckande av administrationskostnader hos företagareföreningarna, Företagareföreningarnas förbund och vissa centrala organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens områden. Bestämmelser rörande föreningarnas kreditstödande verksamhet återfinns i kungörelsen (1960:372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1968:354).

Genom beslut av 1968 års riksdag (prop. 61, SU 102, rskr 254) uppdrogs nya riktlinjer för företagareföreningarnas organisation och verksamhet. Omläggningen innebar i huvudsak följande. De ränteinkomster, som föreningarna tidigare haft i sin utlåning av medel ur statens hantverks- och industrilånefond, bortföll den 1 juli 1968. För lån ur fonden skulle föreningarna erlagga en ränta som med 1/2 % understeg deras utlåningsränta. Föreningarna medgavs rätt att fondera räntedifferensen för risktäckningsändamål. I samband med räntebortfallet för föreningarna höjdes det stat-

liga administrationsbidraget. Höjningen syftade till att även möjliggöra för föreningarna att i vidgad omfattning medverka vid bevakningen av lokaliseringsstödärenden.

Kommerskollegium

Företagareföreningarna har för budgetåret 1970/71 anmält behov av bidrag till sina administrationskostnader med 8 391 000 kr., varav 100 000 kr. beräknas för bidrag till företagareföreningen i Norrbottens län att användas som stöd åt företagsamheten i Tornedalen. Västernorrlands läns företagareförening har sedermera reviderat sin ursprungliga framställning innefattande ett administrationsbidrag på 450 000 kr. till att avse bidrag på 900 000 kr.

Företagareföreningarna har beräknat administrationskostnaderna under kalenderåret 1970 till ca 17,4 milj. kr. Därav utgör lönekostnaderna för tjänstemän, inklusive sociala kostnader, 11,9 milj. kr. samt kostnaderna i övrigt 5,5 milj. kr. I förhållande till kalenderåret 1969 uppskattas utgiftsökningen till 3,0 milj. kr. Intäkterna under kalenderåret 1970, statsbidraget oräknat, beräknar föreningarna till 9,5 milj. kr., varav i landstingsbidrag 4,8 milj. kr. och i övriga inkomster 4,7 milj. kr. Erforderliga bidrag från staten skulle sålunda enligt dessa beräkningar utgöra 7,8 milj. kr.

Kollegiet erinrar om att genom 1968 års riksdagsbeslut riktlinjerna ändrades för företagareföreningarnas verksamhet, vilket bl. a. medfört vidgade uppgifter för föreningarna. Den ökade arbetsbelastningen berör såväl rådgivnings- som kreditverksamheten. Kollegiet fäster särskild vikt vid den beredning och uppföljning av lokaliseringsslåneärenden som har ålagts föreningarna samt den service som föreningarna kostnadsfritt skall lämna statliga myndigheter. Föreningarnas vidgade arbetsuppgifter i kombination med konsekvenserna av det omlagda finansieringssystemet medförde att kollegiet vid sin anslagsframställning föregående år hade svårt att bedöma föreningarnas behov av administrationsbidrag. Kollegiet har i anledning härav låtit göra en enkät hos föreningarna rörande de löner för åren 1969 och 1970 som beräknas falla på den del av verksamheten som skall finansieras av staten.

Av enkäten framgår att redan i nuläget föreningarnas kostnader för allmän rådgivning och kredithantering synes avsevärt överstiga det statliga administrationsbidraget, som för innevarande budgetår utgör 5,7 milj. kr. För att effektivt kunna utföra de vidgade arbetsuppgifterna har föreningarna anmält behov av personalförstärkningar.

Kollegiet framhåller att den beloppsmässiga höjningen av föreningarnas rätt att bevilja hantverks- och industrilån till 150 000 kr. och förskjutningen mot större garantilån ställer ökade krav på föreningarna när det gäller såväl utredningsarbete som uppföljning och bevakning. Mot denna bakgrund an-

ser kollegiet att föreningarna behöver ett betydligt ökat stöd från staten, inte minst med hänsyn till det önskvärda i att föreningarna kan behålla och rekrytera kvalificerad personal.

Enligt kollegiets åsikt krävs för att föreningarna skall kunna utföra de arbetsuppgifter, som staten ålagt dem, en minimiorganisation bestående av en chef, en låneutredare, en kamrer/kassör, en halv produktionstekniker samt ett skrivbiträde. Kostnaden för en sådan organisation uppgår enligt kollegiets bedömning till ca 250 000 kr. Emellertid måste man härutöver beakta flera faktorer, som medför att basorganisationen kan behöva byggas ut. Kollegiet pekar på olikheter mellan länen med avseende på företagsintensitet, strukturförhållanden, storlek, geografiskt läge m. m. Med hänsyn till dessa förhållanden som påverkar kostnaderna för föreningarnas arbete torde föreningarna i genomsnitt behöva en basorganisation som kostar ca 350 000 kr. På grund härav finner kollegiet föreningarnas sammanlagda äskanden för budgetåret 1970/71 i stort sett rimliga. Enligt kollegiets beräkningar bör för bidrag till föreningarna tas upp ca 8,4 milj. kr.

Sveriges hantverks- och industriorganisation, Svensk industriförening, Svenska turisthotellens riksförbund samt Företagareföreningarnas förbund har hemställt att för deras verksamhet under budgetåret 1970/71 anslås 50 000, 15 000, 15 000 resp. 120 000 kr. eller sammanlagt 200 000 kr. Kollegiet, som framhåller att Företagareföreningarnas förbund är ett samarbetsorgan för landets företagareföreningar med huvudsaklig uppgift att tillvarata föreningarnas gemensamma intressen, finner av principiella skäl att kostnaden för en sådan organisation bör bestridas till allt övervägande del genom avgifter från medlemmarna. Det statliga bidraget bör enligt kollegiet närmast tjäna till att täcka kostnaderna för de tjänster organisationerna utför åt statliga myndigheter. Kollegiet anser därför icke skäl föreligga att frångå vad som under en följd av år från verkets sida föreslagits som bidrag till nämnda organisationer, nämligen 100 000 kr.

Kollegiet hemställer att under anslaget för budgetåret 1970/71 anvisas 8,5 milj. kr., varav 8,4 milj. kr. till täckande av administrationskostnader och 100 000 kr. till Norrbottens företagareförening som stöd åt företagsamheten i Tornedalen.

Yttrande

Företagareföreningarnas förbund anser att företagareföreningarna beräknat de statliga administrationsbidragen till för lågt belopp och hemställer på grund härav och med hänsyn till behovet av en snabb aktivering av näringspolitiken att anslaget för budgetåret 1970/71 tas upp med 10,5 milj. kr.

Departementschefen

Enligt de riktlinjer för företagareföreningarnas verksamhet som antogs av 1968 års riksdag skall föreningarna vid sidan av sina övriga uppgifter med-

verka i utredningsarbetet i samband med statligt lokaliseringsstöd samt vid uppföljning och bevakning av lämnat stöd. Föreningarna skall också i övrigt biträda statliga myndigheter i ärenden om lokaliseringsstöd m. m. Av vad kommerskollegiet har anfört framgår att det statliga bidraget bör höjas för att täcka kostnadsökningar och ge utrymme för viss förstärkning av föreningarnas resurser som påkallas av de nya arbetsuppgifterna. I likhet med kollegiet anser jag därför en uppräknig av medlen under anslaget befogad. Jag vill emellertid erinra om att föreningarna också får bidrag från lands-tingen och driver viss inkomstbringande konsultverksamhet. Mot angivna bakgrund förordar jag att anslaget för nästa budgetår ökas med 1,7 milj. kr. Av anslaget bör liksom tidigare 100 000 kr. beräknas för bidrag till Norrbottens företagareförening som stöd åt företagsamheten i Tornedalen och samma belopp beräknas för stöd till vissa organisationer.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

C 5. Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.

1968/69 Utgift	12 107 072
1969/70 Anslag	7 000 000
1970/71 Förslag	9 000 000

Statens förbindelser till följd av utfärdade garantier för lån till hantverks- och industriföretag och för lån till turisthotellnäringsen infrias då behov därav uppkommer från förevarande anslag. Förluster i företagareföreningarnas långivning från statens hantverks- och industrilånefond skall föreningarna fr. o. m. budgetåret 1968/69 i första hand täcka med medel ur egna förlusttäckningsfonder. Kungl. Maj:t kan emellertid efter särskild prövning medge förening bidrag från detta anslag för att täcka förluster.

Kommerskollegium

Från garantigivningens tillkomst den 1 juli 1954 t. o. m. den 30 juni 1969 har bemyndiganden meddelats företagareföreningarna att teckna garanti för lån till hantverk och småindustri m. m. på tillhoppa 505,4 milj. kr. samt riksbankens avdelningskontor att teckna garanti för lån till turisthotell på tillhoppa 17,9 milj. kr. Summan av statens slutgiltiga förluster och utestående fordringar på grund av infriade garantiåtaganden uppgick den 30 juni 1969 till ca 40,1 milj. kr. Under budgetåren 1965/66—1968/69 infriades garantier med ca 3,6, 9,4, 10,5 resp. 12,2 milj. kr.

Kollegiet erinrar om att jämlikt 19 § kungörelsen (1960:372) om statligt 6* — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 1. Bil. 13*

kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1968: 354) långgivare skall till statsverket betala in $\frac{1}{2}$ % årlig ränta på industrigarantilåns utestående kapitalbelopp till täckning av förluster i anledning av infriade garantier. Denna ränteinkomst för statsverket torde för budgetåret 1970/71 överstiga 1 milj. kr.

Med hänsyn till de infriade garantibeloppens storlek under de två senaste åren hemställer kollegiet att anslaget förs upp med 9 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Departementschefen

Utlåningen genom företagareföreningarna av medel från statens hantverks- och industrilånefond samt garantigivningen genom kommerskollegium har under de senaste åren ökat i volym. Detta har haft till följd att även anspråken på medel för att infria garantier resp. täcka förluster har ökat. I sammanhanget bör uppmärksammas att staten tillförs inte oväsentliga inkomster genom låne- och garantigivningen. Det bör också framhållas att statens slutliga förlust på grund av garantiåtagande inte alltid uppgår till hela det infriade beloppet.

Kommerskollegiets beräkning av medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår finner jag mig kunna godta. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industiföretag m. fl.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

D. Bostadsbyggande m. m.**D 1. Bostadsstyrelsen**

1968/69 Utgift ¹	8 092 861 ²
1969/70 Anslag	10 989 000
1970/71 Förslag	11 692 000

¹ Anslagen Bostadsstyrelsen: Avlöningar och Bostadsstyrelsen: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 68 831 kr.

Bostadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet med uppgift att främja bostadsförsörjningen. Den är också chefsmyndighet för länsbostadsnämnderna.

I styrelsens uppgifter ingår främst att handha den statliga låne- och bidragsverksamheten för att främja bostadsförsörjningen.

Bostadsstyrelsen leds av en styrelse. Chef för bostadsstyrelsen är en generaldirektör. Inom verket finns fem byråer. Dessa är kanslibyrån, låne- och bidragsbyrån, planeringsbyrån, tekniska byrån och värderingsbyrån.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71 Bostads- styrelsen	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	84	—	—
Övrig personal.....	74	+2	+1
	158	+2	+1
<i>Anslag</i>			
Avlöningar.....	6 772 000	+529 000	+473 000
Sjukvård.....	25 000	—	—
Reseersättningar.....	140 000	+ 30 000	+ 30 000
Därav för utrikes resor.....	10 000	—	—
Lokalkostnader.....	907 000	— 7 000	— 7 000
Expenser.....	788 000	+237 000	+217 000
Därav för representation.....	2 000	—	—
Publikationstryck.....	215 000	— 45 000	— 45 000
Automatisk databehandling m. m.....	850 000	—	—
Lönekostnadspålägg.....	1 402 000	+142 000	+135 000
Summa utgifter	11 099 000	+886 000	+803 000
Uppbördsmedel.....	110 000	+ 90 000	+100 000
Nettoutgift	10 989 000	+796 000	+703 000

Bostadsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 617 000 kr.
2. Kanslibyråns rationaliseringssektion behöver förstärkas med en driftsledare (+ 56 000 kr.).

3. Styrelsens expeditionsvaktspersonal behöver ökas med en tjänsteman. Samtidigt kan medel, som anvisats för särskilda utgifter i samband med personalindragning, minskas med ett belopp motsvarande årslönen till ett kontorsbiträde.

4. Den ökande arbetsbelastningen för planeringsbyråns personal nödvändiggör förstärkning med ett kvalificerat biträde (+ 33 000 kr.).

5. Styrelsen har behov av att ta fram vissa uppgifter ur statistiken över företag med beslut om bostadslån för att i ökad omfattning möjliggöra ekonomiska analyser och göra jämförelser mellan olika låneobjekt. Härvid kommer styrelsen att anlita statistiska centralbyråns utredningsinstitut. På grund härav bör medlen till ersättning för konsultuppdrag räknas upp (+ 70 000 kr.).

6. Av höjningen under anslagsposten Reseersättningar avses 20 000 kr. för att möjliggöra vidgad informationsverksamhet.

7. *Expenser.* Av ökningen hänför sig 37 000 kr. till prishöjningar och 200 000 kr. till ökade utgifter för blanketter.

8. Under förutsättning att medel under anslaget Bostadstillägg för barnfamiljer m. m. får disponeras för bestridande av kostnader för viss information m. m. kan anslagsposten Publikationstryck minskas med 70 000 kr. Anslagsposten behöver samtidigt ökas med 25 000 kr. på grund av prisstegringar (— 45 000 kr.).

9. *Uppbördsmedel.* Höjningen av posten ansluter sig till inkomsterna av försäljningen av publikationer och anvisningar under budgetåret 1968/69.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 692 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. en förste byråsekreterare (2) samt en expeditionsvakt i utbyte mot ett kontorsbiträde (3). Vidare har jag räknat med en ökning av medlen till ersättning för konsultuppdrag med 40 000 kr. (5).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bostadsstyrelsen* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 11 692 000 kr.

D 2. Länsbostadsnämnderna

1969/1970 Utgift ¹	14 732 178 ²
1969/70 Anslag	19 996 000
1970/71 Förslag	21 751 000

¹ Anslagen Länsbostadsnämnderna: Avlöningar och Länsbostadsnämnderna: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 188 654 kr.

I varje län finns en länsbostadsnämnd. Nämnden är länsmyndighet för den statliga verksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Den fattar beslut om lån och bidrag m. m. samt förvaltar utestående lån.

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	Bostads- styrelsen	Dep. chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal	160	—	—
Övrig personal	261	+9	+4
	421	+9	+4
<i>Anslag</i>			
Avlöningar	13 887 000	+1 302 000	+1 152 000
Sjukvård	35 000	—	—
Reseersättningar	600 000	+ 60 000	+ 60 000
Lokalkostnader	1 480 000	+ 221 000	+ 221 000
Expenser	955 000	+ 40 000	+ 40 000
Lönekostnadspålägg	3 039 000	+ 305 000	+ 282 000
	19 996 000	+1 928 000	+1 755 000

Bostadsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 557 000 kr.
2. På grund av långivningens ökande omfattning och för arbetet med bostadstilläggen behövs förstärkning av länsbostadsnämndernas personal med fem kanslister och fyra biträden (+ 309 000 kr.).
3. Anslagsposten Reseersättningar bör ökas med 30 000 kr. på grund av höjda biljettpriser och traktamenten och med 30 000 kr. för att möjliggöra vidgad informationsverksamhet.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 21 751 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. ytterligare två kanslister och två kvalificerade biträden (2).

Jag hemställer, att Kungl Maj:t föreslår riksdagen

att till *Länsbostadsnämnderna* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 21 751 000 kr.

D 3. Statens hyresråd

1968/69 Utgift ¹	1 099 170 ²
1969/70 Anslag	1 613 000
1970/71 Förslag	1 796 000

¹ Anslagen Statens hyresråd: Avlöningar och Statens hyresråd: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 9 094 kr.

Statens hyresråd är central myndighet för handläggning av mål och ärenden på hyresregleringens område. Fr. o. m. budgetåret 1968/69 har hyresrådet härjämte ålagts vissa centrala administrativa uppgifter för den nya statliga hyresnämndsorganisationen.

Hos rådet finns ett fast kansli och arvodesavlönade extra föredragande.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71	
		Hyresrådet	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	13	—	—
Övrig personal.....	17	—	—
	30	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar.....	1 222 000	+ 68 000	+ 68 000
Sjukvård.....	6 000	—	—
Reseersättningar.....	1 000	+ 2 000	+ 2 000
Lokalkostnader.....	67 000	+ 6 000	+ 6 000
Expenser.....	72 000 ¹	+ 90 000	+ 90 000
Lönekostnadspålägg.....	246 000	+ 16 000	+ 16 000
Summa utgifter	1 614 000	+182 000	+182 000
<i>Uppbördsmedel</i>			
Försäljning av formulär m. m.	1 000	— 1 000	— 1 000
Nettoutgift	1 613 000	+183 000	+183 000

¹ Beloppet får överskridas med högst 50 000 kr. för bestridande av kostnaderna för fortlöpande statistiska bearbetningar av vissa uppgifter om hyresnämndernas verksamhet.

Hyresrådet

1. Löne- och prisomräkning m. m. 90 000 kr.

2. Den nya hyreslagstiftningen, som trädde i kraft den 1 januari 1969 (prop. 1968: 91, 3LU 50, rskr 286, SFS 1968: 344 och 346), har gällt alltför kort tid för att möjliggöra någon säker bedömning av dess inverkan på hyresrådets arbetsbelastning. Någon ändring av antalet tjänster vid hyresrådets kansli på grund av ändrad måltillströmning anser sig hyresrådet därför inte böra föreslå. De centrala administrativa uppgifter för den nya statliga hyresnämndsorganisationen som ålagts hyresrådet torde inte medföra något ökat personalbehov.

3. Anslagsposten *Expenser* behöver ökas för bearbetning enligt ADB-metoden av uppgifter angående ärenden hos de statliga hyresnämnderna m. m. samt för nytryck av blanketter för de statliga hyresnämndernas behov (+ 90 000 kr.).

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens hyresråd* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 1 796 000 kr.

D 4. Statens nämnd för samlingslokaler

1968/69 Utgift	129 315 ¹
1969/70 Anslag	173 000
1970/71 Förslag	189 000

¹ Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänför sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 518 kr.

Statens nämnd för samlingslokaler handlägger frågor om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler och av studentkårlokaler samt om rekonstruktionsbidrag enligt kungörelsen (1957: 367) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. (ändrad 1960: 315), brev den 20 maj 1960 om rekonstruktionsbidrag till allmänna samlingslokaler samt kungörelsen (1964: 398) om lån för anskaffning av studentkårlokaler.

Hos nämnden finns en sekreterare och ett fast kansli jämte arvodesavlönade föredragande.

	Beräknad ändring 1970/71		
	1969/70	Nämnden	Dep.chefen
<i>Personal</i>			
Handläggande personal.....	—	—	—
Övrig personal.....	2	—	—
	2	—	—
<i>Anslag</i>			
Avlöningar.....	100 000	+ 4 600	+ 4 600
Sjukvård.....	100	—	—
Resesättningar.....	5 200	—	—
Lokalkostnader.....	8 500	—	—
Expenser.....	4 500	—	—
Lönekostnadspålägg.....	10 200	+11 400	+11 400
	Summa utgifter	+16 000	+16 000
<i>Uppbördsmedel</i>			
Försäljning av publikation.....	500	—	—
<i>Bidrag till vissa riksorganisationer för samlingslokaler</i>	45 000	—	—
	Nettoutgift	+16 000	+16 000

Statens nämnd för samlingslokaler

Löne- och prisomräkning 16 000 kr.

Departementschefen

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens nämnd för samlingslokaler* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 189 000 kr.

D 5. Räntebidrag

1968/69 Utgift	168 091 558
1969/70 Anslag	5 000 000
1970/71 Förslag	2 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för räntebidrag enligt bestämmelserna i räntebidragskungörelsen (1962: 541, upphävd 1967: 553). Dessa bestämmelser innebär att räntebidrag utgår för att täcka den del av räntekostnaderna för primär- och sekundärlån som hänför sig till ränta över en bestämd ränte-

sats (basränta). Räntebidrag utgår dock endast för täckande av räntekostnader för tid t. o. m. utgången av år 1967.

Bostadsstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget minskas med 3 milj. kr. till 2 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Enligt utbetalningsreglerna skall de sista räntebidragen ha utbetalats under budgetåret 1968/69. Med hänsyn till ev. försenade utbetalningar har dock för budgetåret 1969/70 anvisats ett anslag på 5 000 000 kr. Anslaget bör av samma skäl stå kvar även under budgetåret 1970/71.

Departementschefen

Jag biträder bostadsstyrelsens förslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Räntebidrag* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

D 6. Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet

1968/69 Utgift	95 509 743
1969/70 Anslag	110 000 000
1970/71 Förslag	105 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för förbättringslån i den mån de är ränte- och amorteringsfria, invalidbostadsbidrag samt förvaltningsbidrag till förmedlare av bostadsegnahemslån. Anslaget, som är ett förslagsanslag, anvisas med det belopp som erfordras för utbetalning av lån och bidrag.

Bestämmelserna om förbättringslån finns i kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (ändrad senast 1969: 132). Lån, som utgår för förbättring och i vissa fall uppförande av bostad för åldringar, handikappade, samer eller zigenare, är helt eller delvis räntefritt och stående. Beloppet av sådan subvention får i allmänhet uppgå till högst 10 000 kr. Invalidbostadsbidrag utgår enligt bestämmelser i räntelånekungörelsen (1967: 553, ändrad senast 1969: 131). Bidraget utgår för sådan inredning av bostadslägenhet och i vissa fall sådant extra lägenhetsutrymme som rörelsehindrad invalid eller person med starkt nedsatt synförmåga behöver, dock i regel med högst 15 000 kr. för varje lägenhet.

För beslut om räntefria förbättringslån fastställer riksdagen årligen en medelsram för det löpande kalenderåret och en preliminär ram för det närmast följande. Riksdagen har medgivit att sådana lån får beviljas med högst 100 milj. kr. under vart och ett av åren 1969 och 1970 (prop. 1969: 1 bil. 13, SU 50, rskr 141).

Bostadsstyrelsens anslagsframställning

Bostadsstyrelsen föreslår viss vidgning av begreppet rörelsehindrad invalid. Vidare föreslår styrelsen att den för år 1970 preliminärt fastställda ramen 100 milj. kr. för beslut om räntefria förbättringslån fastställs slutligt, att ramen för år 1971 bestäms preliminärt till likaledes 100 milj. kr. samt att anslaget för budgetåret 1970/71 ökas med 5 milj. kr. till 115 milj. kr.

Enligt bostadsstyrelsens anvisningar till räntelånekungörelsens *bestämmelser om invalidbostadsbidrag* avses med rörelsehindrad invalid rullstols- eller käppinvalid. Denna definition ansluter till uttalande av departementschefen i prop. 1958: 119 (s. 13). Enligt beslut av 1969 års riksdag ges numera möjlighet att bevilja invalidbostadsbidrag också för sådana särskilda inredningar av bostadslägenhet som erfordras för person med starkt nedsatt synförmåga. Bostadsstyrelsen föreslår att bidragsmöjligheterna vidgas till att avse anordningar och åtgärder för sådana rörelsehindrade personer som utan att vara beroende av rullstol eller käpp har starkt nedsatt förmåga att utnyttja armarna eller som saknar armar.

Lån- och bidragsgivningens omfattning belyses av följande uppgifter. Under budgetåret 1968/69 inkom 11 773 ansökningar om förbättringslån mot 11 363 under budgetåret 1967/68, en ökning med 4 %. Under budgetåret 1968/69 meddelades 11 546 beslut om lån avseende 13 388 lägenheter, jämfört med 11 272 beslut avseende 12 774 lägenheter under närmast föregående budgetår.

Vid utgången av budgetåret 1968/69 inelåg 2 357 ej slutbehandlade ansökningar mot 3 204 vid utgången av budgetåret 1967/68. Under budgetåret 1968/69 beviljades förbättringslån med 153 878 525 kr., varav 96 461 545 kr. utgjorde räntefria lån eller delar av sådana lån.

Det genomsnittliga lånebeloppet per lägenhet uppgick till 11 390 kr. jämfört med 10 226 kr. under närmast föregående år, vilket innebär en ökning med 11 %. Det räntefria beloppet per lägenhet uppgick till 7 152 kr. jämfört med 6 759 kr., dvs. en ökning med 6 %.

Under budgetåret 1968/69 beviljades invalidbostadsbidrag till 1 368 lägenheter med ett belopp av 12 150 190 kr. Detta innebär en fortsatt ökning. Närmast föregående budgetår beviljades bidrag till 1 336 lägenheter med ett belopp av 10 950 568 kr.

I fråga om *låneramarna* anför styrelsen att behovet av en förbättring av åldringarnas bostäder alltså är stort. Statistiken över långivningen visar att förbättringsverksamheten varit ojämnt fördelad mellan länen i förhållande till behovet.

En eftersläpning i upprustningen kan sålunda konstateras i ett flertal län i södra Sverige, särskilt i områden med utpräglad glesbebyggelse. Bostadsstyrelsen har med anledning härav i skrivelse till länsbostadsnämnderna den 20 februari 1969 tagit upp frågan om vidgad aktivitet från nämndernas sida

med syfte att öka förbättringslångivningen. Överläggningar bör tas upp med kommunerna som därvid bl. a. skall erinras om den inventering som utfördes åren 1964—1965 och om angelägenheten av att uppgifterna aktualiseras och kompletteras. Särskild uppmärksamhet bör ägnas kommuner, där upprustningen inte har fått önskvärd omfattning med hänsyn till föreliggande behov.

En sammanställning av länsbostadsnämndernas uppgifter om det beräknade behovet av medel för beslut om räntefria förbättringslån ger ett belopp av 100 milj. kr. för såväl år 1969 som år 1970. Detta innebär en minskning i förhållande till nämndernas motsvarande beräkningar närmast föregående år, som visade på ett behov av 117 milj. kr. per år. Enligt den reviderade bedömningen är sålunda den preliminärt fastställda ramen på 100 milj. kr. för år 1970 tillfyllest. Bostadsstyrelsen förutsätter att Kungl. Maj:t har riksdagens bemyndigande att utvidga ramen om efterfrågan på lån skulle öka till följd av en ökad aktivitet från kommunernas sida. För år 1971 bör preliminärt fastställas en ram på likaledes 100 milj. kr.

Utbetalningen av lån beräknas till ca 100 milj. kr. under budgetåret 1970/71 under förutsättning att långivningen under åren 1969 och 1970 får en omfattning som motsvarar de föreslagna ramarna. Besluten om lån under ett budgetår resulterar under samma budgetår i utbetalning i huvudsak endast i form av förskott, uppskattningsvis i en omfattning motsvarande två tredjedelar av det beviljade beloppet. Återstoden kan till större delen beräknas bli utbetalad under följande budgetår.

Utbetalningen av invalidbostadsbidrag kommer enligt länsbostadsnämndernas beräkningar att uppgå till ca 15 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Fråga om höjning av maximibeloppet för räntefritt förbättringslån

Pensionärernas riksorganisation har gjort framställning om höjning av maximibeloppet för räntefritt stående förbättringslån. Som skäl härför åberopar organisationen att byggnadskostnaderna har ökat och att låntagarna i regel saknar medel för att täcka kostnader utöver maximibeloppet.

Bostadsstyrelsen framhåller i remissyttrande över framställningen att det nu gällande maximibeloppet för räntefritt stående förbättringslån har varit oförändrat sedan det år 1958 fastställdes till 10 000 kr. År 1960 fastställdes dock maximibeloppet för lån till fast bostad åt same i de nordligaste länen till 12 000 kr. och för sådan bostad i Karesuando kommun till 17 000 kr. Styrelsen erinrar om att maximibeloppet i samband med en översyn av lånebestämmelserna år 1964 ansågs vara tillfredsställande. Byggnadskostnadsindex för enfamiljshus har därefter t. o. m. juli 1969 stigit med 25 %.

Maximibeloppet 10 000 kr. medför en begränsning av den räntefria stående delen av förbättringslånet när förbättringskostnaderna överstiger ca 11 000 kr. Betydelsen av denna begränsning belyses av att den godkända förbätt-

ringskostnaden har överstigit 11 000 kr. i 45 % av låneärendena under budgetåret 1968/69. Det är alltså en stor del av låneärendena som avser sådana fall där kostnaderna måste uppgå till relativt höga belopp för att bostaden skall kunna ges en tillfredsställande standard. Det nuvarande maximibeloppet hindrar en mera omfattande upprustning av bostäder som bebos av pensionärer utan annan inkomst än folkpensionen. Dessa lånesökande anser sig ofta inte kunna klara amorteringar och räntekostnader för en behövlig upprustning utan söker begränsa låneansökan till arbeten som kan täckas av ett ränte- och amorteringsfritt lån. En höjning av maximibeloppet skulle göra det möjligt att i större omfattning än f. n. bistå pensionärer och invalid-der som bor i de sämsta bostäderna, vilka ofta ligger i bygder där de kommunala insatserna i förbättringslåneverksamheten av olika orsaker varit otillräckliga.

Bostadsstyrelsen förordar en höjning av maximibeloppet och anser att det med hänsyn till byggnadskostnadsstegringen bör höjas med åtminstone 2 000 kr. för att tillgodose de mest angelägna behoven. Styrelsen föreslår vidare att de särskilda maximibeloppen för samer höjs till 14 000 resp. 20 000 kr.

Förbättringslån, som i sin helhet utgör räntefritt stående lån, får utlämnas utan säkerhet om lånet inte överstiger 2 400 kr. och kan i sådant fall avskrivas omedelbart efter arbetenas slutförande och godkännande. Styrelsen föreslår att ifrågavarande belopp höjs till 3 000 kr.

Styrelsen beräknar att behovet av medel för beslut om räntefria lån vid en höjning av maximibeloppet till 12 000 kr. ökar med omkring 14 milj. kr. per år.

Departementschefen

Maximibeloppet om 10 000 kr. för räntefritt stående förbättringslån fastställdes av riksdagen år 1958. Bestämmelserna om förbättringslånen över-sågs år 1964 i samband med beslutet om ökad aktivitet för att förbättra åld-ringarnas bostäder. Utvecklingen bl. a. i fråga om byggnadskostnaderna har lett till att det räntefria förbättringslånets maximibelopp har behövt kompletteras med räntebärande amorteringslån i nära hälften av det totala antalet låneärenden. För pensionärer som i huvudsak är beroende av folk-pension är det en stor ekonomisk belastning att betala amorteringar och räntor. Maximibeloppet utgör därför i dessa fall ett hinder för en behövlig upprustning av bostäder med väsentliga brister. Jag delar styrelsens upp-fattning att maximibeloppet för räntefritt stående lån eller räntefri stående del av lån bör höjas med 2 000 kr. till 12 000 kr.

I konsekvens härmed bör de särskilda maximibeloppen för räntefritt lån för samer och beloppet för lån som får utlämnas utan säkerhet och omedel-bart avskrivas höjas enligt bostadsstyrelsens förslag.

Jag förordar att de höjda maximibeloppen tillämpas på lån som beviljas fr. o. m. den 1 juli 1970.

Medelsbehovet för den reform jag här har förordat har bostadsstyrelsen beräknat till minst 14 milj. kr. för helt år. Med hänsyn till eftersläpning i utbetalningarna kan ökningen av medelsbehovet under nästa budgetår beräknas till 5 milj. kr.

Bostadsstyrelsen har tagit upp frågan om viss ändring av bestämmelserna om invalidbostadsbidrag. Bestämmelserna avser rörelsehindrade invalider och personer med starkt nedsatt synförmåga. Som rörelsehindrad invalid räknas enligt riksdagens uttalande år 1958 endast käpp- och rullstolsinvalid. Bostadsstyrelsen har föreslagit att invalidbegreppet vidgas till att omfatta även personer med starkt nedsatt förmåga att utnyttja armarna eller som saknar armar. Det råder enligt min mening ingen tvekan om angelägenheten av den föreslagna ändringen. Jag förordar att det vidgade invalidbegreppet tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1970. Medelsbehovet för detta ändamål torde vara förhållandevis obetydligt och inte påverka anslagsberäkningarna.

I fråga om ramarna för beviljande av räntefritt förbättringslån biträder jag styrelsens förslag. Den för år 1970 preliminärt fastställda ramen 100 milj. kr. bör alltså fastställas slutligt. Det synes lämpligt att Kungl. Maj:t liksom tidigare utverkar riksdagens bemyndigande att vidga ramen om det behövs av sysselsättningsskäl. Ramen för år 1971 bör i avvaktan på ytterligare erfarenheter av utvecklingen av efterfrågan på lån preliminärt bestämmas till samma belopp som för år 1970 eller 100 milj. kr.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag med beaktande av den förordade höjningen av maximibeloppet för räntefritt förbättringslån till 105 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) godkänna de av mig förordade ändringarna av grunderna för förbättringslån och invalidbostadsbidrag,
- b) medge att räntefria förbättringslån beviljas med högst 100 000 000 kr. under vart och ett av åren 1970 och 1971,
- c) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid behov besluta om ökning av den under b upptagna ramen för långivningen under år 1970,
- d) till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 000 kr.

D 7. Byggnadsforskning

1968/69 Utgift	2 200 000
1969/70 Anslag	2 400 000
1970/71 Förslag	2 400 000

Forsknings- och rationaliseringsverksamheten inom byggandets område stöds finansiellt genom en särskild s. k. byggnadsforskningsavgift, beräknad på viss del av lönesumman inom byggnadsindustrin. Därjämte anvisas årligen ett obetecknat anslag under förestående rubrik. Avgifterna och anslaget tillförs fonden för byggnadsforskning.

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1968: 9, 3LU 41, rskr 223; SFS 1968: 173) utgår byggnadsforskningsavgiften fr. o. m. den 1 januari 1969 med 0,60 % av avgiftsunderlaget mot 0,50 % tidigare.

Statens råd för byggnadsforskning

Rådet hemställer att anslaget förs upp med 3 400 000 kr. för budgetåret 1970/71, vilket innebär en ökning med 1 000 000 kr. Denna ökning föranleds av att vissa statliga forskningsinstitutioner, bl. a. de tekniska högskolorna och universiteten, till vilka institutioner rådet lämnar forskningsanslag, begärt att rådet skall erlagga lönekostnadspålägg med 23 % av de till dem utgående anslagen.

Departementschefen

Med anledning av rådets förslag om höjning av statens anslag till byggnadsforskning vill jag erinra om att det finns en bestämd relation mellan anslagets storlek samt procenttalet och underlaget för byggnadsforskningsavgiften. En omprövning av metoden för avgiftsuttaget har aktualiserats genom det betänkande som nyligen avgivits av utredningen rörande underlaget för debitering av byggnadsforskningsavgift (Stencil In 1969: 6) och som nu remissbehandlas. Frågan om statsanslagets storlek bör tas upp i samband med en sådan omprövning. I enlighet härmed bör anslaget för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Byggnadsforskning* för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 2 400 000 kr.

D 8. Rekonstruktionsbidrag till allmänna samlingslokaler

1968/69 Utgift	359 400	Reservation 439 857
1969/70 Anslag	500 000	
1970/71 Förslag	700 000	

Bidragsbestämmelserna finns i brev den 20 maj 1960. Dessa bestämmelser innebär i korthet att bidrag kan utgå till ägare av statligt belånade allmänna samlingslokaler, vilkas bevarande bedöms vara av betydelse för bygden, med belopp motsvarande högst 15 % av låneunderlaget.

Statens nämnd för samlingslokaler

Nämnden hemställer att anslaget ökas med 200 000 kr. till 700 000 kr. för budgetåret 1970/71.

Till rekonstruktionsbidrag har under budgetåren 1960/61—1968/69 anvisats tillhoppa 3 101 000 kr. Bidrag har beviljats med sammanlagt 2 820 200 kr. Hos nämnden innelåg i slutet av augusti 1969 icke slutligt behandlade ansökningar avseende tillhoppa omkring 270 000 kr.

Riksorganisationerna för samlingslokaler har till nämnden inkommit med uppgifter angående väntade anspråk på rekonstruktionsbidrag t. o. m. utgången av budgetåret 1970/71. Det totala behovet uppgår till ca 1,7 milj. kr. Mot bakgrunden av tillgängliga uppgifter angående lokalföretag som inte kunnat erlægga förfallna statslåneannuiteter (vid årsskiftet 1968/69 resterade ett 70-tal lokaläggande föreningar med totalt 680 000 kr.) torde det av riksorganisationerna angivna behovet av rekonstruktionsbidrag innebära en realistisk bedömning. Nämnden håller dock för osannolikt att samtliga erforderliga rekonstruktioner skall kunna genomföras före utgången av budgetåret 1970/71 och räknar med ett anslagsbehov av omkring 700 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1969/70 och 1970/71.

Departementschefen

Nämndens förslag kan enligt min mening godtas. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Rekonstruktionsbidrag till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

IV. Statens utlåningsfonder

IV: 9 Statens hantverks- och industrilånefond

1968/69 Utgift	8 000 000	Behållning 29 500 000
1969/70 Anslag	20 000 000	
1970/71 Förslag	20 000 000	

Från anslaget överförs medel till statens hantverks- och industrilånefond för utlåning till företagareföreningarna, vilka i sin tur lämnar hantverks- och industrilån till hemslöjds-, hantverks- och småindustriföretag. Långivningen regleras genom kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1968: 354), vilken även innehåller bestämmelser om statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag. Särskilda bestämmelser om statlig garanti för lån till turisthotell finns i brev den 30 juni 1965.

För innevarande budgetår har till fonden anvisats ett investeringsanslag av 20 milj. kr. Ramen för statsgaranti till hantverks- och industriföretag m. m. har fastställts till 80 milj. kr.

Kommerskollegium

Kollegiet hemställer, att lånefonden tillförs 24 milj. kr. för budgetåret 1970/71 och att ramen för statlig garanti fastställs till 80 milj. kr.

Kapitaltillgångarna i fonden utgjorde den 30 juni 1969 226,9 milj. kr. Till företagareföreningarna av Kungl. Maj:t totalt anvisade medel uppgick till 222,6 milj. kr. I lån, ursprungligen lämnade ur fonder vilka sammanförts med den tidigare fonden för lån till företagareföreningarna m. fl. till nuvarande statens hantverks- och industrilånefond, utestod 1,8 milj. kr. Vid utgången av budgetåret 1968/69 fanns sålunda disponibelt för utlåning ur fonden (226,9 — 222,6 — 1,8) 2,5 milj. kr.

För budgetåret 1969/70 har anvisats 20 milj. kr. I amorteringar beräknas fonden komma att tillföras ca 0,5 milj. kr. Under budgetåret 1969/70 tillgängliga medel för utlåning till föreningarna uppgår sålunda till ca 23,0 milj. kr.

Företagareföreningarna uppger, att de den 30 juni 1969 hade utestående lån på tillhoppa 175,9 milj. kr. samt beviljade men icke utbetalade lån på tillhoppa 33,0 milj. kr. Då som förut nämnts de lånemedel som Kungl. Maj:t beviljat föreningarna uppgick till 222,6 milj. kr., utgjorde disponibelt belopp

för utlåning genom föreningarna 13,7 milj. kr. Föreningarna uppskattar inflytande amorteringar under budgetåret 1969/70 till 37,3 milj. kr. De för utlåning genom företagareföreningarna tillgängliga medlen utgör sålunda sammanlagt ca (23,0 + 13,7 + 37,3) 74,0 milj. kr. Detta belopp understiger med 16,5 milj. kr. det av föreningarna för budgetåret beräknade utlåningsbehovet som angivits till 90,5 milj. kr.

För budgetåret 1970/71 har företagareföreningarna beräknat inflytande amorteringar till 44,8 milj. kr., utlåningen till 95,5 milj. kr. samt behovet av nya lånemedel ur fonden till 50,7 milj. kr. Enligt kollegiet torde amorteringarna komma att öka med 6 milj. kr. Dessutom kommer fonden, som tidigare framhållits, att tillföras ytterligare ca 0,5 milj. kr. i amorteringar. Kollegiet bedömer — med hänsyn till nyutlåningen under de senaste åren — en utlåning från föreningarna på ca 75 milj. kr. vara tillräcklig. Då disponibla medel för innevarande budgetår beräknas komma att helt tas i anspråk skulle ett investeringsanslag av 24 milj. kr. behövas för budgetåret 1970/71.

Statligt kreditstöd i form av lånegarantier till hantverk och småindustri samt till turisthotell beviljades under budgetåren 1964/65 — 1968/69 med 72,6, 42,7, 45,4, 75,9 resp. 64,8 milj. kr. eller sammanlagt 301,4 milj. kr. För innevarande budgetår har lånegarantiramen fastställts till 80 milj. kr. Enligt kollegiets bedömning bör ramen fastställas till samma belopp även för budgetåret 1970/71.

Yttrande

Företagareföreningarnas förbund uppskattar anslagsbehovet till 45 milj. kr. Garantiramen bör enligt förbundet fastställas till 80 milj. kr.

Departementschefen

Hantverkets och småindustrins ökade behov av lånemedel har i betydande utsträckning tillgodosetts genom att fonden successivt har tillförts väsentliga belopp. På grund av den för fonden gällande återlåningsprincipen har genom nyutlåning av inflytande amorteringar den totala lånekapaciteten ökat avsevärt. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att förorda en höjning av anslaget för nästa budgetår.

I detta sammanhang får jag anmäla att kommerskollegium nyligen efter framställning av Företagareföreningarnas förbund har hemställt om förstärkning av fonden med 15 milj. kr. på tilläggsstat för innevarande budgetår. Jag anser mig inte kunna tillstyrka framställningen.

Med instämmande i kollegiets förslag förordar jag att ramen för statlig garanti fastställs till samma belopp som för innevarande budgetår eller 80 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

- a) medge att statsgaranti för lån till hantverks- och in-

dustriföretag m. m. under budgetåret 1970/71 beviljas intill ett belopp av 80 000 000 kr.,

b) till *Statens hantverks- och industrilånefond* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

IV: 10. Lånefonden för bostadsbyggande

1968/69 Utgift	1 270 000 000	Behållning 865 000 000
1969/70 Anslag	1 400 000 000	
1970/71 Förslag	1 650 000 000	

Från fonden utbetalas bostadslån, räntebärande förbättringslån, tomt-rättslån till kommun samt räntelån. Fonden belastas också, i obetydlig omfattning, av utbetalningar av vissa andra lån som beviljats enligt äldre bestämmelser.

Gällande bestämmelser om *bostadslån* finns i bostadslånekungörelsen (1967: 552, ändrad senast 1969: 130). Enligt dessa bestämmelser utgår lån i huvudsak till ny- och ombyggnad av bostadshus. Det förutsätts att lån upp till statslånets nedre gräns tas upp i öppna marknaden. Bostadslånets storlek bestäms så att det utgör en andel av ett i särskild ordning fastställt låneunderlag. Andelen är 30 % för kommun eller allmännyttigt företag, 25 % för bostadsrättsförening med kommunal insyn, 20 % i fråga om småhus som skall bebos av låntagaren och 15 % i övriga fall. Låneunderlaget bestäms i fråga om nybyggnad enligt en av Kungl. Maj:t fastställd metod som summan av beräknade kostnader för mark, exploatering av marken, grundläggning och byggnad. Vid ombyggnad utgör med vissa begränsningar den godkända kostnaden för arbetet låneunderlag. För bostadslån skall erläggas ränta efter en räntesats som fastställs av Kungl. Maj:t för ett kalenderår i sänder. Räntan är subventionsfri. Lånet förutsätts bli återbetalat inom 30 år. Vid ombyggnad kan kortare amorteringstid bestämmas. Betalning av ränta och amortering på bostadslånet skall i flertalet fall omfördelas i tiden enligt särskilda regler. Omfördelningen sker med hjälp av en av statsmakterna fastställd basannuitet och ett paritetstal som Kungl. Maj:t fastställer årligen.

Bestämmelserna om *räntelån* finns i räntelånekungörelsen (1967: 553, ändrad senast 1969: 131). Räntelån utgår dels för bostadshus som uppförts eller byggts om med stöd av statligt lån som beviljats enligt de bestämmelser som gällde före den 1 januari 1968, dock ej för hus som färdigställdes före år 1958, dels för bostadshus som uppförts utan statligt lån, om räntebidrag förut beviljats för huset. Räntelån avser viss del av räntekostnaderna för fastighetslånen. Storleken av räntelån bestäms av en viss räntesats (bas-

ränta) och ett paritetstal som fastställs årligen. Ränta utgår efter samma procentsats som för bostadslån. Betalning av ränta och amortering skall ske i den mån paritetstalets ökning möjliggör det.

En redogörelse för bestämmelserna i kungörelsen (1962:538) om *förbättringslån* (ändrad senast 1969:132) har lämnats förut under anslaget Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet (p. D 6).

Tomträttslån till kommuner enligt tomträttslånekungörelsen (1965:905, ändrad senast 1969:133) utgår för vissa kommunala investeringar i mark som upplåtits med tomträtt och bebyggs med sådana hus som kan finansieras med stöd av bostadslån, oavsett om finansieringen sker med eller utan sådant stöd.

För det statliga stöd till bostadsbyggandet som skall utgå från fonden — med undantag av tomträttslån — fastställer riksdagen årligen olika ramar. För år 1969 har riksdagen medgivit att lån till nybyggnad får beviljas för 89 000 lägenheter. Med stöd av riksdagens bemyndigande har Kungl. Maj:t utvidgat ramen till 93 000 lägenheter och fastställt motsvarande medelsram till 1 800 milj. kr. Av dessa lägenheter ingår 2 000 i byggen som har kunnat påbörjas under år 1968 genom lånebeslut i förskott på 1969 års ram. Lån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån har fått beviljas intill ett belopp av 170 milj. kr. under år 1969.

För år 1970 får lån till nybyggnad beviljas för 89 000 lägenheter. Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att under vissa förutsättningar besluta om utökning av denna ram. Med stöd härav har Kungl. Maj:t förordnat att bostadsstyrelsen skall planera så att bostadsbyggandet, i den mån Kungl. Maj:t så medger, skall kunna utökas till högst 103 000 lägenheter (eller där emot svarande antal kvadratmeter våningsyta) inbegripet även bostadsbyggande utan statliga lån. Lån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån får under år 1970 beviljas intill ett belopp av 170 milj. kr.

Förhandsbesked om bostadslån för hus som skall byggas med tillämpning av industriella produktionsmetoder får, inom låneramarna, meddelas för högst 10 000 lägenheter under vart och ett av åren 1970—1974, med möjlighet för Kungl. Maj:t att utvidga antalet om det behövs.

För åren 1971—1973 har riksdagen fastställt ramar för det statsbelånade bostadsbyggandet i klart expansiva orter. Ramarna omfattar en total våningsyta motsvarande 60 000, 50 000 resp. 50 000 lägenheter. För år 1971 har Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens bemyndigande uppdragit åt bostadsstyrelsen att fördela en projektreserv som skall anges i kvadratmeter våningsyta och grundas på ett lägenhetsantal av högst 10 000.

Anslaget till fonden, vilket anvisas med det belopp som behövs för utbetalning av beviljade lån, har förts upp med 1 400 milj. kr. för budgetåret 1969/70.

I det följande redovisas, förutom bostadsstyrelsens anslagsframställning,

vissa frågor beträffande småhusbyggandet, som behandlats av bostadsstyrelsen och av byggindustrialiseringsutredningen i ett av utredningen avgivet betänkande angående rationellt småhusbyggande, en framställning av sneringsutredningen om ändring av bestämmelserna för bostadslån till upp- rustning av vissa fastigheter och över framställningen avgivna yttranden samt en redogörelse för en överenskommelse som träffats mellan delegatio- nen för bostadsfinansiering och kreditinstituten rörande bostadsbyggandets kreditförsörjning.

Bostadsstyrelsens anslagsframställning

I fråga om *bostadsbyggandets och långivningens omfattning och inrikt- ning* anför styrelsen följande. År 1968 färdigställdes genom nybyggnad drygt 106 200 lägenheter, vilket innebär en ökning med 6 000 lägenheter i jämförelse med år 1967. Utvecklingen under perioden 1964—1968 framgår av följande tablå.

Inflyttningsfärdiga lägenheter

År	Totalt	Därav i		Andelen (%) lägenheter i småhus
		småhus	flerfamiljshus	
1964.....	87 167	26 751	60 416	31
1965.....	96 843	27 575	69 268	28
1966.....	89 361	27 121	62 240	30
1967.....	100 213	28 305	71 908	28
1968.....	106 234	28 656	77 578	27

Av 1968 års tillskott av lägenheter i flerfamiljshus utgjordes 6 900 av rum i s. k. specialbostäder, dvs. bostäder för studenter, åldringar i ålderdoms- hem, personal vid sjukhus och vårdanstalter etc. Av dessa specialbostäder utgjordes 3 236 av rum för studenter i studentbostadshus jämfört med 2 164 år 1966 och 3 641 år 1967. Rum för åldringar i ålderdomshem uppgick till 2 930 år 1968 jämfört med 2 760 år 1966 och 3 094 år 1967.

Antalet under första halvåret 1969 färdigställda lägenheter var 54 600, vilket var ungefär 4 500 lägenheter mer än under motsvarande tid året dessförinnan. Under andra halvåret 1969 beräknas färdigställandet bli av sådan omfattning att lägenhetstillskottet för hela år 1969 torde komma att uppgå till ca 110 000.

Sedan år 1965 har påbörjandet ökat, särskilt kraftigt under åren 1967 och 1968. Utvecklingen under perioden 1964—1968 belyses i följande tablå.

För år 1969 gäller av riksdagen och Kungl. Maj:t fastställda ramar för beslut om lån och meddelande av igångsättningstillstånd, som tillhoppa ger utrymme för ett påbörjande av ca 103 000 lägenheter. Under första halvåret

Påbörjade lägenheter

År	Totalt	Därav i		Andel (%) lägenheter i småhus
		småhus	flerfamiljshus	
1964.....	96 800	28 900	67 900	30
1965.....	93 100	27 500	65 600	30
1966.....	94 100	26 900	67 200	29
1967.....	99 600	28 200	71 400	28
1968.....	106 800	30 200	76 600	28

1969 uppgick igångsättningen av lägenheter i flerfamiljshus till 33 250, vilket är 3 500 lägenheter mindre än under motsvarande period år 1968. Antalet påbörjade lägenheter i småhus uppgick under första halvåret 1969 till 14 800 lägenheter. Under motsvarande period år 1968 påbörjades 13 100 lägenheter. Den totala igångsättningen under första halvåret 1969 var sålunda något lägre än under första halvåret 1968 eller 48 100 lägenheter jämfört med 49 840 lägenheter.

Storstadsområdenas andel av färdigställandet har väsentligt ökat sedan år 1964. Påbörjandets fördelning under åren 1967—1968 pekar på en fortsatt hög andel för dessa områden. Utvecklingen sedan år 1964 framgår av följande uppställning.

Storstadsområdenas andel av byggandet

År	Färdigställda lägenheter i % av det totala färdigställandet
1964	30
1965	32
1966	34
1967	34
1968	39

I storstadsområdena ökade under år 1968 såväl antalet inflyttningsfärdiga som antalet påbörjade lägenheter jämfört med år 1967 med undantag för Stor-Stockholm där antalet påbörjade lägenheter minskade obetydligt. De påbörjade lägenheterna i storstadsområdena utgjorde 38 % av samtliga påbörjade mot 39 % år 1967.

Vad beträffar fördelningen på olika lägenhetstyper har i färdigställda flerfamiljshus andelen lägenheter med fyra eller flera rum minskat i förhållande till år 1967 från 16,1 % till 14,8 % samtidigt som andelen lägenheter med tre rum och kök ökat i motsvarande mån. I småhusen kan man konstatera en fortsatt ökning av lägenheter på fem eller flera rum och kök och en fortsatt minskning av andelen tvårums lägenheter.

Beträffande fördelningen på lägenhetstyper i flerfamiljshus med preli-

minärt beslut om statligt lån upphörde förskjutningen mot större lägenheter under år 1966. Under år 1967 skedde en förskjutning mot mindre lägenhetstyper, som har fortsatt under år 1968. Utvecklingen under perioden 1964—1968 framgår av följande tablå som visar lägenheter i flerfamiljshus med preliminärt beslut om bostadslån, exkl. studentbostäder, procentuellt fördelade på lägenhetstyper.

År för beslut	1 r o k el. utan kök	2 r o k	3 r o k	4 el. fl. r o k
1964.....	18	23	42	16
1965.....	17	23	42	18
1966.....	17	23	42	18
1967.....	17	25	43	15
1968.....	18	29	40	13

Uppgifter om lägenhetsfördelningen i den planerade produktionen kan erhållas från de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen. Av dessa framgår att en fortsatt minskning av andelen lägenheter om tre eller flera rum och kök samt en fortsatt ökning av andelen tvårumslägenheter är att vänta.

Den genomsnittliga lägenhetsytan i flerfamiljshus med statliga lån har under år 1968 fortsatt att minska. Minskningen beror dels på förskjutningen mot mindre lägenhetskategorier, dels på en minskning av de olika lägenhetstypernas genomsnittliga yta. Utvecklingen framgår av följande sammanställning som visar lägenheter i flerfamiljshus med preliminärt beslut om bostadslån, exkl. studentbostäder.

År för beslut	Antal rums- enheter per 100 lägen- heter	Genomsnittlig lägenhetsyta m ²				
		alla lägen- heter	1 r o k	2 r o k	3 r o k	4 r o k
1964.....	352	71,6	43,5	62,9	79,2	97,0
1965.....	357	73,6	44,5	64,4	80,7	96,0
1966.....	356	74,0	44,2	65,2	82,2	98,9
1967.....	350	73,6	44,2	65,3	82,0	98,8
1968.....	342	71,6	44,7	64,7	81,2	96,1

För småhus med beslut om statliga lån föreligger ännu inga uppgifter för år 1968. Av uppgifterna avseende småhus med beslut åren 1966 och 1967 framgår att en viss förskjutning mot större lägenhetskategorier skett mellan de båda åren. Den genomsnittliga lägenhetsytan i småhus med statliga lån ökade mellan åren 1966 och 1967. Även för de större lägenhetstyperna har ytorna ökat.

Andelen färdigställda lägenheter med statligt stöd ökade något från 90 % år 1967 till knappt 91 % år 1968. Av följande tablå framgår förändringarna i andelen lägenheter med statligt stöd för de olika hustyperna.

År	Andel lägenheter (%) med statligt stöd	
	Småhus	Flerfamiljshus
1964.....	88	92
1965.....	88	94
1966.....	83	91
1967.....	85	92
1968.....	83	94

I fråga om *kostnadsutvecklingen* framhåller bostadsstyrelsen att den för år 1967 gällande byggnadskostnadsnivån för flerfamiljshus i stort sett inte har överskridits under år 1968. Den tidigare mycket snabba stegringen av byggnadskostnaderna under 1960-talet har således avtagit markant under åren 1967 och 1968. Byggnadskostnadsindex, som är en faktorprisindex, har visserligen fortsatt att stiga men kostnadsökningarna — enligt anbud o. d. — för lägenheter vid igångsättningstillfället har uppenbarligen dämpats. Överkostnaderna för byggnadskostnadsdelen, dvs. relationen mellan byggnadskostnad och pantvärde för byggnadsdelen, har minskat under år 1968. Detta beror främst på att pantvärdena höjdes år 1968.

Även beträffande småhus kan en viss dämpning av stegringen av byggnadskostnaderna per m² bostadsyta konstateras. Byggnads- och produktionskostnaderna per hus har däremot fortsatt att stiga, vilket sammanhänger med att ytor och rumsantal i småhusen ökar. De tidigare mycket höga överkostnaderna för småhus har kraftigt reducerats. De minskade överkostnaderna beror till avsevärd del på den höjning av pantvärdet för småhus som genomfördes vid början av år 1968, främst genom att ytor överstigande 110 m² då fick räknas in i pantvärdet.

Schablonbeloppen för mark- och exploateringskostnader avseende flerfamiljshus ökade i genomsnitt för hela landet med 59 % under perioden 1964—1969. Beloppen för grundläggning och grovplanering, som ingår i byggnadskostnaden, kan beräknas ha fördubblats. För år 1969 kan beräknas att i produktionskostnaden för en lägenhet utgör kostnaden för mark och exploatering ca 7 % och kostnaden för grundläggning och grovplanering ca 6 % eller totalt ca 13 %.

Material föreligger ännu inte för en definitiv bedömning av kostnadsutvecklingen under år 1969. Tillgängliga uppgifter tyder emellertid på att många projekt som igångsatts under året har kunnat hålla byggnadskostnaderna på samma nivå som under åren 1967 och 1968.

Styrelsen har under de två senaste åren utfört tre undersökningar rörande *hyror och outhyrda lägenheter i nybyggda flerfamiljshus* med statliga lån. Den första avsåg lägenheter som blivit inflyttningsfärdiga under de tre första kvartalen 1967 och de båda andra lägenheter som blev inflyttningsfärdiga första resp. andra halvåret 1968. Den genomsnittliga hyresstegringen för trerumslägenheter mellan produktionen under de tre första kvartalen

1967 och under första halvåret 1968 utgjorde beträffande hyra per m² 4,5 % och hyra per lägenhet 5 %. En jämförelse mellan de båda halvåren 1968 ger en hyresstegring på 2 % för hyra per m² och 0,5 % för hyra per lägenhet. Mellan de tre första kvartalen 1967 och första halvåret 1968 ökade lägenhetsytorna med omkring 1 %. Mellan första och andra halvåren 1968 var utvecklingen den motsatta. Detta innebär att den faktiska skillnaden i hyresökningen per m² mellan 1967 och första halvåret 1968 resp. mellan de båda halvåren 1968 skulle vara något större än den här beräknade. Visserligen är jämförelseperioden under år 1968 betydligt kortare än mellan år 1967 och första halvåret 1968, men skillnaderna i hyresutvecklingen är så stora att de tyder på att takten i hyresstegringen har avtagit något.

I samband med hyresundersökningarna har styrelsen även kartlagt förekomsten av outhyrda lägenheter i flerfamiljshus med statliga lån. För de projekt som blev färdigställda under första halvåret 1968 redovisades betydligt högre andel outhyrda lägenheter tre månader efter färdigställandet än för dem som blev färdigställda under de tre första kvartalen 1967. I samtliga ortsgrupper utom Stor-Stockholm har andelen outhyrda lägenheter däremot minskat mellan första och andra halvåren 1968. Andelen outhyrda lägenheter är dock i alla ortsgrupper högre i andra halvårets produktion än för de projekt som blev färdigställda under år 1967. I Stor-Göteborg redovisas den högsta andelen outhyrda lägenheter medan andelen är låg framför allt i Malmö-Lund-området men även i Stor-Stockholm. En jämförelse mellan de olika företagsformerna visar en markerat högre andel outhyrda lägenheter för de kooperativa företagen än för de allmännyttiga och enskilda företagen.

Den 1 april 1969 uppgick, som framgår av följande tablå, antalet outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus som färdigställdts under de tre första kvartalen 1967 och under år 1968 till 1 594.

Färdigställandeperiod	Antal outhyrda lägenheter 1/4 1969	
	totalt	i % av färdigställda
1967: 1—3. kvartalen	195	0,5
1968: 1. halvåret	386	1,2
2. halvåret	1 013	3,1

Beaktas även färdigställandet under fjärde kvartalet 1967 torde antalet outhyrda lägenheter den 1 april 1969 i de två årens lägenhetstillskott i flerfamiljshus med statliga lån kunna uppskattas till inemot 1 700 lägenheter. Detta antal svarar mot 1,3 % av detta lägenhetstillskott.

Styrelsen diskuterar i anslagsframställningen några aktuella frågor, avseende konsumentupplysning om bostäder, mönsterplanverksamheten, miljöns anpassning för handikappade, lån till stora projekt samt samordning av lokalfinansieringen.

Beträffande *konsumentupplysning om bostäder* ställer styrelsen frågan om det inte föreligger ett avsevärt behov av allmän, opartisk information och konsumentupplysning kring bostaden och boendet som helhet, bl. a. som motvikt till marknadsföringen av annan konsumtion, som på olika sätt konkurrerar med bostadskonsumtionen, och till den försäljningsinriktade reklamen kring olika detaljer i bostaden.

Styrelsen påpekar att 1967 års riksdag beslöt ett tillägg till 1947 års bostadsförsörjningslag som innebär att kommun åläggs att sammanställa uppgifter om bostadsförsörjningen inom kommunen. Denna nya kommunala uppgift har naturligen ansetts kunna knytas till de kommunala bostadsförmedlingarnas verksamhet. Det finns också redan flera exempel på väsentliga omläggningar av förmedlingsverksamheten från renodlat förmedlande uppgifter till mera utåtriktade, upplysande uppgifter. Styrelsen anser emellertid att bostadsförmedlingarnas informations- och upplysningsverksamhet bör omfatta också de småhus som byggs i kommunen.

Byggherrars och byggproducenters intresse för aktiv marknadsföring har ökat allteftersom tillgången på bostäder förbättrats i relation till efterfrågan. En intensiv produktutveckling avseende byggsystem och lägenhetsutformning pågår som också motiverar en marknadsföring. Behovet av konsumentupplysning genom samhällets försorg bör enligt styrelsens mening öka parallellt med en sådan intensifierad marknadsföring. Det primära syftet med denna upplysning bör vara att ge konsumenterna möjligheter att, genom ökat pris- och kvalitetsmedvetande, påverka produktionens inriktning och utformning. Hushållens valmöjligheter i fråga om olika bostadsalternativ kan väntas öka genom den i vissa avseenden förbättrade situationen på bostadsmarknaden. En förutsättning för en riktig värdering av olika bostadsalternativ är att bostäderna egenskapsredovisas eller varudeklarerar. Sakinformation bör kunna tillhandahållas hushållen enligt enhetliga och jämförbara grunder.

Styrelsen påpekar att marknadsföringen av bostaden hittills har varit starkt inriktad på olika utrustningsdetaljer och tekniska utföranden. Konsumentupplysningen bör avse hela boendet, dvs. både bostaden och bostadens närmiljö. Upplysningen bör vidare enligt styrelsens mening ges stor bredd och riktas inte bara till bostadssökande. Utöver de kommunala bostadsförmedlingarna bör andra informationskanaler användas såsom press, radio, TV, konferenser och utställningar. Även studieförbund, studiecirklar och skolans undervisning är lämpliga informationsmedia. I konsumentupplysningen bör användas både befintligt och för ändamålet särskilt utformat material som kan tillhandahållas av statliga myndigheter och institutioner samt en rad andra organisationer med anknytning till ämnesområdet.

Styrelsen framhåller att ansvaret för sammanställning av informationsmaterial och utformning av konsumentupplysningen skulle kunna åligga antingen ett särskilt bildat samarbetsorgan eller en av de berörda myn-

digheterna eller organisationerna i samarbete med de övriga. Byggherrar och producenter, som i försäljningssyfte tillhandahåller ett visst mått av information och konsumentupplysning, bör kunna medverka i ett samarbetsorgan utan att därför verksamhetens opartiska inriktning rubbas.

Styrelsen anmäler slutligen att den avser att ta initiativ till en utredningsgrupp med representanter för berörda myndigheter, institutioner och organisationer, i vilken diskussionen om en samhällelig konsumentupplysning kan föras vidare.

I fråga om den *mönsterplanverksamhet* som styrelsen enligt beslut av 1967 års riksdag har att bedriva anför styrelsen att mönsterplanerna skall komplettera och illustrera den nya upplagan av skriften *God bostad*, som är under utarbetande, med exempel bl. a. på de kvaliteter som ej kan normeras. I mönsterplanarbetet kommer bl. a. följande problem att prioriteras. Smålägenheter i flerfamiljshus bebos dels av hushåll med liten betalningsförmåga, dels av småhushåll av olika slag. De små lägenheterna måste därför ges en utformning som möjliggör olika användningssätt. Vidare prioriteras frågan hur den inre bostaden skall kunna anpassas till varierande behov och hur en given lägenhetsfördelning kan förändras med en förändrad efterfrågesituation. Möjligheten att förändra lägenhetsfördelningen anses speciellt intressant i ett läge då man i många kommuner ansett sig böra öka andelen smålägenheter mer än vad som på sikt kan anses riktigt.

Styrelsen anför beträffande *miljöns anpassning för handikappade* att det numera är en allmänt omfattad mening att stora grupper av handikappade personer lämpligen bör vistas i och verka i det s. k. öppna samhället. Det har också visats att det i stor utsträckning är möjligt att åstadkomma detta genom en medveten utformning av den fysiska miljön och att en sådan miljöanpassning i allmänhet kan åstadkommas genom ganska enkla åtgärder. Styrelsen påminner om de nya anvisningar till 42 a § byggnadsstadgan som gäller fr. o. m. år 1970. Dessa anvisningar avser den offentliga miljöns anpassning till rörelsehindrade personer, men berör också bostadsmiljön genom de riktlinjer som har dragits upp beträffande tillfartsvägar och entréer till flerfamiljshus. Styrelsen anser mot bakgrund av den betydelse som tillgång till hiss har för rörelsehindrade av olika slag att också bestämmelser avseende vid vilket våningsantal eller vid vilken vertikal förflyttningssväg hiss skall installeras samt hisstandard över huvud bör ges i anslutning till byggnadsstadgan.

Vad gäller bostadslägenheterna bedömer styrelsen det möjligt att utan kostnadsökning ge dem en utformning som bättre tillgodoser de handikappades behov, om detta problem beaktas vid projekteringen. Även utformning som innebär kostnadsökningar bör kunna accepteras, bl. a. därför att samhällsekonomiska besparingar kan göras om antalet handikappade i slutenvård kan minskas. Styrelsen undersöker i samband med typgodkännande

och i anslutning till arbetet med mönsterplaner och God bostad bostädernas användbarhet för handikappade. Samråd sker härvid med särskilda sakkunniga. Kostnadskonsekvenser av generell anpassning för handikappade studeras parallellt.

Beträffande den successiva *förskjutningen mot större projekt inom bostadsbyggandet* anför styrelsen följande. Vid stora projekt måste på ett mycket tidigt stadium ställning tas till många väsentliga frågor som har betydelse för projektets kvalitet och ekonomi. Före låneprövningen torde i regel slutlig ställning ha tagits till de flesta väsentliga frågorna beträffande projektets utformning. Möjligheterna att ändra projektet för att lånemyndigheternas synpunkter och villkor skall kunna tillgodoses blir därför begränsade. Styrelsen anger att en ökad tyngdpunkt på programskrivning även från kommunernas sida blir följderna av den skiss för planerings- och projekteringsprocessen som byggindustrialiseringsutredningen framlade i sitt betänkande Upphandling av stora bostadsprojekt (SOU 1968: 43).

I anvisningarna beträffande förhandsbesked om bostadslån har angivits att byggherre, som önskar dylikt besked, bör ta kontakt med bostadsstyrelsen redan under arbetet med programhandlingarna. Detta förfarande bör enligt styrelsens mening gälla inte bara förhandsbeskedsärenden utan alla större projekt. Erfarenheterna från verksamheten med förhandsbesked bör kunna ligga till grund för en utvidgad kontaktverksamhet från länsbostadsnämndernas sida.

Styrelsen påminner om att den i olika sammanhang, bl. a. i yttrandet över bostadspolitiska kommitténs betänkande, erinrat om de komplikationer som kan uppstå genom att flera andra myndigheter, jämsides med bostadslånemyndigheterna, är låne- eller bidragsgivare för vissa lokaltyper. Behovet av *samordning av lokalfinansieringen* har ytterligare ökat. I samband med projektering och byggande av nya bostadsområden finns en strävan att kunna utnyttja samma lokaler för olika ändamål. Ett samordnat och flexibelt utnyttjande av lokalerna, t. ex. genom att lokaler för skola, barntillsyn, fritid och kommersiella verksamheter förläggs i samma byggnad, ger ekonomiska fördelar. De många finansieringsformerna försvårar en sådan utbyggnad och ger också upphov till betydande administrativa och praktiska svårigheter.

Styrelsen, som är medveten om att dessa frågor f. n. utreds i olika sammanhang, ämnar för sin del i anslutning till dessa utredningar pröva de villkor som gäller för bostadslån. Styrelsen framhåller emellertid redan nu som sin uppfattning att finansieringsformerna för lokaler bör ges en sådan utformning att de stimulerar till en mera generell användning av lokalerna och så att ett samordnat utnyttjande av dem underlättas. Även hushållsmannaskapet för olika lokaler måste enligt styrelsens mening av samma skäl omprövas.

Vid sin bedömning av bostadsbyggandets framtida omfattning redogör

bostadsstyrelsen inledningsvis för de *kommunala bostadsbyggnadsprogrammen* och erinrar om att dessa för perioden 1969—1973 utgör kommunernas sjätte program. Totalt redovisas program avseende 550 kommuner. Detta innebär att omkring 100 kommuner, som inte har varit ålagda att upprätta program, ändå har redovisat sådana. För 91 kommunblock (utanför storstadsområdena) bestående av två eller flera kommuner och omfattande totalt 356 kommuner har redovisats blockprogram som minst omfattar en gemensam behovsbedömning. För storstadsområdena redovisar resp. kommunala samarbetsorgan liksom tidigare en gemensam behovsbedömning och ett produktionsprogram grundat på de enskilda kommunernas redovisning av det möjliga byggandet (påbörjandet).

I följande sammanställning redovisas påbörjandet i antal lägenheter enligt kommunernas program (orstadsområdenas reducerade program).

	1969	1970	1971	1972	1973	1969—73
Stor-Stockholm.....	23 000	23 000	23 000	24 000	24 000	117 000
Stor-Göteborg.....	11 000	11 000	11 000	11 000	11 000	55 000
Stor-Malmö.....	9 500	9 500	9 500	9 500	9 500	47 500
Summa storstadsområden.....	43 500	43 500	43 500	44 500	44 500	219 500
Övriga programkommuner.....	67 100	70 700	69 200	68 000	68 900	343 900
Samtliga programkommuner.....	110 600	114 200	112 700	112 500	113 400	563 400

För Stor-Stockholm och Stor-Göteborg har de kommunala samarbetsorganen i likhet med tidigare år reducerat kommunernas uppgifter och redovisat ett totalprogram för resp. område på en lägre nivå än den som kommunernas sammantagna program visar. Länsbostadsnämnden i Malmöhus län har på motsvarande sätt i samråd med det kommunala samarbetsorganet angivit en lägre programnivå för Stor-Malmö. Fördelningen över programperiodens olika år är relativt jämn. Första årets nivå ligger dock något under och andra årets något över nivån för de tre sista åren. Den i förra programomgången markerat lägre nivån under båda de första programåren upprepas inte i årets omgång. Totalt omfattar kommunernas program för perioden 1969—1973 563 400 lägenheter jämfört med 567 700 för programmen för perioden 1968—1972. Den totala programnivån har sålunda sjunkit trots att programkommuner med ett byggande om ca 8 400 lägenheter 1969—1973 tillkommit.

Andelen småhus i programomgången 1969—1973 är 32 %. I omgången 1968—1972 var andelen 29 %. Jämförelsen mellan olika programomgångar försvåras av att antalet tillkommande programkommuner är relativt stort. Ökningen i den senaste programomgången kan delvis bero på att programmen i de tillkommande kommunerna till övervägande delen omfattar småhus.

Uppgifter om lägenhetsstorlekar finns för 441 000 lägenheter av de ca 602 000 som programmen omfattar. Uppgifter saknas alltså för 27 %. För

hela programperioden och samtliga uppgiftslämnande kommuner planeras i flerfamiljshusen 18 % av lägenheterna omfatta högst 1 rum och kök samt 32 % utgöras av tvårumslägenheter, 38 % av tretrumslägenheter och 12 % av större lägenheter. Jämförelser med tidigare programomgångar försvåras av varierande bortfall i uppgifterna och de bör göras med reservation för viss osäkerhet i resultatet. Vid en jämförelse med programomgången 1968—1972 innebär emellertid den nu redovisade programomgången en något ökad andel lägenheter om högst 2 rum och kök (en ökning med 4 procentenheter) och någon minskning av främst andelen tretrumslägenheter (en minskning med 3 procentenheter).

Lägenhetsfördelningen för småhusen 1969—1973 visar att dessa till 94 % omfattar minst 4 rum och kök. För programomgången 1968—1972 var motsvarande andel 96 %.

Länsbostadsnämnderna har bedömt bostadsbyggnadsbehovet i kommunblocken 1969—1973. Bedömningen har skett för hela kommunblock och omfattar således även behovet i icke-programkommuner. Bedömningarna har inneburit en reducering av de kommunala programmen med ca 10 %. Reduceringsarna för storstadsområdena var i genomsnitt 14 % och för övriga programkommuner 7 %. Bedömningarna av bostadsbyggandets (påbörjandets) omfattning mätt i antalet lägenheter har för samtliga kommuner för vart och ett av åren 1969—1973 givit följande resultat.

	1969	1970	1971	1972	1973	1969—73
Storstadsområdena	43 500	43 500	43 500	44 500	45 500	220 500
Landet i övrigt	66 300	66 300	68 000	68 700	68 400	337 700
Totalt	109 800	109 800	111 500	113 200	113 900	558 200

Uppgifterna för landet i övrigt innefattar för hela perioden ca 17 600 lägenheter i icke-programkommuner.

I fråga om *behövligt och möjligt bostadsbyggande* anför styrelsen följande.

De av bostadsstyrelsen tidigare föreslagna produktionsprogrammen har grundats på bostadsbyggnadsutredningens (BBU) bedömningar i betänkan-det Höjd bostadsstandard (SOU 1965: 32). Enligt utredningens uppskattningar skulle det under perioden 1961—1975 behövas en produktion av 1 500 000 lägenheter, varav 700 000 avsåg ökning av antalet lägenheter i tät-orterna på grund av ökat antal hushåll och inrikes omflyttning, medan 800 000 avsåg ersättning av äldre lägenheter. BBU:s kalkyl innebär en ökning av antalet lägenheter med i genomsnitt 40 000 per år samt ersättning av i genomsnitt 60 000 lägenheter per år av sämre kvalitet. Såväl den totala ökningen av antalet hushåll som ersättningen av antalet lägenheter utan badrum motsvarade under perioden 1961—1965 väl de beräknade årsgenomsnittet för femtonårsperioden.

Under perioden 1966—1970 beräknas antalet färdigställda lägenheter i hela riket komma att uppgå till 475 000, exkl. specialbostäder. Antalet lägenheter, som genom statliga förbättringslån eller ombyggnadslån upprustas till modern standard, kan uppskattas till 5 000—10 000 per år. Man torde kunna anta att det totala antalet moderniserade lägenheter inte blir mindre än under föregående femårsperiod. Den totala ökningen av antalet lägenheter med tidsenlig utrustningsstandard skulle då komma att uppgå till 575 000 eller i genomsnitt 115 000 om året. Beräkningar av hushållsbildningen under senare hälften av 1960-talet tyder på att antalet hushåll i hela riket kan komma att öka med 40 000—50 000 per år. Detta innebär att det under perioden finns utrymme för en avgång av 40 000—50 000 lägenheter om året, inkl. lägenheter som friställs genom avflyttning från glesbygd till tätorter. För 1960-talet i dess helhet synes alltså såväl den faktiska ökningen av antalet hushåll som ökningen av antalet moderna lägenheter tämligen nära överensstämma med BBU:s kalkyler.

Under första hälften av 1970-talet skulle det med utgångspunkt i BBU:s kalkyler och de bedömningar som har gjorts för perioden 1961—1970 vara motiverat med en fortsatt nyproduktion av storleksordningen 100 000 lägenheter per år. Med hänsyn till att bostadsbyggnadsplanen även innefattar studentbostäder, ålderdomshem och andra specialbostäder måste denna under alla förhållanden överstiga 100 000 lägenheter per år.

Fortfarande föreligger ett betydande underskott av bostäder både i antal lägenheter, främst i storstäderna, och i form av icke tillgodosedda behov av bättre lägenheter såväl i storstäderna som i landet i övrigt. Avsättningssvårigheterna har bidragit till att klarlägga att antalet registrerade bostadsökande inte är ett mått på »bostadsbristen». Uppgifter om förmedlingsverksamheten kan dock ge underlag för en bedömning av vissa förändringar i bostadsmarknadsläget.

Styrelsen redovisar vissa uppgifter för de tre senaste åren avseende 20 kommuner i Stor-Göteborg och Stor-Malmö, 20 kommuner med minst 50 000 invånare (inkl. förortskommuner) samt 70 övriga kommuner. För Stor-Stockholm finns inte jämförbara uppgifter för dessa år. Antalet nyregistrerade bostadsökande ökade under år 1967 med 2 % och under år 1968 med 10 %. Ökningen avsåg praktiskt taget helt sökande med egen lägenhet. Antalet avregistrerade ökade under år 1967 med 22 % men var under år 1968 praktiskt taget oförändrat. De som avregistrerats därför att de erhållit lägenhet ökade emellertid med 20 % resp. 13 %. Dessa förändringar har medfört att antalet kvarstående sökande minskade med 5 % från slutet av år 1966 till slutet av år 1967 och med 2 % från sistnämnda tidpunkt till slutet av år 1968.

Den aktuella konjunkturförbättringen medför en ökad inflyttning till expanderande industri- och serviceorter i stora delar av landet. De framställningar om vidgade lägenhetsramar för beslut om bostadslån under år

1969 som inkommit från länsbostadsnämnder och kommuner för att tillgodose de hastigt ökande bostadsbehov som industriexpansionen orsakat har endast delvis kunnat tillgodoses.

Kommunernas bostadsbyggnadsprogram för perioden 1969—1973 samt länsbostadsnämndernas bedömningar av dessa och av det erforderliga byggandet i icke-programkommuner innebär ett beräknat årligt påbörjande av 110 000—114 000 lägenheter. Planeringsläget får i allmänhet anses gynnsamt för en produktion av denna omfattning.

Under hänvisning till det konstaterade bostadsbehovet under de närmaste åren och på grundval av det av statsmakterna angivna produktionsmålet 1 milj. lägenheter under åren 1965—1974 framlägger bostadsstyrelsen följande förslag till *bostadsbyggnadsplaner* för åren 1970—1974.

År	Antal påbörjade lägenheter		
	Totalt	Statligt belånade	Icke statligt belånade
1970.....	104 000	94 000	10 000
1971.....	107 000	96 000	11 000
1972.....	110 000		
1973.....	110 000		
1974.....	110 000		

I anslutning till 1969 års beslut om garanterade program för de tre sista åren i planperioden och om en projektreserv för det första av dessa år föreslår styrelsen att för år 1972 fastställs endast ett garanterat program på 70 000 lägenheter och en projektreserv på 10 000 och för vart och ett av åren 1973 och 1974 ett garanterat program på 60 000 lägenheter.

Under budgetåret 1968/69 har bostadsstyrelsen till Kungl. Maj:t avgett yttranden avseende ansökningar om förhandsbesked om bostadslån för elva projekt omfattande 14 700 lägenheter. Sedan denna form av verksamhet infördes av 1966 års riksdag har bostadsstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat 26 ansökningar omfattande 37 600 lägenheter. Härav har Kungl. Maj:t prövat 22 projekt omfattande sammanlagt 33 100 lägenheter, varvid 20 projekt erhållit förhandsbesked för sammanlagt 26 700 lägenheter.

Ramen för beslut om förhandsbesked har alltsedan starten omfattat 10 000 lägenheter per år. Nu gällande ramar avser åren 1970—1974. Bostadsstyrelsen föreslår oförändrade ramar för åren 1971—1975. Därvid förutsätts att Kungl. Maj:t alljämt har riksdagens bemyndigande att utvidga ramarna om så visar sig erforderligt.

Vid beräkningen av *medelsramen för beslut om lån* under år 1970 förutsätter styrelsen i enlighet med sitt förslag till bostadsbyggnadsplan att 94 000 lägenheter skall ha statligt stöd i form av bostadslån. Vidare antas att långivningen till 30 % avser småhus, och att genomsnittsbeloppen per lägenhet blir 17 500 kr. för flerfamiljshus och 23 000 kr. för småhus. Det senare be-

loppet är 1 000 kr. lägre än för år 1969. Slutligen beräknar styrelsen ramen för räntebärande förbättringslån och bostadslån för ombyggnad till oförändrat 170 milj. kr. för vart och ett av åren 1970 och 1971.

Under dessa förutsättningar kan medelsramen för beslut om lån under år 1970 beräknas till följande belopp.

	Milj. kr.
Bostadslån till nya flerfamiljshus, 66 000 lgh × 17 500 kr.	1 155
Bostadslån till nya småhus, 28 000 lgh × 23 000 kr.	645
Bostadslån till ombyggnader samt räntebärande förbättringslån.	170
Totalt	1 970

Anslagsbehovet för budgetåret 1970/71 beräknar styrelsen från följande förutsättningar. Utbetalning av lån till nybyggnad har av länsbostadsnämnderna uppskattats till 1 190 milj. kr. för flerfamiljshus och 535 milj. kr. för småhus, motsvarande 67 000 resp. 24 500 lägenheter. Detta innebär i genomsnitt per lägenhet 17 800 resp. 21 900 kr. För utbetalning av bostadslån till ombyggnader och räntebärande förbättringslån beräknas ett belopp av 170 milj. kr. och för utbetalning av tomträttslån 125 milj. kr.

Skuldökningen på utbetalade paritetslån har beräknats till ca 195 milj. kr. Räntelån beräknas komma att utbetalas med ett belopp av 580 milj. kr. In- och utbetalningen av förskott antas balansera. Amorteringar och inlösen av lån väntas tillföra fonden 600 milj. kr.

Den totala anslagsbelastningen kan sålunda beräknas till (1 190 + 535 + 170 + 125 + 195 + 580 — 600) 2 195 milj. kr. Då det vid budgetårets början beräknas komma att finnas en behållning på anslaget av 330 milj. kr., skulle anslaget för budgetåret 1970/71 behöva anvisas med ett belopp av 1 865 milj. kr.

Vissa frågor beträffande småhusbyggandet

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning tagit upp vissa frågor beträffande lägenheter i småhus. I yttrande över en till Kungl. Maj:t riktad framställning har styrelsen vidare föreslagit ändring i 6 § bostadslånekungörelsen rörande minimistorlek för småhus.

Bostadsstyrelsen anför att *småhusbostaden* är den mest eftertraktade bostaden för många människor. Till en del är efterfrågan på småhus betingad av de ekonomiska fördelar, som småhusägandet kan innebära, men även av högre bostadstekniska kvaliteter, framför allt kontakten med ett markrum. Enligt styrelsen skulle det vara en fördel om en del av flerfamiljshusproduktionen kunde ersättas av en produktion av billiga småhus i alla storlekar, så att ett visst mått av valfrihet uppstår även för hushåll med begränsad betalningsförmåga och för småhushåll. Styrelsen konstaterar

att produktionskostnaden för en lägenhet i småhus är högre än för lägenheter i flerfamiljshus främst på grund av att kostnaderna för exploatering är högre och att småhusen som regel ges en avsevärt högre utrustnings- och utrymmesstandard.

För att produktionskostnaderna för småhus skall kunna sänkas krävs enligt styrelsens mening en drastisk omprövning av den praxis som gäller för småhusbyggandet. Beträffande stadsplanerna bör t.ex. exploateringsgraden ökas genom att tomtstorlekarna minskas och genom att biluppställningsplatserna samlas till gemensamma parkeringar. Byggnadskostnaderna bör kunna sänkas genom besparingar beträffande utrustning och tekniskt utförande. Småhusets höga individuella utrustningsstandard kan ersättas av gemensamma anläggningar där utrustning och utrymme effektivare utnyttjas. För småhusproduktionen gäller liksom för den övriga bostadsproduktionen att standardisering, produktionssätt och upphandlingsformer har stor betydelse för kostnaderna. Kommunerna har här en väsentlig uppgift att fylla som initiativtagare och som samordnare av småhusproduktionen. Det finns vidare enligt styrelsens mening anledning att stimulera en blandning av olika boendeformer i samma stadsdelar. På så vis blandas även olika kategorier av människor och den fysiska miljön kan göras mer varierad. Service och kollektiva transporter kan ordnas bättre för småhusen i en blandad bebyggelse än i en renodlad småhusbebyggelse.

Styrelsen anser att en ökad produktion av billiga småhus med en större andel små lägenheter bör stimuleras i enlighet med de principer som styrelsen redovisat.

I skrivelse till Kungl. Maj:t har arkitekten Lars Stalin, Jönköping, föreslagit *ändring av 4 och 6 §§ bostadslånekungörelsen*. Beträffande 4 § föreslås att definitionerna av småhus och flerfamiljshus ses över beträffande 6 § att där intagna bestämmelser om minimiyta tas bort.

Bostadsstyrelsen anför i yttrande över framställningen följande.

Bestämmelserna om minimiyta för småhus infördes i låneförfattningarna för första gången i 1948 års kungörelse om egnahems- och förbättringslån. Föreskrifterna har bibehållits i stort sett oförändrade i 1957, 1962 och 1967 års kungörelser om egnahemslån och bostadslån. Den ursprungliga motiveeringen för bestämmelserna var att småhus ställde högre anspråk på tomtstorlek samt gatu- och ledningslängder och att småhus med hänsyn härtill borde ha en viss minimistorlek. Styrelsen anser att dessa motiveeringar inte längre är bärande. Till följd av den byggnads- och plantekniska utvecklingen har en ny situation inträtt. Vid sidan om de traditionella, friliggande småhusen har kommit fram olika typer av sammanbyggda markbostäder med mycket små krav på tomtstorlek samt gatu- och ledningslängder.

Erfarenheter av smålägenheter i markbostäder och av efterfrågan på sådana saknas f. n. eftersom bestämmelserna hindrat tillkomsten av dem.

Frågan bör enligt styrelsens mening närmast bedömas från bostadssociala och kreditvärdemässiga synpunkter. Det är värdefullt om kommunen i sin planering och målsättning har möjlighet att arbeta med alla slag av lägenhetsstorlekar i båda typerna av hus, dvs. såväl traditionella flerfamiljshus som olika slag av hustyper med markkontakt hos lägenheterna. I fråga om kreditvärdebedömningen understryker styrelsen att det finns andra bestämmelser i kungörelsen som gör det möjligt att undvika belåning av objekt som på sikt bedöms ha otillräckligt kreditvärde. Styrelsen syftar närmast på föreskriften om varaktigt behov. Styrelsen hemställer att föreskrifterna i bostadslånekungörelsen rörande minimistorlek för småhus upphävs.

Belräffande 4 § bostadslånekungörelsen anser styrelsen att gränsdragningen mellan flerfamiljshus och småhus främst är ett terminologiskt problem. Några olikheter i belåningshänseende som gynnar den ena hustypen finns inte enligt styrelsen. Styrelsen kan i denna del inte tillstyrka någon ändring men framhåller att den kontinuerligt omprövar frågan inom ramen för en administrativt acceptabel ordning.

Byggindustrialiseringsutredningen

Byggindustrialiseringsutredningen¹ avlämnade i december 1969 betänkandet *Rationellt småhusbyggande* (SOU 1969: 63). Betänkandet har ännu inte remissbehandlats. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för betänkandet.

Utredningen redovisar vissa uppgifter om och synpunkter på *småhusbyggandets inriktning*. Under 1960-talet har småhusens andel av det årliga lägenhetstillskottet varit mellan 28 och 31 %. Småhuslägenheterna omfattar till övervägande del minst fyra rum och kök. Av småhusbyggandet under de senaste åren har 70—72 % utgjorts av friliggande hus, medan rad- och kedjehus svarat för 25—27 % och tvåfamiljshus för 2—3 %.

En växande andel av de statligt belånade småhusen byggs i grupp. Denna andel, som under åren 1960—1962 var 35—40 %, uppgick år 1967 till drygt 50 %.

Kostnadsutvecklingen för de gruppbyggda småhusen har varit ogynnsam. Mellan åren 1958 och 1966 ökade byggnadskostnaderna per m² lägenhetsyta med 67 %, medan motsvarande ökning för flerfamiljshusen var 53 %. Under åren 1967 och 1968 har dock kostnaderna stabiliserat sig i stort sett på 1966 års nivå.

Enligt de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen för åren 1968—1972 kommer småhusens andel av det totala bostadsbyggandet att bli i stort sett oförändrad under denna femårsperiod.

Byggindustrialiseringsutredningen konstaterar att småhusbyggandet i

¹ Landshövdingen Gustav Cederwall, ordförande, riksdagsmannen Per Bergman, generaldirektören Lennart Holm, andre förbundsordföranden Börje Jönsson, direktören Sten Källenius och riksdagsmannen Erik Tobé.

större tätorter och tätortsområden hittills har lokaliserats till relativt perifera områden. Exploateringsgraden har varit låg och områdena har endast i ringa utsträckning försetts med olika sociala och kommersiella serviceanläggningar. Utredningen pekar på att renodlade småhusområden kan leda till en social och ekonomisk kategorisering med hänsyn till att småhusbyggandet alltför ensidigt tar sikte på speciella hushållstyper. För att tillgodose behovet av att förena småhusboendet med en fullgod kollektiv service och att undvika en kategorisering av olika bostadsområden behövs det en integration av småhus- och flerfamiljshusbebyggelse och hustyper som medger en koncentration av bebyggelsen. Småhusbyggandet skulle kunna dra viss fördel av ett sådant sammanhållet byggnadssätt genom att utbyggnadsenheterna blir större. En sådan integration ställer krav på en samordning av småhusbyggandet med det övriga bostadsbyggandet.

Lågt markutnyttjande och små serier är enligt utredningen en starkt bidragande orsak till att det nuvarande småhusbyggandets produktionskostnader i regel ligger betydligt högre än för flerfamiljshusbyggandet. En låg exploateringsgrad inte endast ökar den enskilde småhusägarens eller exploatörens kostnader utan kräver dessutom betydande kommunala insatser för planering, planläggning, projektering och byggande av trafikleder, gator och va-ledningar. En förutsättning för en förbättrad ekonomi i småhusbyggandet är att byggandet sker mer koncentrerat än för närvarande.

Utredningen anser att stat och kommun bör vidta åtgärder för att få fram en utveckling mot ett mera koncentrerat småhusbyggande och en ökad integration med flerfamiljshusbyggandet. Bostadsstyrelsen har goda möjligheter att påverka kommunerna genom informationsverksamhet, redovisning av samhällskostnader vid olika utbyggnadsalternativ m. m.

Bostadsstyrelsens informationsverksamhet bör ske i samarbete med planverket som bl. a. har att ge råd och anvisningar för planläggning av bostadsområden. Utredningen framhåller att det finns behov av särskilda åtgärder för att få fram normer och planmönster för småhusbebyggelse. Småhusbyggandet har hittills varit alltför heterogent för att generella planmönster och normer för kvalitetsegenskaper skulle ha kunnat utvecklas på samma sätt som i fråga om flerfamiljshusbyggandet. Planverket bör få i uppdrag att utarbeta råd och anvisningar för planläggning av områden med koncentrerad småhusbebyggelse innefattande erforderliga anläggningar för kollektiv service.

För en utveckling mot ett mera integrerat bostadsbyggande krävs enligt utredningen ett utvecklings- och forskningsarbete. Sådant arbete bör ges ekonomiskt stöd med forskningsmedel. Dispenser för avvikelser från byggnadsbestämmelser och låneregler i utvecklings- och experimentprojekt bör behandlas i positiv anda.

Utredningen behandlar också frågor rörande *småhusbyggandets planering*. Ett rationellt bostadsbyggande förutsätter, framhåller utredningen, en

effektiv kommunal ledning och planering av byggandet. Ett viktigt hjälpmedel för detta är de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen. Dessa har successivt förbättrats och är i dag ett värdefullt planeringsinstrument. Det finns dock vissa brister i programmen som sammanhänger med en otillräcklig analys av bostadsbyggnadsbehovet. Bostadsstyrelsen bör vidta åtgärder för att utveckla bostadsbyggnadsprogrammets efterfrågesida och bl. a. utarbeta modeller för bedömning av bostadsbyggnadsbehovet.

Utredningen anser också att kommunerna skall vidta åtgärder för en bättre planering av småhusbyggandet och anskaffa erforderliga medel för genomförandet. Kraven på tillräckliga markresurser och tillräcklig planerings- och förberedelse-tid liksom önskvärda bebyggelse- och produktionsenheter bör preciseras. Även här behövs det ökad information till kommunerna.

Markarbetena utgör en stor och viktig del i småhusbyggandet. De är i relativt hög grad säsongkänsliga i den meningen att arbetena är besvärliga att utföra under vinterförhållanden. Från sysselsättnings-synpunkt är det emellertid önskvärt att såväl arbeten på byggsplats som leveranser från småhus- och materialindustrin fördelas jämnt över året. Utredningen anser att en tillfredsställande lösning kräver att åtgärderna i syfte att utjämna säsongsvängningarna byggs ut i fråga om de egentliga husbyggnadsarbetena samtidigt som man försöker undvika markarbeten vintertid. Bostadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen bör därför i fråga om det igångsättningsreglerade småhusbyggandet överväga en sådan tillämpning av regleringen att vissa markarbeten kan utföras före vinterns inträde, även om arbetet i övrigt skall utföras under vinterperioden. I fråga om det statsbelånade styckebyggandet bör lånebesluten fördelas jämnare över året och vid långivningen bör ställas sådana villkor att en säsongmässigt jämn byggnadsverksamhet kan åstadkommas inom denna sektor. Även här bör vissa markarbeten få utföras före vintern.

I ett avsnitt som utredningen kallar *småhusens dispositionsform* anför utredningen att byggnads- och driftkostnaderna för bostadsområdenas exploateringsanläggningar, dvs. gator, ledningar och andra gemensamma anläggningar, i stor utsträckning är beroende av exploateringsgraden eller bebyggelsetätheten. Småhusbebyggelse ger, särskilt i fråga om friliggande hus och stora tomter, en låg exploatering och medför då höga byggnads- och driftkostnader för exploateringsanläggningar. Under senare år har exploateringskostnaderna tenderat att öka för såväl flerfamiljshus som småhus. För flerfamiljshusområden kan kommunerna minska sina kostnader genom att lägga en del av anläggningarna på tomtmark och låta byggherren och hyresgästerna bära kostnaderna. Även när det gäller småhusområden har kommunerna börjat låta de boende svara för parkeringsplatser, bostadsgator, lekplatser osv. på samma sätt som i flerfamiljshusområden. För småhusområden med bostadsrätt kan bostadsrättsförening ombesörja den ge-

mensamma förvaltningen, men för enskilt ägda hus finns inte något gemensamt organ som kan ta ansvar för de gemensamma anläggningarna. Kommunerna har i allmänhet måst dra fram allmän gata till varje tomt som gjorts så självförsörjande som möjligt. Särskilt för större och mer koncentrerade områden har behovet av en gemensam organisation för förvaltning av gemensamma anläggningar blivit alltmer påtagligt och olika lösningar har prövats. Särskilda ekonomiska föreningar har ibland bildats för uppgiften. Skyldighet att delta i en sådan förening har i en del fall inskrivits i tomträttsavtal. Också lagen om gemensamhetsanläggningar kan användas för att ge en rättslig grund för ifrågavarande föreningar.

Kommunerna tar ut en del av sina kostnader för exploateringsanläggningar via olika anslutningsavgifter. Då all mark är samlad på en hand kan kommunen genom exploateringsavtal låta exploitören svara för kostnaderna. Anslutningsavgifterna debiteras enligt olika taxor, ofta baserade på schablonbelopp för olika hustyper. Taxornas uppbyggnad och uttagna belopp varierar i olika kommuner.

Utredningen anser att en översyn av principerna för kommunernas taxeuttåg behöver göras. Svenska kommunförbundet bör i samråd med bostadsstyrelsen utarbeta modeller för beräkning av kommunernas kostnader för anläggningar och service vid olika hustyper. Mark- och exploateringskostnader samt kostnader för drift och underhåll av gemensamma anläggningar bör så långt möjligt belasta de boende efter de faktiska kostnader som uppkommer med hänsyn till olika hustyper och dispositionsformer.

Samhällsutvecklingen liksom ett mer koncentrerat och integrerat bostadsbyggande ställer ökade krav på en organiserad, kollektiv service och gemensamma anläggningar. Formerna för att organisera driften av gemensamma anläggningar är ännu relativt utvecklade, särskilt när det gäller områden med enskilt ägda småhus. Utredningen föreslår att bostadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen och kommunförbundet skall närmare utreda frågor rörande organisation av byggandet och driften av gemensamma anläggningar inom småhusområden och integrerade bostadsområden.

Utredningen tar vidare upp frågan om *rationell småhusproduktion*. Tillräckligt stora enheter i byggandet är enligt utredningens mening även inom småhusbyggandet en god utgångspunkt för samordning och serieproduktion. Det är därför en angelägen uppgift att främja en utveckling mot större projekt inom småhusbyggandet och att försöka åstadkomma lämpliga upphandlings- och produktionsenheter. När det gäller upphandlingen anser utredningen att totalentreprenaden bör prövas i större utsträckning även vid småhusbyggande. För att reducera de höga kostnaderna för exploateringsanläggningarna bör man sträva efter en samordning av olika mark- och exploateringsarbeten inom större områden. Utredningen pekar på behovet av att utveckla formerna för totalentreprenad och andra nya upphandlings-

former samt erinrar om sitt tidigare i prop. 1969: 1 (bil. 13 s. 198) redovisade förslag om en arbetsgrupp med representanter för berörda myndigheter och organisationer med uppgift att samordna och leda utvecklingsarbetet inom detta område.

Utredningen framhåller att enhetliga och samordnade byggnadsbestämmelser är en förutsättning för ett rationellt småhusbyggande och att planverket har att verka för sådan enhetlighet och samordning. Utredningen pekar också på behovet av att förslaget till ny va-lag genomförs så att vanormerna kan inordnas i byggnadsbestämmelserna.

Den bristande enhetligheten i de nuvarande lokala bestämmelserna åstadkommer besvärande produktionsstörningar hos de företag som levererar hus i olika kommuner. Planverket bör pröva möjligheterna att förenkla besiktning förfarandet genom att i större utsträckning koncentrera besiktningarna till byggnadsnämnden.

Utredningen framhåller att planverket måste ges erforderliga resurser för en utbyggnad av typgodkännandeverksamheten som spelar en viktig roll i utvecklingen mot en produktion i långa serier. Åtgärder måste vidtas i syfte att öka standardiseringen och användningen av standardiserade produkter. Den som villkor för statligt bostadslån föreskrivna standarden bör successivt ökas. När det gäller småhusfabrikernas typhussortiment anser utredningen att en variantbegränsning skulle kunna medföra rationaliseringsvinster och framför allt en genomsnittligt sett bättre planlösningens kvalitet. Mönsterplaner utarbetade genom bostadsstyrelsen torde i viss utsträckning kunna ge en sådan standardiseringseffekt.

I fråga om *byggherrefunktionen inom småhusbyggandet* anför utredningen att den är mycket splittrad. Uppskattningsvis påbörjar årligen ca 15 000 olika byggherrar ett eller flera småhusprojekt. Av dessa är ungefär 500 byggherrar för gruppbyggen. Större delen av de övriga är engångsbyggherrar som bygger för egen räkning. Den genomsnittliga projektstorleken för gruppbyggen understiger 20 hus. Småhusbyggandet sker med få undantag i små projekt utan större möjligheter till kontinuitet, samordning och serieproduktion i fråga om organisation och byggplatsarbete.

Åtgärder för byggherresamordning är enligt utredningen nödvändiga. Ansvaret för skapandet av en rationell byggherrestruktur ligger i första hand på kommunerna. Vid planeringen av bostadsbyggandet och vid fördelning av mark och lånemedel måste kommunerna mer än hittills beakta produktionens krav på seriebyggande och kontinuitet. Uppsplittningen av byggandet på många och små projekt måste undvikas. Kommunen bör verka för en samordning mellan olika byggherrars verksamhet.

I fråga om de egentliga byggherrefunktionerna har kommunerna inom flerfamiljshusbyggandet en omfattande organisation genom de allmännyttiga bostadsföretagen. För småhusbyggandet är däremot kommunernas

byggherreorganisation relativt utvecklade bortsett från de största kommunerna som i regel har särskilda organ för småhusbyggande på kommunal mark.

Arbetsuppgifterna för ett kommunalt byggherreorgan med speciell inriktning på småhusbyggande torde i stort sett vara desamma som de allmännyttiga företagens uppgifter inom flerfamiljshusbyggandet. Produktionen av flerfamiljshus och småhus har ofta ett så nära samband att ett allmännyttigt företag lämpligen kan och bör svara för byggande av båda dessa hus typer. Därigenom kan den tidigare berörda integrationen av flerfamiljshusområden och småhusområden lättare komma till stånd.

Mindre kommuner torde som regel inte ha möjlighet att hålla sig med ett eget specialiserat byggherreorgan. Enklare byggherreuppgifter kan i dessa fall skötas av andra kommunala organ. Genom ett interkommunalt samarbete kan dock kommuner med ett relativt begränsat byggande samordna sina projekt när det gäller planering, upphandling och byggande. Samarbetet bör i vissa fall kunna organiseras av kommunerna länsvis. Som målsättning bör gälla att sådana samordnade projekt bör omfatta 200—300 hus avsedda att byggas kontinuerligt under en treårsperiod. Samordningen bör skötas av ett särskilt organ som är gemensamt för de samverkande kommunerna. Enligt utredningens mening är det närmast en uppgift för Svenska kommunförbundet och Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) att i samarbete med bostadsstyrelsen utreda och ta initiativ till en utveckling av kommunala och interkommunala byggherreorgan som kan svara för planering, projektering och upphandling av småhus.

När det gäller styckebyggandet framhåller utredningen att det finns uppenbara svårigheter för den enskilde byggherren att utan kvalificerat biträde planera, projektera och upphandla entreprenader, material och arbete. Utredningen pekar på att byggnadsnämnder och förmedlingsorgan är skyldiga att lämna viss service. Ofta är dock dessa organs resurser alltför begränsade för att de skall kunna ge tillräcklig hjälp åt presumtiva småhusbyggare. Det är önskvärt att byggnadsnämndernas och förmedlingsorganens resurser och funktion som serviceorgan byggs ut. Bostadsstyrelsen, planverket och kommunförbundet bör kunna påverka utvecklingen på detta område genom information till byggherrar och kommuner.

Särskilt yttrande har avgetts av ledamoten Källenius med instämmande av experten Blomgren.

I yttrandet framhålls att utredningen borde ha undersökt funktions- och miljökrav i fråga om småhus och småhusområden så som de ses från konsumenternas utgångspunkter. Sådana undersökningar skulle bl. a. vara värdefulla för stadsplanerare och småhusproducenter. Vidare sägs att utredningens bedömning av de småhusproducerande företagen inte ger full rättvisa åt dessa företag och deras produkter. Det sker ett intensivt utvecklingsarbete inom företagen i en skarp och för konsumenten fördelaktig konkurrens.

När det gäller kommunernas medverkan i småhusproduktionen ifrågasätts utredningens rekommendationer. Det finns risk för att alltför omfattande ingripanden i produktionen från kommunens sida skulle få en utvecklingshämmande och konkurrensbegränsande effekt.

Vissa frågor rörande upprustning av flerfamiljshus

Saneringsutredningen¹, som tillsattes den 19 december 1968 för att behandla frågor om såväl upprustning och modernisering som totalförnyelse av äldre bostadsområden, har i skrivelse den 9 juni 1969 föreslagit ändring av bestämmelserna för bostadslån till upprustning av vissa fastigheter.

Över skrivelsen har yttranden avgetts av bostadsstyrelsen, statens institut för byggnadsforskning, fullmäktige i riksbanken, Svenska kommunförbundet, Hyresgästernas riksförbund, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund u. p. a. (HSB), SABO, Svenska byggnadsarbetareförbundet, Svenska byggnadsentreprenörföreningen med instämmande från Svenska byggnadsindustriförbundet, Svenska riksbyggen samt Sveriges fastighetsägareförbund.

Saneringsutredningens förslag

Utredningen framhåller att enligt beslut av 1967 års riksdag bostadslån får beviljas för upprustning av lägenheter i flerfamiljshus. Denna långivning, som har karaktär av försöksverksamhet, syftar till att inom det äldre bostadsbeståndet höja lägenheternas standard för en relativt begränsad återstående brukningstid i avvaktan på att de genom nybyggnad eller genomgripande ombyggnad kan ersättas med tidsenliga bostäder. Omfattningen av arbetena måste med hänsyn härtill bestämmas med beaktande av den återstående användningstiden av husen.

Enligt gällande bestämmelser skall bostadslån för upprustning av saneringsfastighet vara nominellt och återbetalas med lika stora årliga belopp. Amorteringstiden fastställs av länsbostadsnämnden och kan utgöra högst 20 år. Lånet får fördjupas utan prövning av möjligheterna att erhålla underliggande kredit i öppna marknaden. För den fördjupade lånedelen bestäms räntan med ledning av den allmänna lånemarknadens villkor för lån med obunden ränta och med motsvarande förmånsrätt. Bostadslånets normaldel löper med en ränta som bestäms av Kungl. Maj:t årligen.

Saneringsutredningen anför att erfarenheterna av den pågående försöksverksamheten hittills är tämligen ringa. I åtskilliga fall har emellertid de hyreshöjningar, som fordras för den årliga finansieringen efter upprustning, blivit för höga med hänsyn till de boendes begränsade betalningsförmåga. I syfte att förbättra finansieringsvillkoren och minska kapitalkostnaderna i

¹ Generaldirektören Bertil Sännås, ordförande, riksdagsmännen Alvar Andersson, Sven Ekström och Bertil Pettersson, direktörerna Claes Breitholtz, Erik Johannesson och Sten Källenius samt förbundsordföranden Erik Svensson.

början av bostadslånets löptid diskuterar utredningen olika finansieringsvillkor och föreslår vissa omedelbara och tillfälliga åtgärder. Utredningen föreslår att villkoren för bostadslån till upprustning av flerfamiljshus ändras så att för bostadslånet i dess helhet, alltså även för den fördjupade lånedelen, skall gälla den räntesats som Kungl. Maj:t fastställer för ett kalenderår i sänder och att lånet får vara annuitetslån samt att annuiteterna beräknas så att amorteringen blir slutförd inom det antal år, dock högst 20 eller, när särskilda skäl föreligger, högst 25, som länsbostadsnämnden bestämmer. För att inte annuiteten skall behöva omräknas vid förändringar i bostadslåneräntan bör annuiteten beräknas på en viss räntesats, enligt utredningen förslagsvis 6 %. Ränta och amortering får därvid betalas i form av dels annuitet och dels en tilläggsränta som motsvarar skillnaden mellan bostadslåneräntan och den i annuiteten ingående räntan.

Utredningen understryker att de föreslagna åtgärderna skall betraktas som tillfälliga i avvaktan på utredningens slutliga överväganden och förslag och statsmakternas ställningstagande till dem.

Remissyttranden över saneringsutredningens förslag

Samtliga remissinstanser tillstyrker saneringsutredningens förslag. *HSB* vill med hänsyn till att utredningens förslag är att betrakta som tillfälliga inte motsätta sig de föreslagna amorteringstiderna men framhåller att i avvaktan på utredningens slutliga förslag och ställningstaganden lånets amorteringstid bör anpassas efter saneringsfastighetens konstruktionssätt och de planmässiga förutsättningarna inom området. Dessa förhållanden anses i många fall kunna leda till att fastigheternas livslängd blir längre än de 20 eller då särskilda skäl föreligger 25 år som utredningen har antagit som längsta livslängd.

Några remissinstanser anser att de nya bestämmelserna bör ges viss retroaktiv tillämpning. *Svenska kommunförbundet* förutsätter sålunda att ändringar i bestämmelserna ges en sådan utformning att de kan tillämpas även på tidigare beviljade lån. *Bostadsstyrelsen* ifrågasätter om inte övergångsbestämmelser bör övervägas, som medger möjlighet för tidigare upprustningsföretag med utbetalade statslån att i vissa avseenden inordnas under de fördelaktigare bestämmelser som kan komma att beslutas. *SABO* föreslår att fastighetsägare som erhållit beslut om bostadslån enligt nu gällande bestämmelser ges möjlighet att alternativt välja den aktualiserade låneformen. Önskvärt är också att detta förfarande utsträcks att gälla lån som redan utbetalats, om detta är tekniskt genomförbart. *SABO* anser dessutom att, om lånereglerna med anledning av saneringsutredningens framtida förslag skulle bli mera gynnsamma, möjligheter bör öppnas att konvertera lån enligt de tillfälliga bestämmelserna så att dessa nya låneformer kan utnyttjas.

Sveriges fastighetsägareförbund och *Svenska byggnadsentreprenörför-*

eningen motsätter sig inte konstruktionen med annuitet. De påpekar emellertid att denna i vissa fall kan innebära en nackdel eftersom tyngdpunkten i låneskulden förskjuts framåt i tiden. Detta kan nämligen bli ett hinder i situationer där en sanering skulle aktualiseras tidigare än som avsetts vid tidpunkten för upplagandet av lånet.

Fullmäktige i riksbanken förordar att den av saneringsutredningen föreslagna tekniska lösningen av annuitetsberäkningarna, som syftar till att undvika omräkningar av annuiteterna i de fall då bostadslåneräntan ändras, kompletteras med föreskrifter även för det fall då bostadslåneräntan är lägre än den till grund för annuitetsberäkningarna liggande räntesatsen.

Överenskommelse mellan delegationen för bostadsfinansiering och kreditinstituten

I prop. 1969: 1 (bil. 13 s. 225) anmäldes att förhandlingar med kreditinstituten inletts för att lösa vissa problem inom bostadsfinansieringens område som *delegationen för bostadsfinansiering*¹ aktualiserat i sitt betänkande Bostadsbyggandets planering och kreditförsörjning (SOU 1968: 30). Delegationen, som inrättades år 1966 för att bereda och avge förslag avseende vissa frågor och ärenden som äger samband med bostadsbyggandets finansiering, har lämnat en redogörelse för dessa förhandlingar och anför därvid i huvudsak följande.

En överenskommelse träffades den 29 september 1969 mellan delegationen å ena sidan och Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, postbanken samt Konungariket Sveriges stadshypotekskassa å andra sidan. Överenskommelsen syftar till att förbättra bostadsbyggandets finansiering i olika avseenden.

Delegationen erinrar om att den i sitt betänkande angav följande önskemål beträffande kreditförsörjningen i olika avseenden.

1. Systemet med särskilda avgifter för byggnadskrediter slopas.

2. Byggnadskrediterna ersätts med fastighetslån i en mera rationell ordning. Bindningarna i samband med teckning av obligationer avvecklas. Möjligheterna ökas till integrerad finansiering, varmed avses att samma kreditgivare lämnar såväl byggnadskredit som fastighetslån eller i varje fall löfte om sådant lån.

3. Fastare former för samarbete mellan kreditinstituten vid konsortialavtal skapas i syfte att lösa de stora fleråriga bostadsprojektens speciella kreditproblem.

Vid årsskiftet 1968—1969 tillsattes en särskild expertgrupp med representanter för delegationen och de olika bankinstituten med uppdrag att studera

¹ Statssekreteraren Reidar Tilert, ordförande, bankdirektören Kurt Eklöf, byråchefen Magnus Elison, statssekreteraren Kjell-Olof Feldt och överdirektören Bertil Rehnberg.

och redovisa förslag till lösningar av olika problem i anslutning till de angivna önskemålen. På grundval av expertgruppens arbete har överenskomelse uppnåtts i följande hänseenden.

Expertgruppen har formulerat kontraktsvillkor och ett sätt för uttagande av byggnadskreditavgift, löftesprovisioner, beredskapsavgifter o. d. som tillgodoser önskemålen om eliminerande av variationer i kreditkostnaderna. Bankföreningen och Sparbanksföreningen har rekommenderat sina medlemmar att i förekommande fall tillämpa det av expertgruppen utarbetade systemet.

I fall då projektet är så stort att behovet av byggnadskredit kan tillgodoses endast genom samverkan mellan två eller flera kreditgivare kommer finansieringen i samråd med byggherren att ske på grundval av konsortialavtal.

Expertgruppen har konstaterat att avsevärd tid förflyter mellan färdigställandet av ett bostadshus och byggnadskreditens ersättande med långfristiga lån. Detta gäller i fråga om utbetalningen såväl av statliga bostadslån som övriga fastighetslån. När det gäller statliga bostadslån behöver en översyn göras i syfte att förenkla ansökningsförfarande och ärendehantering och därmed påskynda utbetalningen av lånen.

Enligt expertgruppen har dröjsmål med utbetalning av bottenlån berott delvis på att byggherren inte haft alla erforderliga handlingar färdiga men väsentligen på att hypoteksinstitutet saknat medel på grund av att de inte kunnat sälja obligationer. I förhandlingarna har enighet uppnåtts om att ett väsentligt mål är att nå en förbättring av avlyftssituationen. Under förutsättning av ett bostadsbyggande på nuvarande nivå bör med tanke på försäkringsbolagens och AP-fondens växande placeringskapacitet under de närmaste åren möjligheter finnas att minska den utestående volymen byggnadskrediter och därmed förkorta väntetiderna. Affärsbankerna, sparbankerna och postbanken har förklarat sig beredda att svara för de tillskott till den slutliga finansieringen som visar sig erforderliga för att detta syfte skall uppnås.

Avlyft av byggnadskrediter bör ske i förhållande till den tid som bostadsprojekten varit färdiga för inflyttning, dvs. efter anciennitet. Denna princip bör strikt tillämpas av varje bottenlånggivare.

De stora, fleråriga bostadsprojekten har ägnats speciell uppmärksamhet såväl av expertgruppen som vid de efterföljande förhandlingarna. En av expertgruppen utarbetad modell för kreditförsörjningen under utbyggnadstiden till sådana projekt eliminerar de svårigheter som delegationen tidigare pekat på. Gruppen har även utarbetat ett exempel på kreditavtal avsett att användas i dessa fall. För dessa projekt bör även en försöksverksamhet inledas med integrerad finansiering i enlighet med vad delegationen diskuterade i sitt betänkande. De projekt för vilka Kungl. Maj:t lämnat förhandsbesked

om bostadslån får genom dessa åtgärder förbättrade finansieringsbetingelser. Dessa förbättringar bör kunna bilda en utgångspunkt för en bättre finansieringsordning även för andra stora, fleråriga bostadsprojekt.

Parterna avser att vid framtida överläggningar pröva erfarenheterna av den nu ingångna överenskommelsen och överväga vilka eventuella förändringar som då kan vara erforderliga.

Departementschefen

Bostadsbyggandet har under det gångna årtiondet utvecklats mycket gynnsamt. År 1960 färdigställdes 68 000 lägenheter. År 1967 passerades produktionsnivån 100 000 lägenheter. Under år 1969 torde närmare 110 000 lägenheter ha färdigställts.

Bostadsproduktionen, som under 1950-talet uppgick till 548 000 lägenheter, har under 1960-talet omfattat 888 000 lägenheter. Det innebär att enbart under det sista decenniet mer än 2,5 milj. människor har kunnat flytta in i nya bostäder av god standard. Den successivt höjda produktionsnivån innebär vidare att drygt hälften av det miljonprogram för bostadsbyggandet under perioden 1965—1974, som statsmakterna uttalat sig för, har realiserats när första hälften av tioårsperioden gått till ända.

1960-talets bostadsbyggande kännetecknas av en kraftig förskjutning mot regioner med stark befolkningstillväxt, däribland storstadsregionerna. De tre storstadsregionernas andel av det totala antalet färdigställda lägenheter ökade från 33 % i genomsnitt under decenniets förra hälft till ca 40 % år 1969. Bostadsbyggandet har i Stor-Stockholm ökat med närmare två tredjedelar och i Stor-Göteborg och Stor-Malmö i det närmaste fördubblats sedan år 1960.

Vid sidan om nybyggnadsverksamheten har en omfattande ombyggnads- och upprustningsverksamhet pågått. Mellan åren 1960 och 1965 fick minst 100 000 äldre lägenheter modern standard, därav drygt en fjärdedel med stöd av statliga lån. Den statligt stödda ombyggnads- och upprustningsverksamheten var väsentligt större under den senare hälften av decenniet.

1968 års riksdag uttalade sig för en preliminär bostadsbyggnadsplan för år 1969 om 95 000 lägenheter, därav 89 000 statsbelånade och 6 000 inte statligt belånade. I enlighet med förslag i fjolårets statsverksproposition beslöt 1969 års riksdag att öka planen med 10 000 lägenheter, varvid avräknades 2 000 lägenheter som fått påbörjas hösten 1968 i förskott på 1969 års ram. Planen kom på detta sätt att omfatta 103 000 lägenheter. Den betraktades som en riktlinje för vad som borde vara möjligt att sätta i gång med hänsyn till konjunkturutvecklingen. Kungl. Maj:t bemyndigades att besluta om ökning av igångsättningen.

De nämnda 8 000 lägenheterna disponerades av Kungl. Maj:t så att ramen för det statligt belånade byggandet vidgades till 91 000 lägenheter och

igångsättningsramen för det inte statligt belånade byggandet utökades till 12 000 lägenheter, fördelade med 3 000 på rum i ålderdomshem och 9 000 på övriga lägenheter.

Trots konjunkturuppgången har det — bl. a. genom den restriktiva tillståndsgivningen i fråga om s. k. oprioriterat byggande — varit möjligt att i stort bevara balansen på byggmarknaden. Byggnadstiderna för bostäder förlängdes visserligen något under våren 1969, men eftersläpningen inhämtades till stor del senare under året.

Påbörjandet under år 1969 kan beräknas ha omfattat ca 104 000 lägenheter. Säsongfördelningen blev praktiskt taget densamma som år 1968. Nära 50 % av igångsättningen var förlagd till första halvåret och i det närmaste 30 % till tredje kvartalet, vilket är tillfredsställande från sysselsättnings-synpunkt.

Förra året påbörjades betydligt fler lägenheter i småhus än under år 1968. Småhuslägenheterna utgjorde ca 32 % av det totala påbörjandet år 1969 mot endast 28 % året dessförinnan.

År 1967 förändrades inriktningen i fråga om lägenhetssammansättningen i påbörjade flerfamiljshus något jämfört med tidigare år. Det var framför allt tvårumslägenheter som ökade på bekostnad av lägenheter om tre och fyra rum. Trenden bestod under år 1968 och av allt att döma även under år 1969. Uppgifter i de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen tyder på att denna tendens står sig de närmaste åren.

Bakgrunden till bostadsbyggandets ändrade inriktning är framför allt de svårigheter, som uppkommit på vissa orter att omedelbart avsätta nyproducerade lägenheter. Enligt undersökningar som bostadsstyrelsen gjort beträffande andelen lägenheter som stått outnyttjade upp till tre månader efter färdigställandet har denna andel varit avsevärt större för lägenheter med tre eller flera rum än för tvårumslägenheter. Uppgifter angående de lägenheter som blivit inflyttningsfärdiga under andra halvåret 1968 visar dock att avsättningssvårigheterna har minskat något beträffande såväl större som mindre lägenhetstyper.

Med hänsyn till såväl dagens som morgondagens efterfrågesituation är det angeläget att de nya lägenheterna utformas så att framtida sammanslagningar och andra ändringar av lägenhetssammansättningen underlättas. Bostadsstyrelsen har i sin mönsterplanverksamhet tagit upp studiet av bl. a. sådana problem som sammanhänger med möjligheterna att åstadkomma en anpassning av en viss lägenhetsfördelning till en förändrad efterfrågesituation. Detta arbete är enligt min mening mycket angeläget.

Kostnaderna inom bostadsbyggandet, vilka ökade starkt under första hälften av 1960-talet, visade mellan åren 1966 och 1968 inte någon tendens till stegring. Denna gynnsamma utveckling kan till en del tillskrivas den bättre balans på byggmarknaden, som jag nyss nämnt. En viss återhållsamhet beträffande bostädernas standard torde också ha bidragit. Samtidigt

har en stark rationalisering skett inom byggnadsverksamheten. Ett uttryck för detta är att ökningen av byggnadskostnadsindex med 6 % för nyssnämnda år inte har slagit igenom i kostnaderna för de färdiga bostäderna. Tillgängliga uppgifter om kostnaderna under första halvåret 1969, som dock är preliminära, visar inte heller på någon ökning.

Konjunkturuppgången har emellertid medfört ett ökat tryck på priserna. Sålunda har materialpriserna stigit med 5 % under de tre första kvartalen år 1969. Härtill kommer lönehöjningar till följd av 1969 års löneavtal inom byggnadsbranschen. För att inte dessa pris- och löneökningar skall slå igenom i kostnaderna för nya bostäder krävs en fortsatt produktivitetsförbättring inom byggnadsindustrin och målmedvetna åtgärder från kommuners och byggherrars sida. Det är sålunda av stor betydelse att varje kommun i planeringen av bostadsbyggandet har en klart utformad hyrespolitisk målsättning och på olika sätt arbetar för att förverkliga denna. Fortsatta ansträngningar för att främja byggandets industrialisering är också av stor betydelse i detta sammanhang. Prisökningarna på byggnadsmaterial kräver skärpt uppmärksamhet.

Ett led i strävandena att påskynda byggandets industrialisering utgör den möjlighet att erhålla förhandsbesked om bostadslån för stora fleråriga bostadsprojekt som öppnades år 1966. Hittills har förhandsbesked meddelats för 21 projekt med totalt 31 235 lägenheter, varav 5 projekt med 8 537 lägenheter under år 1969. Kostnaderna för de projekt som har fått förhandsbesked sistnämnda år har i medeltal legat ca 5 % under kostnadsnivån i resp. ort, i något fall betydligt lägre.

Bostadsstyrelsen framhåller att de erfarenheter styrelsen samlar genom verksamheten med förhandsbesked bör tas till vara även i andra projekt. För att detta skall bli möjligt måste bostadsmyndigheterna få kontakt med projekten på ett så tidigt stadium, att projektets uppläggning, husens utformning i olika avseenden m. m. fortfarande kan påverkas. Jag delar denna uppfattning. De uppgifter bostadsmyndigheterna ålades genom riksdagens beslut förra året att främja samverkan mellan byggherrar utgör ytterligare skäl för att länsbostadsnämnderna bör ha kontakt med projekt och byggherrar redan på ett tidigt stadium. Genom de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen får nämnderna kännedom om projekt som planeras och möjlighet att följa dem. Flerårsplaneringen av bostadsbyggandet ger också nämnderna anledning att diskutera de enskilda projekt som skall rymmas inom de ramar för statliga bostadslån som kommunerna tilldelas. Härigenom bör det vara möjligt att tillgodose de angivna önskemålen.

Riktlinjerna för bostadspolitikerna innefattar krav på lägsta möjliga kostnad för bostäder av given kvalitet. En förutsättning för att detta mål skall kunna förverkligas är att det förekommer effektiv konkurrens inom bostadsbyggandet. Frågan om konkurrensförutsättningarna på detta område har på senare tid tilldragit sig ökad uppmärksamhet. Jag vill här anmäla att

jag efter bemyndigande av Kungl. Maj:t i december förra året tillkallat en särskild sakkunnig för utredning i ämnet.

Den överenskommelse mellan delegationen för bostadsfinansiering och kreditinstituten för vilken en redogörelse har lämnats i det föregående innehåller flera betydelsefulla nyheter i fråga om villkoren och formerna för *bostadsbyggandets kreditförsörjning*. Bl. a. syftar överenskommelsen till att de hittillsvarande stora variationerna i fråga om kostnader för byggnadskrediter skall elimineras. Anciennitetsprincipen för avlyft av byggnadskrediter slås fast. Bankerna har förklarat sig beredda att svara för erforderliga tillskott till den slutliga finansieringen. De stora fleråriga bostadsprojekten får en tryggad finansiering.

Den översyn av ansökningsförfarande och ärendehantering i syfte att påskynda utbetalningen av statliga bostadslån som omnämns i överenskommelsen har enligt vad jag erfarit redan påbörjats inom bostadsstyrelsen. Två arbetsgrupper arbetar med olika sidor av problemet. Den ena ser över metoderna för beräkning av låneunderlag, pantvärde och produktionskostnader, reglerna för kostnadskontroll samt behovet av kostnadsinformation. Den andra arbetsgruppen ser över kraven på säkerhetshandlingarna och arbetet med granskningen och kompletteringen av dessa handlingar. Översynen kommer även att beröra frågan om att slopa det slutliga beslutet i låneärenden, så att endast ett beslut skall fattas i varje låneärende, och frågan om åtgärder för att bostadslån som avser flera hus skall kunna betalas ut allteftersom husen färdigställs.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om det närmare samarbete mellan de båda statsägda bankerna postbanken och Sveriges kreditbank, som nyligen beslutats av riksdagen (BaU 53, rskr 430) på grundval av prop. 1969: 158 med förslag till lag om postbanken. Samarbetet syftar till att påverka utvecklingen mot en mera effektivt fungerande kreditmarknad. I propositionen framhålls bl. a. att bostadskreditgivningen är ett viktigt område för samarbetet. Vidare betonas angelägenheten av att kreditgivningen anpassas till de bostadspolitiska målen och att de två bankerna genom en aktiv priskonkurrens bidrar till en allmän nedpressning av kostnaderna för byggnadskrediter. Bankerna bör också pröva möjligheterna att i första hand för de stora fleråriga bostadsprojekten tillhandahålla bostadskrediter som täcker både behovet under byggtiden och den långfristiga finansieringen under förvaltningstiden. Bankerna bör vidare bilda ett bolag för emission av bostadsobligationer och avlyft av byggnadskrediter.

Överenskommelsen med kreditgivarna och det beslutade samarbetet mellan postbanken och kreditbanken torde väsentligt förbättra förutsättningarna för en rationell kreditförsörjning till bostadsbyggandet. Erfarenheterna av den fortsatta utvecklingen på detta område får läggas till grund för bedömningen av frågan om andra åtgärder behövs.

Bostadspolitiken berör inte bara själva bostäderna utan också den *yttre*

miljön i anslutning till dem. För att bostadsområdena skall fungera väl behöver de förses med bostadskomplement av olika slag i tillräcklig omfattning och i takt med byggandet av bostäderna. På olika håll i landet arbetar man med att få fram integrerade serviceanläggningar i bostadsområdena. Genom en samordnad planering och förvaltning kan en och samma lokal utnyttjas för olika ändamål. I flera sådana projekt planerar man att förlägga lokaler för skola, barntillsyn, fritidsverksamhet, sjuk- och hälsovård samt kommersiella verksamheter i samma byggnad. På detta sätt utnyttjas lokalerna bättre vilket medför ekonomiska fördelar samtidigt som de boendes behov av lokaler tillgodoses bättre.

Vid genomförandet av sådana integrerade serviceprojekt uppstår vissa problem. Till en del är dessa av organisatorisk art och sammanhänger med den kommunala planeringen och förvaltningen. Men problemen har också samband med de statliga finansieringsformerna. För olika slag av lokaler och verksamheter finns det särskilda statliga stödformer som i allmänhet handhas av skilda myndigheter. Stödformerna är inte avpassade för integrerade serviceanläggningar. Till de olika stödformerna är villkor ofta knutna som innebär att lån utgår endast om lokalerna ges en bestämd utformning och användning. Utgångspunkten är inte sällan att lokalerna byggs fristående och med ett fixerat användningssätt. Vissa administrativa och praktiska svårigheter uppstår genom att olika låne- och bidragsgrundande beräkningsregler, olika kapitalkostnadsvillkor och olika kvalitetskrav måste beaktas.

Servicekommittén utreder f. n. hur de antydda problemen skall kunna lösas. Några projekt som inrymmer sådana problem är emellertid planerade och måste påbörjas innan ställning kan tas till kommitténs kommande förslag. I avvaktan härpå har jag i samråd med servicekommittén påbörjat undersökningar om vad som kan göras övergångsvis inom ramen för nu gällande bestämmelser. Det har därvid visat sig att finansieringen av skolbyggnadsdelen av en integrerad anläggning inrymmer många problem. Ett alternativ till nuvarande finansieringsordning är att låta denna del få innefattas i pantvärdet för bostadslån. De fortsatta undersökningarna får visa om en samordnad finansiering kan väsentligt underlättas härigenom. Det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om grunderna för beräkning av pantvärde. Jag har för avsikt att i den mån det visar sig lämpligt föreslå Kungl. Maj:t att övergångsvis efter prövning i varje särskilt fall medge en sådan vidgning av pantvärdet. Jag har funnit det lämpligt att riksdagen på detta sätt underrättas om den planerade verksamheten.

Under senare år har behovet av *konsumentupplysning om bostäder* fått ökad aktualitet. Till en del sammanhänger detta med de svårigheter som byggherrarna i vissa fall har haft att få avsättning för nyproducerade lägenheter. De har därför sökt öka intresset för dessa lägenheter. Byggföretagen å sin sida har utvecklat egna byggsystem som de vill underlätta intro-

duktionen av genom aktiva försäljningsåtgärder riktade mot kommuner och byggherrar. I viss utsträckning har företagen också vänt sig direkt till konsumenterna.

Producentens försäljningsansträngningar kan vara av värde också för bostadskonsumenter. Det finns emellertid enligt min mening behov av en informations- och upplysningsverksamhet som tillgodoser vidare syften än dem som företräds av den producentdominerade marknadsföringen. Från bostadskonsumenter synpunkt behövs bättre underlag för bedömning av kostnader och kvaliteter hos bostaden och olika bostadsalternativ. En sådan information kan öka bostadskonsumenternas möjligheter att påverka bostadsproduktionens inriktning och utformning. Det finns också skäl att inrikta konsumentupplysningen på värdet av en god bostad och en god boendemiljö, bl. a. som motvikt till den intensiva marknadsföringen av annan konsumtion.

Bostadsstyrelsen avser att ta initiativ till en utredningsgrupp med representanter för berörda myndigheter och organisationer för att behandla frågan om konsumentupplysning inom bostadssektorn med nyss angiven inriktning. För egen del vill jag understryka att det med hänsyn till samhällets ansvar för bostadsförsörjningen och dess åtgärder för att minska skillnader i boendestandard behövs en annan inriktning av upplysnings- och informationsverksamheten än den som förekommer på andra konsumtionsområden.

Som redovisats i det föregående har bostadsstyrelsen i sin anslagsframställning berört frågan om *miljöns anpassning för handikappade* och redogjort för det arbete som pågår inom styrelsen i syfte att förbättra de handikappades möjligheter att leva ett normalt liv i bostadsområdena. Styrelsen menar att det i allmänhet går att åstadkomma en god anpassning av lägenheter, bostadshus och yttre miljö till de handikappades behov genom ganska enkla åtgärder om problemen beaktas redan vid projekteringen.

Enligt min mening har styrelsen här pekat på en viktig jämlikhetsfråga. Fysiskt, psykiskt och socialt handikappade människor bör ha möjligheter att som andra delta i aktivt arbets- och fritidsliv och ha kontakter med människor med skilda intressen. Vår utbildnings- och arbetsmarknadspolitik tar sikte på att åstadkomma sådana möjligheter för de handikappade. Det är angeläget att också bostäder och yttre miljö samt kommunikationer och gemensamhetsanordningar av skilda slag utformas så att nämnda syften främjas.

För många handikappade kan en lämpligt utformad bostad och miljö med tillgång till service av olika slag vara ett realistiskt alternativ till institutionell vård. Exempel på detta utgör det servicehus i Svedmyra i Stockholm som invigdes förra året och stiftelsen Fokus' bostäder för svårt rörelsehindrade. För mindre svårt handikappade kan en väl utformad boendemiljö medföra att hjälpbehovet minskar. Många anordningar för handikappade är av värde också för den som inte är sjuk eller handi-

kappad. Jag delar styrelsens uppfattning att merkostnaderna för en generell handikappanpassning av lägenheter och miljö bör vägas mot de kostnadsbesparingar som kan uppkomma genom mindre belastning på institutioner för sluten vård.

Bostadsstyrelsen har upplyst att den i sin nya upplaga av skriften God Bostad kommer att belysa såväl möjligheterna att ge lägenheter, bostadshus och utomhusmiljö en generell handikappanpassning som därmed förenade kostnader. Det är enligt min mening betydelsefullt att ett planeringsunderlag av detta slag kommer fram.

Frågor som har betydelse för *utvecklingen av småhusbyggandet* har tagits upp av såväl bostadsstyrelsen i dess anslagsframställning som byggindustrialiseringsutredningen i det betänkande som jag har redogjort för i det föregående.

Under en följd av år har småhusen ökat i storlek. Bl. a. på grund härav har de blivit allt dyrare. I likhet med bostadsstyrelsen anser jag att en ökad produktion av mindre och billigare småhus bör stimuleras. Därigenom kan också mindre hushåll och hushåll med begränsad betalningsförmåga få större valfrihet beträffande boendeform. Som både styrelsen och utredningen framhåller är det angeläget att småhus i ökad omfattning byggs integrerat med flerfamiljshus för att motverka den segregation som renodlade småhusområden med stora lägenheter innebär. Även möjligheterna att bygga ut servicen för dem som bor i småhus underlättas härigenom.

De för bostadslån gällande föreskrifterna om minsta yta och rumsantal för småhus kan i viss mån vara till hinder för en utveckling mot ökad produktion av småhus för mindre hushåll. Jag biträder därför förslaget att dessa föreskrifter upphävs. Ändringen bör genomföras den 1 juli 1970.

Byggindustrialiseringsutredningen har i fråga om genomförandet av småhusproduktionen understrukt kommunernas centrala roll, bl. a. då det gäller att minska uppsplittringen på små och spridda husgrupper som ofta byggs utan kontinuitet och samordning. Utredningen föreslår en rad åtgärder för att rationalisera småhusbyggandet. Utredningen har redovisat synpunkter på det utvecklingsarbete som behövs härför och har också lagt fram förslag till vissa konkreta åtgärder i detta syfte. Dessa förslag får prövas när betänkandet har remissbehandlats.

Sedan den 1 juli 1967 får bostadslån beviljas till *upprustning av lägenheter i flerfamiljshus*. Upprustningsarbetena förutsätts vara begränsade med hänsyn till att lägenheterna så småningom skall genomgå genomgripande ombyggnad eller ersättas genom nybyggnad. Bostadslån hade tidigare utgått till ombyggnad av flerfamiljshus endast när syftet varit att åstadkomma lägenheter jämförbara med nybyggda lägenheter. Genom långivningen till begränsad upprustning av flerfamiljshus, som har karaktär av försöksverksamhet, har ett alternativ till den hittills bedrivna förnyelseverksamheten tillskapats.

Erfarenheterna av långivningen är ännu begränsade. Det har emellertid i många fall visat sig möjligt att åstadkomma väsentliga förbättringar av äldre bostäder till förhållandevis måttliga kostnader. På grund av gällande kapitalkostnadsvillkor har emellertid hyrorna efter upprustningen i vissa fall blivit lika höga som hyrorna i lägenheter som undergått genomgripande ombyggnad. Orsaken härtill är bl. a. att det nuvarande systemet med rak amortering vid återbetalning av lånen medför höga kapitalkostnader i början av lånetiden.

Saneringsutredningen har föreslagit att lånevillkoren ändras i syfte att minska och i viss omfattning i tiden utjämna kapitalkostnaderna för begränsad upprustning av flerfamiljshus. Utredningen föreslår att bostadslånet får återbetalas med annuitet. Detta ger konstanta kapitalkostnader under lånets löptid och därför jämfört med rak amortering lägre kapitalkostnader i början av denna tid. Enligt förslaget skall vidare räntan på fördjupad del av bostadslånet, som nu utgår enligt lånemarknadens villkor, löpa med samma ränta som gäller för lånets övriga del. Bostadslåneräntan kan antas vara genomsnittligt lägre än marknadslåneräntan för bottenlån under lånets löptid. Förslaget innebär därför att räntekostnaderna och därmed också hyrorna blir lägre än om nuvarande räntevillkor tillämpas. Utredningen föreslår slutligen att amorteringstiden som nu är högst 20 år får utsträckas till högst 25 år när särskilda skäl föreligger.

Saneringsutredningens förslag har tillstyrkts av samtliga remissinstanser.

För egen del kan jag ansluta mig till utredningens synpunkter på behovet av att främja upprustningsverksamheten genom vissa jämkningar i lånevillkoren. Jag förordar därför förslagen beträffande enhetlig ränta på bostadslånet och återbetalning genom annuitet. Däremot är jag i avvaktan på saneringsutredningens slutliga förslag inte beredd att förorda att amorteringstiden förlängs.

Konstruktionen med annuitet kan som några remissinstanser har påpekat innebära en nackdel i situationer då en framtida sanering aktualiseras tidigare än som avsågs när lånet togs upp. Fastigheten är då belastad med en större låneskuld än vid rak amortering. Med anledning härav vill jag framhålla att ovisshet om den framtida saneringstidpunkten, t. ex. som en följd av oklarheter i den kommunala planeringen, påkallar särskild uppmärksamhet från den lånebeviljande myndighetens sida vid bestämmande av amorteringstiden.

Annuiteten bör i enlighet med utredningens förslag grundas på en fast ränta för att den inte skall behöva räknas om vid förändringar i bostadslåneräntan. Jag förordar att annuiteten grundas på en räntesats av 6,5 %. Skillnaden mellan aktuell bostadslåneränta och den ränta som annuiteten beräknas på bör beaktas vid varje aviseringstillfälle så att ränteskillnaden läggs till eller dras av från annuiteten.

De av mig förordade ändrade bestämmelserna bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1970.

Några remissinstanser har yrkat att bestämmelserna skall tillämpas retroaktivt. När det gäller beviljade men inte utbetalade lån förordar jag att bestämmelserna blir tillämpliga. Beträffande redan utbetalade lån bör bestämmelsen om enhetlig ränta få tillämpas. Däremot bör övergång till annuitet inte komma i fråga för redan utbetalade lån.

I detta sammanhang vill jag anmäla att Näringslivets byggnadsdelegation har gjort framställning om avveckling av det s. k. *paritetslånesystemet* inom den statliga bostadslångivningen. Delegationen anser att systemet är förenat med betydande framtida ekonomiska risker från såväl fastighetsförvaltningssynpunkt som statsfinansiell synpunkt. Särskilt pekar delegationen på att finansieringsformen utsätts för stora påfrestningar om byggnadspriserna ökar långsamt och räntenivån samtidigt är hög. Systemet ger enligt delegationens uppfattning dessutom incitament till byggnadskostnadsstegringar och därmed också till hyreshöjningar. Delegationen hemställer därför att den omfördelning i tiden av räntebetalning och amortering som systemet innebär ändras så att, efter viss övergångstid, ränta och amortering betalas på bostadslånet redan från början av lånets löptid.

Avvecklingen bör enligt delegationens mening genomföras under en tid av tio år. Med utgångspunkt i vissa antaganden i fråga om utvecklingen av bl. a. räntor och byggnadskostnader finner delegationen det möjligt att genomföra en sådan avveckling genom en successiv höjning av basannuiteten så att denna stiger från nuvarande 5,1 % till 6,69 % år 1979. Avvecklingen skulle, om hänsyn tas till beräknade ökningar av driftkostnaderna, innebära en årlig kostnadsökning med 3,86 %. Delegationen anser att en motsvarande hyreshöjning kan ske utan ändring av bostadskostnadernas andel av inkomsten.

I yttrande över delegationens framställning anför bostadsstyrelsen att förslaget till avveckling av paritetslånesystemet är mindre anpassningsbart till ändrade förutsättningar i fråga om räntenivå och ändrade hyrespolitiska bedömningar. I anslutning härtill erinrar styrelsen om att ovisshet råder om kostnadsutvecklingen och om den framtida räntan på fastighetslån. Det nuvarande lånesystemet medför, till skillnad från delegationens förslag, att bostadskostnaderna avskärmas från inverkan av räntevariationer och att hyressplittring motverkas. Systemet ger också förutsättningar för att i framtiden anpassa bostadskostnaderna till en fortsatt inkomststegring. Ändringar av basannuiteten kan göras med utgångspunkt i hyrespolitiska bedömningar.

Även om utvecklingen i det inledande skedet av systemets tillämpning inte har helt stämt överens med antagandena om den långsiktiga utvecklingen, föreligger det enligt bostadsstyrelsens mening inte skäl att avveckla systemet. Styrelsen framhåller att det kan uppkomma anledning att vidta ändringar i systemet men att erfarenheterna hittills är för begränsade för att ge underlag för en omprövning.

För egen del vill jag erinra om att det vid lånesystemets tillkomst förut-

sattes att basannuiteten skulle kunna ändras, både uppåt och nedåt. En höjning av basannuiteten skulle kunna komma i fråga om byggnadskostnaderna och därmed paritetstalet stiger mindre än vad som förutsatts eller om den allmänna räntenivån överstiger den antagna. Genom en sådan höjning skulle man kunna undvika den förlängning av statslånets amorteringstid som eljest skulle följa av en sådan kostnads- och ränteutveckling. Näringslivets byggnadsdelegation syftar däremot med sitt förslag om höjning av basannuiteten till att avveckla paritetsslånesystemet. Det skulle innebära att man övergav vissa grundläggande principer för bostadsfinansieringen som fastställdes av 1967 års riksdag, nämligen att hindra tillfälliga räntevariationer från att påverka boendekostnaderna och undvika hyressplittring mellan olika årgångar av hus.

Erfarenheterna av lånesystemet under de två år det har tillämpats är, som bostadsstyrelsen framhållit, begränsade och ger enligt min uppfattning inte underlag för att överge de grundläggande principerna för bostadsfinansieringen. I likhet med bostadsstyrelsen anser jag att de hittillsvarande erfarenheterna inte heller motiverar andra ändringar i systemet.

Emellertid vill jag i anslutning till vad delegationen anfört framhålla att långsamt stigande byggnadskostnader i förening med en hög räntenivå, om sådana förhållanden består någon längre tid, kan leda till betydligt större skuldökningar och längre amorteringstider än som kan accepteras. Det är därför angeläget att utvecklingen noga följs och att beräkningar fortlöpande företas i fråga om skuldökning, amorteringstider och de ändringar av basannuiteten som kan behövas med de utgångspunkter som systemet bygger på. Beräkningsarbetet, som bör omfatta även räntelånen, ankommer i första hand på bostadsstyrelsen. Jämsides härmed är det nödvändigt att göra bedömningar från hyrespolitisk och bostadssocial synpunkt av utrymmet för höjning av basannuiteten eller andra åtgärder. Jag har för avsikt att låta göra sådana bedömningar i särskild ordning med sikte på att förslag i dessa frågor skall kunna föreläggas riksdagen så snart underlag härför föreligger.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t fastställt paritetstal som skall tillämpas under år 1970. Talen är 1,01 för hus som färdigställt före år 1969 och 1,00 för hus som färdigställs år 1969 eller 1970. Jag vill vidare erinra om att Kungl. Maj:t fastställt räntan för statliga bostadslån till 7,5 % för år 1970.

Enligt gällande bestämmelser utgår *tomträttslån* och markförvärvslån till primärkommun eller till kommunalförbund mellan primärkommuner. Däremot står dessa låneformer inte öppna för kommunalförbundet för Stockholms stads och läns regionala frågor (KSL) som är ett kommunalförbund mellan stad och landstingskommun. KSL har nu gjort framställning om att tomträttslån och markförvärvslån skall få utgå även till KSL och fr. o. m. den 1 januari 1971 till Stockholms läns landstingskommun.

Med anledning härav vill jag erinra om att ett tidigare förslag om vidgning av tomträttslångivningen till att omfatta landstingskommun behandlades i prop. 1967: 100 (s. 198). Föredragande departementschefen ansåg sig inte höra biträda förslaget med hänsyn till att bostadsförsörjningen i princip är en primärkommunal angelägenhet men framhöll att frågan borde övervägas på nytt om landstingskommun framdeles skulle komma att överta primärkommunala uppgifter på samhällsbyggandets område. Riksdagen (SU 100, rskr 265) beslöt i enlighet härmed.

Kungl. Maj:t har sedermera förordnat, att Stockholms stad den 1 januari 1971 skall inträda i Stockholms läns landstingskommun. För indelningsändringens genomförande gäller bl. a. att beslutanderätten i landstingskommunen enligt den nya indelningen med vissa begränsningar skall tillkomma fullmäktige i KSL innan indelningsändringen träder i kraft. Enligt förbundsordningen, som i detta hänseende äger tillämpning fr. o. m. den 1 april 1969, skall KSL bl. a. i samverkan med berörda kommuner främja bostadsförsörjningen i Stockholms län. För fullgörande härav äger KSL förvärva mark för bostadsbebyggelse och övrigt samhällsbyggande i anslutning härtill samt för friluftsliv. Vidare får KSL i den utsträckning och på de villkor varom avtal träffas med berörd kommun utföra markplanering, exploateringsarbeten och husprojektering samt bygga eller låta bygga bostadshus, centrumanläggningar och erforderliga anordningar ävensom medverka vid finansieringen av de med utbyggnaden förenade kostnaderna. Dessa uppgifter avses bli överförda till landstingskommunen vid samgåendet. Det bör i sammanhanget nämnas att lagen (1969: 215) med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun ger denna kommun befogenhet att — utöver vad som följer av landstingslagen — handha vissa primärkommunala angelägenheter som avser del av landstingskommunens område, om det är påkallat med hänsyn till betydande behov av samverkan mellan kommunerna i nämnda del av området.

Mot bakgrund av den här lämnade redogörelsen anser jag mig böra förordna att tomträttslån och markförvärvslån fr. o. m. den 1 juli 1970 får utgå till Stockholms läns landstingskommun. Härav följer att lånebestämmelserna samtidigt blir tillämpliga på KSL.

I den mån förhållanden, vilka motsvarar dem som enligt min redogörelse föreligger i Stockholms läns landsting, framdeles kommer att föreligga i andra landstingskommuner bör det ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om anpassning av lånebestämmelserna till dessa förhållanden.

Till frågan om ändring av bestämmelserna om markförvärvslån återkommer jag i det följande vid anmälan av anslaget Lånefonden för kommunala markförvärv (p. IV: 12).

I den bostadspolitiska debatten har *bostadsefterfrågans framtida utveckling och bostadsbyggnadsbehovet* allt mer uppmärksamrats. Statsmakterna har som förut nämnts uttalat sig för ett bostadsbyggnadsprogram omfattande 10 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 1 saml. Nr 1. Bil. 13*

tande 1 milj. nya lägenheter under en tioårsperiod fram t. o. m. år 1974. Bostadsbyggnadsutredningen som under år 1965 redovisade beräkningar över bostadsefterfrågans utveckling och bostadsbyggnadsbehovet för perioden 1960—1975 kom till resultatet att en bostadsproduktion av minst denna omfattning var behövlig för att möta den växande efterfrågan och för att tillgodose eftersatta grupperns behov av rymliga och sunda bostäder.

Miljonprogrammet är väl motiverat och bör realiseras. För att nå detta mål krävs ett bostadsbyggande på omkring 100 000 lägenheter per år t. o. m. år 1974. Att ett så omfattande bostadsbyggande behövs framgår bl. a. av att ett stort antal personer utan egen lägenhet allttjämt är anmälda hos landets bostadsförmedlingar. Vidare kan man räkna med att inkomsterna ökar och därmed möjligheterna att förverkliga önskemålen om större och bättre utrustade lägenheter. Det finns fortfarande ett stort antal omoderna och halvmoderna lägenheter som behöver moderniseras eller ersättas med nya. Omflyttningen inom landet ställer krav på en hög bostadsproduktion på expanderande orter. Även invandringen av arbetskraft bör uppmärksammas.

Det är enligt min mening angeläget att ett så säkert underlag som möjligt erhålls för en bedömning av bostadsefterfrågans utveckling på längre sikt. Bostadsstyrelsen arbetar med en prognos över bostadsefterfrågans utveckling under åren framöver. Arbetet ingår som ett led i 1970 års långtidsutredning och torde i huvudsak kunna slutföras under våren. Styrelsen kommer att ge en detaljerad redovisning för perioden 1970—1975 och något mera översiktliga uppgifter för den därpå följande femårsperioden. För 1980-talet kommer styrelsen att göra en mera allmän bedömning av tänkbara utvecklingstendenser. Prognosarbetet kommer att mynna ut i data som anger bostadsefterfrågans omfattning och inriktning och det därav föranledda bostadsbyggnadsbehovet.

När bostadsstyrelsens prognosarbete slutförts får det övervägas om ytterligare åtgärder erfordras för att bedöma det långsiktiga bostadsbyggnadsbehovet.

I anslutning till vad jag här sagt om bostadsbyggnadsbehovet anhåller jag att få ta upp frågan om *bostadsbyggnadsplanen*.

Vid föregående års riksdag beslöts att bostadsbyggnadsplanen i fortsättningen skall ha ett femårigt perspektiv. För de två första åren i planperioden skall planen omfatta hela riket, för de tre senare endast orter med klart expansivt näringsliv och en långsiktigt positiv befolkningsutveckling.

Planen skall innehålla ett garanterat program och för de tre första åren dessutom en projektreserv. Det garanterade programmet skall avse enbart bostadsbyggande med statliga lån.

Det garanterade programmet skall något understiga den nivå som i och för sig är möjlig att uppnå med hänsyn till den aktuella konjunkturbedömningen. Projektreserven bör vara så stor att den ger utrymme för att öka bostadsbyggandet upp till nyssnämnda nivå men också därutöver om

konjunkturutvecklingen blir svagare än beräknat.

Övergången till det nya systemet för bostadsbyggnadsplanens konstruktion skall enligt riksdagsbeslutet ske successivt. En plan enligt den nya modellen skall fastställas först för tiden fr. o. m. år 1971.

För de två första åren av planperioden fastställdes en ram också för det bostadsbyggande som finansieras utan statliga lån. Projektreserven omfattade för nämnda år bostadsbyggande såväl med som utan statliga lån.

För år 1970 antog fjolårets riksdag en preliminär bostadsbyggnadsplan omfattande 95 000 lägenheter. Den skulle fördelas med 89 000 lägenheter på statsbelånat och 6 000 på inte statligt belånat byggande. Riksdagen bemyndigade dessutom Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om planering och fördelning av en projektreserv omfattande 8 000 lägenheter.

Jag förordar nu att bostadsbyggnadsplanen för år 1970 slutligt bestäms i enlighet härmed. Planen bör alltså omfatta 95 000 lägenheter fördelade på statsbelånat resp. inte statsbelånat byggande på angivet sätt. Därtill kommer en projektreserv om 10 000 lägenheter. Fördelningen av projektreserven på statsbelånat och inte statsbelånat byggande bör göras senare under året på grundval av den konkreta projektplaneringen i kommunerna. Projektreserven möjliggör en ökning av byggandet upp till den nivå som bedöms som konjunkturpolitiskt möjlig. Den bedömning som nu kan göras leder fram till en nivå på ca 100 000 lägenheter. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om möjligheterna och sättet för att ta projektreserven i anspråk.

För år 1971 har riksdagen antagit en bostadsbyggnadsplan enligt den modell som jag nyss har redogjort för. Detta år var det tredje året i den planperiod som beslutades av 1969 års riksdag. För år 1971 avsåg beslutet därför endast bostadsbyggande i klart expansiva orter. Det innefattade ett garanterat program om 60 000 statsbelånade lägenheter och en projektreserv om 10 000 lägenheter, likaledes statsbelånade.

Planen för år 1971 bör nu utvidgas till att omfatta hela landet. Jag förordar därvid att ett garanterat program på 87 000 lägenheter fastställs preliminärt för det statsbelånade byggandet. Av detta program bör som hittills en viss del fördelas först senare för att tillgodose behov som uppkommer på orter där näringslivet snabbt expanderar och andra behov som inte kan förutses vid den första fördelningen. Omfattningen av inte statligt belånat byggande beräknar jag till 8 000 lägenheter.

Slutligen förordar jag, att Kungl. Maj:t utverkar bemyndigande att besluta om fördelning av en projektreserv för år 1971 omfattande 10 000 lägenheter. Den bör inte nu fördelas mellan statsbelånat och inte statligt belånat byggande.

För år 1972, som är den nu aktuella planperiodens tredje år, bör fastställas ett garanterat program omfattande 60 000 och en projektreserv omfattande 10 000 statsbelånade lägenheter. För åren 1973 och 1974 skall en-

dast ett garanterat program för det statsbelånade byggandet fastställas. Med hänsyn till den med tidsavståndet ökande osäkerheten i bedömningen anser jag att programmet nu bör fastställas till 50 000 lägenheter för vart och ett av åren 1973 och 1974.

Planeringsramen för industriellt byggande bör liksom tidigare omfatta 10 000 lägenheter per år och gälla för åren 1971—1975. Ramen bör kunna vidgas av Kungl. Maj:t om så visar sig erforderligt.

Jag vill här också erinra om att 1968 års riksdag beslöt att låneramarna för nybyggnad försöksvis skulle fördelas på län och kommuner i kvadratmeter våningsyta i stället för i antal lägenheter. Denna fördelningsprincip har under fjolåret tillämpats beträffande två län. Fr. o. m. år 1970 omfattar försöksverksamheten hela landet. Fördelningen sker alltså nu på grundval av förut angivna lägenhetsantal och känd genomsnittsyta.

Medelsramen för lån för nybyggnad under år 1970 beräknar jag enligt följande uppställning. Fördelningen på småhus och flerfamiljshus samt genomsnittsbeloppen per lägenhet är desamma som bostadsstyrelsen har räknat med.

	Milj. kr.
Lån för flerfamiljshus (62 300 × 17 500).....	1 090
Lån för småhus (26 700 × 23 000).....	614
Summa	1 704

Medelsramen för beslut om lån för ombyggnader och räntebärande förbättringslån beräknar jag i överensstämmelse med bostadsstyrelsens förslag till 170 milj. kr. för såväl år 1970 som år 1971.

Kungl. Maj:t bör som hittills utverka riksdagens bemyndigande att vidga medelsramen dels vid sådana ändringar i fråga om de genomsnittliga lånebeloppen som kan bli en följd av ändringar i produktionsinriktning, låneunderlagsnivå m. m., dels i samband med en sådan ökning av ombyggnads- och förbättringsverksamheten som kan behövas för att stödja sysselsättningen.

Anslagsbehovet under lånefonden för nästa budgetår bör beräknas till 1 650 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) för år 1970 uttala sig för en bostadsbyggnadsplan omfattande 95 000 lägenheter och för en projektreserv omfattande 10 000 lägenheter,

b) medge att ramarna för bostadslån för nybyggnad bestäms med utgångspunkt i följande antal lägenheter

år 1970	.....	89 000
„ 1971	.....	87 000
„ 1972	.....	60 000
„ 1973	.....	50 000
„ 1974	.....	50 000

c) medge att Kungl. Maj:t meddelar bestämmelser om projektreserv för åren 1971 och 1972 i enlighet med vad jag i det föregående har förordat,

d) medge att beslut om bostadslån för nybyggnad meddelas intill ett belopp av 1 704 000 000 kr. under år 1970,

e) medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelas intill ett belopp av 170 000 000 kr. under vart och ett av åren 1970 och 1971,

f) medge att förhandsbesked om bostadslån för hus som skall byggas med tillämpning av industriella produktionsmetoder meddelas för högst 10 000 lägenheter under vart och ett av åren 1971—1975,

g) bemyndiga Kungl. Maj:t att under de förutsättningar som angivits i det föregående besluta om utökning av de under b och e upptagna ramarna för långivningen såvitt gäller år 1970 och de under d och f upptagna ramarna,

h) godkänna av mig förordade ändringar i fråga om villkoren för bostadslån och tomträttslån,

i) till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 1 650 000 000 kr.

IV: 11. Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien

1968/69 Utgift	—	Behållning 53 511 545
1969/70 Anslag	1 000	
1970/71 Förslag	1 000	

Lånebestämmelserna finns dels i kungörelsen (1952: 465) angående lån från lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien (ändrad senast 1965: 87), dels i brev den 27 maj 1966. Dessa bestämmelser innebär i korthet att lån beviljas dels för vissa byggnadsmaskiner, dels försöksvis för anläggningar för produktion av byggnadselement. Lån utgår med högst 80 % av anskaffningskostnaden och amorteringstiden är högst 10 år.

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1968/69 har inga nya lån beviljats. En ansökan har avslagits. Vid utgången av samma budgetår fanns inga inneliggande obehandlade ärenden.

Genom amorteringar och inlösen har under budgetåret 1968/69 till fonden inlutit 4 021 490 kr.

Den ingående behållningen på fonden för budgetåret 1969/70 uppgår till 56 milj. kr., varav dock 18,3 milj. kr. är bundna genom beslut om lån som

ännu ej utbetalats. Det ej disponerade beloppet uppgår således till 37,8 milj. kr., vilket jämte anslaget för budgetåret på 1 000 kr. och inflytande amorteringar på ca 3 milj. kr. ger ett disponibelt belopp på ca 41 milj. kr. under innevarande budgetår.

Orsaken till att lånefonden under de senare budgetåren utnyttjats i mycket ringa omfattning torde få tillskrivas dels att behov av ytterligare utbyggnad av elementfabriker f. n. inte föreligger och dels att kreditmarknadsläget möjliggjort finansiering utan anlitan­de av medel ur fonden. Läget på kreditmarknaden har emellertid förändrats och behov torde fortfarande finnas av utrustning för transporter och montage av byggelement. Vidare kan med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen på byggnadsområdet förväntas att maskiner med nyhetsvärde blir aktuella. Styrelsen finner därför att lånemöjligheten bör behållas. Med hänsyn till storleken av det outnyttjade beloppet behöver anslaget endast föras upp med ett formellt belopp.

Departementschefen

I likhet med bostadsstyrelsen anser jag att anslaget i avvaktan på ytterligare erfarenhet av den tekniska utvecklingen på byggnadsområdet bör kvarstå och uppföras med ett formellt belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: 12. Lånefonden för kommunala markförvärv

1968/69 Utgift	—	Behållning 30 000 000
1969/70 Anslag	30 000 000	
1970/71 Förslag	30 000 000	

Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 227) om markförvärvslån till kommun. Dessa bestämmelser innebär i korthet att kommun kan erhålla lån av statsmedel för förvärv av sådan fast egendom som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning.

Bostadsstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget ökas med 20 milj. kr. till 50 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Anslaget för budgetåret 1969/70 har fastställts till ett — jämfört med

närmast föregående budgetår — oförändrat belopp av 30 milj. kr. Beloppet fastställdes mot bakgrund av begränsade erfarenheter av långivningen och en ringa efterfrågan på lån. Riksdagen uttalade i sammanhanget (SU 1969: 50, rskr 141) att långivningen för kommunala markförvärv bör fortsätta enligt beslutade riktlinjer samt att medelsanvisningen bör beräknas i första hand på grundval av den efterfrågan som visas.

Kungörelsen om markförvärvslån till kommun trädde i kraft den 1 juli 1968. Lån kan sökas för förvärv som gjorts efter denna dag. För förvärv där förutsättningarna enligt 3 § kungörelsen förelåg under år 1968 utgick ansökningstiden den 1 mars 1969. Till bostadsstyrelsen hade intill utgången av budgetåret 1968/69 inkommit ansökningar avseende ett totalt belopp av 43,1 milj. kr. Av detta belopp avser 31,6 milj. kr. förvärv som genomförts under andra halvåret 1968. Kungl. Maj:t har beviljat lån avseende sistnämnda förvärv med ett belopp av 19,7 milj. kr.

De vid 1967 års riksdag (prop. 1967: 100, SU 100, rskr 265) fastställda grunderna för långivningens inriktning innebar som enda ändamålsbegränsning att marken skall användas för samhällsbyggande. Långivningen skulle dock, åtminstone till en början, koncentreras till sådana markförvärv som gällde nyexploatering. Emellertid föreligger det ett visst lånebehov även för förvärv av fastigheter inom områden med samlad äldre bebyggelse. Lånebehovet för sådana förvärv kan antas vara eller komma att bli betydligt större än vad som kan utläsas ur inkomna låneansökningar. Det hittills i stort sett goda kreditmarknadsläget liksom de omfattande kommunala markförvärven åren 1966 och 1967 kan ha dämpat kommunernas efterfrågan på markförvärvslån. Den nuvarande medelsbegränsningen kan ha avhållit kommunerna från att söka lån för de jämförelsevis kapitalkrävande förvärven för saneringsändamål.

Med hänsyn till den korta tid långivningen tillämpats är hittillsvarande erfarenheter otillräckliga för en tillförlitlig bedömning av kommunernas framtida efterfrågan på markförvärvslån. Mot bakgrund av de under budgetåret 1968/69 vunna begränsade erfarenheterna av långivningen förutses emellertid ett lånebehov av ca 50 milj. kr.

Departementschefen

Lån från fonden har hittills avsett markförvärv som genomförts under budgetåret 1968/69 och totalt har lån beviljats med 32,8 milj. kr. Anslaget för nämnda budgetår var 30 milj. kr. I avvaktan på ytterligare erfarenheter förordar jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp eller 30 milj. kr.

Jag torde här få erinra om att jag under anslaget Lånefonden för bostadsbyggande (IV: 10) har förordat vissa ändringar av bestämmelserna om markförvärvslån.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändringar av bestämmelserna om markförvärvslån,

b) till *Lånefonden för kommunala markförvärv* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

IV: 13. Lånefonden för allmänna samlingslokaler

1968/69 Utgift	2 873 284	Behållning	—
1969/70 Anslag	8 000 000		
1970/71 Förslag	10 000 000		

Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1957: 367) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. (ändrad 1960: 315). Dessa bestämmelser innebär i korthet att lån beviljas kommun, aktiebolag, förening eller stiftelse för nybyggnad, ombyggnad eller köp av byggnad i syfte att tillgodose behovet av allmänna samlingslokaler. Annan ägare av allmänna samlingslokaler än kommun eller kommunalt företag beviljas även lån för avhjälpande av ekonomiskt trångmål. Lån utgår med högst 50 % eller, när synnerliga skäl föreligger, med högst 70 % av låneunderlaget. Av lånet beviljas viss del som räntefri stående del. Denna del får i regel inte överstiga 40 % av låneunderlaget.

Riksdagen fastställer för varje budgetår en ram för beslut om lån från fonden.

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett **anslag** om 8 milj. kr. Riksdagen har medgivit, att lån från fonden beviljas med högst 12 milj. kr. under budgetåret (prop. 1969: 1 bil. 13, SU 11, rskr 11).

Statens nämnd för samlingslokaler

Nämnden hemställer att låneramen för budgetåret 1970/71 bestäms till 20 milj. kr. samt att anslaget förs upp med 7 milj. kr. Vidare hemställer nämnden i särskild skrivelse att låneramen för budgetåret 1969/70 vidgas från 12 till 17 milj. kr.

Nämnden erinrar om att det numera framstår som en allmänt erkänd grundsats att behovet av samlingslokaler bör tillgodoses i takt med övrigt samhällsbyggande. Befolkningsomflyttningar från glesbygd till tätort med koncentration till de större samhällena påkallar ökade investeringar i såväl nya samlingslokaler som utbyggnad och modernisering av det äldre beståndet av statsbelånade samlingslokaler. Det är också nödvändigt att sörja för de lokaler, som till följd av strukturförändringar på vissa orter drabbats av ekonomiska svårigheter men som dock bör bibehållas åt den kvarboende befolkningen.

Med ledning av de bedömningar som riksorganisationerna för samlingslokaler gjort skulle lånebehovet för budgetåret 1970/71 uppgå till ca 25 milj. kr. Härtill kommer väntade låneanspråk på ca 5 milj. kr. under in-

nevarande budgetår, som inte torde rymmas inom den givna låneramen. Det totala lånebehovet skulle alltså utgöra omkring 30 milj. kr. Nämnden ifrågasätter emellertid om en utbyggnad av samlingslokalsbeståndet i den snabba takt som riksorganisationernas planering förutsätter är genomförbar, främst med hänsyn till de svårigheter som erfarenhetsmässigt sammanhänger med kapitalanskaffningen till den del finansieringen ej kan ske med statsmedel. Nämnden föreslår därför att lån får beviljas intill 20 milj. kr. under budgetåret 1970/71.

Nämnden anför i sin framställning om förhöjd låneram för budgetåret 1969/70 att summan av hittills under budgetåret beviljade samt av nämnden tillstyrkta men ännu inte beviljade lån uppgår till drygt 8 milj. kr. Denna summa motsvarar de låneanspråk som inte har kunnat rymmas inom låneramen för budgetåret 1968/69. Förhandsgranskade och i övrigt väntade ansökningar om lån avser lånebelopp om ca 9 milj. kr. Vid en tidpunkt då tre fjärdedelar av budgetåret återstår uppgår alltså de beräknade totala anspråken på lån under budgetåret till ca 17 milj. kr., varvid hänsyn inte tagits till ytterligare låneanspråk som erfarenhetsmässigt torde vara att vänta. Vid en oförändrad låneram för budgetåret 1969/70 skulle en betydande del av den låneram, som förutsätts gälla för budgetåret 1970/71, vara anspråktagen redan vid budgetårets början.

En förskjutning framåt i tiden av det slutliga lånebeslutet kan inte bara förrycka låntagarens planering utan inverkar även på nytillkommande lånesökandes möjligheter att erhålla samlingslokalslån. Nämnden har för sin del funnit en höjning av låneramen till åtminstone 17 milj. kr. påkallad för att angelägna lånebehov inte skall bli eftersatta.

I sin anslagsframställning har nämnden beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1970/71 med utgångspunkt i det antagandet att 10 milj. kr. skulle komma att betalas ut under såväl innevarande som nästa budgetår. Vidare har nämnden räknat med att fonden årligen tillförs ca 3 milj. kr. i form av amorteringar.

I en senare lämnad komplettering till sin anslagsframställning har nämnden med ledning av bl. a. från kommunerna och från riksorganisationerna lämnade specificerade uppgifter för varje särskilt projekt beräknat utbetalningarna för budgetåret 1969/70 till 15,3 milj. kr. och för budgetåret 1970/71 till 8,5 milj. kr. Därjämte har från riksorganisationerna aviserats låneärenden till ett belopp av sammanlagt 12,4 milj. kr., som beräknas bli utbetalat före den 30 juni 1971.

Departementschefen

I avvaktan på resultatet av pågående utredning om statens stöd till samlingslokaler är jag inte beredd att förorda någon vidgning av låneramen för innevarande budgetår. Även för budgetåret 1970/71 bör ramen fastställas till oförändrat belopp, 12 milj. kr.

För att kunna möta en väntad ökning av utbetalningsbehovet förordar jag

med ledning av nämndens uppgifter att anslaget för budgetåret 1970/71 ökas med 2 milj. kr. till 10 milj. kr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) medge att beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för allmänna samlingslokaler, meddelas intill 12 000 000 kr. under budgetåret 1970/71,

b) till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

V: 9. Lokaliseringslån

Under åberopande av vad jag har anfört vid behandlingen av anslaget Lokaliseringsbidrag (p. C 1) hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lokaliseringslån* för budgetåret 1970/71 beräkna ett investeringsanslag av 200 000 000 kr.

V: 10. Räntefria lån till bostadsbyggande

1968/69 Utgift	.....	26 727 844	Behållning	31 126 219
1969/70 Anslag	.....	20 000 000		
1970/71 Förslag	.....	9 500 000		

Från anslaget bestrids utgifter för vinterbidrag. Bidragsbestämmelserna finns i räntelånekungörelsen (1967: 553, ändrad senast 1969: 131). Dessa bestämmelser innebär i korthet att bidrag utgår i samband med bostadslån för den särskilda kostnad som beräknas ha uppstått genom att byggnadsföretaget bedrivits vintertid.

Från anslaget utbetalas även räntefria lån för studentbostäder som beviljats enligt bostadslånekungörelsen (1962: 537, upphävd 1967: 552) samt räntefria tvätterilån, som beviljats enligt kungörelsen (1961: 153) om tvätterilån (upphävd 1967: 557). Räntefritt tvätterilån har inte beviljats under de senaste budgetåren.

Anslaget anvisas med det belopp som behövs för utbetalning av lån och bidrag under budgetåret.

Bostadsstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget minskas med 10,5 milj. kr. till 9,5 milj. kr. för budgetåret 1970/71.

Vid utgången av budgetåret 1968/69 uppgick anslagsbehållningen till 31,1 milj. kr. Detta belopp jämte ett anslag av 20 milj. kr. eller sammanlagt 51,1 milj. kr. står till förfogande för utbetalningar under budgetåret 1969/70.

Utbetalningarna av lån kommer enligt styrelsens bedömning att uppgå till 45 milj. kr. under budgetåret 1969/70 och till 3,6 milj. kr. under budgetåret 1970/71. Utbetalningarna av vinterbidrag beräknas till 6 milj. kr. för vart och ett av budgetåren.

För budgetåret 1969/70 skulle således de totala utbetalningarna på anslaget uppgå till 51 milj. kr. och för budgetåret 1970/71 till 9,6 milj. kr.

Departementschefen

Bostadsstyrelsens förslag innebär att medel nu skall anvisas för utbetalning av återstoden av de räntefria studentbostadslån som har beviljats enligt de bestämmelser som gällde till utgången av år 1967. Någon ytterligare medelsanvisning för ändamålet skulle alltså inte behövas. Jag biträder bostadsstyrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1970/71 anvisa ett investeringsanslag av 9 500 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Register

Sid. Kr.

1 Översikt

Driftbudgeten

A. Inrikesdepartementet m. m.

13	Inrikesdepartementet	7 142 000
14	Kommittéer m. m.	5 000 000
15	Extra utgifter	200 000
15	Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige	1 000
		12 343 000

B. Arbetsmarknad m. m.

16	Statskontorets organisationsförslag	
84	Allmänna synpunkter	
101	Arbetsmarknadsstyrelsen	43 100 000
105	Arbetsförmedlingen	171 600 000
109	Allmänna beredskapsarbeten m. m.	380 000 000
115	Särskilda beredskapsarbeten m. m.	450 000 000
120	Förlägningsbyggnader m. m.	32 500 000
122	Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ..	1 000
123	Arbetsmarknadsutbildning m. m.	505 000 000
131	Kontant stöd vid arbetslöshet	226 000 000
133	Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor	5 000 000
134	Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade	25 000 000
136	Bidrag till driften av verkstäder för handikappade	75 000 000
140	Vissa kostnader för vapenfria tjänstepliktiga	12 700 000
142	Statens invandrarverk	9 800 000
144	Omhändertagande av flyktingar	10 000 000
159	Anpassningsåtgärder för invandrare	2 600 000
161	Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.	20 000 000
161	Arbetsdomstolen	529 000
162	Statens förlikningsmannarexpedition	543 000
163	Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	9 000
		1 969 382 000

Sid.		Kr.
C. Regional utveckling		
164	Lokaliseringsbidrag	*10 000 000
164	Bidrag till lokaliseringsutbildning	*25 000 000
164	Särskilda stödåtgärder i glesbygder	5 000 000
166	Bidrag till företagareföreningar m. fl.:	
	Administrationskostnader	7 500 000
169	Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.	9 000 000
		56 500 000
D. Bostadsbyggande m. m.		
171	Bostadsstyrelsen	11 692 000
172	Länsbostadsnämnderna	21 751 000
173	Statens hyresråd	1 796 000
174	Statens nämnd för samlingslokaler	189 000
175	Räntebidrag	2 000 000
176	Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet	105 000 000
181	Byggnadsforskning	2 400 000
181	Rekonstruktionsbidrag till allmänna samlingslokaler	700 000
		145 528 000
	Summa för driftbudgeten	2 183 753 000

Kapitalbudgeten

IV. Statens utlåningsfonder

183	Statens hantverks- och industrilånefond	20 000 000
185	Lånefonden för bostadsbyggande	1 650 000 000
225	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ..	1 000
226	Lånefonden för kommunala markförvärv	30 000 000
228	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	10 000 000
		1 710 001 000

V. Fonden för låneunderstöd

230	Lokaliseringslån	*200 000 000
230	Räntefria lån till bostadsbyggande	9 500 000
		209 500 000
	Summa för kapitalbudgeten	1 919 501 000
	Totalt för inrikesdepartementet	4 103 254 000

* Beräknat belopp

CIVILDEPARTEMENTET

ÖVERSIKT

Genom en reform av departementsorganisationen sommaren 1969 sammanfördes ärenden avseende kommunerna, regional indelning och förvaltning samt vissa delar av samhällsplaneringen till civildepartementet. De ärenden som förut handlagts inom departementet fördes över till finansdepartementet.

Till civildepartementet hör fr. o. m. den 1 juli 1969 ärenden angående länsstyrelserna, de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna samt de ärenden rörande kommuner, landstingskommuner och administrativ indelning som inte ankommer på annat departement. I departementet handläggs vidare ärenden om bebyggelseplanering, byggnads-, lantmäteri- och kartväsen, brandförsvaret och beredskap för oljebekämpning. Departementet organiserades vid nybildningen med en arbetsenhet för länsstyrelserna m. m. och en för bebyggelseplanering, lantmäteri och kartväsen. De kommunala indelningsärendena hänfördes till departementets budget- och planeringssekretariat, som också svarar för utrednings- och försöksverksamheten beträffande fysisk riksplanering.

Statsmakterna har under år 1969 beslutat om åtgärder för att fullfölja 1962 års kommunindelningsreform. Beslutet innebär att gällande planer för länens indelning i kommuner i huvudsak kommer att vara genomförda senast vid årsskiftet 1973—74. Beslut om sammanläggning vid årsskiftet 1970—71 kan f. n. beräknas komma att meddelas för omkring hälften av de 202 återstående kommunblocken.

Genom kommunindelningsreformen skapas större och bärkraftigare kommuner, vilket stärker förutsättningarna för en väl fungerande kommunal självstyrelse och därmed för en levande kommunal demokrati. I anslutning till indelningsreformen har vissa ändringar i kommunallagstiftningen av betydelse för den kommunala demokratin genomförts. Bl. a. har kommun och landstingskommun fått befogenhet att besluta om ekonomiskt bidrag till de politiska partierna. Bestämmelserna om maximering av antalet kommunfullmäktige har slopats och möjlighet har öppnats att utse suppleanter för fullmäktige.

Frågan om ytterligare åtgärder för att stärka och fördjupa den kommunala demokratin är sedan våren 1969 föremål för överläggningar mellan företrädare för de stora politiska partierna, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet samt för den forskning om den kommunala demokratin som f. n. bedrivs med stöd av medel från riksbankens jubileumsfond. Överläggningarna tjänar som underlag för överväganden om ett fortsatt utredningsarbete som kommer att sättas i gång inom kort.

Genomförandet av kommunindelningsreformen medför ett betydande arbete i civildepartementet. Reformens fullföljande bör vidare föranleda att relationerna mellan staten och kommunerna ägnas ökad uppmärksamhet. Tillkomsten av starkare kommunala enheter ger anledning att se över metoderna för och omfattningen av den statliga tillsynen över kommunerna på skilda verksamhetsområden. Mot bakgrund härav och med hänsyn till behovet av att förbättra och hålla samman kontakterna med kommunerna har en särskild enhet för kommunala frågor inrättats inom departementet den 1 december 1969.

Omfattande utredningar rörande länsorganisationen har pågått under praktiskt taget hela 1960-talet. År 1967 avslutade länsförvaltningsutredningen och landskontorsutredningen sitt arbete med förslag till omorganisation av den statliga länsförvaltningen. Samtidigt lämnade länsindelningsutredningen förslag till ny länsindelning. Dessa utredningar remissbehandlades i ett sammanhang. År 1968 lämnade länsdemokratiutredningen ett principförslag, som innebar bl. a. omfattande överflyttning av uppgifter från de statliga länsorganen till landstingen. Vid remissbehandlingen av detta betänkande har remissinstanserna också haft tillfälle att återkomma med synpunkter på de tidigare nämnda utredningarna för att en samtidig bedömning skulle komma till stånd. Remisstiden gick ut den 1 november 1969.

De sålunda slutförda utredningarna skall nu sammanfattas, kompletteras och fullföljas genom fortsatt beredningsarbete. Under tiden kommer vissa partiella förändringar i den statliga länsförvaltningens organisation att aktualiseras. En principproposition härom avses bli förelagd årets riksdag med sikte på att ändringarna skall träda i kraft den 1 juli 1971.

Förarbetena för en fysisk riksplanering fortsätter. Arbetet har hittills väsentligen haft formen av metodstudier. Vissa resultat har redovisats i en materialsamling som publicerades sommaren 1969. F. n. pågår en brett upplagd inventering av anspråken på mark och andra fysiska resurser samt däremot svarande tillgångar. En skiss till fysisk riksplan beräknas föreligga klar under år 1971. En rådgivande expertgrupp har tillkallats för att biträda med metod- och utvecklingsfrågor. Ett stort antal myndigheter, branschorgan och intresseorganisationer är engagerade i det grundläggande inventeringsarbetet.

Anslagen för nästa budgetår inom civildepartementets verksamhetsområ-

de uppgår till 756,3¹ milj. kr. För länsstyrelserna m. m. sker en förstärkning i första hand i fråga om den regionala skatteorganisationen. Statens planverk får ökade resurser bl. a. för granskningen av bebyggelseplaner. Inom lantmäteriet har ökat utrymme beretts för arbetena med övergång till nytt fastighetsregister.

Länsstyrelserna m. m.

Med hänsyn till det pågående beredningsarbetet rörande länsförvaltningens framtida utformning har länsstyrelsernas anslagsframställningar bedömts restriktivt. För att snabbt åstadkomma en förbättrad skattekontroll föreslås dock en utbyggnad av i första hand landskontorens taxeringssektioner. Vidare förordas ytterligare personal för vissa prövningsnämndskanslier och kameralsektioner i övrigt. Landskanslierna tillförs personal för främst naturvårds- och planeringsuppgifter.

En förstärkning sker av vissa lokala skattemyndigheter och kronofogdemyndigheter främst inom storstadsområdena.

De 33 statliga hemkonsulenterna förs över från lantbruksnämnderna till länsstyrelserna.

Planväsendet

Statens planverk har under året inventerat olika kuststräckors värde för friluftsliv och fritidsbebyggelse. Undersökningen syftar, liksom verkets initiativ för samordnade länsinventeringar, till att få fram förbättrat underlag för översiktlig planering på lokal och regional nivå samt för den fysiska riksplaneringen.

Efterfrågan på verkets tjänster har ökat såväl centralt som regionalt. Verket förstärks organisatoriskt genom inrättande av en lekmannastyrelse under ledning av en generaldirektör. Kansliet, som utgör den administrativa enheten, omorganiserar till en byrå. Personalförstärkningar genomförs även vid andra enheter inom verket.

Lantmäteriväsendet

Den övervägande delen av lantmäteriets verksamhet avser fastighetsbildning för permanentbebyggelse och fritidsändamål. Omkring 42 000 fastigheter nybildades för dessa ändamål under år 1968. Produktionen inom verket väntas öka vilket beräknas leda till att en stor del av ineliggande ärendebalans avvecklas under budgetåret 1970/71. Ökningen beräknas genom oli-

---

¹ Denna summa innefattar på grund av övergång till kalenderårsredovisning anslag för ett och ett halvt år för kartverket. Med reduktion för denna engångsökning blir summan 741,4 milj. kr.

ka rationaliseringsåtgärder kunna ske inom ramen för nuvarande personalresurser. Personalen förstärks dock för uppgifter i samband med att ett nytt fastighetsregister läggs upp.

Utredningen rörande fastighetsbildnings- och mätningväsendets organisation har nyligen avlämnat sitt betänkande, Nytt lantmäteri (SOU 1969: 43). Detta remissbehandlas f. n.

Kartväsendet

Den allmänna kartläggningen fullföljs enligt den långtidsplan som redovisats för 1969 års riksdag. Förstagångsutgivningen av de ekonomiska och topografiska kartorna beräknas bli slutförd inom berörda delar av landet år 1978. Arbetet med en förnyad rikstriangulering pågår sedan år 1968 efter en tioårsplan.

Räddningstjänst m. m.

Länsbrandinspektörsorganisationen föreslås upphöra vid utgången av år 1970 och uppgiften att biträda länsstyrelserna i tillsynen över brandförsvaret läggs på statens brandinspektion vars personal förstärks för ändamålet.

Den av länsstyrelserna i samarbete med tullverket planlagda beredskapen för att bekämpa utsläppt olja kommer att förstärkas. Enligt förslag av räddningstjänstutredningen har tullverkets kustbevakning, som redan f. n. är engagerad i oljebekämpning, ålagts uppgiften att bekämpa löskommen olja till havs och i kustvattnen. Medel begärs bl. a. för utvecklingsarbete och begränsad anskaffning av viss bekämpningsmateriel.

Sammanställning

I följande sammanställning redovisas anslagen och förändringarna på olika anslagsgrupper. Omorganisationen av departementet, övergången till programbudget vid lantmäteriet och kartverket, förändrad anslagsgruppning vid planverket samt vissa överflyttningar av ärenden till och från andra huvudtitlar m. m. gör det svårt att jämföra anslagen för de båda budgetåren.

	Anvisat 1969/70	Förslag 1970/71	Förändring milj. kronor
DRIFTBUDGETEN			
A Civildepartementet m. m.	4,1	8,3	+ 4,2
B Länsstyrelserna m. m.	559,2	622,9	+ 63,7
C Planväsendet	22,3 ¹	23,4	+ 1,1
D Lantmäteriväsendet	40,4 ²	41,2	+ 0,8
E Kartväsendet	27,9 ³	29,6 ⁴	+ 1,7
F Räddningstjänst m. m.	6,4	7,6	+ 1,2
Summa för driftbudgeten	660,3	733,0	+ 72,7

	Anvisat 1969/70	Förslag 1970/71	Förändring milj. kronor
KAPITALBUDGETEN			
II <i>Statens allmänna fastighetsfond</i>			
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna.....	5,9	5,7	—0,2
VII <i>Fonden för förslag till statsverket</i>			
Förskott till vissa plankostnader m.m.	2,7	2,7	—
Summa för kapitalbudgeten	8,6	8,4	—0,2
<i>Totalt för civildepartementet</i>	668,9	741,4	+72,5

¹ Innefattar ca 1 milj. kr. för uppdragsverksamhet som inte beräknas bli utnyttjade och som utgår i förslaget för år 1970/71.

² Överslagsmässig omräkning av anslagen för innevarande budgetår (93,4 milj. kr.) till programbudgetanslag.

³ Överslagsmässig omräkning av anslagen för innevarande budgetår (33,9 milj. kr.) till programbudgetanslag.

⁴ Utgör beräknad andel av för kartväsendet föreslagna anvisningar (44,4 milj. kr.) för tiden 1.7.1970—31.12.1971.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 2 januari
1970.*

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Lundkvist, anmäler de frågor som gäller utgifterna för budgetåret 1970/71 inom civildepartementets verksamhetsområde och anför.

DRIFTBUDGETEN

Tolfte huvudtiteln

A. Civildepartementet m. m.

A 1. Civildepartementet

1968/69 Utgift ¹	2 199 800
1969/70 Anslag	2 674 000
1970/71 Förslag	5 254 000

¹ Anslagen Civildepartementet: Avlöningar och Civildepartementet: Omkostnader.

² Utbetalt retroaktivt tillägg som bokförs på budgetåret 1969/70 men hänförs sig till budgetåret 1968/69 uppgår till 12 500 kr.

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
<i>Personal</i>		
Handläggande personal.....	25	+21
Övrig personal.....	10	+19
	35	+40

	1969/70	Beräknad ändring 1970/71
<i>Anslag</i>		
Avlöningar	2 090 000	+1 888 000
Sjukvård	6 000	+ 7 000
Reseersättningar	15 000	+ 60 000
Därav utrikes resor	6 000	+ 4 000
Expenser	118 000	+ 150 000
Lönekostnadspålägg	445 000	+ 475 000
	2 674 000	+2 580 000

Uppgifterna rörande departementets personal och anslag för budgetåret 1969/70 avser verksamheten inom civildepartementet före den omfördelning av ärendena mellan statsdepartementen och därav föranledda omorganisation, som genomfördes den 1 juli 1969 (prop. 1969: 89, SU 97, rskr 244).

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965: 65, s. 19, SU 105, rskr 295) beslutat inrätta en tjänst som kansliråd i Cr 1 i civildepartementet. Tjänsten har inrättats för att möjliggöra en mera sammanhållen handläggning av de kommunala frågorna.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 254 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för en departementssekreterare/kanslisekreterare i högst A 30 som förstärkning av departementets planerings- och budgetsekreteriat. Personalökningen i övrigt beror på den tidigare nämnda omorganisationen av statsdepartementen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till *Civildepartementet* för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 5 254 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1968/69 Utgift	575 500	Reservation	78 700
1969/70 Anslag	1 350 000		
1970/71 Förslag	3 000 000		

Beroende på omorganisationen av statsdepartementen har kommittéverksamheten ökat under innevarande budgetår och kommer att dra högre kostnader än vad som kunde förutses vid anmälan av detta anslag i prop. 1969: 1 (bilaga 14 s. 5). Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet till 800 000 kr. och ämnar senare i dag förordna att detta belopp anvisas på tilläggsstat II till riksdagen för budgetåret 1969/70.

För nästa budgetår räknar jag med ytterligare ökad kommittéverksamhet, varför anslaget bör räknas upp med 1 650 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1968/69 Utgift	50 600	Reservation	13 000
1969/70 Anslag	45 000		
1970/71 Förslag	55 000		

Anslaget bör för nästa budgetår ökas med 10 000 kr. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kr.

B. Länsstyrelserna m. m.

B 1. Länsstyrelserna, B 2. Lokala skattemyndigheterna och B 3. Kronofogdemyndigheterna

Allmän översikt

Länsstyrelserna

De 24 länsstyrelserna är statliga myndigheter för allmänna förvaltningsärenden på det regionala planet. Deras arbetsuppgifter är av mångskiftande art och faller inom flertalet departements verksamhetsområden. Länsstyrelserna har också en allmän skyldighet att bl. a. bevaka tillståndet och utvecklingen i länen.

Landshövdingen är chef för länsstyrelsen. Ett planeringsråd är knutet till varje länsstyrelse. Med undantag för länsstyrelsen i Stockholms län är länsstyrelserna organiserade i två avdelningar, landskansliet och landskontoret. Avdelningschefer är landssekreteraren resp. landskamreraren. Vid samtliga länsstyrelser utom i Gotlands län finns dessutom en länspolis-*chefsexpedition* under länspolischefen. Länsstyrelsen i Stockholms län består av fem avdelningar, nämligen allmänna avdelningen, planeringsavdelningen, kameral- och uppbördsavdelningen, prövningsnämndsavdelningen och taxeringsavdelningen. De två förstnämnda avdelningarna motsvarar landskansliet och de tre återstående landskontoret vid övriga länsstyrelser.

Landskansliet indelas i de flesta länen i fyra sektioner, nämligen allmänna sektionen, planeringssektionen, civilförsvarssektionen och naturvårdssektionen. Till landskansliet hör vidare en länsplaneringsenhet. I vissa län finns dessutom en socialsektion. Landskontoret är vanligen indelat i en kameralsektion, en taxeringssektion, en uppbördssektion och en datasektion.

De sex civilbefälhavarkanslierna är förlagda i anslutning till var sin länsstyrelse.

Under resp. länsstyrelse lyder i olika avseenden de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna, polisväsendet, civilförsvaret och lappväsendet.

Totala antalet anställda vid länsstyrelserna uppgår i runt tal till 7 900, varav 2 900 på landskanslierna, 4 900 på landskontoren och 70 på länspolis-*chefsexpeditionerna*. Länsstyrelsen i Stockholms län är störst med nära 1 400 anställda. Minst är länsstyrelsen i Gotlands län med något över 80 anställda. Antalet anställda vid en medelstor länsstyrelse uppgår till 200 à 300.

Riksstatsanslaget på driftbudgeten till samtliga länsstyrelser har för innevarande budgetår uppförts med drygt 346 milj. kr., varav inemot 226 milj.